

กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอมิติสัญชาติไทย ของชนกลุ่มน้อย
ในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

นายสุริยา สมบูรณ์

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทสาขาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์

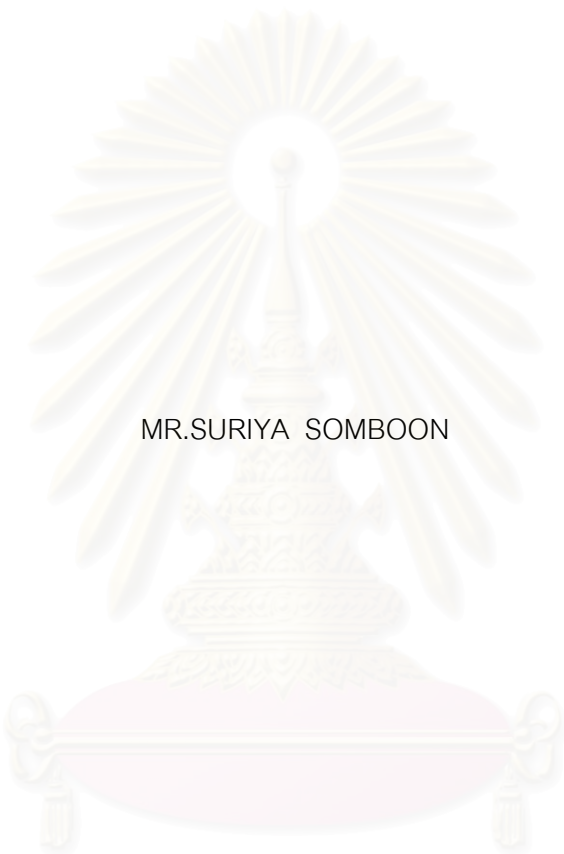
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-53-2916-9

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

INFORMATION-SEEKING PROCESS ON ENTITLED TO THAI NATIONALITY OF MINORITY
PEOPLE IN MAEFALUANG DISTRICT CHIANGRAI PROVINCE

MR.SURIYA SOMBOON

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Development Communication

Department of Public Relations

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2005

ISBN 974-53-2916-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์

กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอมีสัญชาติไทย
ของชนกลุ่มน้อยในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

โดย

นายสุรียา สมบูรณ์

สาขาวิชา

นิเทศศาสตร์พัฒนาการ

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. พีระ จิรโสภณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ อุบลวรรณ ปิติพัฒนะโมษิต)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปาริชาติ สถาปิตานนท์)

สุริยา สมบูรณ์ : กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอมีสัญชาติไทย ของชนกลุ่มน้อย ในเขต
อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย. (INFORMATION-SEEKING PROCESS ON ENTITLED TO
THAI NATIONALITY OF MINORITY PEOPLE IN MAEFALUANG DISTRICT CHIANGRAI
PROVINCE) อ. ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ, 185 หน้า. ISBN 974-53-
2916-9.

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) เพื่อศึกษาและทราบสถานการณ์ความไม่แน่นอน
ของชนกลุ่มน้อย ในการขอมีสัญชาติไทย ในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย (2) เพื่อศึกษาและทราบถึง
กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทย ของชนกลุ่มน้อยที่มีสัญชาติไทยแล้ว (3) เพื่อ
ศึกษาและทราบถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย
โดยการใช้ทฤษฎีการลดความไม่แน่นอนและทฤษฎีการจัดการความไม่แน่นอน เป็นกรอบในการวิเคราะห์
กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนกรกฎาคม 2548 ถึงเดือนกันยายน 2548
โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกชนกลุ่มน้อยจำนวน 35 คน ด้วยคำถามปลายเปิด เลือกกลุ่มตัวอย่างจากความ
สมัครใจ และใช้วิธี Snowball technique ชนกลุ่มน้อยที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์มีอายุระหว่าง 18 – 55 ปี ระดับการศึกษา
ตั้งแต่ไม่ได้รับการศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นชาย 15 คน หญิง 20 คน

ผลการวิจัยพบว่า ความไม่มีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย ทำให้ชนกลุ่มน้อยต้องการที่จะแสวงหา
ข้อมูลข่าวสารในการขอมีสัญชาติไทย สาเหตุของความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยมาจาก (1) การเปลี่ยนแปลง
นโยบายของรัฐที่มีอยู่บ่อยครั้งในการให้สัญชาติไทยกับชนกลุ่มน้อย (2) ความเข้าใจผิดหรือความไม่รู้ของชนกลุ่ม
น้อย ส่วนกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทยสามารถแบ่งได้ 3 ระยะ
ตามระยะของความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น คือ ระยะก่อนเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย ระยะที่เข้าสู่กระบวนการ
ขอมีสัญชาติไทย และระยะที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว โดยในแต่ละระยะมีวัตถุประสงค์ แหล่งข้อมูล ช่องทาง และ
เนื้อหาของข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างกันไป ชนกลุ่มน้อยแสวงหาข้อมูลด้วยการรอรับ ใฝ่หา และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่
มีประสบการณ์ในการขอมีสัญชาติไทยและแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ด้วยการเข้ากลุ่ม นอกจากนี้ชนกลุ่มน้อยยังมีการ
หลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสารซึ่งก่อให้เกิดความสับสน เครียด และนำไปสู่การเพิ่มความไม่แน่นอนให้มากขึ้น

ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทย คือ (1)
ปัจจัยที่เอื้อต่อการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร คือ ระดับการศึกษา และ (2) ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการแสวงหาข้อมูล
ข่าวสาร คือ ความอายและความกลัว ความเครียด ความเสียใจและความวิตกกังวล รวมถึงปัจจัยด้านสื่อสาร
ระหว่างบุคคล โดยเฉพาะกับบุคคลากรที่เป็นผู้นำ คือผู้ใหญ่บ้าน ทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา อีกทั้งยังมีความ
ลำบากในการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากข้อมูลข่าวสารด้านการขอมีสัญชาติไทยยังมีน้อยหรือแทบจะไม่มี
เลย ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมหรือขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

ภาควิชา .....การประชาสัมพันธ์..... ลายมือชื่อนิสิต..... สุริยา สมบูรณ์ .....
สาขาวิชา..... นิเทศศาสตร์พัฒนาการ..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา.....2548.....

4785141628 : MAJOR DEVELOPMENT COMMUNICATION

KEY WORD: MIRRORITY / INFORMATION-SEEKING PROCESS

SURIYA SOMBOON : INFORMATION-SEEKING PROCESS ON ENTITLED TO THAI NATIONALITY OF MINORITY PEOPLE IN MAEFALUANG DISTRICT CHIANGRAI PROVINCE.

THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF.DR.KANJANA KAEWTAP, 185 pp. ISBN 974-53-2916 -9.

The objectives of this research are to study (1) an uncertainty condition of the minority people to entitled to Thai nationality. (2) an information-seeking process used by the minority people to entitled to Thai nationality. (3) the factor that influencing an information seeking process used by the minority people to entitled to Thai nationality. The researcher uses uncertainty reduction theory and theory of uncertainty management as the framework of analysis. Thirty-five of minority people, who were interviewed in-depth during July 2005 – September 2005, participate the research through snowball sampling technique.

The result indicates that minority people 's information seeking process starts when realizing their stateless (non Thai nationality). Three stages of minority people 's information- seeking process includes confusing and rejecting, accepting and achieving stages. Each information-seeking stage involves different minority peoples' goals, information sources, communication channels, and related messages. Most minority search for information through passive, active, and interactive strategies from self-help groups as well as other information sources. Many minority people use information to avoid strategy when the information increases their uncertainty on their condition.

The factors influencing an information-seeking process are used by the minority people to entitled to Thai nationality are (1)an education level (2) the psychological factors such as fear, worry, and confusing. More often than not, these minority people face communication problems with village headman who are not sensitive to minority people needs. Furthermore, the minority people point out that information access on entitled to Thai nationality is limited for them.

Department .....Public Relations..... Student's nature..... Suriya Somboon .....
Field of study ..Development Communication.. Advisor's nature..... Kanjana .....
Academic year .....2005 .....

กิตติกรรมประกาศ

จากหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่ค่อนข้างจะสร้างความรู้สึกขัดแย้งในตอนแรก ว่าคนเราเกิดมาก็มีตัวตนทางข้อเท็จจริงอยู่แล้ว แต่แล้วทำไมต้องมีเอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลหรือเอกสารแสดงตนมายืนยัน หรือรับรองสิทธิต่าง ๆ ที่ควรจะได้รับ เนื่องจากตามข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติได้เกิดบทเรียนจากหลาย ๆ สถานการณ์ที่เมื่อขาดเอกสารพิสูจน์ทราบตัวบุคคลแล้ว ตัวคนในทางข้อเท็จจริงในฐานะเป็นมนุษย์คนหนึ่ง แทบจะไม่มี ความหมาย สภาพบุคคลตามกฎหมายที่ได้รับการยอมรับจากรัฐที่ตนอาศัยอยู่ ผ่านบัตรสัปดาห์หนึ่งต่างหากที่จำเป็น และสำคัญจนน่าแปลกใจ

ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ไม่เพียงแต่การพยายามหาคำตอบให้โจทย์วิจัยที่ผู้วิจัยได้ กำหนดขึ้น นอกจากนี้ยังรวมถึงความพยายามของนิสิตธรรมดา ๆ คนหนึ่งที่อยากแสวงหาวิธีการในการเรียนรู้ จากการค้นคว้า และการคิดอย่างเป็นระบบระเบียบ รวมถึงการทำความเข้าใจกับบริบทแวดล้อมต่าง ๆ ในมุมมองที่ต่าง ๆ กันออกไป ซึ่งกว่าจะสำเร็จเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยคงจะไม่สามารถใช้คำว่า “สำเร็จ” ได้หากไม่ได้เฝ้าฝืนถึงแรงบันดาลใจและความข้องเกี่ยวกับบุคคลมากมาย ด้วยความระลึกถึงและขอบพระคุณยิ่ง

ขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ ผู้ที่ได้สละเวลาอันมีค่ายิ่ง ในการดูแล เอาใจใส่ วิชาทฤษฎีวิจารณ์ ให้แนวทาง และข้อเสนอแนะรวมถึงการให้มุมมองต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการวิจัย นับตั้งแต่เริ่มต้น และระหว่างที่ได้ลงมือทำงานวิจัยฉบับนี้ รวมถึงการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ภายหลังจากการ วิจัย จนสำเร็จเป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์ได้

ขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์อุบลวรรณ ปิติพัฒนะโฆษิต ท่านประธานกรรมการ วิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชาต สกลปิตานนท์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้กรุณาให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น รวมถึงการตรวจสอบคุณภาพของวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอบคุณ กลุ่มตัวอย่างในอำเภอแม่ฟ้าหลวง รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้อง บุคคลผู้เป็นประตูความรู้ ใหม่ของชนกลุ่มน้อยในการเข้าถึงสัญชาติไทย ที่ได้สละเวลาและข้อมูลที่จำเป็นต่อการวิจัยจนผู้วิจัยสามารถมี ข้อมูลทำงานวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอบคุณเพื่อน ๆ และพี่ ๆ รวมถึงเจ้าหน้าที่ นิเทศศาสตร์พัฒนาการทุกคน ผู้เป็นทุกอย่างที่พร้อมจะเข้าถึงได้ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็น คำแนะนำ คำปรึกษา รวมถึงกำลังใจ ที่คอยถามความเป็นไปและความ คืบหน้าของการทำวิจัย ทำให้งานวิจัยเล่มนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอบพระคุณพี่น้องคริสเตียน คริสตจักรนทีธรรมทุกท่าน ผู้เป็นกำลังใจ และระลึกถึงผู้วิจัย เสมอในคำอธิษฐาน ขอขอบคุณ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ ผู้ที่คอยอยู่เคียงข้างและสามารถเป็นกำลังใจในทุกสถานการณ์

สุดท้าย ขอบพระคุณ “ครอบครัวที่อบอุ่น” ทุกคน ที่คอยสนับสนุน อยู่เคียงข้างและให้การ สนับสนุน ส่งเสริม เป็นแรงผลักดันอันมีค่า ที่ทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้จากชีวิตและความเป็นจริง จนพบวันแห่งความ ภาคภูมิใจนี้ได้

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ปัญหาวิจัย.....	7
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายถิ่น.....	11
แนวคิดเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย.....	13
แนวคิดเกี่ยวกับสัญชาติ.....	17
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร.....	19
แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร.....	22
ทฤษฎีการลดความไม่แน่นอน.....	25
ทฤษฎีการจัดการความไม่แน่นอน.....	27

	หน้า
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	33
การกำหนดรูปแบบการวิจัย.....	33
ขั้นเตรียมการ.....	33
การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย.....	34
การกำหนดสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	35
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	36
การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล.....	36
การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล.....	37
บทที่ 4 ข้อมูลพื้นฐาน.....	38
ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร	
ในการขอมีสัญชาติไทย.....	38
ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการขอมีสัญชาติไทย.....	41
บทที่ 5 ผลการวิจัย.....	56
ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์.....	57
ข้อมูลการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์ข้อมูล.....	63
สถานการณ์ความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อย.....	64
กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของชนกลุ่มน้อย.....	87
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร.....	114
บทที่ 6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	122
สรุปผลการวิจัย.....	122
อภิปรายผลการวิจัย.....	136
ข้อเสนอแนะ.....	146
ข้อจำกัดในงานวิจัย	153
รายการอ้างอิง.....	154

	หน้า
ภาคผนวก	157
ภาคผนวก ก.....	157
ภาคผนวก ข.....	169
ภาคผนวก ค.....	182
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	185

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการลดความไม่แน่นอน.....24
2	จำนวนชาวและชนกลุ่มน้อยที่กรมการปกครองจัดเก็บข้อมูล และออกบัตรประจำตัว (บัตรสีประจำกลุ่ม).....43
3	อายุของผู้ให้สัมภาษณ์.....57
4	ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 35 คน.....58
5	ลักษณะชาติพันธุ์ของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด 35 คน.....59
6	การประกอบอาชีพของชนกลุ่มน้อยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง.....60
7	ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ไว้.....61
8	สาเหตุ รายละเอียดสถานการณ์ความไม่แน่นอน รวมถึงผลกระทบของความ ไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทย 126
9	สาเหตุ ระยะเวลาความไม่แน่นอน และวิธีการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร เพื่อจัดการความไม่แน่นอน.....128
10	ระยะเวลาความไม่แน่นอน อารมณ์ความรู้สึกและกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร...131

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การสื่อสารเปรียบเสมือนตัวจักรกลที่ประสานสังคม เป็นสื่อกลางการปฏิสัมพันธ์กันทางสังคม นอกเหนือจากสังคมที่มีลักษณะทางชาติพันธุ์ แบบแผนวิถีการดำเนินชีวิต และวัฒนธรรมที่เหมือนกันแล้ว การสื่อสารยังมีบทบาทต่อการช่วยทำให้ผู้อพยพเข้าไปอาศัยอยู่ต่างถิ่น (Alien Settlers) (Mendelshon, 1964:31) เพราะการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอด ภาษา ประเพณี ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนปรัชญาและแนวความคิดต่าง ๆ จากสังคมหนึ่งไปยังสังคมหนึ่ง

ในประเทศไทยประกอบด้วยชนหลายเชื้อชาติ เนื่องจากมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศต่าง ๆ ดังนั้นปัญหาที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ อีกประการหนึ่งคือปัญหาที่เกิดจากชนกลุ่มน้อยซึ่งปัญหาชนกลุ่มน้อย เกิดขึ้นพร้อม ๆ หรือควบคู่กับการเกิดของรัฐชาติ (Nation - State) เพราะประเทศหรือรัฐชาติในปัจจุบันก็คือ การผนวกเอาดินแดนของกลุ่มรัฐอิสระเล็ก ๆ ในอดีตเข้าด้วยกันเป็นส่วนใหญ่ การแบ่งประเทศตามแนวอาณาเขตเช่นนี้ จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ประเทศ หรือรัฐชาติหนึ่ง ๆ จะได้รวมเอากลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic group) ต่าง ๆ ซึ่งมีเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และความเชื่อถือที่แตกต่างเข้าไว้ด้วยกัน นอกจากนั้นการอพยพของชาติพันธุ์ต่าง ๆ ก็เป็นขบวนการที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน และยังเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่มีผลให้ประเทศหรือชาติพันธุ์ที่แตกต่างไปจากกลุ่มใหญ่ในประเทศก็จะกลายเป็น "ชนกลุ่มน้อย" (สุวิทย์ สุทธานุกุล, 2531 : 3)

ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย เป็นการเกิดขึ้นของปรากฏการณ์ในลักษณะเดียวกับปรากฏการณ์โดยทั่วไปในประชาคมโลก ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยที่ปรากฏตัวใน 2 ลักษณะดังนี้

1. ชนกลุ่มน้อยที่มีได้เกิดในประเทศไทย

เมื่อบุคคลย้ายถิ่นออกตั้งรกรากอยู่ในรัฐต่างประเทศ บุคคลนั้นก็จะตกเป็นชนกลุ่มน้อย ในรัฐนั้น เพราะบุคคลดังกล่าวจะมีความแตกต่างไปจากชนกลุ่มมาก ในรัฐนั้น ทั้งนี้ อาจะเกิดขึ้นจากความแตกต่างในทางเชื้อชาติ ต้นกำเนิด ศาสนา หรือภาษา ของบุคคลทั้งสองกลุ่ม จะเห็นว่าปรากฏการณ์นี้เป็นผลโดยตรงของการย้ายถิ่นข้ามชาตินั้นเอง

2. ชนกลุ่มน้อยที่เกิดในประเทศไทย

บุคคลอาจจะตกเป็นชนกลุ่มน้อยมาตั้งแต่เกิด โดยมีได้มีการย้ายข้ามชาติแต่อย่างใด ความเป็นชนกลุ่มน้อยเกิดจากการสืบสายโลหิตจากบิดา และหรือมารดาซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย สังเกตได้ว่า โดยการเกิดในประเทศไทย จึงเกิดความสัมพันธ์ทางดินแดนระหว่างชนกลุ่มน้อยกับรัฐเจ้าของดินแดนอันเป็นที่เกิดของบุคคล แต่อย่างไรก็ตาม ชนกลุ่มน้อยก็ยังคงมีความสัมพันธ์กับรัฐเจ้าของต้นกำเนิดของเผ่าพันธุ์อยู่บ้าง แต่ความสัมพันธ์นี้เป็นความสัมพันธ์ที่ผ่านบุพการี มิได้เกิดขึ้นโดยตรงระหว่างบุคคลและรัฐ

ในการจำแนกชนกลุ่มน้อย ตามทะเบียนของทางราชการไทยนั้น นอกจากชาวเขาซึ่งอาศัยอยู่ในเขตภูเขาหรือชาวป่าที่อาศัยอยู่ในเขตป่าลึกของประเทศไทยมานานแล้ว ยังมีคนต่างด้าวอพยพเข้ามาอย่างเป็นกลุ่มก้อน อย่างชัดเจน ในประเทศไทยตั้งแต่ยุคที่ชาติตะวันตกเข้ามาในทวีปเอเชีย และโดยเฉพาะในยุคที่มีสงครามระหว่างเจ้าอาณานิคมและชนพื้นเมืองในอินโดจีน จนกระทั่งในปัจจุบัน จึงเป็นที่ปฏิเสธไม่ได้ว่า มีคนต่างด้าวรวมตัวกันอย่างเป็นกลุ่มก้อน หลายกลุ่มด้วยกันในประเทศไทย (กฤตยา อาชวนิจกุลและพรสุข เกิดสว่าง, 2540) กลุ่มดังกล่าวจะมีสถานะเป็นชนกลุ่มน้อยหรือไม่ ขึ้นอยู่กับแนวคิดในการนิยามคำว่า ชนกลุ่มน้อย นั้น ในการนิยามของฝ่ายทะเบียนชนกลุ่มน้อย ส่วนการทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่เรื่องนี้ โดยมีหน่วยงานอื่น เข้าสนับสนุนการทำงานนี้ อาทิ เช่น กองสงเคราะห์ชาวเขากรมประชาสงเคราะห์ หรือกรมการจัดหางาน หรือกองบัญชาการตำรวจชายแดนของกรมตำรวจ หรือกองทัพต่าง ๆ เห็นว่าชนกลุ่มน้อยในความหมายของส่วนราชการไทยในปัจจุบัน มีที่มาจาก 7 พื้นที่ต้นทางดังนี้ (สำนักบริหารการทะเบียนส่วนการทะเบียนราษฎร ฝ่ายทะเบียนประวัติชนกลุ่มน้อย, 2537:3-12)

1. ชนกลุ่มน้อยที่เดินทางมาจากประเทศพม่า
2. ชนกลุ่มน้อยที่มาจากประเทศจีน
3. ชนกลุ่มน้อยที่มาจากประเทศลาว
4. ชนกลุ่มน้อยที่มาจากประเทศเวียดนาม
5. ชนกลุ่มน้อยที่เดินทางมาจากประเทศมาเลเซีย
6. ชนกลุ่มน้อยที่มาจากประเทศเขมร
7. ชนกลุ่มน้อยที่อาศัยบนพื้นที่สูง (ภาคผนวก ก.)

ชนกลุ่มน้อยที่กล่าวมาทั้งหมดมีข้อเท็จจริงที่หลากหลายตามแง่มุมที่ศึกษา อาทิ ความแตกต่างของแหล่งที่มาของชนดังกล่าว อันทำให้ชนแต่ละกลุ่มอาจมีเชื้อชาติที่แตกต่างกัน อีกทั้ง

ชนแต่ละกลุ่มยังอาจมีภาษา วัฒนธรรมและศาสนา ที่แตกต่างกัน (กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม, กองสงเคราะห์ชาวเขา, 2538) นอกจากนั้น ยังมีการโต้แย้งถึงความเป็นชนกลุ่มน้อยของแต่ละกลุ่มอีกด้วย แต่ไม่ว่าการโต้แย้งนั้นจะเป็นเช่นใด บุคคลในกลุ่มดังกล่าวก็ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของทางราชการไทยในฐานะของชนกลุ่มน้อย ซึ่งย่อมได้รับการปฏิบัติจากรัฐในลักษณะที่แตกต่างไปจากชนชาวไทย ซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ของแผ่นดินหรือดินแดนนั้น ๆ

ในช่วงปี พ.ศ. 2499 รัฐบาลไทยได้รับแนวคิดจากประเทศตะวันตกมาพัฒนาประเทศ รัฐบาลได้ดำเนินการสำรวจจำนวนประชากร เพื่อวางแผนและดำเนินโครงการ จึงประกาศ พ.ร.บ. ทะเบียนราษฎร พร้อมกับจัดทำทะเบียนบ้านให้กับคนไทย แต่ผลที่ตามมาคือสร้างสถานะทางกฎหมายที่แยกระหว่าง “คนไทย” และ “ไม่ใช่คนไทย” ผ่านการใช้บัตรแสดงตัว (ศุภชัย เจริญวงศ์ ,2545)

อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เดิมได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอแม่ฟ้าหลวง เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2535 ตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย โดยแยกการปกครองออกจากอำเภอแม่จัน และได้รับพระราชทานชื่อ “กิ่งอำเภอแม่ฟ้าหลวง” จากสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ศรีสังวาลย์ ต่อมาได้รับการยกฐานะเป็น “อำเภอแม่ฟ้าหลวง” เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2539 อำเภอแม่ฟ้าหลวงมีตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดเชียงรายมีพื้นที่ประมาณ 400,625 ไร่ มีอาณาเขตทิศเหนือและทิศตะวันตกติดต่อกับประเทศสหภาพเมียนมาร์(พม่า) ทิศตะวันออกติดกับอำเภอแม่สาย และอำเภอแม่จัน ส่วนทิศใต้ติดกับอำเภอแม่จัน (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย ,2547)

เนื่องด้วยสภาพภูมิประเทศจึงมีการอพยพย้ายถิ่นเข้าออกประเทศด้วยเหตุผลที่ต่าง ๆ กัน ของชนแต่ละกลุ่ม กลุ่มชนดังกล่าวส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่เดินทางมาจากประเทศพม่า, สาธารณรัฐประชาชนจีน และคนบนพื้นที่สูง และกลุ่มชนส่วนใหญ่จะยึดดินแดนไทยเป็นที่อยู่อาศัยถาวร ซึ่งจะเห็นได้ว่าประชากรในพื้นที่ปัจจุบันมีความหลากหลายและแตกต่างของเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และแบบแผนวิถีการดำเนินชีวิต อีกทั้งเมื่อกลุ่มชนเหล่านี้ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย ความต่างในเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และแบบแผนวิถีการดำเนินชีวิต ของกลุ่มชนเหล่านี้กับคนไทยที่เป็นเจ้าของดินแดน กลุ่มชนเหล่านี้จึงมีสถานะเป็นผู้อาศัย ซึ่งทางการไทยเรียกคนเหล่านี้ว่า “ชนกลุ่มน้อย” และมีสถานะเป็นคนไร้สัญชาติ ซึ่งในกรณีที่ไม่มีสัญชาติไทยทำให้คนเหล่านี้ถูกจำกัดสิทธิที่ควรจะได้รับ การที่ทางการไทย หรือรัฐเจ้าของดินแดนมีทางปฏิบัติต่อชนกลุ่มน้อย ในลักษณะที่แตกต่างไปจากชนกลุ่มใหญ่ อันมาเนื่องจากโดยทั่วไปแล้วชนกลุ่ม

น้อยไม่มีสัญชาติของรัฐเจ้าของดินแดน ในขณะที่ชนกลุ่มใหญ่มีสัญชาติของรัฐเจ้าของดินแดน อาทิ การที่ไม่ยอมให้แจ้งเกิด หรือไม่ยอมรับออกหนังสือรับรองการเกิดในประเทศไทยให้กับบุตรของคนไร้สัญชาติ แม้ว่าจะมีพยานบุคคลที่รู้เห็นชัดเจนว่าเกิดในประเทศไทย, ไม่ยอมรับให้เข้ารับการศึกษานในสถานศึกษา หรือหากยอมรับให้เข้าเรียนแต่ไม่ยอมรับที่จะออกวุฒิการศึกษาให้ หรือไม่ยอมอนุญาตให้คนไร้สัญชาติจบการศึกษาในไทยนั้นทำงานได้ตามวุฒิการศึกษา ฉะนั้น การได้สัญชาติของรัฐเจ้าของดินแดนจึงเป็นวิธีการแรกที่อาจจัดการเลือกปฏิบัติ ในทางกฎหมาย และความดียสิทธิที่ชนกลุ่มน้อยอาจได้รับจากรัฐเจ้าของดินแดน จึงเห็นได้ว่า ทำไมสัญชาติจึงมีความสำคัญ

จากปรากฏการณ์ข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยซึ่งเป็นคนในพื้นที่และเคยประสบปัญหานี้มาก่อน ได้ยินได้รับฟังปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการที่เป็นคนไร้สัญชาติของชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการเข้าถึงการมีสัญชาติไทย ก่อนเข้าสู่กระบวนการขอสัญชาติ อาทิ ชนกลุ่มน้อยต้องเผชิญกับอุปสรรคในขบวนการกินหัวคิว โดยกลุ่มอิทธิพลท้องถิ่นร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อหลอกลวงเงินค่าดำเนินการขอมีสัญชาติไทย พฤติกรรมการเรียกร้องสินบนของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการยื่นเรื่องสัญชาตินั้นมี 3 ขั้นตอนสำคัญ คือขั้นตอนที่หนึ่ง เริ่มจากการขอหลักฐานการเกิด หรือหลักฐานแสดงว่าอยู่ประเทศไทยมานาน โดยต้องจ่ายให้ผู้ใหญ่บ้าน ครู หรือผู้ที่มีอำนาจในการเซ็นเป็นพยาน โดยจ่ายค่าลายเซ็นไม่น้อยกว่า 500-2,000 บาท หากไม่ได้เกิดในประเทศไทย อาจต้องจ่ายเพิ่มถึง 5,000-10,000 บาท ขั้นตอนที่ 2 เมื่อได้หลักฐานการเกิดต้องไปยื่นเรื่องที่อำเภอ ในส่วนนี้ต้องจ่ายค่าเขียนคำร้อง ค่าถ่ายเอกสาร ค่าดำเนินการ ครั้งละไม่ต่ำกว่า 500 บาท และในแต่ละปีต้องไป 3-4 ครั้ง โดยเฉพาะค่าถ่ายเอกสารสำเนาหลักฐานต่าง ๆ นั้น ต้องใช้เฉพาะเครื่องถ่ายเอกสารที่เจ้าหน้าที่อำเภอจัดหามาให้ หรือมีหุ้นส่วนด้วย ในราคาแผ่นละ 2-5 บาท เอกสารแต่ละฉบับต้องถ่ายสำเนา 3 ชุด เป็นอย่างต่ำ ครอบครัวยุคใหม่สมาชิกมากก็ต้องจ่ายเป็นพันบาท ส่วนขั้นตอนสุดท้ายคือ การจ่ายให้เจ้าหน้าที่ระดับสูงในอำเภอ เพื่อยื่นเรื่องไปยังจังหวัด บางครั้งอาจมีการแอบอ้างว่าเจ้าหน้าที่ผู้ใหญ่จากกรมการปกครองจะมาให้เป็นกรณีพิเศษ ต้องจ่ายค่าลายเซ็นเพิ่มเป็น 10,000 บาท กรณีนี้ส่วนมากจะผ่านนายหน้าที่เป็นข้าราชการเกษียณแล้ว เช่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน อาจารย์ใหญ่ โดยคิดค่าดำเนินการขั้นต้นตั้งแต่ 1-3 หมื่นบาท บางรายอาจต้องจ่ายถึง 1 แสนบาท เช่นในกรณีที่ เป็นชาวกะเหรี่ยงดั้งเดิม มีปู่ย่าตายายเกิดในไทย เพื่อให้ นายอำเภอเซ็นรับรองออกบัตรประชาชนไทยได้เลย (หนังสือพิมพ์ คมชัดลึก, 29 มีนาคม พ.ศ. 2548)

ทั้งนี้นอกจากจะเสียค่าใช้จ่ายแล้ว ชนกลุ่มน้อยยังต้องเผชิญกับปัญหาความล่าช้าของกระบวนการทางราชการ ซึ่งเป็นขั้นตอนหลังจากที่ได้เตรียมหลักฐานเพื่อพิสูจน์ตัวบุคคลแล้ว หลายนครครอบครัวแม่พ่อแม่และพวกตนจะเกิดในประเทศไทย แต่ก็ยังไม่ได้บัตรประชาชน ที่ผ่านมาตลอดหลายสิบปี ได้เดินทางไป ที่ว่าการอำเภอหรือติดต่อในสถานที่ที่มีการนัดหมายบนพื้นที่สาธารณะต่าง ๆ เช่น ลานวัด โรงเรียน เพื่อทำเรื่องขอสัญชาติไทยมากกว่าหนึ่งร้อยครั้ง เสียค่าใช้จ่ายให้ฝ่ายต่างๆ จนครอบครัวเป็นหนี้สิน แต่ก็ยังไม่ได้สัญชาติสักที เหมือนอย่างที (เตือนใจ ดีเทศน์, 2547) ได้ไว้กล่าวว่า “ยังมีเด็กกว่าหมื่นคนที่มีปัญหาเรื่อง “สัญชาติ” จากจำนวนผู้ที่มีปัญหาเรื่องนี้ทั้งหมดประมาณกว่าแสนคนเพราะ พ.ร.บ.สัญชาติ มาตรา 7 กำหนดว่าผู้ที่ได้รับสัญชาติไทย พ่อ-แม่ต้องมีสัญชาติไทย ซึ่งกระบวนการในการขอสัญชาตินั้นต้องให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอนุมัติ อย่างเช่น ที อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย ชาวเขาที่นั่นมีถิ่นฐานในเขตไทย อยู่มาหลายชั่วอายุคนแล้ว พ่อ-แม่เกิดในประเทศไทย มีลูก-หลานเกิดในประเทศไทย ก็ยังมีสัญชาติไทยไม่หมด เพราะด้วยกระบวนการที่ต้องผ่านอำเภอส่งต่อไปให้ผู้ว่าราชการจังหวัด จากผู้ว่าฯ ไปสู่กรรมการปกครอง แล้วจึงถึงรัฐมนตรี “ขั้นตอนต่าง ๆ นี้ใช้เวลาอย่างน้อย 5 ปี” ซึ่งในแต่ละปีก็สามารถอนุมัติได้เพียงพันกว่าคนเท่านั้น”

เนื่องด้วยกระบวนการที่ยุ้งยากซับซ้อน และความแตกต่างระหว่างชนกลุ่มน้อย แต่ละกลุ่ม แต่ละบุคคล ในวิธีการขอมีไทยสัญชาติ หรือวิธีการได้มาของสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อยก็แตกต่างกันไปด้วย อาทิ การขอมีสัญชาติโดยหลักกฎหมาย หลักดินแดน การทำคุณประโยชน์ หรือโดยการขอแปลงสัญชาติ เป็นต้น อีกทั้งปัญหาสัญชาติเป็นประเด็นที่สลับซับซ้อน และเป็นประเด็นปัญหาที่รัฐบาลทุกสมัยให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหานี้ อีกทั้งรัฐบาลปัจจุบันก็เร่งดำเนินการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อเร่งแก้ไขปัญหานี้อย่างต่อเนื่อง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ จะต้องมีการติดต่อสื่อสารเพื่อการดังกล่าว เพื่อให้ได้มาซึ่งสัญชาติไทย และในการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย ผู้วิจัยจะศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารด้านการขอสัญชาติไทยและการที่ต้องการพ้นจากการเป็นชนกลุ่มน้อยหรือต้องการได้รับสิทธิอันชอบที่ควรได้รับ ภายใต้กรอบทฤษฎีการลดความไม่แน่นอน (Uncertainty reduction theory) ทฤษฎีการจัดการความไม่แน่นอน (Theory of uncertainty management) โดยใช้การแสวงหาข้อมูลข่าวสารเป็นกลยุทธ์หลักในการศึกษา

ชาร์ลส์ เบอร์เกอร์ (Charles Berger, 1995) เชื่อว่าจุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเต็มไปด้วยความไม่แน่นอน และในการศึกษาการสื่อสารของมนุษย์นั้นมีพื้นฐานสำคัญ 3

ประการคือ การปรับตัวเป็นสิ่งจำเป็นในการอยู่รอด , การปรับตัวจะเกิดขึ้นได้โดยการลดความไม่แน่นอนและการลดความไม่แน่นอนจะลดลงได้โดยใช้การสื่อสาร ด้วยเหตุนี้ เบอร์เกอร์ได้เสนอทฤษฎีที่เกี่ยวกับการลดความไม่แน่นอน โดยการตระหนักและการเข้าใจตนเองรวมถึงการหาความรู้เพิ่มเติม ซึ่งเหล่านี้เรียกว่า “การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร” (Information seeking) ในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อลดความไม่แน่นอนนั้น ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจ (Motivation) อันประกอบด้วยการค้ำประกันและความหมายถึงความสัมพันธ์ในอนาคต การได้รับผลตอบแทนในการสร้างความสัมพันธ์และการเบี่ยงเบนความสัมพันธ์ ทั้งนี้เบอร์เกอร์ยังได้กล่าวถึง กลยุทธ์ในการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร 3 ลักษณะ ดังนี้ ลักษณะแรกคือ รอรับข้อมูลข่าวสาร (Passive strategy) คือการกระทำเชิงรับ โดยการสังเกตสิ่งที่มีอยู่ หรือเป็นอยู่ เกี่ยวกับบุคคลที่ต้องการสร้างความสัมพันธ์ไม่ได้ใช้ความพยายามอื่นในการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ในลักษณะที่สองได้แก่ การเฝ้าหาข้อมูลข่าวสาร (Active strategy) คือการกระทำเชิงรุกต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบุคคลที่ต้องการสร้างความสัมพันธ์ โดยการถามจากบุคคลอื่น หรือเสาะแสวงหาข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ และลักษณะสุดท้ายได้แก่การมีปฏิสัมพันธ์เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสาร (Interactive strategy) คือการได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบุคคลที่ต้องการสร้างความสัมพันธ์ โดยมีการปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับบุคคลนั้น ใช้การเปิดเผยตนเองเป็นกลวิธีที่สำคัญในการมีปฏิสัมพันธ์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารที่ต้องการ จึงเห็นได้ว่า การแสวงหาข้อมูลข่าวสารเข้ามามีบทบาทในการช่วยลดความไม่แน่นอน แต่โดยแท้จริงแล้วบุคคลอาจจะไม่ได้ต้องการลดความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นเสมอไป บางคนอาจต้องการเพิ่มหรือคงสภาพความไม่แน่นอนนั้น ๆ เอาไว้ ซึ่งเดลและคณะ (Dale and et al.) ได้เสนอทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการความไม่แน่นอน โดยที่มุ่งความสำคัญต่อการประเมินของบุคคลต่อความไม่แน่นอนที่มีความสัมพันธ์กับการตอบสนองทางอารมณ์ความรู้สึก รวมทั้งยังให้ความสำคัญกับการสื่อสารในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการจัดการความไม่แน่นอน ซึ่งไม่ได้มุ่งเฉพาะบุคคลจะแสวงหาข้อมูลข่าวสารเท่านั้นบุคคลอาจจะหลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสารได้ด้วย และในการจัดการความไม่แน่นอนนั้น ผลของการจัดการ มีทั้งการลด การเพิ่ม และการคงสภาพไว้ซึ่งความไม่แน่นอน

ในการใช้การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร โดยพื้นฐานแล้วก็คือการใช้กระบวนการสื่อสารนั่นเอง ซึ่งในกระบวนการมีทั้งกระบวนการคิด, การส่ง, การรับแลกเปลี่ยนสารการตีความหมาย รวมถึงการค้ำประกันถึงบริบท เงื่อนไขในการสื่อสาร และองค์ประกอบของการสื่อสารด้วย ส่วนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารนั้นมีองค์ประกอบคือ สาเหตุของการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร แหล่งข่าวสาร เนื้อหาของข้อมูลข่าวสาร ช่องทางของข้อมูลข่าวสาร ตัวผู้ต้องการข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งบริบทและเงื่อนไขของการได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารที่ต้องการ (Berlo,1960)

โดยสรุปแล้วการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะให้ความสำคัญกับการมุ่งประเด็นยัง กระบวนการแสวงหาข่าวสารเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติเพื่อเป็นคนไทยชนกลุ่มน้อย โดยนำเอา กรณีของชนกลุ่มน้อยที่ได้รับสัญชาติแล้วเป็นกรณีศึกษา เนื่องจากชนกลุ่มน้อยที่ได้รับสัญชาติแล้ว เป็นกลุ่มที่ได้เผชิญกับปัญหาอุปสรรคและได้ผ่านกระบวนการในการขอมีสัญชาติมาตั้งแต่ต้นจน เสร็จสิ้นกระบวนการจนได้รับสัญชาติในที่สุด

นอกจากนี้ยังอาจเห็นได้ว่า ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อยที่ปรากฏ มักจะเป็น การศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ความเป็นอยู่ของชนกลุ่มน้อย และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเนื่องจากชนกลุ่มน้อย เป็นส่วนใหญ่ อันเป็นการศึกษาที่ให้ความสำคัญในด้านสังคม วิทยา และมานุษยวิทยา ส่วนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่ม น้อยกับรัฐ, การกำหนดนโยบายของรัฐต่อชนกลุ่มน้อย และทางด้านวงการนิเทศศาสตร์(การ สื่อสาร)โดยเฉพาะการมุ่งการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของชนกลุ่มน้อย ยังไม่ปรากฏมากนัก

ดังนั้นการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จึงมีความต้องการที่จะศึกษาในแง่มุมดังกล่าวข้างต้น เพราะ หวังว่าบางส่วนอาจจะสามารถทำให้แง่มุมของการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อย มีหลากหลาย มากยิ่งขึ้น รวมถึงการที่จะนำไปปรับปรุงใช้ในการกำหนดนโยบายหรือแนวทางในทางปฏิบัติด้วย

ปัญหานำวิจัย

ชนกลุ่มน้อยมีกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทย อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อย ในการขอมีสัญชาติไทย ในเขตอำเภอ แม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาถึงกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทย ของชนกลุ่มน้อย ที่มีสัญชาติไทยแล้ว ในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทยของ ชนกลุ่มน้อย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษากระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทย ของชนกลุ่มน้อยที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว โดยศึกษา จากชนกลุ่มน้อย ในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ที่ยินยอมเข้าร่วมในการวิจัย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ชนกลุ่มน้อย กลุ่มชนที่รวมกันโดยมีประวัติ ความเป็นมา ภาษา หรือความเชื่อทางศาสนาเหมือนกันและมีความรู้สึกว่าตนเองมีความแตกต่าง ในเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวไปจากชนกลุ่มใหญ่ ในที่นี้หมายถึงชนกลุ่มน้อย กลุ่มชนชาติส่วนน้อยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยในลักษณะถาวร และเป็นชนกลุ่มน้อยที่ได้รับสัญชาติเป็นไทยและมีบัตรประชาชนแล้ว ในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

การขอมีสัญชาติ การที่ชนกลุ่มน้อยมีสถานะบุคคลเป็นคนไร้สัญชาติไทย หรือเป็นบุคคลที่ไม่มีกฎหมายประเทศใดรับรองสัญชาติมาก่อน ได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ในการหาหลักฐานพิสูจน์ตัวบุคคลและดำเนินการตามขั้นตอน ตามหลักกฎหมายประเทศไทย เพื่อขอให้มีสัญชาติไทย จนได้รับสัญชาติไทยในที่สุด

กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร กระบวนการที่ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารอันได้แก่วัตถุประสงค์ของการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร แหล่งข้อมูลข่าวสาร ช่องทาง บริบทและเงื่อนไขของการได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารที่ต้องการนั้น ๆ รวมทั้ง ปัญหาในการแสวงหาข้อมูล

วัตถุประสงค์ของการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร สัญชาติไทย เหตุผลที่ชนกลุ่มน้อยต้องมีการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการขอมี - แสวงหาข้อมูลข่าวสาร สัญชาติไทย

แหล่งข้อมูลข่าวสาร บุคคลที่สามารถให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทยได้ เช่น ผู้นำหมู่บ้าน, เจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการ, นักกฎหมาย, ครูอาจารย์, ญาติ, เพื่อน, หรือบุคคลอื่น ๆ

ช่องทาง ช่องทางที่นำข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ การขอสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย ได้แก่ สื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ หนังสือ แผ่นพับ ทั่วบทกฎหมาย Internet การสัมมนา/อบรมทางวิชาการ

เนื้อหาข้อมูลข่าวสาร ตัวสารที่ชนกลุ่มน้อยต้องการเพื่อนำมาใช้ในการขอสัญชาติไทย เป็นข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับความรู้เรื่องการขอสัญชาติไทย และข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการขอสัญชาติไทย

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือ

ปัจจัยที่เอื้ออำนวย สิ่งที่ช่วยเสริมและเอื้ออำนวย ในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอมีสัญชาติไทย ของชนกลุ่มน้อย เช่นลักษณะพื้นฐานของชนกลุ่มน้อย กล่าวคือ อายุ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค สิ่งที่ทำให้การแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อยติดขัดหรือยุ่งยาก เช่น ลักษณะด้านจิตวิทยา ความคิด อารมณ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางในการค้นหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทย ของชนกลุ่มน้อย
2. เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรค ในการแสวงหาข้อมูลของชนกลุ่มน้อย ในเรื่องของการขอมีสัญชาติไทย
3. ใช้เป็นข้อมูลเพื่อพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทย ให้กับชนกลุ่มน้อย รวมถึง หน่วยงานหรือบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขอสัญชาติไทยต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎี

ในการศึกษา “กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอสัญชาติไทย ของชนกลุ่มน้อย” เป็นการศึกษาการใช้กระบวนการสื่อสารเชิงประยุกต์ โดยใช้การแสวงหาข้อมูลข่าวสารเมื่อต้องเผชิญกับความไม่แน่นอน ซึ่งในการศึกษาวิจัยหมายถึง ผลกระทบของความสับสนในสถานะบุคคลและสภาวะอันไม่เป็นปกติสุขของอารมณ์ความรู้สึก ที่มีต่อชนกลุ่มน้อยที่เป็นคนไร้สัญชาติผู้ซึ่งถูกจำกัดและกีดกันสิทธิตามกฎหมาย ที่ควรจะได้รับ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายถิ่น
2. แนวคิดเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย
3. แนวคิดเกี่ยวกับสัญชาติ
4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ได้แก่
  - 4.1 แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร
  - 4.2 ทฤษฎีการลดความไม่แน่นอน (Uncertainly reduction Theory)
  - 4.3 ทฤษฎีการจัดการความไม่แน่นอน (Theory of uncertainly management)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวคิดเกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายถิ่น

ในการอพยพโยกย้ายถิ่นของชนกลุ่ม ๆ หนึ่ง จากสถานที่หนึ่งและสังคมหนึ่ง ไปสู่อีกสถานที่และอีกสังคมหนึ่ง โดยอาจจะเป็นการอพยพโยกย้าย เพราะต้องการลี้ภัยทางการเมือง หรืออาจจะต้องหลบหนีภัยธรรมชาติอื่น ๆ ทั้งนี้อาจจะเป็นการอพยพโยกย้าย ในระดับของบุคคล ระดับครอบครัว ตลอดจนระดับของสังคม ตามลักษณะของการอพยพโยกย้ายถิ่นที่แตกต่างกันออกไปจะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของการอพยพโยกย้ายถิ่นนั้น ต้องประกอบไปด้วย การเคลื่อนย้ายของบุคคล หรือกลุ่มคน จากสถานที่หนึ่งไปสู่อีกสถานที่หนึ่ง ไม่ว่าจะป็นระยะทางใกล้หรือไกลเพียงใด ประกอบกับต้องมีระยะเวลาในการอยู่อาศัยในที่ซึ่งอพยพไป เป็นช่วงระยะเวลาหนึ่งด้วย

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่นนั้น ได้มีผู้ศึกษาวิจัยและได้ให้ความเห็นถึงสาเหตุของการอพยพย้ายถิ่น ว่ามีสาเหตุจากปัจจัยต่าง ๆ มากมายซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ราเวนสไตน์ (Ravensteine : 1885) กล่าวถึงปัจจัยหลักที่นำมาพิจารณาคือ ปัจจัยผลักดัน (Push Factors) หมายถึง ปัจจัยที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น ซึ่งบีบบังคับให้ผู้อาศัยอยู่ ณ ที่นั้นใดถิ่นหนึ่ง ต้องละทิ้งถิ่นไปอาศัยอยู่ ณ ที่อื่น ปัจจัยดึงดูด (Pull Factors) หมายถึงปัจจัยที่พบอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งสามารถดึงดูดให้ผู้อพยพย้ายถิ่นไปอยู่ที่นั่นได้

ส่วน ลี (Lee : 1966) อ้างถึงในเกอกุล วงศ์บุญสิน, 2538 : 47-57) ได้อธิบายถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจย้ายถิ่นและกระบวนการย้ายถิ่นไว้ว่า

ปัจจัยผลักดัน (Push Factors) เป็นปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดการอพยพย้ายถิ่น ได้แก่ การมีทรัพยากรธรรมชาติน้อยลง ปัญหาการว่างงาน การถูกกีดกันเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา หรือไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม การประสบปัญหาจากภัยธรรมชาติ เช่น สภาพดินแห้ง ฝนแล้ง เป็นต้น จึงจำเป็นต้องย้ายไปอยู่ที่แห่งใหม่เพราะคาดว่าจะสามารถยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมได้ดีขึ้นกว่าเดิม

ปัจจัยดึงดูด (Pull Factors) เป็นปัจจัยที่มีส่วนโน้มน้าว หรือจูงใจให้ประชาชนเคลื่อนย้ายไปหาที่ทำมาหากินแห่งใหม่ หรือคิดไปแสวงโชค ได้แก่ การมีโอกาสที่จะทำงานโดยได้รับค่าตอบแทนสูงกว่าที่อยู่เดิมของตนการย้ายตามครอบครัว คู่ครอง หรือเพื่อนที่ย้ายไปก่อนแล้ว เพราะหวังจะได้รับโอกาสทางการศึกษาที่ดีกว่าเพราะนิยมความ สะดวกสบายและความเจริญของความเป็นเมือง

อาจกล่าวได้ว่า สาเหตุที่ชนกลุ่มน้อยเดินทางเข้ามาในประเทศไทยคือ อาจจะสามารถสรุปได้เป็นสองสาเหตุคือ ปัจจัยเป็นเหตุผลักดัน(Push Factors) และปัจจัยที่เป็นเหตุชักจูง (Pull Factors)

ในการวิจัยครั้งนี้ชนกลุ่มน้อย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ที่เป็นพื้นที่ศึกษาประกอบด้วย ชนกลุ่มน้อย 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ชนกลุ่มน้อยที่เดินทางมาจากประเทศพม่า, ชนกลุ่มน้อยที่มาจากประเทศจีน, ชนกลุ่มน้อยที่อาศัยบนพื้นที่สูง โดยการแบ่งตามเกณฑ์การนิยามของฝ่ายทะเบียนชนกลุ่มน้อย ส่วนการทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่เรื่องนี้ จะเห็นว่ามีชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้อพยพเข้ามาสู่ประเทศไทยนั้นมีอยู่ด้วยกัน 2 ประการด้วยกันคือ ปัจจัยที่เป็นเหตุผลักดันประการหนึ่ง และปัจจัยที่เป็นเหตุจูงใจในอีกประการหนึ่ง ผู้วิจัย ได้อธิบายมูลเหตุปัจจัยทั้งสองไว้ ดังนี้

1. ปัจจัยเป็นเหตุผลักดัน (Push Factors)

เป็นปัจจัยที่ผลักดัน หรือส่งผลให้ผู้อพยพโยกย้ายถิ่นส่วนใหญ่ อพยพเข้าสู่ประเทศไทย อันถือว่าเป็นปัจจัยภายในของผู้อพยพโยกย้ายเอง เช่น ชนกลุ่มน้อยที่เดินทางมาจากประเทศพม่า บุคคลกลุ่มดังกล่าวเดินทางเข้ามาเพราะเหตุการณ์ในประเทศพม่า คือ การหลบหนีภัยการสู้รบการปฏิบัติเพื่อลี้ภัยมนุษยธรรมของนายพลเนวิน, การหลบหนีการสู้รบระหว่างรัฐบาลพม่ากับชนกลุ่มน้อย

2. ปัจจัยที่เป็นเหตุชักจูง (Pull Factors)

เป็นสาเหตุภายในของประเทศไทยที่ดึงดูด หรือชักจูงให้ผู้อพยพโยกย้ายถิ่น เข้ามาอาศัยในประเทศไทยซึ่งมีอยู่หลายประการดังนี้ความโอบอ้อมอารีของคนไทย, สภาพเศรษฐกิจที่ดีกว่า, ความต้องการแรงงาน, ความผ่อนปรนของรัฐ เช่น ชนกลุ่มน้อยที่เดินทางมาจากประเทศพม่า กลุ่มบุคคลดังกล่าวเดินทางเข้ามาประเทศไทยอันเนื่องมาจากจากสภาวะทางเศรษฐกิจในพม่าฝืดเคือง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวคิดเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย

แนวความคิดเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย เป็นแนวความคิดที่จะสามารถอธิบายถึงสาเหตุของปัญหาปัจจัยที่เกิดปัญหา และ พฤติกรรมของชนกลุ่มน้อยได้ รวมถึงสามารถใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ของผู้วิจัยด้วย โดยที่จะใช้เป็นแนวทางเบื้องต้นในการศึกษา ก่อนที่จะนำไปสู่ระเบียบวิธีการในการวิจัย ต่อไป

ลิขิต ธีระเวคิน (ลิขิต ธีระเวคิน, 2521: 2-12) กล่าวว่า การเกิดชนกลุ่มน้อยในความหมายตามลายลักษณ์อักษร ได้ชนกลุ่มที่มีจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับชนส่วนใหญ่ของประชาคมการเมือง และเป็นชนที่มีความแตกต่างจากชนส่วนใหญ่ในด้านต่าง ๆ ในประชาคมหนึ่งอาจมีชนกลุ่มน้อยหลายกลุ่ม และอาจไม่มีความสำคัญทางการเมืองเลย แต่ถ้าชนกลุ่มน้อยนั้น ๆ มีอำนาจในการเมืองหรือเศรษฐกิจ ชนกลุ่มน้อยดังกล่าวย่อมมีความสำคัญทางการเมือง เพราะอาจมีผลกระทบต่อโครงสร้างอำนาจ รูปแบบการปกครองรวมทั้งเสถียรภาพของรัฐบาลและการพัฒนาประเทศ

ขจัดภัย บุรุษพัฒน์ (ขจัดภัย บุรุษพัฒน์, 2518:2) ได้ให้ความหมายของชนกลุ่มน้อยไว้ว่า หมายถึงกลุ่มชนที่ความโดยมีประวัติความเป็นมา ภาษา หรือความเชื่อทางศาสนาที่เหมือนกัน และมีความรู้สึกที่ตนเองมีความแตกต่างในเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวไปจากชนกลุ่มใหญ่

R.A. Schermerhm (R.A. Scberm : 13-14) ได้ให้คำจำกัดความของ ชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ว่า ต้องพิจารณาทั้งจากในแง่มุมมองจากแง่มุมของอำนาจ จำนวน และกลุ่มชาติพันธุ์ โดยพิจารณาที่ละขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนแรก พิจารณาจากแง่มุมของอำนาจ โดยแบ่งออกได้เป็นกลุ่มที่มีอำนาจและกลุ่มที่อยู่ภายใต้อำนาจการปกครอง หรือกลุ่มได้ปกครอง

ขั้นตอนที่สอง พิจารณาจากแง่มุมของจำนวนกลุ่มที่มีจำนวนน้อยและมีอำนาจในประเทศ คือ กลุ่มชนชั้นนำ ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศที่มีอำนาจ คือ มวลชน

ขั้นตอนที่สาม พิจารณาจากแง่มุมของกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจและมีจำนวนมาก คือ ชนกลุ่มใหญ่ (Majority Group) และกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจและมีจำนวนน้อย คือ ชนกลุ่มน้อย (Minority Group)

โดยสรุปแล้วอาจกล่าวได้ว่า ชนกลุ่มน้อย มีลักษณะที่แตกต่างไปจากชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อยด้วยกัน คือ เชื้อชาติ, เผ่าพันธุ์, ศาสนา, ภาษา, ขนบธรรมเนียมประเพณี, อุดมการณ์ทางการเมือง (วิทยา วัชรเกียรติศักดิ์: 8)

จากความหมายและคำจำกัดความโดยทั่วไปดังกล่าว ในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยเลือกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเป็น “ชนกลุ่มน้อย” ดังนี้

การเกิดขึ้นของปรากฏการณ์ “ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย”

ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย เป็นการเกิดขึ้นของปรากฏการณ์ในลักษณะเดียวกับปรากฏการณ์โดยทั่วไปในประชาคมโลก ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยที่ปรากฏตัวใน 2 ลักษณะดังนี้

1. ชนกลุ่มน้อยที่มีได้เกิดในประเทศไทย

เมื่อบุคคลย้ายถิ่นออกตั้งรกรากอยู่ในรัฐต่างประเทศ บุคคลนั้นก็จะเป็น “ชนกลุ่มน้อย” (Minority) ในรัฐนั้น เพราะบุคคลดังกล่าวจะมีความแตกต่างไปจาก “ชนกลุ่มมาก” (Majority) ในรัฐนั้น ทั้งนี้อาจเกิดขึ้นจากความแตกต่างในทางเชื้อชาติ(Race) ต้นกำเนิด(National origin) ศาสนา(Religion) หรือภาษา(Language) ของบุคคลทั้งสองกลุ่ม จะเห็นว่าปรากฏการณ์นี้เป็นผลโดยตรงของการย้ายถิ่นข้ามชาตินั้นเอง เช่น กรณีของคนเชื้อชาติจีนซึ่งเดินทางเข้ามาตั้งรกรากในประเทศไทย คนเชื้อชาติจีนจึงตกเป็น “ชนกลุ่มน้อย” ในประเทศไทย เพราะคนส่วนใหญ่ในดินแดนนี้มีเชื้อชาติไทย กล่าวคือ เป็นชนกลุ่มน้อยรุ่นแรก หรือ First Generation จะสังเกตเห็นได้ว่าแม้จะเกิดความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มน้อยกับรัฐเจ้าของดินแดนอันเป็นปลายทางของการย้ายถิ่นแล้ว แต่ชนกลุ่มนี้ก็ยังคงมีความสัมพันธ์กับรัฐเจ้าของดินแดนอันเป็นต้นทางของการย้ายถิ่นอยู่

2. ชนกลุ่มน้อยที่เกิดในประเทศไทย

บุคคลอาจจะตกเป็นชนกลุ่มน้อยมาตั้งแต่เกิด โดยมีได้มีการย้ายข้ามชาติแต่อย่างใด ความเป็นชนกลุ่มน้อยเกิดจากการสืบสายโลหิตจากบิดา และหรือมารดาซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย ปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นในประเทศไทยอย่างชัดเจนเช่นกัน เช่น กรณีลูกของคนเชื้อชาติจีนที่เข้ามาตั้งรกรากในประเทศไทย ยังเป็น “ชนกลุ่มน้อย” ในประเทศไทย ทั้งที่เกิดในประเทศไทย มิใช่คนต่างด้าวที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย กล่าวคือ เป็นชนกลุ่มน้อยรุ่นสอง หรือ Second Generation หรือมากกว่านั้น สังเกตได้ว่า โดยการเกิดในประเทศไทย จึงเกิดความสัมพันธ์ทางดินแดนระหว่างชนกลุ่มน้อยกับรัฐเจ้าของดินแดนอันเป็นที่เกิดของบุคคล แต่อย่างไรก็ตาม ชนกลุ่มน้อยก็ยังคงมีความสัมพันธ์กับรัฐเจ้าของต้นกำเนิดของเผ่าพันธุ์อยู่บ้าง แต่ความสัมพันธ์นี้

เป็นความสัมพันธ์ที่ผ่านบุพการี มิได้เกิดขึ้นโดยตรงระหว่างบุคคลและรัฐ (พันธุทิพย์ สายสุนทร : 2541)

การจำแนกประเภทของ “ชนกลุ่มน้อย” ตามทะเบียนของทางราชการไทย

ในการจำแนกชนกลุ่มน้อย ตามทะเบียนของทางราชการไทยนั้น นอกจากชาวเขาซึ่งอาศัยอยู่ในเขตภูเขาหรือชาวป่าที่อาศัยอยู่ในเขตป่าลึกของประเทศไทยมานานแล้ว ยังมีคนต่างด้าวอพยพเข้ามาอย่างเป็นกลุ่มก้อน อย่างชัดเจน ในประเทศไทยตั้งแต่ยุคที่ชาติตะวันตกเข้ามาในทวีปเอเชีย และโดยเฉพาะในยุคที่มีสงครามระหว่างเจ้าอาณานิคมและชนพื้นเมืองในอินโดจีน จนกระทั่งในปัจจุบัน จึงเป็นที่ปฏิเสธไม่ได้ว่า มีคนต่างด้าวรวมตัวกันอย่างเป็นกลุ่มก้อน หลายกลุ่มด้วยกันในประเทศไทย (กฤตยา อาชวนิจกุลและพรสุข เกิดสว่าง : 2540) กลุ่มดังกล่าวจะมีสถานเป็นชนกลุ่มน้อยหรือไม่ ขึ้นอยู่กับแนวคิดในการนิยามคำว่า ชนกลุ่มน้อย นั้น ในการนิยามของฝ่ายทะเบียนชนกลุ่มน้อย ส่วนการทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่เรื่องนี้โดยมีหน่วยงานอื่น เข้าสนับสนุนการทำงานนี้ อาทิเช่น กองสงเคราะห์ชาวเขากรมประชาสงเคราะห์ หรือกรมการจัดหางาน หรือกองบัญชาการตำรวจชายแดนของกรมตำรวจ หรือกองทัพต่าง ๆ เห็นว่าชนกลุ่มน้อยในความหมายของส่วนราชการไทยในปัจจุบัน มีที่มาจาก 7 พื้นที่ต้นทางดังนี้ (สำนักบริหารการทะเบียนส่วนการทะเบียนราษฎร, ฝ่ายทะเบียนประวัติชนกลุ่มน้อย, 2537 : 3-12)

1. ชนกลุ่มน้อยที่เดินทางมาจากประเทศพม่า
2. ชนกลุ่มน้อยที่มาจากประเทศจีน
3. ชนกลุ่มน้อยที่มาจากประเทศลาว
4. ชนกลุ่มน้อยที่มาจากประเทศเวียดนาม
5. ชนกลุ่มน้อยที่เดินทางมาจากประเทศมาเลเซีย
6. ชนกลุ่มน้อยที่มาจากประเทศเขมร
7. ชนกลุ่มน้อยที่อาศัยบนพื้นที่สูง (ภาคผนวก ก.)

ในพื้นที่ทำการศึกษาวิจัย ครั้งนี้ในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงราย มีชนกลุ่มอยู่หลายชนเผ่าตามสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี คือ ไทยใหญ่, ไทยลื้อ, จีนฮ่อ, มูเซอ, อีเก้อ, ลัวะ, แม้ว, เย้า, ลีซอ, หากจะแบ่งตามในการนิยามคำว่า ชนกลุ่มน้อย นั้น ใน

การนิยามของฝ่ายทะเบียนชนกลุ่มน้อย ส่วนการทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สามารถแบ่งได้ทั้งหมด 3 กลุ่มดังนี้

1. ชนกลุ่มน้อยที่เดินทางมาจากประเทศพม่า

คือ ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า อพยพเข้ามาในประเทศไทยก่อนวันที่ 9 มีนาคม 2519 เดินทางเข้ามาเพราะเหตุการณ์ภายในประเทศ 3 เหตุการณ์คือ การหลบหนีการสู้รบอันเนื่องมาจากการทำปฏิวัติของนายพลเนวิน, การหลบหนีภัยการสู้รบระหว่างรัฐบาลพม่า และชนกลุ่มน้อยและสภาวะทางเศรษฐกิจที่ฝืดเคืองของพม่า ในพื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวงกลุ่มคนดังกล่าวคือ ไทยใหญ่

2. ชนกลุ่มน้อยที่เดินทางมาจากประเทศจีน คือ ชนกลุ่มน้อย 4 ชนกลุ่มดังนี้

2.1 **อดีตทหารจีนคณะชาติ** ทางปฏิบัติของกระทรวงมหาดไทยมักจะเรียกคนกลุ่มนี้ย่อ ๆ ว่า “อดีต ทจช” โดยให้หมายถึง อดีตทหารกองทัพ 93 และครอบครัวของจีนได้วันซึ่งหลบหนีจีนคอมมิวนิสต์เข้ามาในพม่าและพม่าขับไล่เลยเข้าอยู่ในประเทศไทย

2.2 **จีนฮ่ออพยพ** คือ คนจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยพร้อมครอบครัว ตั้งแต่ พ.ศ. 2493-2504 โดยอ้างว่าเป็นญาติของอดีตทหารจีนคณะชาติ แต่ชนกลุ่มดังกล่าวเป็นพลเรือน มิใช่ทหาร

2.3 **จีนฮ่ออิสระ** คือ คนจีนที่หลบหนีเข้าเมืองมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2505 จนถึงปี พ.ศ. 2532 โดยอ้างว่าเป็นญาติของอดีตทหารจีนคณะชาติ จีนฮ่ออิสระ

2.4 **ไทยลี้ภัย** คือ คนเชื้อสายไทยในแคว้นสิบสองจุไทย/สิบสองปันนา มณฑลยูนนาน ประเทศจีน

3. ชนกลุ่มน้อยที่อาศัยบนพื้นที่สูง

คือ โดยทั่วไปแล้ว ทางราชการไทยเรียกชนกลุ่มน้อยที่อาศัยบนพื้นที่สูงว่า “ชาวเขา” หรือ “ชาวไทยภูเขา” แต่ทางปฏิบัติกระทรวงมหาดไทยใช้คำว่า “บุคคลบนพื้นที่สูง” สำหรับชาวเขาซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณป่าเขาซึ่งเป็นที่สูงในเขตพื้นที่จังหวัดทางด้านเหนือลงไปทางด้านทิศตะวันตกของประเทศ ในพื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวงกลุ่มคนดังกล่าวคือ ม้งหรือแม้ว มูเซอเย้า อีเก้อหรืออาข่า ลีซอ ลีวะ

ในกลุ่มดังกล่าวจำนวนของชนกลุ่มน้อยที่อาศัยบนพื้นที่สูงมีจำนวนมากที่สุด รองลงมา เป็นกลุ่มน้อยที่เดินทางมาจากประเทศจีน และชนกลุ่มน้อยที่เดินทางมาจากประเทศพม่า ตามลำดับ

แนวคิดเกี่ยวกับสัญชาติ

เนื่องจากวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งจะศึกษาการแสวงหาข้อมูลในการขอมิสัญชาติของชนกลุ่มน้อย จึงจำเป็นที่จะต้องมีการรอบ และแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับสัญชาติมาเป็นแนวทางดังนี้

ประเทศไทยมีกฎหมายลายลักษณ์อักษรว่าด้วยสัญชาติไทยอย่างชัดเจนตั้งแต่ พ.ศ. 2454 ดังนั้นการได้หรือการเสีย หรือได้กลับคืนสัญชาติไทยจึงเป็นไปตามกฎหมายสัญชาติที่มีผลอยู่ในขณะที่มีการกล่าวอ้างเกี่ยวกับสัญชาติไทยนั้นเกิดขึ้น (พันธุทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร, 2538 :114-313)โดยทั่วไป “ชนกลุ่มน้อย” ย่อมไม่มีสัญชาติไทยของรัฐเจ้าของดินแดนในขณะที่ “ชนกลุ่มใหญ่” มีสัญชาติของรัฐเจ้าของดินแดน ดังนั้น การได้สัญชาติของรัฐเจ้าของดินแดน จึงเป็นวิธีการแรกที่สามารถจัดการเลือกปฏิบัติในทางกฎหมายและความด้วยสิทธิที่ชนกลุ่มน้อยอาจได้รับจากรัฐเจ้าของดินแดน

ส่วนความหมายของสัญชาตินั้น ค่อนข้างที่จะยากในการให้คำนิยามที่ชัดเจน ซึ่งในทางปฏิบัตินั้น การที่จะให้สัญชาติแก่บุคคลนั้นย่อมจะเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่อย่างไรก็ตามหลักของการได้สัญชาติ อาจแยกออกได้ โดยอาศัยหลัก 2 คือ (หยุด แสงอุทัย, 2527: 141 – 143)

1. หลักการได้สัญชาติโดยกำเนิด
2. หลักการได้สัญชาติหลังกำเนิด

โดยหลักการให้บุคคลได้สัญชาติโดยกำเนิดนั้น ยังแยกออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. หลักดินแดน (Jus Soil) ตามหลักนี้บุคคลเกิดในอาณาเขตของประเทศโดยย่อมมีสัญชาติของประเทศนั้น โดยไม่คำนึงว่าบุตรนั้นเกิดจากคนมีสัญชาติของตน หรือคนต่างด้าว
2. หลักสืบสายโลหิต (Jus Sanguinis) ตามหลักนี้บุคคลเกิดจากบิดา หรือมารดาที่มีสัญชาติของประเทศใด ย่อมมีสัญชาติของประเทศนั้น โดยไม่คำนึงว่าจะกำเนิดในประเทศของตน หรือกำเนิดในต่างประเทศ

สำหรับหลักการได้มาซึ่งสัญชาติหลังกำเนิดนั้น มีลักษณะทั่วไป ดังนี้

1. โดยการแปลงสัญชาติมาเป็นบุคคลสัญชาติประเทศนั้น
2. โดยการสมรสกับบุคคลต่างด้าว ซึ่งทำให้หญิงมีสัญชาติตามสามี

3. โดยการที่ประเทศมีสัญชาติเดิมเสียอาณาเขต ซึ่งทำให้บุคคลผู้อยู่ในอาณาเขตที่เสียไปต้องมีสัญชาติตามกฎหมายว่างด้วยสัญชาติของประเทศที่ได้อาณาเขต
4. โดยการที่มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศนั้น
5. โดยการเป็นข้าราชการของประเทศนั้น
6. โดยการถูกรับเป็นบุตรอันชอบด้วยกฎหมาย โดยบิดาที่เป็นคนต่างด้าวซึ่งอาจเป็นบิดา ยอมรับเป็นบุตรหรือบิดาถูกฟ้องให้รับเป็นบุตร

สำหรับการได้สัญชาติไทยนั้น ก็สามารถแยกพิจารณาได้เป็นสัญชาติไทยโดยกำเนิด และการได้สัญชาติไทยหลังกำเนิดเช่นกัน

โดยหลักของการได้สัญชาติไทยโดยการเกิดนั้น สามารถแยกออกได้ 3 กรณี คือ

กรณีที่ 1 ผู้เกิดโดยบิดาเป็นผู้มีสัญชาติไทย ไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักร

กรณีที่ 2 ผู้เกิดนอกราชอาณาจักรโดยมารดาเป็นผู้มีสัญชาติไทย แต่ไม่ปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือบิดาไม่มีสัญชาติ

กรณีที่ 3 ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทยเป็นการได้สัญชาติตามหลักดินแดน หมายถึงทุกคนที่เกิดในราชอาณาจักรไทยย่อมได้สัญชาติไทยทั้งสิ้น แต่อย่างไรก็ตามในกรณีนี้ก็มีข้อยกเว้นเช่นกัน เพราะตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 337 ไม่ให้ผู้เกิดราชอาณาจักรไทย โดยบิดาเป็นคนต่างด้าวหรือมารดาเป็นคนต่างด้าวแต่ไม่ปรากฏบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย ได้สัญชาติไทย ถ้าปรากฏว่าในขณะที่เกิดบิดาหรือมารดานั้นเป็น

1. ผู้ที่รับการผ่อนผันให้พักอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นกรณีพิเศษ เฉพาะราย
2. ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาในราชอาณาจักรไทยชั่วคราว
3. ผู้ที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาต ตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

หลักการได้สัญชาติไทยหลังกำเนิดนั้น สามารถแยกออกได้ 2 กรณี ดังนี้

กรณีที่ 1 การได้สัญชาติไทยโดยเป็นหญิงต่างด้าวทำการสมรสกับคนไทย

กรณีที่ 2 การได้สัญชาติไทยโดยการแปลงชาติ ซึ่งคนต่างด้าวอาจขอแปลงชาติได้ ถ้าเข้าลักษณะตามมาตรา 10 แห่ง พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ.2508 ดังต่อไปนี้

1. บรรลุนิติภาวะแล้วตามกฎหมายไทย
2. มีความประพฤติดี
3. มีอาชีพเป็นหลักฐาน
4. มีภูมิลำเนา
5. มีความรู้ภาษาไทยตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ดังนั้น การที่ชนกลุ่มน้อยจะได้รับสัญชาติไทยหรือไม่ และอย่างไรนั้น จึงเป็นไปตามกฎหมายสัญชาติไทยที่มีผลในขณะที่มีข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุให้ได้หรืออาจได้สัญชาติเกิดขึ้น (พันธูทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร, 2538, หน้า 9-17)

จึงสรุปได้ในเบื้องต้นแล้วว่า บุคคลย่อมได้มาหรืออาจได้มาซึ่งสัญชาติไทยหากมีข้อเท็จจริงดังกล่าว บุคคลทุกคนย่อมเสมอหน้าในการได้สิทธิในสัญชาติไทยตามกฎหมายนี้ เพียงแต่ในเรื่องการปรับใช้กฎหมายสัญชาตินี้ที่อาจก่อให้เกิดปัญหาที่อาจเคร่งครัดไปบ้างหรือยืดหยุ่นเกินไปบ้าง แต่อย่างไรก็ตาม ทางปฏิบัติของฝ่ายปกครองในการปฏิบัติต่อชนกลุ่มน้อยก็ยังเป็นไปตามหลักเกณฑ์แห่งกฎหมาย ทั้งนี้การได้สัญชาติไทยย่อมเป็นไปตาม พ.ร.บ. สัญชาติ พ.ศ. 2508 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ.สัญชาติ (ฉบับที่ 2 และ 3) พ.ศ. 2535 และหากบุคคลในชนกลุ่มน้อยได้มีข้อเท็จจริงที่ต้องตามกฎหมายสัญชาติว่า มีสัญชาติไทยและถูกได้แย้งสิทธิในสัญชาติไทยนี้โดยฝ่ายปกครอง บุคคลนั้นก็อาจจะใช้สิทธิร้องขอให้ศาลยืนยันความเป็น “ไทย” ของตนได้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร

จากประสบการณ์ของผู้วิจัยพบว่า การสื่อสารโดยทั่วไปมีจุดเริ่มต้นอยู่ที่การสื่อสารภายในบุคคล และการสื่อสารระหว่างบุคคล แต่การให้ความสนใจต่อเรื่องดังกล่าวกลับมีไม่มากเท่าที่ควรในการสื่อสารเพื่อการได้มาซึ่งสัญชาติไทยก็เช่นกัน การที่ชนกลุ่มน้อยถูกมองว่าตนเป็น เป็นคนไร้สัญชาติ ไม่มีสิทธิตามกฎหมายที่ตนจะได้รับในดินแดนที่ตนอาศัยอยู่ จากสภาวะดังกล่าว ผู้ที่ต้องเผชิญกับสภาวะนี้ก็คือตัวของคนที่เป็นชนกลุ่มน้อยเอง หากชนกลุ่มน้อยที่เป็นคนไร้สัญชาตินี้ ไม่

สามารถรับสภาวะ การถูกกีดกันสิทธิอันพึงจะได้รับของตนได้ ซึ่งในกรณีนี้ ผู้ที่มีบทบาทในการใช้สื่อสารเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวก็คือตัวบุคคลในทีนี้ ก็คือชนกลุ่มน้อยนั่นเอง

ในกระบวนการสื่อสารที่ชนกลุ่มน้อยที่ใช้ก็เหมือนกับการสื่อสารโดยทั่วไป ที่มีทั้งการสื่อสารภายในบุคคล การสื่อสารระหว่างบุคคล และการสื่อสารกลุ่ม แต่ในกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอสัญชาติไทยนั้น ชนกลุ่มน้อยจะใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นหลัก ซึ่งสามารถอธิบายเป็นหลักการกว้าง ๆ ไว้ได้ดังนี้ ตัวชนกลุ่มน้อยเอง คือผู้รับสารที่มีความต้องการแสวงหาข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการขอสัญชาติเป็นคนไทย ซึ่งการที่มองว่าชนกลุ่มน้อยได้ในฐานะผู้รับสาร หรืออาจจะมองได้ว่าชนกลุ่มน้อยเป็นผู้เริ่มต้นของกระบวนการการสื่อสารก็ได้ ซึ่งในความไม่รู้ของชนกลุ่มน้อยเป็นจุดเริ่มของกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร การแสวงหาข้อมูลข่าวสารเป็นการกระทำเพื่อตอบสนองความต้องการและลดความไม่แน่นอนต่อความไม่รู้ของตนเองลง โดยหากจากแหล่งต่าง ๆ คือตัวบุคคลที่เป็นผู้ส่งสาร หรือหากจากช่องทางข่าวสารหรือจากสื่อต่าง ๆ นั้นเอง

ในแนวคิดทฤษฎีหลายที่อธิบายกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ในการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยขอนำบางแนวคิด ในทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร

ในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของบุคคลนั้น ชาร์ลส์ แอทกิน (Charles Atkin, 1973) กล่าวว่า บุคคลจะทำการแสวงหาข้อมูลข่าวสารมีเงื่อนไขอยู่ด้วยกัน 2 ประการ คือ

1. เมื่อบุคคลพิจารณาแล้วเห็นว่า ความรู้ที่มีอยู่ไม่สอดคล้องกับระดับความต้องการที่อยากรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายนอก (Extrinsic Uncertainty) นั่นคือ ความรู้ที่มีแตกต่างจากสิ่งที่ควรจะต้องรู้ ยิ่งถ้าเป็นเรื่องสำคัญ ความต้องการรู้ยิ่งมีมาก ก็เลยแสวงหาข้อมูลข่าวสารมากตามไปด้วย
2. เมื่อบุคคลพิจารณาแล้วเห็นว่า ความรู้ที่มีอยู่ไม่สอดคล้องกับความต้องการภายในหรือความคาดหวังภายในตัวเอง (Intrinsic Uncertainty) ซึ่งขึ้นอยู่กับความสนใจต่อสิ่งนั้น นั่นคือ ตนเองสนใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งและคาดหวังว่าจะต้องรู้เรื่องนั้นให้ได้ แต่ความรู้ที่มีอยู่ไม่เพียงพอที่จะแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องนั้น

ซึ่งในการแสวงหาข้อมูลข่าวของบุคคลนั้น (Klapper, 1960) ได้กล่าวไว้ว่าบุคคลมีแนวโน้มที่จะเลือกรับข่าวสารที่ตรงกับความสนใจของตน ซึ่งเป็นเรื่องของการเลือกรับข้อมูลข่าวสารตามกระบวนการ ดังนี้

1. **การเลือกเปิดรับหรือเลือกสนใจ** บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อหรือข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ ตามความต้องการและความสนใจของตนเอง เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับสนับสนุนความคิดของตนและนำไปแก้ไขปัญหา โดยบุคคลจะเลือกให้ความสนใจต่อข้อมูลข่าวสารที่ได้รับซึ่งสอดคล้องกับทัศนคติ และความเชื่อของบุคคลนั้นๆ โดยพยายามหลีกเลี่ยงการรับข้อมูลข่าวสารที่ขัดต่อทัศนคติและความคิดดั้งเดิม เพราะการได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่สอดคล้องกับความรู้อาจจะทำให้เกิดความไม่พึงพอใจและสับสนได้
2. **การเลือกรับรู้และตีความหมาย** หลังจากที่บุคคลเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งมาแล้ว อาจมีการเลือกรับรู้และเลือกตีความได้ด้วยตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งมีการตีความข่าวสารที่ได้รับตามความเข้าใจของตนเอง หรือตามทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อความต้องการ สภาวะทางอารมณ์ และแรงจูงใจของตนในขณะนั้น
3. **การเลือกจดจำ** นอกจากบุคคลจะเลือกให้ความสนใจ เลือกรับรู้ และตีความข้อมูลข่าวสารไปตามทิศทางที่สอดคล้องกับทัศนคติและความเชื่อของตนแล้ว บุคคลยังเลือกที่จะจดจำเนื้อหาสาระของในส่วนที่ต้องการจำไว้เป็นประสบการณ์ ในขณะที่เดียวกันก็มักจะลืมข้อมูลข่าวสารที่ไม่ตรงกับความสนใจของตน

การเลือกรับข้อมูลข่าวสารและความต้องการข้อมูลข่าวสารปัจเจกบุคคลดังกล่าว ส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมการแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่มีแตกต่างกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารที่ตรงกับ ความสนใจและความต้องการ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร

ในการศึกษานี้ให้ความสนใจกับการสื่อสารเชิงประยุกต์ โดยมุ่งการใช้การสื่อสาร (Communication) กับความไม่แน่นอน (Uncertainty) ซึ่งมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีการลดความไม่แน่นอน (Uncertainty reduction theory) ของ ชาร์ลส์ เบอร์กอร์ (Charles

Berger) และทฤษฎีการจัดการความไม่แน่นอน (Theory of uncertainty management) ของ แบทเชอร์ เดล (Brashers Dale) โดยความไม่แน่นอน ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยหมายถึงความไม่แน่นอนเกี่ยวกับความตั้งใจแรกเริ่มแรกที่ชนกลุ่มน้อยรู้ว่าหากตนไม่มีสัญชาติไทยจะไม่ได้รับสิทธิตามกฎหมายที่ตนควรจะได้รับจากแผ่นดินที่ตนอาศัยอยู่ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ทฤษฎีการลดความไม่แน่นอน (Uncertainty reduction theory)

ชาร์ลส์ เบอเกอร์ (Charles Berger) ได้กล่าวไว้ว่า “จุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเต็มไปด้วยความไม่แน่นอน” และ “ในการศึกษาการสื่อสารของมนุษย์นั้น พื้นฐานที่สำคัญคือ (1) การปรับตัวเป็นสิ่งที่จำเป็นในการอยู่รอด (2) การปรับตัวจะเกิดขึ้นได้โดยการลดความไม่แน่นอน และ (3) การลดความไม่แน่นอนจะลดลงได้โดยใช้สื่อสาร เมื่อมนุษย์ต้องการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน ความเป็นคนแปลกหน้าของกันและกัน ทำให้เกิดความไม่แน่นอนในการสร้างความสัมพันธ์ เบอเกอร์ได้เสนอทฤษฎี การลดความไม่แน่นอน เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งเขาให้ความสนใจวิธีการที่บุคคลใช้ในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น โดยการได้รู้จักตนเองและผู้อื่น เพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน และลดความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นระหว่างกัน

ความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นนั้นมีที่มาจากหลายแหล่ง ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสารของบุคคล วัตถุประสงค์ในการสื่อสาร แผนการสื่อสาร สภาพของผลกระทบระหว่างการสื่อสาร และความเชื่อที่มีอยู่ของแต่ละบุคคล ทั้งนี้ ความไม่แน่นอนมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำนายปฏิกริยาตอบสนองและความสามารถในการอธิบายการกระทำต่าง ๆ ในระหว่างที่สร้างความสัมพันธ์กัน (Predict and explain) โดยสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงก็คือ การมีความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness) และการมีความรู้เกี่ยวกับบุคคลที่ต้องการสร้างความสัมพันธ์ (Knowledge of others)

ในเรื่องความตระหนักรู้ในตนเองนั้นจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล และในแต่ละสถานการณ์ มีทั้งความตระหนักรู้ในตนเองเชิงอัตวิสัย (Objective self-awareness) คือการคำนึงถึงตัวเองหรือคือการมองที่ตัวเองเป็นหลัก เป็นการที่บุคคลรู้จักตัวของเขาเองมาก – น้อยแค่ไหนและความตระหนักรู้ในตนเองเชิงวัตถุวิสัย (Subjective self-awareness) คือการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และสถานการณ์ที่เผชิญอยู่ หรือคือการมองออกไปนอกตัวเอง ดูสภาวะและสิ่งที่เป็นบริบทรอบข้างเป็นการที่บุคคลรู้จักสภาพแวดล้อมรอบตัวเองดีแค่ไหน หากบุคคลตระหนักรู้ใน

ตนเองและสถานการณ์ได้ดี ก็จะมีผลต่อการลดความไม่แน่นอนและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการได้รู้จักตนเองก็คือ การเปิดเผยตนเองหรือการพูดเปิดใจ (Self-disclosure) ซึ่งต้องอาศัยการสื่อสารเป็นหลัก ทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา ยิ่งใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษามากเท่าใด กล่าวคือยิ่งสื่อสารมากเท่าใด ก็จะได้รู้จักตัวเองมากเท่านั้น โดยเฉพาะก็ยิ่งทำให้คนอื่นได้รู้จักตัวเรามากขึ้นด้วย ทำให้เกิดความเกี่ยวพันกัน (Linking) และเป็นการสร้างความคล้ายคลึง (Similarity) ซึ่งส่งผลให้ความไม่แน่นอนลดลง เกิดความสัมพันธ์ระหว่างกันขึ้น

ส่วนในเรื่องของการมีความรู้เกี่ยวกับบุคคลที่ต้องสร้างความสัมพันธ์นั้น วิธีการที่ถูกนำมาใช้คือ การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร (Information-seeking) ทั้งข้อมูลทางด้านพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่ต้องการสร้างความสัมพันธ์ด้วย ซึ่งในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อลดความไม่แน่นอนนั้น ยังขึ้นอยู่กับแรงจูงใจ (Motivation) ในการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร อันประกอบด้วย การคำนึงและคาดหมายถึงความสัมพันธ์ในอนาคต การได้รับผลตอบแทนในการสร้างความสัมพันธ์ และการเบี่ยงเบนความสัมพันธ์ โดยมีกลยุทธ์ในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารอยู่ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. **การรอรับข้อมูลข่าวสาร (Passive strategy)** คือ การกระทำเชิงรับ โดยการสังเกตสิ่งที่มีอยู่เป็นอยู่เกี่ยวกับบุคคลที่ต้องการสร้างความสัมพันธ์ ไม่ได้ใช้ความพยายามอื่นใดในการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร
2. **การเฝ้ามองหาข้อมูลข่าวสาร (Activate strategy)** คือ มีการกระทำเชิงรุกต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบุคคลที่ต้องการสร้างสัมพันธ์ โดยการถามจากบุคคลอื่นหรือเสาะแสวงหาข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ
3. **การมีปฏิสัมพันธ์เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสาร (Interactive Strategy)** คือ การได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบุคคลที่ต้องการสร้างความสัมพันธ์โดยการมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับบุคคลนั้น ใช้การเปิดเผยตนเองเป็นกลวิธีที่สำคัญในการมีปฏิสัมพันธ์เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารที่ต้องการนั้น

และตามทฤษฎีนี้ นี้ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อลดความไม่แน่นอนอยู่ คือ

- การสื่อสารโดยใช้วัจนภาษา (Verbal communication)

- การใช้วัจนภาษาที่อบอุ่น (Nonverbal warmth)
- การเปิดเผยตนเอง (Self-disclosure)
- การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร (Information – seeking)
- การแลกเปลี่ยนประโยชน์ซึ่งกันและกัน (Reciprocity)
- ความเกี่ยวพันกัน (Linking)
- ความคล้ายคลึงกัน (Similarity)

ซึ่งปัจจัยแต่ละปัจจัยจะส่งผลต่อกันทั้งทางบวกคือ เสริมกัน และทางลบ คือ ต้านกัน ดัง ตารางต่อไป

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการลดความไม่แน่นอน

	การสื่อสาร โดยใช้วัจน ภาษา	การใช้วัจน ภาษาที่ อบอุ่น	การเปิดเผย ตนเอง	การแสวงหา ข้อมูล ข่าวสาร	การ แลกเปลี่ยน ประโยชน์ซึ่ง กันและกัน	ความเกี่ยว พันกัน	ความ คล้ายคลึงกัน
การสื่อสาร โดยใช้วัจน ภาษา		+	+	-	-	+	+
การใช้วัจน ภาษาที่ อบอุ่น	+		+	-	-	+	+
การเปิดเผย ตนเอง	+	+		-	-	+	+
การแสวงหา ข้อมูล ข่าวสาร	-	-	-		+	-	-
การ แลกเปลี่ยน ประโยชน์ซึ่ง กันและกัน	-	-	-	+		-	-
ความเกี่ยว พันกัน	+	+	+	-	-		+
ความ คล้ายคลึงกัน	+	+	+	-	-	+	

หมายเหตุ เครื่องหมาย (+) หมายถึงปัจจัยทั้งสองนั้นเสริมกัน เครื่องหมาย (-) หมายถึงปัจจัยทั้งสองนั้นต้านกัน

ที่มา : Griffin, E.A. *A first look at communication theory*. (New York : The McGraw-Hill Companies, 1997) , p.158.

ถึงแม้ว่า ทฤษฎีนี้ยังมีข้อโต้แย้งอยู่ เช่น การลดความไม่แน่นอนไม่ได้หมายถึงการมีความสัมพันธ์ที่ดีเสมอไป หรือการทำให้ความไม่แน่นอนคงอยู่หรือเพิ่มขึ้นก็มีประโยชน์ในบางกรณี แต่อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีนี้ก็เป็นที่ตั้งทฤษฎีพื้นฐานที่สำคัญในการสื่อสารระหว่างบุคคลโดยมีมุมมองจากการเกิดความไม่แน่นอน และได้มีการนำทฤษฎีนี้ไปพัฒนาต่อ ทำให้ได้ทฤษฎีใหม่อีกหลายทฤษฎี เช่น ทฤษฎีการจัดการกับความไม่แน่นอน (Theory of uncertainty management) (Berger, 1995, Dale and et al., 2000, Griffin, 1997, Littlejohn, 1999)

ทฤษฎีการจัดการความไม่แน่นอน (Theory of uncertainty management)

เดลและคณะ (Dale and et al., 2000) ได้เสนอทฤษฎีการจัดการความไม่แน่นอน ทั้งนี้เพื่ออธิบายกระบวนการในการจัดการความไม่แน่นอนโดยการใช้พฤติกรรมสื่อสาร ทฤษฎีนี้พัฒนามาจากทฤษฎีที่เกี่ยวกับความไม่แน่นอน เช่น ทฤษฎีการลดความไม่แน่นอนของชาร์ลส์เบอร์เกอร์ ใช้หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการรับมือกับความไม่แน่นอน โดยการประเมินทั้งแง่สาเหตุหรือตัวปัญหาที่ทำให้เกิดความไม่แน่นอน และในแง่ของอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อความไม่แน่นอนนั้น ทั้งยังมีข้อตกลงเบื้องต้นไว้ 2 ข้อเกี่ยวกับการประเมินความไม่แน่นอนและการใช้การสื่อสารในการจัดการความไม่แน่นอน คือ

1. บุคคลแต่ละบุคคลประเมินความไม่แน่นอนจากการให้ความหมายในมุมมองของแต่ละคน และสัมพันธ์กับการตอบสนองทางอารมณ์ความรู้สึก
2. การสื่อสารเป็นเครื่องมือเบื้องต้นในการจัดการประเมินความไม่แน่นอน

ซึ่งการประเมินความไม่แน่นอนและการตอบสนองทางอารมณ์ จะนำไปสู่ทางเลือกในการจัดการความไม่แน่นอน ทางเลือกหนึ่งที่ใช้จัดการความไม่แน่นอน คือ การจัดการการมีปฏิสัมพันธ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร ซึ่งมีทั้งการแสวงหาและการหลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสาร หรืออาจจะมีทางเลือกอื่น ๆ อีก ทำให้เกิดผลต่อความไม่แน่นอนได้ทั้งการลดความไม่แน่นอน การเพิ่มความไม่แน่นอน และการคงที่ของความไม่แน่นอน แล้วแต่สถานการณ์ที่บุคคลเผชิญและบุคคลเป็นผู้ตัดสินใจเลือกการจัดการเกี่ยวกับข้อมูลสารนั้นด้วยตัวเอง โดยจะสัมพันธ์กับการตอบสนองทางอารมณ์ของบุคคลในขณะนั้นด้วย

ทฤษฎีทำนายความคิดที่ว่า ความไม่แน่นอนเป็นเรื่องของความไม่รู้และการขาดข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเมื่อได้แสวงหาข้อมูลข่าวสารแล้วก็จะสามารถลดความไม่แน่นอนลงได้ แต่โดยแท้จริงแล้ว บางครั้งบุคคลก็ไม่ได้ต้องการผลเช่นนั้น เนื่องจากความไม่แน่นอน มีความสัมพันธ์กับอารมณ์

ความรู้สึกด้วย ความไม่แน่นอนสามารถทำให้อารมณ์สั่นไหวหรือทำให้อารมณ์สงบ ทั้งยังมีผลต่อการตัดสินใจ ฉะนั้น การประเมินความไม่แน่นอนที่สัมพันธ์กับอารมณ์ความรู้สึกจึงมีความสำคัญ และทฤษฎีนี้ยังให้ความสนใจต่อบทบาทของการสื่อสารในการจัดการความไม่แน่นอน ซึ่งความไม่แน่นอนและอารมณ์ความรู้สึกก็มีผลต่อการขัดขวางหรือส่งเสริมให้เกิดการสื่อสาร และการสื่อสารก็มีผลต่อการทำให้เกิดการเพิ่มหรือลดความไม่แน่นอน โดยในระยะเวลาที่เกิดความไม่แน่นอน การแสวงหาข้อมูลข่าวสารจะช่วยลดความไม่แน่นอนโดยทำให้เกิดการแยกแยะของทางเลือกที่มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ทางเลือกในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารกลับสามารถทำให้เกิดการเพิ่มความไม่แน่นอน เพราะมีทางเลือกที่มากขึ้น มีความไม่ชัดเจนของทางเลือกนั้น หรือทางเลือกนั้นอาจจะขัดแย้งกับความเชื่อเดิมที่มีอยู่ ในขณะที่การหลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสารเองสามารถทำให้ความไม่แน่นอนนั้นคงที่ กล่าวคือ เมื่อไม่มีข้อมูลข่าวสาร ก็ไม่มีทางเลือก ก็ไม่ต้องเลือกมากเหมือนเมื่อมีการแสวงหาข้อมูลข่าวสารดังที่กล่าวมา

จากกลยุทธ์การแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่ 3 วิธี คือ การรวบรวมข้อมูลข่าวสาร การเฝ้าหาข้อมูลข่าวสาร และการมีปฏิสัมพันธ์เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร เป็นการสังเกตประสบการณ์ของบุคคลอื่น หรือได้รับข้อมูลข่าวสารจากสิ่งที่มีอยู่แล้ว การเฝ้าหาข้อมูลข่าวสาร เป็นการแสวงหาข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ หรืออาจจะนำตัวเองเข้าไปสู่สิ่งแวดล้อมที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ได้ความรู้ใหม่ ๆ ในขณะที่การมีปฏิสัมพันธ์เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสาร เป็นการได้ข้อมูลข่าวสารจากประสบการณ์โดยตรงของบุคคลและการทดลองตัวเอง ซึ่งทั้ง 3 วิธีนี้ทำให้ความไม่แน่นอนลดลง เป็นเรื่องของการจัดการความไม่แน่นอน หากข้อมูลที่ได้มาถูกนำกลับมาประเมินความไม่แน่นอนที่มีนั้นใหม่ ก็จะทำให้เกิดประสบการณ์ใหม่ที่กว้างขวางมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในการจัดการความไม่แน่นอน การแสวงหาข้อมูลข่าวสารอาจจะเป็นสิ่งที่บุคคลไม่ต้องการหากข้อมูลที่ได้ทำให้เกิดความสับสนทางอารมณ์ เช่น ทำให้เกิดความกระวนกระวาย หรือการเกิดความเครียดเพิ่มขึ้น การหลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสารจึงถูกนำมาใช้ในการจัดการความไม่แน่นอนในลักษณะดังกล่าว ซึ่งการหลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสารนี้มีได้ทั้งหลีกเลี่ยงการมีปฏิสัมพันธ์ หลีกเลี่ยงสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่มีข้อมูลข่าวสารที่ไม่ต้องการอยู่ หรือการเลือกรับรู้เลือกสนใจเฉพาะข้อมูลข่าวสารนั้นทำให้เกิดการตอบสนองของทางอารมณ์ความรู้สึกที่ไม่ต้องการ และอาจจะใช้ได้เมื่อข้อมูลข่าวสารมีมากเกินไป หรือเป็นข้อมูลข่าวสารในเชิงลบต่ออารมณ์ความรู้สึก

จะเห็นได้ว่า ทั้งการแสวงหาข้อมูลข่าวสารและการหลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสารมีผลต่อความไม่แน่นอน ที่อาจจะนำไปสู่การประเมินที่มากขึ้นในการจัดการความไม่แน่นอน และทำให้เกิดความต้องการการจัดการข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติม นั่นคือ การแก้ไขความไม่แน่นอนแบบหนึ่งสามารถทำให้เกิดความไม่แน่นอนอีกแบบหนึ่งขึ้นได้ การแสวงหาข้อมูลข่าวสารไม่ได้เป็นการลดความไม่แน่นอนเสมอไป หากข้อมูลข่าวสารที่ได้ไม่สัมพันธ์กับสิ่งที่ต้องการ อาจจะเป็นเพราะการใช้ภาษาที่ซับซ้อนคลุมเครือ หรือแหล่งข้อมูลให้ข้อมูลให้ข้อมูลที่กำกวม ไม่น่าเชื่อถือ ขัดแย้งกันเองทำให้เกิดความสับสน ทั้งยังขึ้นอยู่กับทักษะในการสื่อสารของแต่ละบุคคลในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ และความสามารถในการรับรู้ ตีความข้อมูลต่าง ๆ เหล่านั้น หรือแหล่งข้อมูลให้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ตรงกับความต้องการ หรือปฏิเสธการให้ข้อมูลข่าวสาร หรือมีวัตถุประสงค์ในการให้ข้อมูลข่าวสารกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่ไม่ตรงกัน หรือในกรณีที่ต้องการหลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสาร แต่กลับได้ข้อมูลข่าวสารโดยไม่ได้ตั้งใจ ด้วยความหวังดีของบุคคลอื่น หรือผ่านทางช่องทางสื่อสารต่าง ๆ

โดยสรุป บุคคลแต่ละคนจะมีกระบวนการในการจัดการความไม่แน่นอนแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับการประเมินความไม่แน่นอนที่สัมพันธ์กับการตอบสนองของอารมณ์ความรู้สึกแต่ละบุคคล โดยใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือ มีทั้งการใช้การแสวงหาข้อมูลข่าวสารและการหลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสาร ส่งผลต่อความไม่แน่นอนนั้น มีทั้งการลดความไม่แน่นอน การเพิ่มความไม่แน่นอน หรือการคงที่ของความไม่แน่นอน

ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีการลดความไม่แน่นอนและทฤษฎีการจัดการความไม่แน่นอนกับกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย

ในสภาพสังคมที่คนจะต้องเกี่ยวข้องกันมากขึ้นเช่นปัจจุบัน ทำให้มีเหตุการณ์หรือสถานการณ์มากมายที่มีเข้าผลกระทบต่อ สภาวะอันเป็นปกติสุขของอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อต้องเผชิญกับสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่คาดคิดซึ่งทำให้เกิดความไม่แน่นอนเกิดขึ้น สำหรับชนกลุ่มน้อยที่จะต้องแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทยนั้น ความที่รู้ว่าตนเป็นคนไร้สัญชาติถูกจำกัดหรือถูกกีดกันสิทธิที่ควรจะได้รับในดินแดนที่ตนอาศัยอยู่ สิ่งสังเกตเห็นก็คือสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อสภาวะความปกติที่เป็นอยู่ของทั้งตัวชนกลุ่มน้อยเอง และครอบครัว การให้ความหมายต่อสภาวะที่เกิดขึ้นนั้นก็คือการเกิดความไม่แน่นอน ซึ่งการจัดการความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นนั้นมีด้วยกันหลายวิธี ทั้งการหันหน้าเข้าสู่กับสถานการณ์นั้นและการหลบหนีจากสภาวะที่เผชิญอยู่

ในการศึกษาครั้งนี้ ทฤษฎีการลดความไม่แน่นอน ใช้อธิบายความไม่แน่นอนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ส่วนทฤษฎีการจัดการความไม่แน่นอน เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการความไม่แน่นอน โดยทั้งสองทฤษฎีใช้การแสวงหาข้อมูลข่าวสารเป็นเครื่องมือ ซึ่งอาจจะทำให้ความไม่แน่นอนนั้น เพิ่มขึ้น ลดลง หรือคงที่

แต่สำหรับชนกลุ่มน้อยที่มีสถานะเป็นคนไร้สัญชาติอยู่นั้น ข้อมูลข่าวสารเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก เนื่องจากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการขอมีสัญชาติไทยนั้น ไม่ใช่ข้อมูลที่แพร่หลายเหมือนข้อมูลข่าวสารประเภทอื่น ๆ ที่คนทั่วไปพอจะมีความรู้ และอันเนื่องจาก ความรู้ ความเข้าใจที่เกี่ยวกับข้อการขอมีสัญชาติไทยนั้นเป็นข้อมูลเฉพาะ ในเมื่อชนกลุ่มน้อยเป็นผู้ที่มีสถานะเป็นคนไร้สัญชาติ และเป็นผู้ซึ่งถูกจำกัดหรือถูกกีดกันสิทธิที่ควรจะได้รับตามกฎหมายในดินแดนที่ตนอาศัยอยู่ ความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นทำให้ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ต้องหาคำตอบเพื่อที่ตนจะพ้นจากสภาพการไร้สัญชาติ เพื่อรับสิทธิที่ควรจะได้รับนั้น ชนกลุ่มน้อยที่มีสถานะเป็นคนไร้สัญชาติ ก็ต้องแสวงหาข้อมูลข่าวสาร โดยเริ่มต้นที่การใช้การสื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งก็มีความไม่แน่นอนอยู่ ในความไม่แน่นอนของการสื่อสารระหว่างบุคคลนั้นสามารถใช้ทฤษฎีการลดความไม่แน่นอนอธิบายได้ และการแสวงหาข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นการจัดการกับความไม่แน่นอนซึ่งก็สามารถใช้ทฤษฎีการจัดการความไม่แน่นอนอธิบายได้

โดยสรุปในกรณีของชนกลุ่มน้อยที่มีสถานะเป็นคนไร้สัญชาติ ความมีสถานะเป็นคนไร้สัญชาติถูกจำกัดหรือถูกกีดกันสิทธิตามกฎหมายที่ควรจะได้รับในดินแดนที่ตนอาศัยอยู่ ทำให้เกิดความไม่แน่นอนต่อกลุ่มชนกลุ่มน้อย ในการจัดการความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นนั้น ชนกลุ่มน้อยที่มีสถานะเป็นคนไร้สัญชาติ ย่อมต้องประเมินสถานการณ์ และอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง มีแรงจูงใจคือการต้องการได้รับสัญชาติไทย ซึ่งเป็นหนทางสู่สิทธิต่าง ๆ ที่ควรจะได้รับเหมือนคนไทยทั่วไป การแสวงหาข้อมูลข่าวสารจึงถูกเครื่องมือในการจัดการกับความไม่แน่นอน ซึ่งข้อมูลที่ได้ยังเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญต่อการตัดสินใจในการปฏิบัติในการขอมีสัญชาติไทย จึงเป็นเรื่องที่น่าศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารของชนกลุ่มน้อย ที่มีสถานะเป็นคนไร้สัญชาติก่อนที่จะมีสัญชาติไทย และจะนำมาซึ่งประโยชน์ในการเตรียมการสนับสนุน ส่งเสริมและช่วยเหลือ ในการใช้ข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมในการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อยไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรรณพร เนตรอำนาจ (2529) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการสื่อสาร เพื่อแสวงหาข่าวสารเกี่ยวกับงานในต่างประเทศ โดยศึกษาเฉพาะคนงานที่จะเดินทางไปทำงานในกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างคือคนงานเพศชายที่ได้งานแล้วและกำลังรอเดินทางไปต่างประเทศ ผลการศึกษาพบว่า คนงานส่วนใหญ่อายุระหว่าง 21-23 ปี การศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 1-4 แหล่งข่าวสารส่วนใหญ่มาจากสื่อบุคคลมากกว่าสื่ออื่น รองลงมาคือหนังสือพิมพ์ ผลการศึกษาด้านการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการแสวงหาข่าวสารจากแหล่งข่าวสารต่าง ๆ พบว่า คนงานที่มีการศึกษา อาชีพเดิม รายได้เดิม และเหตุจูงใจในการหางานต่างกัน จะแสวงหาข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ แตกต่างกัน ส่วนคนงานที่มีอายุต่างกัน แสวงหาข่าวสารจากแหล่งที่ไม่ต่างกัน

พิมพ์ใจ สุรินทรเสรี (2534) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ กระบวนการหาข่าวสารของอาสาสมัครโครงการเกษตรและพัฒนาชนบท หน่วยสันติภาพสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ผู้หาข่าวสารเป็นเพศชายมากกว่า อายุระหว่าง 21-30 ปี มีมากที่สุด การศึกษาส่วนใหญ่ระดับปริญญาตรี แหล่งข่าวสารมีทั้งเพศชายและเพศหญิง อาสาสมัครได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นในการหาข่าวสารมากกว่าการหาข่าวสารด้วยตนเอง การไหลของข่าวสารจากแหล่งข่าวสารไปสู่อาสาสมัครมีทั้งทางตรงและทางอ้อม การตัดสินใจเลือกแหล่งข่าวสารจะเลือกจากผู้นำที่เป็นทางการมากกว่าไม่เป็นทางการ การตัดสินใจเลือกสารที่จะรับอยู่กับความจำเป็นในการจัดทำโครงการ

เดล และคณะ (Dale and et ai,2000) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการใช้การสื่อสารในการจัดการความไม่แน่นอน โดยใช้ผู้ป่วยเอดส์เป็นกรณีศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ผู้ป่วยจะใช้ทั้งการแสวงหาข้อมูลข่าวสารและหลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสารในการจัดการกับความไม่แน่นอนที่ต่างเผชิญ ที่สามารถใช้อธิบายความสัมพันธ์ของการใช้การสื่อสารกับการจัดการกับความไม่แน่นอนได้

อัญชนี วิทยากัย บุนนาค (2540) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการแสวงหาข่าวสาร ทักษะคติและพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่มีทัศนคติเป็นกลางต่อผลิตภัณฑ์สุขภาพและมีพฤติกรรมการบริโภคในระดับต่ำ ในด้านการแสวงหาข่าวสารผู้บริโภคส่วนใหญ่แสวงหาข่าวสารในระดับต่ำ โดยนิยมแสวงหาข่าวสารจากสื่อสารมวลชน และบริโภคข่าวสารประเภทใกล้ตัวมากที่สุด การแสวงหา

ข่าวสารที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ ได้แก่ ข่าวสารประเภทวิชาการ การค้า ความบันเทิง และ โกลด์ตัวและสื่อประเภทสื่อมวลชน สื่อบุคคลและสื่ออื่น ๆ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับพฤติกรรม การบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ โดยข่าวสารโกลด์ตัวและสื่ออื่น ๆ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพสูงที่สุด

ฉลองรัฐ ยิ่งไพบูลย์ (2537) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อการ ปรับตัวของอาจารย์ชาวต่างประเทศของสถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์ ศึกษาแบบแผนการ แสวงหาข้อมูลข่าวสาร การตัดสินใจในการสำรวจข้อมูล การเลือกแหล่งข่าวสารการเลือกประเภท ข่าวสาร และการเลือกวิธีการแสวงหาข่าวสารของกลุ่มอาจารย์ จำนวน 30 คน โดยให้การ สัมภาษณ์และการสังเกต ผลการศึกษาพบว่าแหล่งข่าวสารของอาจารย์ชาวต่างประเทศคือ สื่อ บุคคล รองลงมาคือสื่อสารมวลชน ประเภทหนังสือพิมพ์ภาษาหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ และจะ แสวงหาข่าวสารเพิ่มเติม จากสื่อบุคคลก่อนเสมอ แหล่งข่าวสารมีทั้งช่องทางเดียวและหลาย ช่องทางขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และโอกาส ประเภทของข้อมูลข่าวสารและระดับความยากง่ายใน การได้มาซึ่งข้อมูลประเภทของสารมีทั้งที่เป็นปัจจัยสี่ ความบันเทิง และข้อมูลที่เป็นข้อมูลเฉพาะ

สุทธิลักษณ์ สมิตะสิริ และคณะ (2535) ได้ทำการศึกษาความต้องการข้อมูลข่าวสาร ด้านการแพทย์และสาธารณสุข ในกลุ่มบุคคลที่มีความเสี่ยง หรือกลุ่มบุคคลที่เป็นโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง และโรคหลอดเลือดหัวใจตีบตัน ว่า กลุ่มผู้ป่วยมีความต้องการข้อมูลข่าวสาร ที่มีลักษณะนำไปสู่การปฏิบัติมากขึ้น และน่าจะได้ข้อมูลดังกล่าวจากแพทย์ผู้รักษา ในกลุ่มผู้ที่มี ความเสี่ยง มีความต้องการข้อมูลข่าวสารที่มีเนื้อหาชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่อง โภชนาการ และการบริหารความเครียด ซึ่งข้อมูลข่าวสารนี้สามารถนำเสนอผ่านทางสื่อมวลชน เช่น โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ แต่ควรนำเสนอโดยสื่อบุคคลโดย ได้แก่ แพทย์ และญาติผู้ป่วย ในด้าน เครือข่ายสังคม พบว่ายังไม่ได้กำหนดให้เป็นกลุ่มเป้าหมายในการรับข้อมูลข่าวสารด้านนี้อย่างเป็น ระบบ ทักษะคติของกลุ่มผู้ป่วยต่อข้อมูลข่าวสารในปัจจุบันค่อนข้างดี แต่ก็ยังรู้สึกว่าจะได้รับข้อมูล ข่าวสารมากขึ้น ในกลุ่มเสี่ยงราวครึ่งหนึ่งเห็นว่าควรปรับปรุงข้อมูลข่าวสารในด้านเนื้อหาและ รูปแบบ อุปสรรคของการประยุกต์ข้อมูลข่าวสารไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ ได้แก่ ความไม่ สามารถคงไว้ซึ่งพฤติกรรมที่ทราบว่าเหมาะสม และทัศนคติพื้นฐานเกี่ยวกับการดูแลตนเอง ทั้งยัง เสนอให้ใช้ประโยชน์จากเครือข่ายทางสังคม เช่น ญาติพี่น้องและผู้ป่วยกันเองไว้ด้วย

ประไพศรี สุภีโพธิ์ (2539) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการแสวงหาข้อมูลเพื่อมาทำงานในเมืองของแรงงานต่างถิ่นในจังหวัดชลบุรี เป็นการศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกรุงเทพมหานคร ที่มีผลความปรารถนาในการมาทำงานต่างถิ่น พฤติกรรมการแสวงหาข้อมูลข่าวสารและการศึกษาการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจมาทำงานในเมือง โดยใช้แนวทางในการศึกษาคือแนววิถันธรรวมศึกษา เก็บข้อมูลโดยประยุกต์วิธีการแบบชาติพันธุ์วิทยา โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ ผลการศึกษาในด้านการแสวงหาข่าวสารพบว่าแรงงานต่างถิ่น ที่มีความปรารถนาในการมาทำงานต่างถิ่นแตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารต่างกัน แรงงานต่างถิ่นแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำงานในเมืองจากการสื่อสารระหว่างบุคคลมากที่สุด เนื่องจากมีความน่าเชื่อถือและมีโอกาสเข้าถึงมากที่สุด โดยสื่อมวลชนมีบทบาทในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ต้องการน้อยมาก

ปิยนารถ จันทรโชติวิทย์ (2543) ได้ทำการศึกษากระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการดูแลเด็กออทิสติกของผู้ปกครองเด็กออทิสติก ด้วยระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผลการศึกษาพบว่า ความผิดปกติของเด็กเป็นสาเหตุหลักในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของผู้ปกครองโดยกระบวนการแสวงหาข้อมูลของผู้ปกครองเด็กออทิสติกสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระยะ ตามระยะของความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น คือ ระยะก่อนได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นออทิสติก ระยะที่ได้รับการวินิจฉัยแล้วว่าเป็นออทิสติก แต่ยังไม่ยอมรับว่าลูกเป็นออทิสติก และระยะที่ได้รับการวินิจฉัยแล้วว่าเป็นออทิสติก และยอมรับว่าลูกเป็นออทิสติก โดยในแต่ละระยะมีวัตถุประสงค์ แหล่งข้อมูล ช่องทาง และเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างกันไป

ผู้ปกครองแสวงหาข้อมูลด้วยการรื้อรับ ไฟหา และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่มิประสบความสำเร็จในการดูแลเด็กออทิสติก และแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ด้วยการเข้ากลุ่ม นอกจากนี้ผู้ปกครองเด็กออทิสติกยังมีการหลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสารซึ่งก่อให้เกิดความสับสน ความเครียด และนำไปสู่การเพิ่มความไม่แน่นอนให้มากขึ้น ปัญหาที่พบในการแสวงหาข่าวสารของผู้ปกครองคือปัญหาการสื่อสารระหว่างบุคคล โดยเฉพาะกับบุคลากรทางการแพทย์ทั้งวิจนภาษาและอวิจนภาษา และยังมี ความลำบากในการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากข้อมูลข่าวสารด้านออทิสติกยังมีการกระจุกตัวอยู่ในเมืองใหญ่ ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

แคทาแลน และเบอร์เนอร์ (Catalan and Brener, 1994) ได้ศึกษาถึงเรื่องสุขภาพของใคร : มุมมองเกี่ยวกับการตัดสินใจและแสวงหาข้อมูลข่าวสารในกลุ่มผู้ที่ติดเชื้อ HIV และกลุ่มผู้ดูแลที่เป็นกลุ่มวิชาชีพ พบว่าทั้งสองกลุ่มต้องการให้ผู้ป่วยมีส่วนร่วมในการดูแลโดยกลุ่มผู้ดูแลที่

เป็นกลุ่มวิชาชีพมีความต้องการให้ผู้ป่วยร่วมตัดสินใจมากกว่ากลุ่มผู้ป่วยเอง ในขณะที่กลุ่มผู้ป่วยต้องการแสวงหาข้อมูลข่าวสารมากกว่า และกลุ่มผู้ที่ไม่มีอาการมีแนวโน้มที่จะดูแลตัวเองได้ดีกว่ากลุ่มผู้ที่มีอาการแล้ว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอมีสัญชาติไทย ของชนกลุ่มน้อยในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย” ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเชิงวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นแนวทางในการศึกษา โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

- การกำหนดรูปแบบการวิจัย
- ขั้นตอนเตรียมการ
- การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย
- การกำหนดสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- การเก็บรวบรวมข้อมูล
- การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
- การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

การกำหนดรูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอมีสัญชาติไทย ของชนกลุ่มน้อยที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว โดยเพื่อเข้าใจประเด็นอย่างลึกซึ้ง

ขั้นเตรียมการ

ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการเตรียมตัวดังนี้

1. ค้นคว้า และศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ หนังสือบทความทางวิชาการ หนังสือพิมพ์ โครงการวิจัย วิทยานิพนธ์ รวมทั้งข้อมูลจากฐานข้อมูลทาง Internet เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในศึกษาและทำความเข้าใจในประเด็นสภาวะต่าง ๆ ที่ชนกลุ่มน้อยต้องเผชิญในการขอสัญชาติเป็นคนไทย

2. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายถิ่น แนวคิดเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย แนวคิดเกี่ยวกับสัญชาติ แนวคิดกระบวนการสื่อสาร แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร เพื่อประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการตั้งคำถามและการวิเคราะห์ข้อมูล
3. จากองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเอกสารและวัตถุประสงค์ในการวิจัย รวมทั้งการมีประยุกต์แนวคิดทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง มาใช้เป็นแนวทางในการตั้งแนวคำถามเพื่อนำไปเก็บข้อมูล

การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มชนกลุ่มน้อยที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว โดยมีข้อบ่งชี้ดังนี้

1. ชนกลุ่มน้อยที่ได้รับสัญชาติไทย เป็นผู้ที่สนใจในการเข้าร่วมงานวิจัย
2. ในขณะที่วิจัย ชนกลุ่มน้อยที่ได้รับสัญชาติไทย จะอาศัยอยู่ในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงรายหรือไม่ก็ได้
3. ผู้วิจัยเลือกชนกลุ่มน้อยที่ได้รับสัญชาติไทย อายุระหว่าง 18-55 ปี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลาย ครอบคลุม และเห็นความแตกต่างในกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของชนกลุ่มน้อย เนื่องจากการขอมีสัญชาติไทยนั้นเป็นการดำเนินการที่ต่อเนื่องเป็นเวลายาวนาน ซึ่งในแต่ละช่วงของการดำเนินการนั้น กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของชนกลุ่มน้อยมีความแตกต่างกัน ตั้งแต่ในระยะเริ่มแรกที่เริ่มติดต่อขอมีสัญชาติไทย ช่วงที่อยู่ระหว่างการพิสูจน์สถานะบุคคลของชนกลุ่มน้อยโดยการแจ้งส่งเอกสารและกรอกคำร้อง ระหว่างการรอพิจารณาและอนุมัติจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และท้ายที่สุดก็ได้รับการพิจารณาให้สัญชาติไทย

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีอาศัยหลักเครือข่าย (Network sampling) โดยการใช้เทคนิค เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเทคนิคก้อนหิมะ (Snowball technique) โดยครั้งแรกผู้วิจัยจะเจอกับชนกลุ่มน้อยที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว ตามคำแนะนำของผู้คนในพื้นที่ จากนั้นก็ถามชื่อของ

ชนกลุ่มน้อยที่ได้รับสัญชาติไทยท่านอื่น ๆ ต่อไป จำนวนที่ทำการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 35 คน ซึ่งจากข้อมูลที่ได้มีความหลากหลายและกระจายเพียงพอในการตอบปัญหาการวิจัย

การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งการที่ผู้วิจัยเลือกใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนั้น เนื่องจากประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสัญชาติที่ศึกษาเป็นประเด็นที่ค่อนข้างละเอียดอ่อน อีกทั้งประเด็นที่ค่อนข้างสลับซับซ้อนและกระทบกระเทือนต่อความรู้สึก ในการรวมกลุ่มเพื่อทำการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) สามารถทำได้ยาก เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีภารกิจการทำงานหรือภารกิจในเรื่องอื่น ๆ อีกมาก และระยะเวลาของแต่ละพื้นที่ก็มีความห่างกันพอสมควร จึงไม่เอายกรบกวณเวลาของกลุ่มตัวอย่าง

ในการเลือกวิธีการผู้วิจัยเลือกการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบอิงโครงสร้างปานกลาง (Semi – structural interviews) เพื่อ นอกจากประเด็นคำตอบที่ได้จากคำถามที่ถามแล้ว ผู้ให้สัมภาษณ์จะได้มีอิสระในการเพิ่มเติมในประเด็นที่เกี่ยวข้องได้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยประเด็นคำถามผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้ศึกษาในระหว่างการเตรียมการ ในแบบสัมภาษณ์ที่เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล จะเป็นแนวคำถามปลายเปิด (Open-ended question) และใช้เทปบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นคำถามหลัก ๆ ดังนี้

- ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตัวผู้ถูกสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นผู้ที่ต้องการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร
- เหตุการณ์ สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น
- มุมมอง ทักษะ อารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งเป็นการรับรู้ถึงสภาวะความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น
- กระบวนการหรือวิธีการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร
- วัตถุประสงค์หรือเหตุผลในการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร
- แหล่งข้อมูลข่าวสาร
- เนื้อหาของข้อมูลข่าวสาร
- ช่องทางของข้อมูลข่าวสาร
- บริบทและเงื่อนไขของการได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสาร
- ปัญหาและอุปสรรคในการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร

- ข้อเสนอแนะ (หลังจากที่ได้เก็บข้อมูลทั้งหมดแล้วจะทำการปรึกษากับ Key informan โดยเทคนิคการคืนข้อมูลให้กับชุมชน เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของแนวทาง เพื่อนำมาเป็น ข้อเสนอแนะที่สามารถปฏิบัติได้จริง)

ตัวอย่างคำถามที่ใช้สอบถามแบบภาคผนวก ค.

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การนัดหมายสถานที่ที่ใช้สัมภาษณ์ ขึ้นอยู่กับและความสะดวกของกลุ่มตัวอย่าง
2. ระยะเวลาที่ใช้เก็บข้อมูล ระหว่างวันที่ 6 กรกฎาคม 2548 ถึงวันที่ 6 กันยายน 2548 ระยะเวลา 2 เดือน
3. ระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจัดบันทึกพร้อมกับขออนุญาตบันทึกเสียงขณะพูดคุย
4. การแนะนำตัวและการวางตัว เนื่องจากผู้วิจัยเป็นคนในพื้นที่ จะคุ้นเคยกับกลุ่มตัวอย่าง บางกลุ่ม แต่บางกลุ่มก็เพียงแต่เคยพบเจอในพื้นที่เท่านั้น หากเป็นกลุ่มที่ผู้วิจัยไม่คุ้นเคย ผู้วิจัยจะทำความคุ้นเคยกับกลุ่มตัวอย่างก่อน โดยการใช้ภาษาท้องถิ่น และการเข้าร่วม กิจกรรมต่าง ๆ กับกลุ่มตัวอย่าง และสร้างความสัมพันธ์ไว้เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ ซึ่งจะพูดคุยหรือสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการก่อน ส่วนในบางพื้นที่ บางกลุ่มที่มีกลุ่ม ตัวอย่างที่ไม่สามารถสื่อสารภาษาท้องถิ่นหรือภาษาไทยกลางได้ ผู้วิจัยต้องใช้ผู้ช่วยวิจัย เพื่อสร้างความกระจ่างและความเข้าใจคำถามที่ตรงกันกับผู้วิจัย
5. การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นัดหมายการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างแต่ละบุคคล ซึ่งขึ้นอยู่กับความสะดวกของกลุ่มตัวอย่างเป็นหลัก

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยการนำเสนอที่ได้จากการสัมภาษณ์ และทำการสุ่มให้ผู้ใช้สัมภาษณ์อ่านหลังจากถอดเทปการสนทนาและสรุป การให้สัมภาษณ์ เพื่อตรวจสอบว่าถูกต้องตรงกันกับการให้สัมภาษณ์หรือไม่ การที่ต้องมีการสุ่ม เพื่อตรวจสอบข้อมูลนั้นเนื่องจากผู้ใช้สัมภาษณ์บางท่านมีภารกิจมาก อีกทั้ง บางท่านมีปัญหา การอ่านภาษาไทย และไม่สะดวกในการตรวจสอบข้อมูลให้กับผู้วิจัย ผู้วิจัยจึงต้องสุ่มตามความ สมัยครีใจและความสะดวกของผู้ให้สัมภาษณ์ แต่ถ้ากลุ่มผู้ใช้สัมภาษณ์โดยมากมีปัญหาในการ

อ่านภาษาไทย ผู้วิจัยจะทำการสุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ แล้วอ่านข้อมูลที่ได้หลังจากการถอดเทปการสนทนา และสรุปการให้สัมภาษณ์ ให้ผู้ให้สัมภาษณ์ฟังเพื่อตรวจสอบว่าถูกต้องตรงกันกับการให้สัมภาษณ์หรือไม่

การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล

ในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูล เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้ มาวิเคราะห์เพื่อทำการสรุปผลโดยวิธีการจำแนก / จัดกลุ่มข้อมูล การเปรียบเทียบข้อมูลและการตีความเพื่อสร้างข้อสรุป

ส่วนการนำเสนอ นั้น ผู้วิจัยนำเสนอรูปแบบของการพรรณานี้เนื้อหา ซึ่งเป็นการนำข้อค้นพบในเรื่องการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ในการขอมี สัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อยในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

เพื่อความเข้าใจ เรื่อง กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ในการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย ในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจะนำเสนอสภาพแวดล้อมและข้อมูลที่เกี่ยวข้องของกระบวนการแสวงหาข่าวสารโดยแบ่งออกเป็น

1. ข้อมูลทั่วไปของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย และชนกลุ่มน้อยในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
2. ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย

1. ข้อมูลทั่วไปของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย และชนกลุ่มน้อยในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

1.1 การเกิดขึ้นของปรากฏการณ์ “ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย”

ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย เป็นการเกิดขึ้นของปรากฏการณ์ในลักษณะเดียวกับปรากฏการณ์โดยทั่วไปในประชาคมโลก ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยที่ปรากฏตัวใน 2 ลักษณะคือ

(1) ชนกลุ่มน้อยที่มีได้เกิดในประเทศไทย

เมื่อบุคคลย้ายถิ่นออกตั้งรกรากอยู่ในรัฐต่างประเทศ บุคคลนั้นก็จะเป็น “ชนกลุ่มน้อย” (Minority) ในรัฐนั้น เพราะบุคคลดังกล่าวจะมีความแตกต่างไปจาก “ชนกลุ่มมาก” (Majority) ในรัฐนั้น ทั้งนี้อาจเกิดขึ้นจากความแตกต่างในทางเชื้อชาติ (Race) ต้นกำเนิด (National origin) ศาสนา (Religion) หรือภาษา (Language) ของบุคคลทั้งสองกลุ่ม จะเห็นว่าปรากฏการณ์นี้เป็นผลโดยตรงของการย้ายถิ่นข้ามชาตินั้นเอง เช่น กรณีของคนเชื้อชาติจีนซึ่งเดินทางเข้ามาตั้งรกรากในประเทศไทย คนเชื้อชาติจีนจึงตกเป็น “ชนกลุ่มน้อย” ในประเทศไทย เพราะคนส่วนใหญ่ในดินแดนนี้มีเชื้อชาติไทย กล่าวคือ เป็นชนกลุ่มน้อยรุ่นแรก หรือ First Generation จะสังเกตเห็นได้ว่าแม้จะเกิดความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มน้อยกับรัฐเจ้าของดินแดนอันเป็น ปลาย

ปลายทางการย้ายถิ่นแล้ว แต่ชนกลุ่มนี้ก็ยังคงมีความสัมพันธ์กับรัฐเจ้าของดินแดนอันเป็นต้นทางของการย้ายถิ่นอยู่

(2) ชนกลุ่มน้อยที่เกิดในประเทศไทย

บุคคลอาจจะตกเป็นชนกลุ่มน้อยมาตั้งแต่เกิด โดยมีได้มีการย้ายข้ามชาติแต่อย่างใด ความเป็นชนกลุ่มน้อยเกิดจากการสืบสายโลหิตจากบิดา และหรือมารดาซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย ปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นในประเทศไทยอย่างชัดเจนเช่นกัน เช่น กรณีลูกของคนเชื้อชาติจีนที่เข้ามาตั้งรกรากในประเทศไทย ยังเป็น "ชนกลุ่มน้อย" ในประเทศไทย ทั้งที่เกิดในประเทศไทย มิใช่คนต่างด้าวที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย กล่าวคือ เป็นชนกลุ่มน้อยรุ่นสอง หรือ Second Generation หรือมากกว่านั้น สังเกตได้ว่า โดยการเกิดในประเทศไทย จึงเกิดความสัมพันธ์ทางดินแดนระหว่างชนกลุ่มน้อยกับรัฐเจ้าของดินแดนอันเป็นที่เกิดของบุคคล แต่อย่างไรก็ตาม ชนกลุ่มน้อยก็ยังคงมีความสัมพันธ์กับรัฐเจ้าของต้นกำเนิดของเผ่าพันธุ์อยู่บ้าง แต่ความสัมพันธ์นี้เป็นความสัมพันธ์ที่ผ่านบุพการี มิได้เกิดขึ้นโดยตรงระหว่างบุคคลและรัฐ (พันธุ์ทิพย์ สายสุนทร : 2541)

การจำแนกประเภทของ "ชนกลุ่มน้อย" ตามทะเบียนของทางราชการไทย

ในการจำแนกชนกลุ่มน้อย ตามทะเบียนของทางราชการไทยนั้น นอกจากชาวเขาซึ่งอาศัยอยู่ในเขตภูเขาหรือชาวป่าที่อาศัยอยู่ในเขตป่าลึกของประเทศไทยมานานแล้ว ยังมีคนต่างด้าวอพยพเข้ามาอย่างเป็นทางการเป็นกลุ่มก้อน อย่างชัดเจน ในประเทศไทยตั้งแต่ยุคที่ชาติตะวันตกเข้ามาในทวีปเอเชีย และโดยเฉพาะในยุคที่มีสงครามระหว่างเจ้าอาณานิคมและชนพื้นเมืองในอินโดจีน จนกระทั่งในปัจจุบัน จึงเป็นที่ปฏิเสธไม่ได้ว่า มีคนต่างด้าวรวมตัวกันอย่างเป็นทางการเป็นกลุ่มก้อน หลายกลุ่มด้วยกันในประเทศไทย (กฤตยา อาชวนิจกุลและพรสุข เกิดสว่าง : 2540) กลุ่มดังกล่าวจะมีสถานเป็นชนกลุ่มน้อยหรือไม่ ขึ้นอยู่กับแนวคิดในการนิยามคำว่า "ชนกลุ่มน้อย" นั้น ในการนิยามของฝ่ายทะเบียนชนกลุ่มน้อย ส่วนการทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่เรื่องนี้โดยมีหน่วยงานอื่น เข้าสนับสนุนการทำงานนี้ อาทิเช่น กองส่งเสริมชาวเขากรมประชาสงเคราะห์ หรือกรมการจัดหางาน หรือกองบัญชาการตำรวจชายแดนของกรมตำรวจ หรือกองทัพต่าง ๆ เห็นว่าชนกลุ่มน้อยในความหมายของส่วนราชการไทยในปัจจุบัน มีที่มาจาก 7 พื้นที่ต้นทางดังนี้ (สำนักบริหารการทะเบียนส่วนการทะเบียนราษฎร, ฝ่ายทะเบียนประวัติชนกลุ่มน้อย, 2537 : 3-12)

1. ชนกลุ่มน้อยที่เดินทางมาจากประเทศพม่า

2. ชนกลุ่มน้อยที่มาจากประเทศจีน
3. ชนกลุ่มน้อยที่มาจากประเทศลาว
4. ชนกลุ่มน้อยที่มาจากประเทศเวียดนาม
5. ชนกลุ่มน้อยที่เดินทางมาจากประเทศมาเลเซีย
6. ชนกลุ่มน้อยที่มาจากประเทศเขมร
7. ชนกลุ่มน้อยที่อาศัยบนพื้นที่สูง (ภาคผนวก ก.)

ในพื้นที่ทำการศึกษาวิจัย ครั้งนี้ในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงราย มีชนกลุ่มอยู่หลายชนเผ่าตามสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2543 คือ ไทยใหญ่, ไทยลื้อ, จีนฮ่อ, มูเซอ, อีเก้อ, ลัวะ, แม้ว, เย้า, ลีซอ, หากจะแบ่งตามในการนิยามคำว่า ชนกลุ่มน้อยนั้น ในการนิยามของฝ่ายทะเบียนชนกลุ่มน้อย ส่วนการทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สามารถแบ่งได้ทั้งหมด 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ชนกลุ่มน้อยที่เดินทางมาจากประเทศพม่า

คือ ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า อพยพเข้ามาในประเทศไทยก่อนวันที่ 9 มีนาคม 2519 เดินทางเข้ามาเพราะเหตุการณ์ภายในประเทศ 3 เหตุการณ์คือ การหลบหนีการสู้รบอันเนื่องมาจากการทำปฏิวัติของนายพลเนวิน, การหลบหนีภัยการสู้รบระหว่างรัฐบาลพม่า และชนกลุ่มน้อยและสภาวะทางเศรษฐกิจที่ฝืดเคืองของพม่า ในพื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวงกลุ่มคนดังกล่าวคือ ไทยใหญ่

2. ชนกลุ่มน้อยที่เดินทางมาจากประเทศจีน คือ ชนกลุ่มน้อย 4 ชนกลุ่มดังนี้

2.1 **อดีตทหารจีนคณะชาติ** ทางปฏิบัติของกระทรวงมหาดไทยมักจะเรียกคนกลุ่มนี้ย่อ ๆ ว่า "อดีต ทจช" โดยให้หมายถึง อดีตทหารกองทัพ 93 และครอบครัวของจีนได้หวนซึ่งหลบหนีจีนคอมมิวนิสต์เข้ามาในพม่าและพม่าขับไล่เลยเข้าอยู่ในประเทศไทย

2.2 **จีนฮ่ออพยพ** คือ คนจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยพร้อมครอบครัว ตั้งแต่ พ.ศ. 2493-2504 โดยอ้างว่าเป็นญาติของอดีตทหารจีนคณะชาติ แต่ชนกลุ่มดังกล่าวเป็นพลเรือน มิใช่ทหาร

2.3 **จีนฮ่ออิสระ** คือ คนจีนที่หลบหนีเข้าเมืองมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2505 จนถึงปี พ.ศ. 2532 โดยอ้างว่าเป็นญาติของอดีตทหารจีนคณะชาติ จีนฮ่ออิสระ

2.4 **ไทยลื้อ** คือ คนเชื้อสายไทยในแคว้นสิบสองจุไทย/สิบสองปันนา มณฑลยูนนาน ประเทศจีน

3. ชนกลุ่มน้อยที่อาศัยบนพื้นที่สูง

คือ โดยทั่วไปแล้ว ทางราชการไทยเรียกชนกลุ่มน้อยที่อาศัยบนพื้นที่สูงว่า "ชาวเขา" หรือ "ชาวไทยภูเขา" แต่ทางปฏิบัติกระทรวงมหาดไทยใช้คำว่า "บุคคลบนพื้นที่สูง" สำหรับชาวเขาซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณป่าเขาซึ่งเป็นที่สูงในเขตพื้นที่จังหวัดทางด้านเหนือลงไปทางด้านทิศตะวันตกของประเทศ ในพื้นที่อำเภอแม่ฟ้าหลวงกลุ่มคนดังกล่าวคือ ม้งหรือมั่ว มูเซอ เย้า อีเก้อหรืออาข่า ลีซอ ลีวะ

ในกลุ่มดังกล่าวจำนวนของชนกลุ่มน้อยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ เป็นชนกลุ่มน้อยที่อาศัยบนพื้นที่สูงมีจำนวนมากที่สุด รองลงมาเป็นกลุ่มน้อยที่เดินทางมาจากประเทศจีน และชนกลุ่มน้อยที่เดินทางมาจากประเทศพม่า ตามลำดับ

2. ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการขอมีสัญชาติไทย

ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยที่ยังนับว่าเป็นคนไร้สัญชาติ เนื่องจากยังไม่ได้รับสัญชาติไทย ตามคำจำกัดความของกฎหมายไทย แม้หลายคนจะมีบรรพบุรุษจะเกิดในประเทศไทยก็ตาม คนกลุ่มนี้จะถูกจำกัดสิทธิต่าง ๆ เช่น การทำงานที่ทำได้เฉพาะในพื้นที่ที่กำหนด การเดินทางออกนอกจังหวัดที่อยู่อาศัยต้องขออนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัดก่อน และการศึกษาที่ส่วนใหญ่ไม่สามารถเรียนถึงระดับปริญญาได้เพราะส่วนใหญ่จะไม่ได้รับวุฒิการศึกษาจากโรงเรียนที่ศึกษาอยู่ หรือหากต้องการจะต้องมีการขอเอกสารการรับรองจากเขตอำเภอที่สังกัดอยู่รับรองให้ก่อนทำให้เกิดความยุ่งยากในการดำเนินการทำให้ขาดกำลังใจในการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมถึงขาดหลักประกันสุขภาพ ในแง่ของสิทธิในการเข้าถึงบริการสุขภาพด้วย

แม้ว่าชนกลุ่มน้อยจะเป็นคนไร้สัญชาติ แต่ประเทศไทยก็มีนโยบายที่จะให้ชนกลุ่มน้อยสามารถที่จะอยู่อาศัยเป็นการชั่วคราว หรือถาวร รวมไปถึงการขอมีสัญชาติไทย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ชนกลุ่มน้อยที่ได้รับสถานะให้อยู่อาศัยในประเทศไทย

แนวนโยบายของรัฐในการปกครองดูแลคนกลุ่มน้อยแบ่งได้เป็น 2 วิธีคิดหลักคือ

1. พิจารณาคนกลุ่มน้อยว่าเป็น "คนใน" คือนับรวมเข้าเป็นพลเมือง (Citizen) ของรัฐ (Inclusion)
2. หรือมองว่าเป็น "คนนอก" คือมิใช่คนของรัฐ (Exclusion) กล่าวคือเป็นการปกครองแบบกลมกลืน หรือปกครองแบบแบ่งแยก Menzies (1992 อ้างใน Sturgeon 1997 : 132-133) ได้ศึกษาเปรียบเทียบนโยบายของรัฐบาลจีนในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชกับรัฐในยุโรปในยุคเดียวกันพบว่า รัฐจีนในอดีตใช้ทั้งยุทธวิธี และวิธีทางสัญลักษณ์ใน

การรวมคนที่อาศัยอยู่ตามชายขอบของประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ภูเขาสูงให้สามารถเชื่อมกับรัฐบาลกลางโดยเน้นการให้ความสำคัญในการพัฒนาคนกับพื้นที่พร้อมกัน เพื่อต้องการให้กลุ่มคนบนพื้นที่สูงนี้มีความจงรักภักดีต่อรัฐ ในขณะที่รัฐในยุโรปใช้วิธีกันคนออกจากพื้นที่หรือที่จริงคือ การขับคนออกจากป่าเพื่อมุ่งริบเอาทรัพยากรในป่ามาเป็นของรัฐ นโยบายแบบหลังสะท้อนว่ารัฐมิเพียงมุ่งควบคุมพื้นที่เดียว แต่ยังมีหวังที่จะได้ผลประโยชน์ทุกประการที่จะตกตวงได้ในพื้นที่เหล่านั้น)

จากแนวคิดเรื่องคนใน คนนอกนี้ Sturgeon (1997) ได้นำมาใช้ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสถานะของชาวเขาเผ่าอาข่าที่อาศัยอยู่ในประเทศจีนและประเทศไทยพบว่า จีนยังคงใช้นโยบายปกครองชาวเขาแบบ "คนใน" กล่าวคือ ชาวเขาเผ่าได้รับสิทธิอย่างอัตโนมัติว่าเป็นพลเมืองของประเทศจีนหลังเกิดการปฏิวัติใน ค.ศ. 1949 และได้รับการปฏิบัติเหมือนกับเกษตรกรจีนในพื้นที่รอบทุกประการ ไม่ว่าจะในชวงนโยบายเกษตรกรรมแบบรวมหมู่ (ค.ศ. 1958 - 1980) และหลัง ค.ศ. 1980 ถึงปัจจุบันที่เป็นยุคปฏิรูปที่ให้เกษตรกรสามารถถือครองที่ดินเป็นส่วนตัวได้โดยการแบ่งที่ทำการจะยึดหลักจำนวนประชากรของแต่ละครอบครัวเป็นหลักเหมือนกัน แต่สำหรับชาวเขาในประเทศไทยพบว่า รัฐไทยมองว่าเป็นคนอื่น ต่างจากในอดีตสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีนโยบายในการรวมคนที่ไม่ได้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาพูด (non-Thai speaking) ทางภาคเหนือรวมถึงชาวเขาและชนกลุ่มน้อย มาเป็นคนของรัฐทั้งหมด โดยจัดตั้งเป็นหมู่บ้านให้ปกครองตนเองและต้องเสียภาษีให้รัฐแทนการเกณฑ์แรงงาน "เข้าเดือน" (Renard 1993) นำเสียดายว่านโยบายดังกล่าวนี้ไปไม่ถึงชาวเขาบนพื้นที่สูงและชนกลุ่มน้อยในหลายพื้นที่ ซึ่งต่อมาต้องประสบปัญหาการถูกมองว่าเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐปัจจุบันโดยภาพรวมกล่าวได้ว่า ในสายตาคนไทยพื้นราบทั่วไปยังมองว่า ชาวเขาเป็นคนป่าเถื่อน สกปรก ไร้ความรู้ และเป็นต้นเหตุของการตัดไม้ทำลายป่า เพราะการทำไร่เลื่อนลอย ภาพลักษณ์อีกแบบหนึ่งของชาวเขาคือ ปลูก ผลิตชายฝืนและเฮโรอีน ซึ่งทั้งหมดถือว่าเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของประเทศ ภาพลักษณ์ด้านลบเหล่านี้มิได้เกิดขึ้นลอย ๆ แต่มาจากนโยบายพัฒนาชาวเขาของรัฐเป็นหลักที่ให้ภาพดังกล่าวต่อสาธารณชนทั่วไป (กฤตยา อาชวนิจกุล : 2548)

สำหรับการจัดการทางทะเบียนของรัฐไทยนั้น ใน พ.ศ. 2515 ได้มีการจัดทำทะเบียนบ้านของคนที่ไม่ได้สัญชาติไทยและถูกถอนสัญชาติไทย (ท.ร.13) ขึ้นมาครั้งแรก เจตนาเพื่อใช้สำหรับคนที่ได้สัญชาติไทย แล้วถูกถอนสัญชาติไทยตามประกาศคณะปฏิวัติที่ 337 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 และบุคคลที่เกิดมาแล้วไม่ได้สัญชาติไทยเพราะบิดามารดาเข้าเมืองมาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ต่อมาในปี พ.ศ.2526 ได้มีการดำเนินการตามโครงการจัดทำเลขประจำตัวประชาชนเป็น

เลข 13 หลัก สำหรับคนไทยทุกคนและบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทย โดยคัดลอกจากทะเบียนปี พ.ศ. 2515 และเพิ่มเลขประจำตัว 13 หลักในช่องรายการบุคคล และได้ดำเนินการแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2531 ขณะเดียวกันทางกระทรวงมหาดไทย ได้จัดระเบียบของชนกลุ่มน้อย โดยให้กรมการปกครองออกบัตรสีต่าง ๆ เพื่อจำแนกประชากรกลุ่มนี้ 19 กลุ่ม 19 บัตรสี แต่ละกลุ่มจะได้รับสถานะบุคคลแตกต่างกันไป และได้สิทธิในการทำงานและการเดินออกนอกพื้นที่ที่อาศัยอยู่แตกต่างกันไป (มนตรี จงพูนผล และเสถียร ก่อเกียรติ ตระกูล 2547)

ชนกลุ่มน้อยและคนไร้สัญชาติ ได้แก่ กลุ่มคนไทยติดแผ่นดินดั้งเดิมที่เป็นชาวเขา และกลุ่มที่มาจากประเทศเพื่อนบ้าน กลุ่มหลังนี้อพยพหรือหลบหนีเข้ามาเกิดจากความจำเป็นเกี่ยวกับการแบ่งปันเขตแดนครั้งที่มีการล่าอาณานิคมของชาวตะวันตก การหลบหนีจากการสู้รบในประเทศหรือหลบภัยสงครามการเข้ามาเพื่อหางานทำ และกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้จัดระเบียบคนกลุ่มนี้ โดยออกบัตรประจำตัวเป็นสีต่าง ๆ ให้ 19 สี 19 กลุ่ม

รัฐบาลที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันได้ใช้ มติคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้สถานะบุคคลของคนทั้ง 19 กลุ่มนี้ ตามช่องทางของกฎหมายเข้าเมืองบนเหตุผลหลากหลาย เช่น เป็นคนติดแผ่นดินเป็นคนไทยพลัดถิ่นในประเทศเพื่อนบ้าน ทำคุณประโยชน์ให้ประเทศชาติ และอยู่มานานแล้ว เป็นต้น ทำให้แต่ละกลุ่มมีสถานะบุคคลที่อยู่อาศัยในประเทศไทยแตกต่างกันไป บางกลุ่มกำลังรอลงสัญชาติไทย บางกลุ่มรอการพิสูจน์แต่ได้สิทธิการอยู่อาศัยแบบถาวร และบางกลุ่มก็ได้สิทธิการอยู่อาศัยแบบชั่วคราว รายละเอียดของสถานะบุคคลและจำนวนของแต่ละกลุ่มย่อยแสดงไว้ในตาราง ดังนี้

ตารางที่ 2 จำนวนชาวและชนกลุ่มน้อยที่กรมการปกครองจัดเก็บข้อมูลและออกบัตรประจำตัว (บัตรสีประจำกลุ่ม)

ชื่อกลุ่ม/สถานะบุคคลตามมติคณะรัฐมนตรี	มีอยู่/จังหวัด	จำนวน
1. บุคคลบนพื้นที่สูง (บัตรสีฟ้า) ถือหนังสือสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว และให้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ	20	180,212
2. อดีตทหารจีนคณะชาติ (บัตรสีขาว) รุ่นบิดามารดาให้ใบสำคัญถิ่นที่อยู่ และให้ทำการแปลงสัญชาติเป็นไทยได้ รุ่นบุตร หลานที่เกิดในประเทศไทยให้สัญชาติไทย	3	8,703

3. จีนฮ่ออพยพพลเรือน (บัตรสีเหลือง) รุ่นบิดามารดา ให้ใบสำคัญถิ่นที่อยู่ และรุ่นบุตรหลานที่เกิดใน ประเทศไทย ให้สัญชาติไทย	3	4,359
4. จีนฮ่ออิสระ (บัตรสีขาวขอบส้ม) รุ่นบิดามารดาให้ ใบสำคัญถิ่นที่อยู่และรุ่นบุตรหลานที่เกิดในประเทศ ไทย ให้สัญชาติไทย	4	12,725
5. ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า (บัตรสีชมพู) รุ่นบิดามารดาให้ ใบสำคัญถิ่นที่อยู่ และรุ่นบุตรหลานที่เกิดในประเทศ ไทย ให้สัญชาติไทย	9	22,321
6. ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า 9 มีนาคม พ.ศ.2519 (มี ถิ่นที่อยู่ถาวร) (บัตรสีส้ม) ผ่อนผันให้อยู่ชั่วคราวโดย ไม่กำหนดระยะเวลาและสามารถขออนุญาตทำงาน ได้	9	42,879
7. ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่าหลัง 9 มีนาคม พ.ศ. 2519 (อยู่กับนายจ้าง) (บัตรสีม่วง) ผ่อนผันให้อยู่ ชั่วคราวโดยไม่กำหนดระยะเวลาและสามารถขอ อนุญาตทำงานได้	13	17,902
8. ญวนอพยพ (บัตรสีขาวขอบน้ำเงิน) รุ่นบิดามารดา ให้ใบสำคัญถิ่นที่อยู่ และรุ่นบุตรหลานที่เกิดใน ประเทศไทยให้สัญชาติไทย	9	14,940
9. ลาวอพยพ (บัตรสีฟ้าขอบน้ำเงิน) ยังไม่มีมติ คณะรัฐมนตรีกำหนดสถานะให้	3	7,095

10. เนपालอพยพ (บัตรสีเขียว) รุ่งบิดามารดาให้ใบสำคัญถิ่นที่อยู่ และรุ่นบุตรหลานที่เกิดในประเทศไทย ให้สัญชาติไทย	1	988
11. อดีตเงินคอมมิวนิสต์มาลาया (บัตรสีเขียว) รุ่งบิดามารดาให้ได้ถือใบสำคัญถิ่นที่อยู่ และรุ่นบุตรหลานที่เกิดในประเทศไทย ให้สัญชาติไทย	3	74
12. ไทยลื้อ (บัตรสีส้ม) รุ่งบิดามารดาให้ใบสำคัญถิ่นที่อยู่และรุ่นบุตรหลานที่เกิดในประเทศไทย ให้สัญชาติไทย	3	2,040
13. ผีตองเหลือง (บัตรสีฟ้า) เป็นคนติดแผ่นดิน ถือว่าเป็นคนไทยดั้งเดิม อนุมัติให้ได้สัญชาติไทยตามระเบียบ	2	85
14. ผู้อพยพเชื้อสายไทยจากเกาะกงกัมพูชา (บัตรสีเขียว) ก่อน 15 พฤศจิกายน 2520	1	4,939
15. ผู้อพยพเชื้อสายไทยจากเกาะกงกัมพูชา (บัตรสีเขียว) หลัง 15 พฤศจิกายน 2520 ยังไม่มีมติคณะรัฐมนตรีกำหนดสถานะให้	1	4,020
16. ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากกัมพูชา (บัตรสีขาวขอบแดง) ยังไม่มีมติคณะรัฐมนตรีกำหนดสถานะให้	1	2,204
17. ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสายไทยเข้ามาก่อน 9 มีนาคม 2519 (บัตรสีเหลืองขอบน้ำเงิน) รุ่งบิดามารดาให้ใบสำคัญถิ่นที่อยู่และรุ่นบุตรหลานที่เกิดในประเทศไทย ให้สัญชาติไทย	4	619

18. ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสายไทยเข้ามาหลัง 9 มีนาคม 2519 (บัตรสีเหลืองขอบน้ำเงิน) ผ่อนผันให้อยู่ชั่วคราวโดยไม่กำหนดระยะเวลาและสามารถขออนุญาตทำงานได้	4	1,386
19. ชุมชนบนพื้นที่สูง (บัตรสีเขียวขอบแดง) ให้ใบสำคัญถิ่นที่อยู่กับรุ่นบิดามารดาที่อพยพเข้ามา	20	186,929
รวม		514,424

ที่มา : ปรับจาก มนตรี จงพูนผล และเสถียร ก่อเกียรติตระกูล 2547 (ตาราง 2.1)

อย่างไรก็ตาม ระบบออกบัตรสีนี้ยังไม่สามารถตรวจสอบความซ้ำซ้อนได้ ทำให้บุคคลหนึ่งอาจถือบัตรสีหลายใบได้ ในจำนวน 19 กลุ่มนี้สามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ (กฤตยา อาชวนิจกุล และพันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร 2548)

- (1) กลุ่มที่รอการพิสูจน์สัญชาติไทย ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงที่ส่วนใหญ่เกิดในประเทศไทยแต่ตกสำรวจ หรือเกิดกระบวนการผิดพลาดจากทางภาคราชการเอง และกลุ่มผู้อพยพเชื้อสายไทยที่มาจากประเทศพม่าและกัมพูชา รัฐบาลทุกยุคมีนโยบายที่จะให้สัญชาติไทยสำหรับทั้งสองกลุ่ม หากแต่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติไทยที่มีอยู่ใช้เวลายาวนานมากโดยแต่ละขั้นตอนใช้เวลาอย่างน้อยประมาณ 5 ปี จึงยังมีผู้คงค้างประมาณ 2 แสนคน กลุ่มนี้จะได้รับใบสำคัญถิ่นที่อยู่มีสิทธิให้อยู่อาศัยและทำงานได้เฉพาะจังหวัดที่อาศัยอยู่
- (2) กลุ่มที่รอการให้สัญชาติไทย ได้แก่ กลุ่มที่เดินเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่ก่อนปี 2528 กลุ่มที่แต่งงานกับคนไทย กลุ่มที่ทำคุณประโยชน์กับสังคมไทย เช่น ปลูกป่า หรือเคยช่วยรบ เป็นต้น

- (3) กลุ่มที่หลบภัยทางการเมือง หมายถึงกลุ่มที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย ในช่วงหลังปี 2528 แต่ก่อนปี 2535 ได้แก่ กลุ่มที่มีการสำรวจและกรมการปกครองออกบัตรสีส้มให้ และกลุ่มที่สำรวจตามโครงการมิยาซา เมื่อปี 2542 ได้รับบัตรสีเขียวขอบแดง

ปัจจุบัน(พ.ศ. 2549) กล่าวได้ว่า รัฐมีความพยายามที่จะรวมชาวเขาเข้าเป็นชาวเรา เช่น การเรียกว่าคนไทยภูเขา เป็นต้น และมีแผนที่จะทยอยให้สัญชาติไทยต่อชาวเขาและชนกลุ่มน้อย แต่แนวปฏิบัติระหว่างหน่วยงานรัฐยังลักลั่นกันอยู่มาก เช่น การจัดระบบหมู่บ้านของชาวเขาโดยกระทรวงมหาดไทย การสงเคราะห์ชาวเขาในรูปแบบต่าง ๆ โดยกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (อดีตคือประชาสงเคราะห์) และการจัดสรรพื้นที่ป่าสงวนในระดับชั้นต่าง ๆ ของกรมป่าไม้เพื่อมุ่งเป้าเพิ่มพื้นที่ป่า จนกลายมาเป็นนโยบายขับคนออกจากป่า ซึ่งปรากฏเป็นนโยบายปฏิบัติจริงต่อชาวเขาในหลายจังหวัดทางภาคเหนือ ควบคู่ไปด้วยว่ากลุ่มบุคคลเหล่านี้ในระยะแรกถูกกำหนดสถานะว่าเป็นคนหลบหนีเข้าเมืองตาม กฎหมายคนเข้าเมืองฉบับ พ.ศ. 2522 แม้ว่าจำนวนหนึ่งคือคนติดแผ่นดินอยู่ในพื้นที่ที่มาเป็นระยะเวลากว่าร้อยปี อีกจำนวนหนึ่งของประชากรกลุ่มนี้เข้าเมืองมาตั้งแต่สมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนเกิดบุตรหลานในประเทศไทยถึงรุ่นหลาน เหลน ได้แก่ กลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติ กลุ่มญวนอพยพ เนปาลอพยพ จีนฮ่ออพยพ เป็นต้น ขณะที่ก็มีกลุ่มทะลักเข้ามาใหม่คือก่อน พ.ศ. 2528 จำนวนมาก หลัก ๆ คือ มาจากประเทศพม่า

ความเป็นไปได้ที่ชนกลุ่มน้อยจะได้รับการพิจารณาให้มีสัญชาติไทย

กระทรวงมหาดไทยเห็นความสำคัญของประชากรไทยที่ไม่ได้รับการสำรวจเมื่อ พ.ศ. 2499 ซึ่งบุคคลเหล่านี้อยู่ในพื้นที่ห่างไกลออกไปตามภูเขาบนพื้นที่สูง ชนกลุ่มนี้คือคนไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมาช้านานแล้วแต่ไม่ได้รับการสำรวจเนื่องจากปัญหาทางด้านการคมนาคม เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถเดินทางเข้าไปสำรวจในพื้นที่ได้จึงทำให้บุคคลเหล่านี้ได้รับการสำรวจและไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในปี พ.ศ. 2499 บุคคลกลุ่มนี้มักจะเป็นชาวเขาดั้งเดิมติดแผ่นดินซึ่งได้แก่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ม้ง เมี่ยน อาข่า ลahu ลีซู ลัวะ ชมุ มลาบรี ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้ดำเนินการเกี่ยวกับสัญชาติของชาวเขาดั้งเดิม ดังนี้

- (1) เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2517 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้ลงนามในระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพิจารณาลงสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านให้แก่ชาวเขา พ.ศ. 2517 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2518 ใช้งบใน 20 จังหวัด ได้แก่ กาญจนบุรี กำแพงเพชร เชียงราย เชียงใหม่ ตาก น่าน ประจวบคีรีขันธ์ พะเยา พิษณุโลก เพชรบุรี

เพชรบูรณ์ แพร่ แม่ฮ่องสอน ราชบุรี เลย ลำปาง ลำพูน สุโขทัย สุพรรณบุรี และอุทัยธานี ได้ดำเนินการลงสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านให้กับชาวเขาที่เป็นชาวเขาดั้งเดิม จนถึงวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2534 สามารถลงสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านให้ชาวเขาได้จำนวน 182,065 คน

(2) เมื่อระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพิจารณาลงสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านให้แก่ชาวเขา พ.ศ. 2517 ได้ยกเลิกไป โดยผลของพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2499 ที่ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎรพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 ระเบียบกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2517 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2499 จึงถูกยกเลิกไปด้วย แต่ก็ยังมีชาวเขาที่เป็นชาวเขาดั้งเดิมยังมาขอลงรายการสัญชาติไทยไม่หมด กรมการปกครองจึงได้ออกระเบียบสำนักทะเบียนกลาง ว่าด้วยการลงสัญชาติไทยในทะเบียนบ้าน ให้แก่ชาวไทยภูเขา พ.ศ. 2535 และได้ทำการแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2539 ออกมาใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2535 ได้ดำเนินการลงสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านให้กับชาวเขาที่เป็นชาวเขาดั้งเดิมจนถึงวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2543 โดยสามารถลงสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านให้ชาวเขาได้จำนวน 55,191 คน

(3) ต่อมาเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2543 กรมการปกครองโดยสำนักทะเบียนกลางได้ออกระเบียบสำนักทะเบียนกลาง ว่าด้วยการพิจารณาลงรายการสถานะบุคคลในทะเบียนราษฎรให้แก่บุคคลบนพื้นที่สูง พ.ศ. 2543 ใช้แทนระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้าน ให้แก่ชาวไทยภูเขา พ.ศ. 2535 เนื่องจากมีการเรียกร้องเรื่องสัญชาติไทยของชาวเขาที่หน้าศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2542 โดยระเบียบสำนักทะเบียนกลาง พ.ศ. 2543 ได้ใช้หลักกฎหมายโดยผลของกฎหมายเรื่องหลักดินแดนที่ชาวเขาได้มาเกิดในประเทศไทย และได้สัญชาติไทยโดยหลักดินแดนมากกว่าระเบียบ 2 ฉบับแรก และได้ใช้มาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน จนถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2546 สามารถลงรายการ สัญชาติไทยในทะเบียนบ้านให้กับชาวเขาดั้งเดิมได้จำนวน 61,044 คน

นอกจากการดำเนินการตามระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการลงรายการสถานะบุคคลในทะเบียนราษฎรให้กับบุคคลบนพื้นที่สูง พ.ศ. 2543 แล้ว บุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทยแต่เป็นชนกลุ่มน้อยที่อยู่ในความดูแลของกรมการปกครอง ก็มีโอกาสที่จะได้รับการกำหนดสถานะบุคคลตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 535 มาตรา 7 ทวิ ซึ่งระบุว่า ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ย่อมไม่ได้รับสัญชาติไทย ถ้าในขณะที่เกิดบิดาตามกฎหมายหรือบิดาซึ่งมิได้มีการสมรสกับมารดาหรือมารดาของผู้นั้นเป็น

- ก. ผู้ที่ได้รับการผ่อนผันให้พักอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย
- ข. ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เข้าอยู่ในราชอาณาจักรไทยเพียงชั่วคราว หรือ
- ค. ผู้ที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

**ในกรณีที่เห็นสมควรรัฐมนตรีจะพิจารณาและสั่งเฉพาะรายให้บุคคลตามวรรคหนึ่ง
ได้สัญชาติไทยก็ได้ตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีกำหนด**

หลักเกณฑ์ให้สถานะเป็นบุคคลเข้าเมือง โดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลบนพื้นที่สูงที่ไม่ใช่ชาวเขาที่เข้าเมืองมาจนถึงวันที่ 3 ตุลาคม 2528 โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2543 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย อาศัยอำนาจตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ได้กำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

- (1) ต้องเป็นบุคคลบนพื้นที่สูงที่มีเชื้อชาวเขา หรือผู้ที่ได้รับการจัดทำทะเบียนประวัติชุมชนบนพื้นที่สูงที่อยู่ในหลักเกณฑ์ที่เข้าเมืองโดยมิชอบด้วยกฎหมายจนถึงวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2528
  - (2) มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย และมีบัตรประจำตัวชนกลุ่มน้อยและทะเบียนประวัติ
  - (3) ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องการพูด การฟังและเข้าใจภาษาไทยได้พอเข้าใจโดยให้อำเภอ/กิ่งอำเภอเป็นผู้ทดสอบและรับรอง
  - (4) เป็นผู้ประกอบอาชีพโดยสุจริต
  - (5) มีความจงรักภักดีต่อประเทศไทยและองค์พระประมุขของชาติ
  - (6) ต้องไม่เป็นผู้ที่มีลักษณะห้ามมีถิ่นที่อยู่ในอาณาจักรตามมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 และไม่มีพฤติการณ์ที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ
  - (7) มีความประสงค์ที่จะได้รับสิทธิเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย
- หลักเกณฑ์การพิจารณาให้สัญชาติไทยแก่บุตรคนต่างด้าวตามมาตรา 7 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2535 (ใช้กับทุกกลุ่ม) ดังนี้

- (1) รัฐบาลมีนโยบายให้สัญชาติ
- (2) ถ้าได้สัญชาติขึ้นตามบิดามารดาต้องแสดงความจำนงสละสัญชาติเดิม

- (3) เป็นบุคคลที่เกิดในราชอาณาจักรไทย มีบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวตามมาตรา 7 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535
- (4) มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทยหรืออาศัยอยู่ในเขตควบคุมหรือมีชื่ออยู่ในสำเนาทะเบียนบ้านหรือหลักฐานที่ทางราชการกำหนด
- (5) จะต้องมิสูติบัตร หรือหนังสือรับรองการเกิด และจะต้องมีทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัวที่ทางราชการกำหนด
- (6) ได้รับการศึกษาตามหลักสูตรที่ทางราชการไทยกำหนด หรือสามารถพูดและฟังภาษาไทย เข้าใจได้ ยกเว้นกรณีเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 7 ปี และยังไม่ได้เข้าเรียนหนังสือ
- (7) เลื่อมใสในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และไม่มีพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศไทยภายในระยะเวลาที่ทางราชการกำหนด
- (8) ประกอบอาชีพสุจริตและมีหลักฐานการเสียภาษี ยกเว้นบุคคลที่ยังไม่ได้ประกอบอาชีพ
- (9) เป็นผู้ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่ทางราชการกำหนด และไม่เคยต้องโทษคดีอาญา
- (10) ประกอบคุณงามความดี หรือทำประโยชน์ต่อทางราชการหรือสังคม

ในปรากฏการณ์ที่พบเห็นกันโดยทั่วไป ไม่เฉพาะแต่ในสังคมประเทศไทยเท่านั้น ในประชาคมโลกโดยทั่วไป ความเป็นชนกลุ่ม ของบุคคลในรัฐใดรัฐหนึ่งมักจะทำให้บุคคลนั้น ๆ ตกเป็นผู้ด้อยสิทธิในรัฐนั้น ๆ ในความเป็นมนุษย์ ย่อมทำให้บุคคลมีความเท่าเทียมกัน โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ต้นกำเนิด ศาสนา หรือภาษา เพื่อขจัดสิทธิหรือจำกัดสิทธิของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ด้วยเหตุที่มีเชื้อชาติ ต้นกำเนิด ศาสนา หรือ ภาษา แตกต่างกันจากชนกลุ่มใหญ่ของสังคม

ความเป็นชนกลุ่มน้อย อาจทำให้บุคคลไม่อาจได้มาซึ่งสัญชาติของรัฐเจ้าของดินแดนหรือภูมิลำเนาในดินแดนนั้น โดยง่ายจริงหรือไม่ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิข้างต้น รัฐเจ้าของดินแดนก็มักจะกำหนดอุปสรรค ในทางกฎหมาย อันจะทำให้ชนกลุ่มน้อยไม่อาจมีสัญชาติของตนหรือภูมิลำเนาในประเทศของตน

จากข้อมูลข้างต้น กฤตยา อาชวนิจกุลและคณะค้นพบว่า “หากพิจารณาจะ บทบัญญัติ แห่งกฎหมาย อาจสรุปได้ว่า ความเป็นไปได้ที่ชนกลุ่มน้อยจะได้สัญชาติยอมขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริง ของแต่ละบุคคล โดยหลักกฎหมายไทยยอมรับให้สัญชาติไทยแก่บุคคลในลักษณะเดียวกันนานาประเทศ กล่าวคือ บุคคลยอมมีสัญชาติไทยโดยอัตโนมัติ หากบุคคลนั้นมีความสัมพันธ์ที่แท้จริงกับประเทศไทย หรือกล่าวในอีกแง่ก็คือ หากบุคคลนั้นมีความกลมกลืนกับสังคมไทย และบุคคลยอมมีสิทธิที่จะร้องขอสัญชาติไทย หากบุคคลนั้นมีความเป็นไปได้ที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่แท้ จริงกับประเทศไทย หรือกล่าวในอีกแง่ก็คือหากบุคคลนั้นมีความสัมพันธ์ที่แท้ จริงกับประเทศไทย”

ส่วนในกรณีที่ชนกลุ่มน้อยนั้นไม่มีข้อเท็จจริงที่อาจนำไปสู่การได้สัญชาติไทย ก็ยังปรากฏ ความสัมพันธ์ในทางข้อเท็จจริง ระหว่างรัฐเจ้าของดินแดนและชนกลุ่มน้อยอยู่ดี เพราะการเป็นชน กลุ่มน้อยในประเทศไทยหมายถึงการที่ชนกลุ่มนี้ได้รวมกลุ่มกันในประเทศไทย บุคคลในลักษณะนี้มี เจตนา ชัดเจนที่จะอาศัยอยู่ในประเทศ พวกเขามีใช้เพียง “คนต่างด้าวในประเทศไทย” หากแต่มี เจตนาที่จะเป็น “ประชาชนในประเทศไทย” (กฤตยา อาชวนิจกุล และพันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร 2548)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ที่เป็นบุคคลต่างด้าวขออนุญาตให้อยู่ถาวร/ขอมีสัญชาติไทย
 กระบวนการพิจารณาอนุญาตให้เข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายมีถิ่นที่อยู่และการให้
 สัญชาติไทย (ตาม มาตรา 7 ทวิ / ขอถือสัญชาติไทยตามสามี/ขอแปลงสัญชาติเป็นไทย)

* หมายถึง คนต่างด้าว (กลุ่มชาติพันธุ์) ในที่นี้หมายถึงชนกลุ่มน้อย 19 กลุ่ม โดยการจัดระเบียบกลุ่มโดยกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ขั้นตอนการดำเนินการขอมีสถานะต่างด้าวและขอมีสัญชาติไทย ตามมติคณะรัฐมนตรี

ขั้นตอนที่ 1

รับคำร้องและตรวจคุณสมบัติของบุคคล ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนแรกของการดำเนินงานโดยสำนักทะเบียนอำเภอเป็นผู้รับคำร้องและตรวจสอบคำร้อง พร้อมเสนอคณะกรรมการพิจารณาให้สถานะระดับจังหวัดพิจารณาต่อไป

ขั้นตอนที่ 2

การพิจารณาคำร้องระดับจังหวัด เป็นขั้นตอนต่อจากสำนักทะเบียนอำเภอ เมื่อจังหวัดได้รับคำร้องก็จะดำเนินการตรวจสอบพฤติกรรมของ ผู้ยื่นคำร้องระดับจังหวัดเกี่ยวกับประวัติอาชญากรรม และการกระทำที่เป็นภัยต่อประเทศ ประวัติด้านยาเสพติด แล้วประมวลเรื่องเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาให้สัญชาติระดับจังหวัด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน เมื่อคณะกรรมการพิจารณาแล้วผู้ยื่นคำร้องคนใดผ่านการพิจารณาแล้วก็จะจัดส่งให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณาต่อไป

ขั้นตอนที่ 3

การพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาให้ สถานะตามกฎหมายระดับกระทรวงพิจารณา เมื่อกรมการปกครองได้รับคำร้องที่ผ่านการพิจารณาระดับจังหวัดแล้ว ก็จะดำเนินการตรวจสอบประวัติบุคคลไปยังสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อตรวจสอบประวัติอาชญากรรม การกระทำความผิดอันเป็นภัยต่อประเทศชาติและสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ ในขั้นตอนนี้จะเป็นการตรวจสอบข้อมูลการกระทำความผิดทั่วประเทศ แล้วจึงนำผู้ผ่านการตรวจสอบประวัติดังกล่าวเข้าที่ประชุมคณะกรรมการ ระดับกระทรวงโดยมีปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นประธานเพื่อพิจารณา เมื่อที่ประชุมพิจารณาผ่านแล้วจะนำเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเพื่อพิจารณาเห็นชอบที่จะให้เป็นบุคคลเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายถือหนังสือสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว ใบสำคัญถิ่นที่อยู่ หรืออนุมัติให้สัญชาติไทยตาม มาตรา 7 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 แล้วแต่กรณีต่อไป

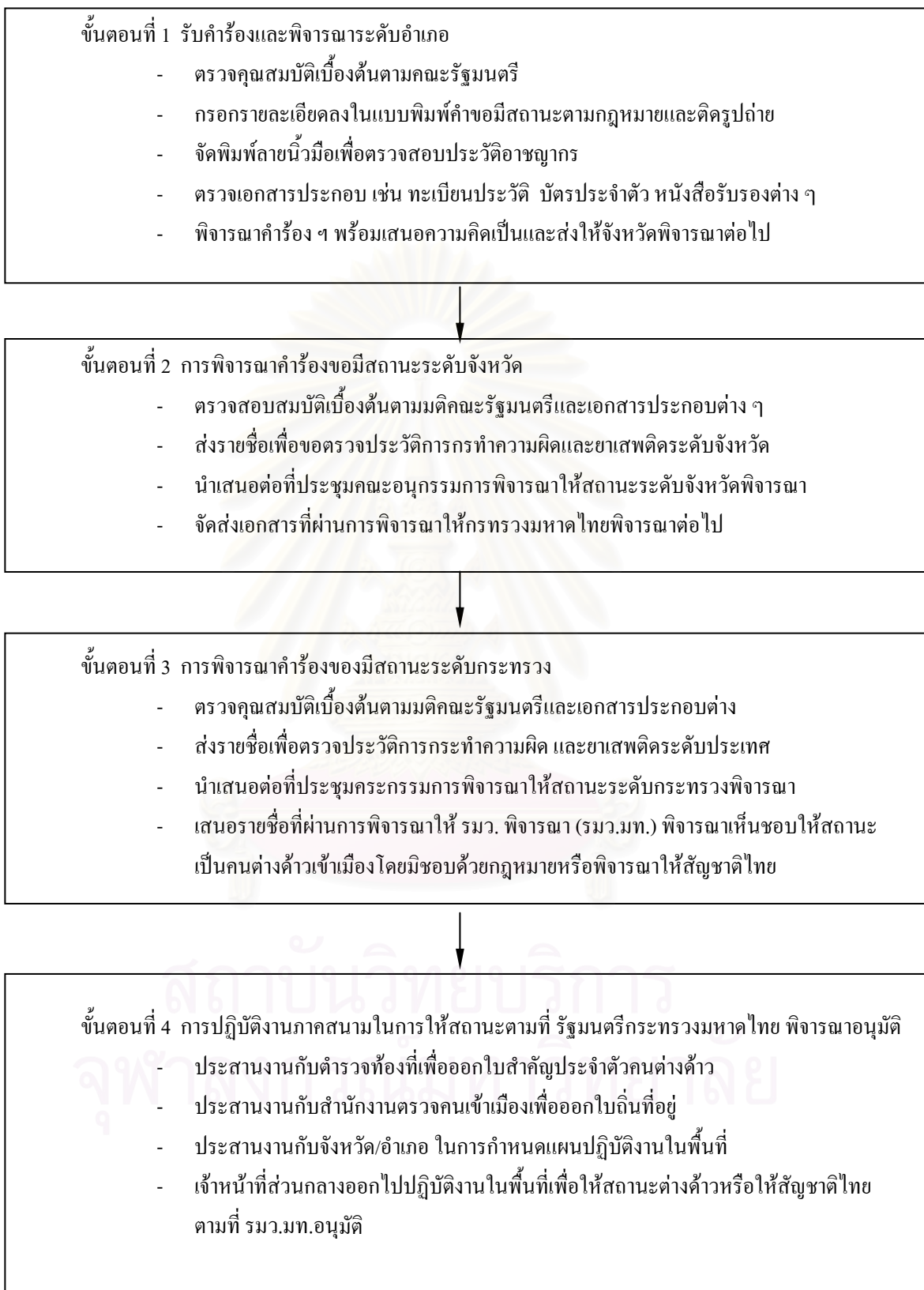

ขั้นตอนที่ 4

เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณาเห็นชอบ ให้ผู้ที่ขอมีสถานะเป็นบุคคลต่างด้าวเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมาย และอนุมัติให้สัญชาติไทยกับผู้ยื่นคำร้องขอสัญชาติไทยตามมาตรา 7 ทวิแห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 แล้ว กรมการปกครองก็จะประสานงานกับหน่วยงานของตำรวจในท้องที่ผู้ยื่นคำร้องมีภูมิลำเนาอยู่ เพื่อออกไปสำรวจประจำตัวคนต่างด้าว ประสานกับสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองเพื่อออกไปสำรวจที่ดินที่อยู่ และประสานงานกับอำเภอในการเพิ่มชื่อเข้าในทะเบียนบ้าน (ท.ร. 14) โดยจัดชุดปฏิบัติการออกไปดำเนินการในพื้นที่จังหวัด/อำเภอ เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่ได้รับอนุมัตินอกโควตาที่กำหนด สำหรับผู้ที่ได้รับอนุมัติได้สัญชาติไทย กรมการปกครองก็จะประสานงานกับจังหวัด/อำเภอ ในการออกไปดำเนินการแก้ไขรายการบุคคลในทะเบียนบ้าน โดยการจำหน่ายรายการบุคคลในทะเบียนบ้านบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย (ท.ร.13) เข้าในทะเบียนบ้านคนไทย (ท.ร. 14) โดยกำหนดเลขประจำตัวตามกลุ่มชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่าง ๆ ตามที่ได้รับอนุมัติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนผังการดำเนินการพิจารณาให้สถานะตามกฎหมาย

บทที่ 5

ผลการวิจัย

เรื่อง กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอมีสัญชาติไทย ของชนกลุ่มน้อยในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอมีสัญชาติไทย ของชนกลุ่มน้อยในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย” นี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อวิเคราะห์กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการแสวงหาข้อมูล รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกชนกลุ่มน้อยที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว จำนวน 35 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเทคนิคก้อนหิมะ (Snowball technique) ซึ่งได้นำเสนอผลการวิจัยเป็น 2 ส่วนดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์
2. ข้อมูลการสัมภาษณ์กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอมีสัญชาติไทย ของชนกลุ่มน้อยในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงรายและการวิเคราะห์ข้อมูล

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 1

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวนทั้งสิ้น 35 คน

ตารางที่ 3 อายุของผู้ให้สัมภาษณ์

1. อายุของผู้ให้สัมภาษณ์ อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 21 ปี 55 ปี ดังตารางต่อไปนี้

อายุ (ปี)	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ (คน)
21 – 29	10
30 - 39	13
40-55	12
รวม	35

จากตาราง ผู้ที่มีอายุระหว่าง 30-39 ปี จะมีมากที่สุดรองลงมาเป็นอายุระหว่าง 40-55 ปี และ 21-29 ปี ตามลำดับ ผลจากการวิจัย พบว่า อายุไม่ได้เป็นปัจจัยที่ช่วยให้ง่ายหรือยากในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อการได้มาซึ่งสัญชาติไทย

2. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่แบ่งเป็น ชาย 15 คน หญิง 20 คน

ตารางที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 35 คน

3. ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 35 คน ผู้วิจัยได้แสดงเป็นตาราง ดังนี้

ระดับการศึกษา	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ (คน)
ประถมศึกษา	6
มัธยมศึกษา	10
ไม่ได้รับการศึกษา	19
รวม	35

จากตารางพบว่า การศึกษาสูงสุดที่จบคือระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า 10 คน รองลงมาเป็น ระดับประถมศึกษา จำนวน 6 คน จากการศึกษาชนกลุ่มน้อยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 35 คน มีการศึกษาในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยทั้งหมด 16 คน และ 19 คน ไม่ได้รับการศึกษาหรือหากได้รับการศึกษาก็เป็นการศึกษานอกระบบ จากผลการวิจัยพบว่า การศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้การแสวงหาข้อมูลสะดวกขึ้นในการติดต่อและดำเนินการต่าง ๆ เช่น การกรอกข้อมูล หรือการอ่านเอกสารต่าง ๆ

4. หากพิจารณาถึงการกำเนิดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 25 คนที่เกิดในประเทศไทย จำนวน 10 คน ที่ไม่ได้เกิดในประเทศไทย ในการเกิดที่ประเทศไทยนั้น จากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยพบว่าไม่เป็นปัจจัยสำคัญของความยากง่าย ในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อการได้มาซึ่งสัญชาติไทย
5. กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 35 คน มีบิดา-มารดา ที่ไม่มีสัญชาติไทย

ตารางที่ 5 ลักษณะชาติพันธุ์ของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด 35 คน

6. ลักษณะชาติพันธุ์ของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด 35 คน ดังตารางต่อไปนี้

ชาติพันธุ์/สถานะบุคคลตามมติ คณะรัฐมนตรี	จำนวน (คน)
ไทยใหญ่ (ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า : บัตรสีชมพู)	4
จีนฮ่อ (จีนฮ่ออิสระ : บัตรสีขาวขอบส้ม)	5
ไทยลื้อ (ไทยลื้อ : บัตรสีส้ม)	5
มูเซอ (บุคคลบนพื้นที่สูง : บัตรสีฟ้า)	5
อาข่า (อีเก้อ) (บุคคลบนพื้นที่สูง : บัตรสีฟ้า)	6
ลีซอ	5
ลัวะ	5
รวม	35

จากตารางข้างต้นกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูง จำนวน 21 คน รองลงมาคือ ไทยลื้อ, จีนฮ่อ และไทยใหญ่ ตามลำดับ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 การประกอบอาชีพของชนกลุ่มน้อยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

7. การประกอบอาชีพของชนกลุ่มน้อยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ดังตารางต่อไปนี้

อาชีพ	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ (คน)
รับจ้างทั่วไป	18
ทำไร่	6
แม่บ้าน	5
ค้าขาย	3
พนักงานบริษัท	2
กิจการส่วนตัว	1
รวม	35

จากตารางข้างต้น อาชีพส่วนใหญ่ของชนกลุ่มน้อยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป 18 คน มากที่สุด รองลงมาประกอบอาชีพ ทำไร่ 6 คน และ แม่บ้าน 5 คน ค้าขาย 3 คน และพนักงานบริษัท 2 คน และกิจการส่วนตัว 1 คน จากการประกอบอาชีพสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตของชนกลุ่มน้อย เนื่องจากผลกระทบจากสภาวะไร้สัญชาติ (ไม่มีสัญชาติไทย) ที่จะกล่าวรายละเอียดลำดับต่อไป

8. หากจะพิจารณาถึงลักษณะทางฐานะทางเศรษฐกิจ จากการสัมภาษณ์เรื่องความเพียงพอของรายได้ ข้อมูลการศึกษาและอาชีพประกอบกัน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง มีเพียง 2 คน ที่ในขณะนี้มีปัญหาทางด้านการเงิน

ตารางที่ 7 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ไว้

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ลำดับที่	ชื่อ (นามสมมติ)	อายุ	เพศ	การศึกษา	อาชีพ
1	มด	27	ช	ป.4	รับจ้างทั่วไป
2	นา	31	ญ	ม. 3	ทำไร่
3	มูล	28	ญ	ป.6	แม่บ้าน
4	เอก	32	ญ	ป.6	แม่บ้าน
5	สอง	23	ช	ม. 3	รับจ้างทั่วไป
6	ญา	25	ช	ปวช.	รับจ้างทั่วไป
7	สม	52	ญ	ป.4	แม่บ้าน
8	คิด	21	ญ	ป.6	รับจ้างทั่วไป
9	แดง	26	ช	ปวช.	พนักงานบริษัทฯ
10	หล้า	45	ญ	-	รับจ้างทั่วไป
11	บุญ	37	ช	-	กิจการส่วนตัว
12	ประเสริฐ	35	ช	ม. 3	ค้าขาย
13	รอด	54	ช	-	รับจ้างทั่วไป
14	รุ่ง	30	ญ	ป.6	รับจ้างทั่วไป
15	กาบ	47	ญ	-	ค้าขาย
16	สาม	29	ช	ม. 3	รับจ้างทั่วไป
17	นิด	50	ช	-	ค้าขาย
18	เดี่ยว	55	ช	-	ทำไร่
19	ปิ่นทอง	36	ญ	-	แม่บ้าน
20	นิ	27	ญ	ม. 6	พนักงานบริษัทฯ
21	ตา	32	ญ	-	ทำไร่
22	แสงหล้า	47	ญ	-	ทำไร่
23	เอก	55	ช	-	รับจ้างทั่วไป

24	เดือน	41	ญ	-	รับจ้างทั่วไป
25	พร	32	ญ	-	รับจ้างทั่วไป
26	รัตนา	37	ญ	-	รับจ้างทั่วไป
27	สมใจ	32	ญ	-	รับจ้างทั่วไป
28	นาง	29	ญ	ม.3	รับจ้างทั่วไป
29	คำ	52	ญ	-	แม่บ้าน
30	น้ำ	30	ญ	ม.3	รับจ้างทั่วไป
31	เล็ก	32	ญ	-	รับจ้างทั่วไป
32	คำป็น	47	ช	-	รับจ้างทั่วไป
33	อ้าย	50	ช	-	ทำไร่
34	แปง	37	ช	-	ทำไร่
35	ตาล	25	ช	ม.3	รับจ้างทั่วไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 2

ข้อมูลการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์ข้อมูล กระบวนการแสวงหาข้อมูล ข่าวสารในการขอมีสัญชาติไทย ของชนกลุ่มน้อยในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการทราบตามที่ได้กำหนดในปัญหาคำวิจัย คือ ชนกลุ่มน้อย มีกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอมีสัญชาติอย่างไร และมีปัจจัยอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของชนกลุ่มน้อย รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ชนกลุ่มน้อยที่ได้รับสัญชาติไทย ในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลที่ได้และทำการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละส่วนไปพร้อม ๆ กัน เพื่อตอบคำถามดังกล่าว โดยมีบทสัมภาษณ์ที่ใช้นามสมมติของกลุ่มตัวอย่างประกอบ เนื่องจากข้อมูลบางประเด็นค่อนข้างละเอียดอ่อนผู้วิจัยจึงไม่ใช่ชื่อจริงของผู้ถูกสัมภาษณ์ และเพื่อให้เห็นถึงกระบวนการในแต่ละช่วงของชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทย ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลเป็นส่วน ๆ ดังนี้

- 2.1 การสำรวจสถานการณ์ความไม่แน่นอนในการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย
  - 2.1.1 สถานการณ์ความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทย
  - 2.1.2 ปัจจัยที่ช่วยเพิ่มหรือลด สถานการณ์ความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อย
  - 2.1.3 สาเหตุสถานการณ์ความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทย
  - 2.1.4 ผลกระทบของความไม่แน่นอนที่มีต่อชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทย
  - 2.1.5 การจัดการกับความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทย
- 2.2 กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร
- 2.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร

1.1 การสำรวจสถานการณ์ความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยต่อการขอมีสัญชาติไทย

เนื่องจากชนกลุ่มน้อยต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน รวมถึงอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต อันเนื่องมาจากความไม่มีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย ด้วยเหตุนี้ ชนกลุ่มน้อยจึงต้องการที่จะพ้นจากการเป็นชนกลุ่มน้อยที่ไร้สัญชาติหรือไม่มีสัญชาติไทย จึงต้องมีการติดต่อสื่อสารในการขอสัญชาติเพื่อให้ได้มาซึ่งสัญชาติไทย ซึ่งในการติดต่อสื่อสารจะต้องมีการเริ่มต้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้วยการเริ่มต้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้น ชาร์ลส์ เบร์เกอร์ (Charles Berger) เชื่อว่า “จุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเต็มไปด้วยความไม่แน่นอน” และความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นนั้นมีที่มาจากหลายแหล่ง ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสารของบุคคล วัตถุประสงค์ในการสื่อสาร แผนการสื่อสาร สภาพของผลกระทบระหว่างการสื่อสาร และความเชื่อที่มีอยู่ของแต่ละบุคคล

เมื่อความไม่แน่นอนเกิดขึ้น เบร์เกอร์ได้เสนอทฤษฎี การลดความไม่แน่นอน เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งเบร์เกอร์ ให้ความสำคัญวิธีการที่บุคคลใช้ในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น โดยการได้รู้จักตนเองและผู้อื่น เพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน และลดความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นระหว่างกัน ในเรื่องของความรู้อันเกี่ยวกับบุคคลที่ต้องสร้างความสัมพันธ์นั้น วิธีการที่ถูกนำมาใช้คือ การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร (Information-seeking) ทั้งข้อมูลทางด้านพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่ต้องการสร้างความสัมพันธ์ด้วย ซึ่งเป็นการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อลดความไม่แน่นอนดังกล่าวผู้วิจัยได้แยกบรรยายละเอียด ความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยต่อการขอมีสัญชาติไทย เป็น 5 หัวข้อย่อย ดังนี้

1.1.1 สถานการณ์ความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทย

ชนกลุ่มน้อยไม่มีสัญชาติไทยตกอยู่ภาวะไร้สัญชาติ

ความเป็นชนกลุ่มน้อย (Minority) ของประเทศไทย และมีสถานะเป็นคนไร้สัญชาติ (Stateless people) ด้วยความเป็นคนที่ไม่ได้มีสัญชาติไทยนี้เอง ทำให้ชนกลุ่มน้อยต้องเผชิญกับความยุ่งยากต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะสภาพสังคมที่คนจะต้องเกี่ยวข้องกับมากขึ้นเช่นปัจจุบัน ทำให้มีเหตุการณ์หรือสถานการณ์มากมายที่มีเข้าผลกระทบต่อ สภาพอันเป็นปกติสุขของอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้น เมื่อต้องเผชิญกับสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่คาดคิดซึ่งทำให้เกิดความไม่แน่นอนเกิดขึ้น สำหรับชนกลุ่มน้อยที่จะต้อง

แสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับการขอสัญชาติไทยนั้น ความที่รู้ว่าตนเป็นคนไร้สัญชาติถูกจำกัด หรือถูกกีดกันสิทธิที่ควรจะได้รับในดินแดนที่ตนอาศัยอยู่ สิ่งสังเกตเห็นก็คือสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อสภาวะความปกติที่เป็นอยู่ของทั้งตัวชนกลุ่มน้อยเอง และครอบครัว การให้ความหมายต่อสภาวะที่เกิดขึ้นนั้นก็คือการเกิดความไม่แน่นอน เช่น

คำและสามทราบมาโดยตลอดว่าตนเป็นคนไม่มีสัญชาติไทย และรู้ถึงความยุ่งยากกับสิ่งที่เกิดขึ้นหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

“ .....ดิฉันจำความได้ก็รู้ว่าอยู่ที่นี้มาตลอด ไม่เคยย้ายไปไหนเลย แต่พ่อ-แม่ก็บอกอย่างนี้เหมือนกัน เราก็ไม่มีสัญชาติไทยเหมือนคนอื่น ๆ ...ชีวิตเราลำบากมาก ๆ เหมือนเป็นคนอยู่ในคุก....” (คำ - สัมภาษณ์ วันที่ 10 สิงหาคม 2548)

“เรารู้อยู่ตั้งแต่เราเกิดพ่อ-แม่ ไม่มีสัญชาติไทย ตัวเราก็ต้องไม่มีสัญชาติไทย เหมือนกัน ...เหมือนพ่อกับแม่....เราไม่มีสัญชาติไทย ทุกอย่างลำบากมาก ...” (สาม - สัมภาษณ์ วันที่ 21 กรกฎาคม 2548)

2.1.2 ปัจจัยที่ช่วยเพิ่มหรือลด สถานการณ์ความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อย

นอกจากความไม่มีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อยแล้ว ปฏิบัติการของบุคคลรอบข้างรวมถึง การแสดงออก ของบุคคลรอบข้างที่มีต่อความไม่มีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย เป็นสาเหตุสำคัญ อีกประการหนึ่ง ที่เป็นปัจจัยที่มีส่วนช่วยเสริมทำให้เพิ่มขึ้นหรือช่วยผ่อนคลายหรือคงสถานการณ์ความไม่แน่นอนนั้น ในการแสดงออกของบุคคลรอบข้างมีทั้งบุคคลในครอบครัว ได้แก่ บิดา-มารดา คู่ชีวิต ลูกหรือญาติ และการแสดงออกของคนในสังคม คือ เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน หัวหน้างาน ครอบครัวของคู่ชีวิตในอนาคต

ก. การแสดงออกและปฏิบัติของบุคคลในครอบครัว

ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุตั้งแต่ 21-55 ปี เพื่อความหลากหลายของข้อมูล และเนื่องจากทุกคนที่อยู่ในครอบครัวนั้น ทุกคนต่างต้องเผชิญปัญหา

เดียวกันคือไร้สัญชาติ (ไม่มีสัญชาติไทย) การสัมภาษณ์ของผู้วิจัยได้เลือกคนใดคนหนึ่งของครอบครัวมาสัมภาษณ์เท่านั้น ซึ่งทำให้ผลที่ออกมาจากการสัมภาษณ์ในส่วนนี้การกล่าวถึงคนในครอบครัว อาจจะอยู่ในสถานะที่ต่างกันไป เช่น บางคนอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ มีฐานะเป็นบิดา - มารดา บางคนแยกครอบครัวออกไปเป็นครอบครัวใหม่ มีฐานะเป็นสามี ภรรยา การกล่าวถึงก็จะเป็น คู่สมรส และมีบุตร หากบางคนเป็นบุตรในครอบครัวก็จะกล่าวถึง บิดา - มารดา และ บรรพบุรุษ ได้แก่ ปู่ ย่า ตา และยาย เป็นต้น

บุคคลในครอบครัวในที่นี้ คือ บิดา-มารดา คู่ชีวิต ลูกหรือญาติพี่น้อง ซึ่งบุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลที่ถือว่าเป็นคนใน และเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกันมากที่สุด เป็นบุคคลที่ร่วมเผชิญกับความไม่มีสัญชาติไทย การแสดงออกและปฏิกิริยาของบุคคลเหล่านี้ย่อมมีผลต่อความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยอย่างมาก หากทุกคนยอมรับและช่วยเหลือกันก็จะช่วยผ่อนคลายความไม่แน่นอนนั้นลงได้ แต่ถ้าหากทุกคนปฏิเสธ ไม่ยอมเข้าใจ ไม่ยอมรับยอมจะเพิ่มความไม่แน่นอนให้มากขึ้นด้วย

(1) บิดา-มารดา

บิดา - มารดา ของชนกลุ่มน้อยถือได้ว่าเป็นรุ่นแรกหรือรุ่นที่เดินทางเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย บางครอบครัวเมื่อมาถึงเมืองไทยบางครั้งอาจมีการหย่าร้างกันทำให้บุตรต้องเลือกว่าจะอยู่กับ บิดา หรือมารดา เช่น

ครอบครัวของเด็ก มีทั้งหมด 8 คน หลังจากที่มาอยู่เมืองไทย เล็กกับน้อง รวม 5 คนต้องอยู่กับมารดา เพราะบิดากับมารดาแยกทางกัน

“ตอนมาอยู่เมืองไทย เรารู้อย่างเดียวว่าเราต้องอยู่กับแม่ ไม่มีพ่อเราก็อยู่ได้ .....แต่เราก็ไม่รู้หรอกว่าถ้าขอมีสัญชาติไทยจะต้องมีผู้ให้ข้อมูลที่เป็นพ่อ-แม่ด้วยจะง่ายกว่า ครอบครัวที่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ..... เราก็เคยได้ยินข่าวของพ่อบ้าง และรู้ว่าเขาอยู่ที่ไหนแต่ก็ไม่เคยติดต่อ แต่ถ้าเราต้องขอมีสัญชาติไทยแล้วเขาต้องการให้พ่อ - แม่เป็นผู้ให้ข้อมูล เราก็คงต้องไปอ้อพ่อ .....แต่ไม่รู้เหมือนกันว่าเขาจะมาให้หรือเปล่า” (เล็ก - สัมภาษณ์วันที่ 11 สิงหาคม 2548)

กรณีที่บิดา-มารดาแยกทางกันหรือ ครอบครัวใด ชาติ บิดา-มารดา ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดแล้ว อาจทำให้ยิ่งเพิ่มให้สถานการณ์ในการขอมีสัญชาติยากขึ้น ในทางกลับกันถ้าครอบครัวที่มีครบทั้งบิดา-มารดา ในการให้ข้อมูลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการใดในการขอมีสัญชาติไทย บิดา-มารดาก็จะช่วยให้ง่ายขึ้น

และบางครอบครัวหลังจากที่แยกแล้วก็ไปแต่งงานใหม่และมีบุตรเพิ่มขึ้นอีก หากในการยอมรับในตัวของผู้ที่เป็นของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ที่ไม่ใช่ลูกของคู่ครองใหม่ การยอมรับซึ่งกันและกัน อาจก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวขึ้น เช่น

ครอบครัวของเอก ผมอยู่เมืองไทยมาเกือบ 40 ปี แต่งงาน 2 ครั้ง เอกมีลูกติด 3 คน และมีลูกกับภรรยาใหม่อีก 4 คน

“ภรรยาของผมไม่ค่อยชอบลูกภรรยาเดิมผมเท่าไร ในการให้ข้อมูลเมื่อมีการสำรวจเพื่อขอสัญชาติเขาแจ้งไปเพียงว่าเราลูก 4 คน ..... ตอนนั้นเขาทั้งสามคนก็หาทางด้วยวิธีของเขาเองโดยครั้งล่าสุดที่จำได้ว่าเขาแจ้งว่าผมเป็นบิดาเท่านั้น” (เอก – สัมภาษณ์ 1 สิงหาคม 2548)

(2) คู่ชีวิต

คู่ชีวิตของชนกลุ่มน้อย นอกจากทั้งสองฝ่ายจะเป็นชนกลุ่มน้อยด้วยกันเองแล้ว ยังมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่ไม่เป็นชนกลุ่มน้อย กล่าวคือเป็นคนที่มิใช่สัญชาติไทย เมื่อแยกจากครอบครัวใหญ่ของชนกลุ่มน้อย ถ้าหากเป็นคู่ครองเป็นชนกลุ่มน้อยเหมือนกันความเข้าใจที่มีต่อความต้องการสัญชาติไทยก็จะเหมือนกัน ในบางกรณี ของคู่ชีวิต คือ มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่ไม่ได้เป็นชนกลุ่มน้อย ซึ่งก่อนหน้าที่จะแต่งงานกัน ก็ไม่ได้รู้ถึงผลของความไม่มีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อยว่ามีปัญหาเพียงใด หลังจากที่ได้ใช้ชีวิตร่วมกันแล้ว จึงทราบถึงความยุ่งยากนี้ และในกรณีของคู่ชีวิต ที่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ได้เป็นชนกลุ่มน้อยก็ไม่สามารถจดทะเบียนสมรสกันได้ ทั้งนี้อาจเกิดผลกระทบต่อเนื่องไปยังบุตร ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาต่อ ๆ กันไป ผลกระทบดังกล่าวบางคนไม่สามารถยอมรับถึงผลกระทบของความไม่มีสัญชาติไทยได้ ทำให้เกิดปัญหาครอบครัวตามมา เช่น

ภรรยาคนเดียว ไม่เชื่อว่าสัญชาติไทยจะมีผลต่อการดำรงชีวิต เพราะไม่มีประสบการณ์มาก่อน

“ภรรยาของผมเขาไม่เชื่อว่าถ้าไม่มีบัตรฯ จะมีผลกระทบอะไรบ้าง .....ไม่เชื่อว่าการเดินทางไปไหนมาไหนผมทำไม่ได้ ....ที่ไม่เชื่อ ผมคิดว่าเขาน่าจะเห็นผมขับรถใหญ่ (รถบรรทุก) ได้ .....เขาไม่รู้หรือว่าส่วนใหญ่ผมขับรถอยู่แต่ในเขตพื้นที่ไม่ได้ออกไปไหนเลย .....จนถึงตอนที่มิลูกเขาถึงรู้ว่าสัญชาติไทยมีผลกระทบ หลังจากลูกคลอดเขาก็กลับไปอยู่กับพ่อแม่ของเขา ผมก็ไม่รู้เหมือนกันว่าทำไม .....ถึงวันนี้ น่าจะ 5 ปีได้ที่เขาไม่อยู่บ้านเดียวกันกับผม” (เดี่ยว - สัมภาษณ์ เมื่อ 25 กรกฎาคม 2548)

สามีของตา อยากเดินทางไปทำงานที่กรุงเทพฯ เพราะหลังจากแต่งงานทั้งคู่ก็ทำงานรับจ้างทั่วไป ไม่มีเงินเก็บ และต้องมาอยู่เรื่องเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทยของตา ขณะนี้ต้องแยกกันอยู่เพราะตาเดินทางไปไหนไม่ได้

“สามีของตาไม่เคยช่วยเรื่องพวกนี้เลย เขาไม่เคยเข้าใจว่าเราต้องเจออะไรบ้าง จนเขามาแต่งงานกับเราเขาถึงเห็นว่ามันมีอุปสรรคมาก .....ตอนนี้เขาไปทำงานที่กรุงเทพฯ แรก ๆ เขาก็ส่งเงินมาให้บ้าง แต่ช่วงหลัง ๆ นี้ไม่มีเลย ทุกวันนี้เหมือนเลิกกันไปเลย” (ตา – สัมภาษณ์เมื่อ 29 กรกฎาคม 2548)

แต่ในขณะเดียวกัน มีบางคู่ที่อีกฝ่ายหนึ่งสามารถเข้าใจและยอมรับ โดยให้ความช่วยเหลือติดตามข่าวสาร ทั้งยังช่วยลดความเครียด ปลอบใจ ช่วยผ่อนคลายปัญหาโดยช่วยหาวิธีการต่าง ๆ ช่วยสนับสนุนทุกทางเพื่อให้ได้มาซึ่งสัญชาติไทย ถึงแม้ว่าบางครั้งจะไม่สามารถช่วยได้อย่างเต็มที่ก็ตาม แต่ก็สามารถบรรเทา และแบ่งเบาภาระที่อีกฝ่ายต้องเผชิญไปได้ เช่น

สามีของรัตนา ยอมรับได้ แม้จะพบกับอุปสรรคปัญหาใดก็ตาม

“แฟนเขาเป็นคนเข้าใจอะไรง่าย ๆ ตอนคบกันเราก็บอกเขาแล้ว เขารู้ปัญหาทุกอย่างที่เกิดขึ้นกับเรา .....เขามีเพื่อนทำงานที่เทศบาลตำบลในหมู่บ้านใกล้ ๆ มีข่าวสารอะไรเขาก็จะมาบอก ..... บางทีเพื่อนเขาคุยเรื่องการขอก็จะบอกเราทันที” (รัตนา – สัมภาษณ์วันที่ 7 สิงหาคม 2548)

ภรรยาของนิค จะช่วยเหลือและ ช่วยลดความกังวลใจเสมอ

“แม่ผมไม่สบาย .....แฟนผมเขาเข้าใจดีว่าครอบครัวเราไม่มีสัญชาติไทยเดินทางไปไหนมาไหนไม่สะดวก เขากับน้องชายของเขาเป็นธุระให้ทุกอย่างตั้งแต่พาไปหาหมอที่โรงพยาบาลและช่วยดูแลเมื่ออยู่ที่บ้าน .....ทุกวันนี้แม่ของผมต้องไปตรวจที่โรงพยาบาลทุกอาทิตย์ ก็มีแต่เขาที่แหละที่เป็นธุระให้” (นิค – สัมภาษณ์ 21 สิงหาคม 2548)

สามีของสมใจเข้าใจและยอมรับ แม้จะไม่ได้ช่วยในการขอมีสัญชาติไทย

“แฟนเขาก็ดีค่ะ.... เขาเข้าใจและไม่เคยดูถูกเลย .....ทุกวันนี้ถึงแม้ทรัพย์สินที่เราหามาด้วยกันจะเป็นชื่อของเขาคนเดียวแต่เราก็ไม่เคยมีปัญหากันเลย” (สมใจ- สัมภาษณ์ 8 สิงหาคม 2548)

(3) บุตรของชนกลุ่มน้อย

โดยทั่วไปแล้วบุตรของชนกลุ่มน้อยส่วนใหญ่ จะเป็นคนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาแล้ว เป็นผู้ที่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ดีกว่า ไม่ว่าจะ เป็นทักษะด้านการพูด ฟัง อ่าน เขียน และส่วนใหญ่ หากเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเอกสาร ไม่ว่าจะ เป็นการอ่าน หรือการเขียน โดยทั่วไปแล้วจะให้บุตรเป็นผู้ดำเนินการโดยที่ชนกลุ่มน้อยที่เป็นผู้ปกครองจะเป็นผู้ให้ข้อมูล หากบุตรของชนกลุ่มน้อยให้ความสำคัญในการติดตาม จะช่วยให้ความการดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ง่ายขึ้น ได้แก่

แสงหล้ามีลูกสาว 3 คน ลูกคนโตสาวคนโตเรียนอยู่มัธยมศึกษาตอนปลาย เข้าใจถึงสภาวะความไร้สัญชาติมากกว่าคนอื่น ๆ ชาวสารที่ได้ยินส่วนใหญ่มักมาจากคนในหมู่บ้าน

“ลูกสาวคนโตค่ะ เธอจะได้เรียนสูงกว่าใครในบ้าน .....มีข่าวอะไรที่เกี่ยวกับเรื่องสัญชาติที่เธอได้ยินมาเธอก็จะมาเล่าให้ดิฉันกับพ่อเค้า” (แสงหล้า – สัมภาษณ์เมื่อ 31 กรกฎาคม 2548)

ลูกชายของบุญ จบปริญญาตรี ก่อนที่จะได้รับสัญชาติ เข้าใจติดตามข่าวสารและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐที่มาทำเรื่องสัญชาติให้เสมอ

“ผู้ใหญ่บ้านก็มาหาว่าอยากได้เด็กไปช่วยกรอกข้อมูลสัมภาษณ์ หรือช่วยงานที่อำเภอ ลูกชายจะอาสาเสมอ .....เขาเล่าให้ฟังนะถ้าเขาไปเจอเพื่อที่ไม่มีสัญชาติเหมือนกันที่มหาวิทยาลัยที่อื่นเขาเป็นยังไง เรื่องไปถึงไหนกันแล้ว” (บุญ สัมภาษณ์ 15 กรกฎาคม 2548)

รอด ถึงแม้จะอ่านหนังสือไม่ได้ แต่ลูกสาวก็ช่วยแบ่งเบาภาระไปได้มาก

“เราก็แก่แล้วหนังสือก็ไม่ได้เรียน เขาว่าอะไรก็ว่าตามกัน ....ครอบครัวเรายังดีนะที่ลูกสาวได้เรียน พออ่านออกเขียนได้ .....ถ้าไปประชุมมาถ้ามีเอกสารหรือมีจดหมายก็จะให้ลูกสาวจัดการ” (รอด สัมภาษณ์ 17 กรกฎาคม 2548)

แต่ในขณะเดียวกันหากครอบครัวใดที่มีบุตรไม่สนใจ ไม่ติดตาม หรือในครอบครัวที่ไม่มีบุตรที่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ อาจจะทำให้เกิดความยุ่งยากเมื่อมีข้อมูลที่เป็นเอกสารมาถึงที่บ้าน ตัวอย่างเช่น

คำ หย่ากับสามี มีลูกหลายคนแต่ละคน ต่างมีครอบครัวหมดแล้ว ตอนนี้อยู่กับลูกชายคนเล็ก เรียนอยู่มัธยมศึกษาตอนปลาย

“ลูกก็ไปแต่งงานหมดแล้ว เหลือแต่คนเล็ก ไม่ค่อยได้เห็นหน้าหรือ เขาติดเพื่อน ..... เราอ่านหนังสือก็ไม่ออก ... ถ้ารับเอกสารหรือจดหมายมา ต้องรอหลายสัปดาห์ถึงจะรู้เรื่องกับเขา”
(คำ – สัมภาษณ์วันที่ 10 สิงหาคม 2548)

ลูกของมล เป็หน้ายากกับการขอมีสัญชาติไทย เพราะติดตามมานานแล้วจึงไม่ค่อยให้ความร่วมมือหรือช่วยติดตามข่าวสาร

“ผมบอกให้เขาช่วยอ่านเอกสารที่ได้จากอำเภอที่ส่งมาให้ฟัง เขาไม่อ่านเลย แลผมยังบอกว่าเป็น ..... เขาบอกว่าก็เหมือนเดิมไม่มีอะไร.....รอไปเถอะ” (มล – สัมภาษณ์วันที่ 6 กรกฎาคม 2548)

ข. การแสดงออกของคนในสังคม

นอกจากปฏิภรียาของบุคคลในครอบครัวแล้ว ยังมีบุคคลนอกครอบครัวคือบุคคลในสังคม ซึ่งในที่นี้ ประกอบด้วย เพื่อนร่วมงานหรือเพื่อนในสถานศึกษา หัวหน้างาน และครอบครัวของคู่ชีวิตในอนาคต บุคคลเหล่านี้ก็มีผลต่อความไม่แน่นอนได้เช่นกัน

(1) เพื่อน

หากพิจารณาบุคคลนอกครอบครัว บุคคลที่มีความใกล้ชิดอันดับแรกน่าจะเป็นเพื่อน ในที่นี้แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เพื่อนร่วมงาน และเพื่อนในสถานศึกษา

ความไร้สัญชาติไทยส่งผลต่อโอกาสหรือสิทธิต่าง ๆ กับชนกลุ่มน้อย แม้สภาวะไร้สัญชาตินี้ไม่ได้แสดงออกผ่านตัวของชนกลุ่มน้อยเอง แต่ผลกระทบของสภาวะนี้ ทำให้มีปฏิภรียาของเพื่อนร่วมงาน และเพื่อนในสถานศึกษา ที่ไม่เข้าใจ ชนกลุ่มน้อยก็อาจเกิดปัญหาด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและเพื่อนบ้านได้แก่

(2) เพื่อนร่วมงาน

สาม – ทำงานรับดูแลไร่กุหลาบ บ่อยครั้งที่สามต้องขาดงานไปติดต่อกับหน่วยงานราชการเพื่อประสานงานเรื่องขอสัญชาติไทย

“เพื่อนที่ทำงานบางคนไม่เข้าใจถ้าเราขาดงาน เขาจะหาว่าเราอ้างทุกครั้ง.....บางคนหาว่าเราขี้เกียจทำงานบ้าง ....บางคนหาว่านายจ้างล้าเอียงบ้าง”

เดือน - ทำงานร้านขายของชำ ทุกอาทิตย์จะต้องไปร้านค้าส่งที่ในตัวเมืองเพื่อช่วยเจ้าของร้านซื้อของ เนื่องจากเดือนไม่สามารถเดินทางไปได้ เพื่อนร่วมงานคนอื่น ๆ จะต้องสลับกันไปช่วยซื้อของ ซึ่งบางคนเห็นว่าเป็นงานที่หนักเพราะต้องไปเข็นของและยกของ แต่เดือนไม่ต้องรับงานชิ้นนี้

“เพื่อนที่ทำงานเขาไม่เข้าใจว่าเราไม่มีบัตรฯ เดือนจึงไม่ได้ไปค่ะ .....จะพูดมากก็ไม่ได้ว่าเราไม่มีบัตรฯ บอกเค้าไปเราก็อายเปล่า ๆ” (เดือน - สัมภาษณ์วันที่ 5 สิงหาคม 2548)

(3) เพื่อนในสถานศึกษา

ญา - ไม่ได้บอกเรื่องนี้กับเพื่อนคนไหนเลย พอได้รู้บางคนก็สงสัย บางคนก็ให้กำลังใจ

“ตอนนั้นเรียนใกล้จะจบครุก็ทวงตลอดสำหรับหลักฐานเรา ตอนนั้นทุกคนรู้หมดเลยเพื่อน ๆ ที่ไม่เคยรู้เรื่องเกี่ยวกับเรื่องนี้ก็จะมาถาม .....บางครั้งก็เครียดนะ” (ญา - สัมภาษณ์วันที่ 7 กรกฎาคม 2548)

กรณีของ นิ ก็ไม่ได้บอกเพื่อนคนไหนเช่นกัน เพราะไม่อยากให้เพื่อนล้อ

“..ช่วงที่เข้าแถวเคารพธงชาติ ครูประกาศหลังจากเสร็จกิจกรรมหน้าเสาธง ให้นักเรียนที่ไร้สัญชาติไทย ออกมาอยู่อีกแถวหนึ่งเพราะมีเจ้าหน้าที่เขามาเก็บข้อมูล .....ตอนนั้นก็กลัวเพื่อนล้อ จึงไม่ได้ออกจากแถว” (นิ - สัมภาษณ์วันที่ 28 กรกฎาคม 2548)

(4) ครอบครัวยุคชีวิตในอนาคต

ในการตั้งครอบครัวใหม่ของชนกลุ่มน้อย คู่ชีวิตของชนกลุ่มน้อย นอกจากทั้งสองฝ่ายจะเป็นชนกลุ่มน้อยด้วยกันเองแล้ว ยังมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่ไม่เป็นชนกลุ่มน้อย กล่าวคือเป็นคนที่มิใช่สัญชาติไทย เมื่อแยกจากครอบครัวใหญ่ของชนกลุ่มน้อย ถ้าหากเป็นคู่ครองเป็นชนกลุ่มน้อย เหมือนกันความเข้าใจที่มีต่อความต้องการสัญชาติไทยก็จะเหมือนกัน ในบางกรณี ของคู่ชีวิต คือมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่ไม่ได้เป็นชนกลุ่มน้อย ปฏิบัติของบุคคลในครอบครัวของคู่ชีวิตในอนาคต เพราะถ้าไม่สามารถยอมรับถึงผลกระทบของความไม่มีสัญชาติไทยได้ ทำให้เกิดปัญหาครอบครัวตามมา ตัวอย่างเช่น

แอง - พี่สาวของแฟนผมมันไม่ชอบแองเพราะเป็นคนไร้สัญชาติไทย เพราะก่อนหน้านี้มันเคยมีสามีเป็นคนไร้สัญชาติ จากประสบการณ์ที่ไม่ค่อยดีเขาจึงไม่สนับสนุนน้องสาวให้คบกับแอง

“พี่สาวแฟนผมไม่ค่อยชอบผมเลย เขาเคยพูดกับแฟนว่าถ้าแต่งงานไปก็มีปัญหา ....ต่อไปอนาคตจะทำอะไรได้ ทำงานก็ไม่ได้ ไปไหนมาไหนก็ไม่ได้ ลูกเกิดมาก็ลำบาก”(แอง - สัมภาษณ์ วันที่ 30 สิงหาคม 2548)

กล่าวโดยสรุป ปฏิบัติของบุคคลต่าง ๆ เหล่านี้ที่ปฏิบัติของบุคคลรอบข้างรวมถึงการแสดงออกของบุคคลรอบข้างที่มีต่อความไม่มีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย คือสถานการณ์ความไม่แน่นอน และเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีส่วนช่วยเสริม ทำให้เพิ่มขึ้นหรือช่วยผ่อนคลายหรือคงสถานการณ์ความไม่แน่นอนนั้น ได้แก่

ก. การแสดงออกและปฏิบัติของบุคคลในครอบครัว

- (1) บิดา - มารดาของชนกลุ่มน้อย
- (2) คู่ชีวิตของชนกลุ่มน้อย
- (3) บุตรของชนกลุ่มน้อย

ข. การแสดงออกของคนในสังคม

- (1) เพื่อน
- (2) เพื่อนร่วมงาน
- (3) เพื่อนในสถานศึกษา

(4) ครอบครัวยุคใหม่

การแสดงออกและปฏิกิริยาของบุคคลต่าง ๆ ดังกล่าว เป็นปัจจัยของความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อย ที่มีทั้งเป็นในเชิง บวก และ ลบ คือ ลดความไม่แน่นอน และเพิ่มความไม่แน่นอน แต่อย่างไรก็ตามบุคคลที่จะส่งผลโดยตรงก็คือบุคคลในครอบครัว เพราะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดและเป็นผู้ที่เผชิญกับสภาวะไร้สัญชาติและช่วยแก้ไข ผ่อนคลายสภาวะดังกล่าวร่วมกัน

2.1.3 สาเหตุของสถานการณ์ความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทย

ในสภาพสังคมที่คนจะต้องเกี่ยวข้องกันมากขึ้นเช่นปัจจุบัน ทำให้มีเหตุการณ์หรือสถานการณ์มากมายที่มีผลกระทบต่อ สภาวะอันเป็นปกติสุขของอารมณืความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อต้องเผชิญกับสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่คาดคิดซึ่งทำให้เกิดความไม่แน่นอนเกิดขึ้น สำหรับชนกลุ่มน้อยที่จะต้องแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับการขอสัญชาติไทยนั้น ความที่รู้ว่าตนเป็นคนไร้สัญชาติหรือไม่มีสัญชาติไทยต้องถูกจำกัด หรือถูกกีดกันสิทธิที่ควรจะได้รับในดินแดนที่ตนอาศัยอยู่ สิ่งสังเกตเห็นก็คือสิ่งทีส่งผลต่อสภาวะความปกติที่เป็นอยู่ของทั้งตัวชนกลุ่มน้อยเอง และครอบครัว ในสถานการณ์ความไม่แน่นอนที่ชนกลุ่มน้อยต้องเผชิญในการขอมีสัญชาติไทย คือ

- ก. สาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐในการกำหนดให้สถานะบุคคลหรือให้สัญชาติไทย กับชนกลุ่มน้อย ที่มีอยู่บ่อยครั้ง

จากข้อความที่ว่า "ปรากฏการณ์ที่พบเห็นกันโดยทั่วไป ไม่เฉพาะแต่ในสังคมประเทศไทยเท่านั้น ในประชาคมโลกโดยทั่วไป ความเป็นชนกลุ่ม ของบุคคลในรัฐใดรัฐหนึ่งมักจะทำให้บุคคลนั้น ๆ ตกเป็นผู้ด้อยสิทธิในรัฐนั้น ๆ ในความเป็นมนุษย์ ย่อมทำให้บุคคลมีความเท่าเทียมกัน โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ต้นกำเนิด ศาสนา หรือภาษา เพื่อขจัดสิทธิหรือจำกัดสิทธิของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ด้วยเหตุที่มีเชื้อชาติ ต้นกำเนิด ศาสนา หรือ ภาษา แตกต่างกันจากชนกลุ่มใหญ่ของสังคม

ความเป็นชนกลุ่มน้อย อาจทำให้บุคคลไม่อาจได้มาซึ่งสัญชาติของรัฐเจ้าของดินแดนหรือภูมิลาเนาในดินแดนนั้น โดยง่ายจริงหรือไม่ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิ รัฐเจ้าของดินแดนก็มักจะกำหนด

อุปสรรค ในทางกฎหมาย อันจะทำให้ชนกลุ่มน้อยไม่อาจมีสัญชาติของตนหรือภูมิลำเนาในประเทศของตน (กฤตยา อาชวนิจกุล และพันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร 2548)

จากการสัมภาษณ์พบว่านโยบายของคณะรัฐบาลและข้อกำหนด กฎหมาย ต่าง ๆ ในแต่ละชุดจะแตกต่างกันไปแล้วแต่ว่าจะมีประกาศกระทรวงในการให้สัญชาติไทย หรือกำหนดคุณสมบัติของผู้มีสัญชาติไทย ทำให้ความไม่แน่นอนเกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้งกับนโยบายของรัฐ เช่น

“ยื่นขอสัญชาติมาหลายครั้งแล้ว ....เอกสารก็ให้ไปครบแล้ว แต่เขาให้รอก่อน..... บางทีถ้าเขาเลือกตั้งนายกฯ ใหม่ เราก็คงต้องรอไปอีก..” (ปิ่นทอง - สัมภาษณ์ วันที่ 26 กรกฎาคม 2548)

“ถ้าเขาเลือกนายกใหม่ หรือเลือกตั้งใหม่ เราต้องยื่นเรื่องใหม่ หรือทำเรื่องใหม่ทุกครั้ง ..... เห็นเขาบอกกันว่าต้องรอรัฐมนตรีคนใหม่มาก่อน” (รุ่ง - สัมภาษณ์ วันที่ 18 กรกฎาคม 2548)

“เห็นบอกว่าจะได้ๆ (สัญชาติไทย) ....ยื่นมาไม่รู้กี่ครั้งเสียเงินไปไม่รู้เท่าไรแล้ว แต่ก็ยังไม่ได้สักที” (เดี่ยว - สัมภาษณ์ วันที่ 25 กรกฎาคม 2548)

ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์พบว่า 7 คนจากกลุ่มตัวอย่าง 35 คนได้รับบัตรประกันสุขภาพ 30 บาทรักษาทุกโรค (บัตรทอง) ที่ออกโดยกระทรวงสาธารณสุข แต่ไม่สามารถใช้ได้ เพราะเมื่อนำบัตรฯ ไปแสดงเพื่อใช้สิทธิจะถูกปฏิเสธ เนื่องจากต้องใช้กับบัตรประชาชนหรือบัตรที่ทางราชการออกให้เท่านั้น หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ หากไม่มีสัญชาติไทยก็จะไม่สามารถใช้สิทธิได้ด้วยอย่างเช่น

กรณีของแดง ถูกปฏิเสธการใช้บัตรประกันสุขภาพ 30 บาทรักษาทุกโรคจากสถานพยาบาลโดยให้เหตุผลว่าไม่สามารถใช้สิทธิได้เพราะบัตรฯ นี้ใช้ได้เฉพาะคนที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น

“เราก็มีนะบัตรทอง แต่ไม่เห็นใช้ได้เลย ....เจ้าหน้าที่เขาบอกว่า ต้องมีบัตรประชาชนก่อนหรือต้องเป็นคนไทยเท่านั้นถึงจะใช้บัตรนี้ได้ .....(แดง – สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2548)

นโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการการขอมีสัญชาติไทยหรือนโยบายที่เกี่ยวข้อง ที่มีการประกาศใช้ บางครั้งยังไม่ชัดเจน หรือสวนทางกันอยู่ระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติ อีกทั้งมีการ

เปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐที่มีอยู่บ่อยครั้ง จึงทำให้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชนกลุ่มน้อยเกิดความไม่แน่นอนในการขอมีสัญชาติไทย

ข. สาเหตุจากความเข้าใจผิดหรือความไม่รู้ของชนกลุ่มน้อยเอง

ในตัวของชนกลุ่มน้อยเองทราบดีว่า ตนเป็นชนกลุ่มน้อยที่ไม่มีสัญชาติไทย ก็จะต้องเป็นผู้ด้อยสิทธิ และความด้อยสิทธิเหล่านี้ ทำให้ชนกลุ่มน้อยต้องเผชิญกับสถานการณ์ความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น แต่ในความเป็นจริงแล้วหากชนกลุ่มน้อยมีการแสวงหาข้อมูลข่าวสารและติดตามเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวต่าง ๆ การที่จะต้องเผชิญกับสถานการณ์ความไม่แน่นอนนี้อาจจะไม่เกิดขึ้น

ชนกลุ่มน้อยทราบดีว่าความด้อยสิทธิ เนื่องจากความเป็นชนกลุ่มน้อยของตน กรณีตัวอย่างเช่น ในการออกนอกเขตพื้นที่ของชนกลุ่มน้อย หากต้องการออกนอกพื้นที่ต้องมีการขออนุญาตจากทางอำเภอก่อน หากฝ่าฝืน อาจจะถูกเจ้าหน้าที่จับหรือปรับได้ ผลจากการวิจัยพบว่า ข้อมูลนี้ชนกลุ่มน้อยทุกคนทราบจากประสบการณ์ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือจากการบอกเล่าของคนอื่นที่เป็นชนกลุ่มน้อยเหมือนกัน เช่น กรณีของ นิด

“เราไม่รู้หรอกว่าขอได้(สัญชาติ) หรือไม่ได้ รอฟังแต่ผู้ใหญ่บ้านอย่างเดียว...ไปถามใครคนอื่น ๆ ก็ไม่กล้ากลัวโดนจับ” (นิด - สัมภาษณ์ วันที่ 21 กรกฎาคม 2548)

ในกรณีที่ชนกลุ่มน้อยพยายามแสวงหาช่องทางต่าง ๆ และทำทุกอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งสัญชาติไทย ส่วนใหญ่จะไม่ทราบถึงกระบวนการหรือขั้นตอนที่แท้จริง ด้วยความไม่กล้า ความไม่รู้ของชนกลุ่มน้อย จากผลการวิจัยพบว่ามีชนกลุ่มน้อยที่รอข่าวสารและรอทำตามวิธีการต่าง ๆ ตามที่ทางอำเภอ หรือทางราชการแจ้งผ่านผู้ใหญ่มาเท่านั้น ส่วนใหญ่ใช้เวลาหรือดำเนินเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทย ประมาณ 10-15 ปี และติดต่อกับผู้ใหญ่บ้าน มากกว่า 20 ครั้ง ที่เป็นการติดต่อโดยที่มีข่าวสารจากทางอำเภอหรือการนัดจากผู้ใหญ่บ้านหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการขอมีสัญชาติไทย ไม่นับรวมที่ไปติดต่อสอบถามส่วนตัว หรือพบโดยบังเอิญ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้หลาย ๆ คนรอข่าวสารหรือวิธีการต่าง ๆ ที่ทางราชการเตรียมให้เท่านั้น เช่น

“เราก็ไม่รู้ว่าจะใครมารับเรื่องไปบ้าง หลายครั้งมาก.....เอกสารก็ให้ไปทุกครั้ง บางที่มี บั้มลายมือ ถ่ายรูปครอบครัวไปด้วย แต่ก็ไม่เห็นได้ข่าวคราวอะไรเลย” (อ้าย - สัมภาษณ์ วันที่ 27 สิงหาคม 2548)

“รอจนเบื่อแล้ว ถ้าใครพูดถึงเรื่องบัตร (บัตรประชาชน) ก็ไม่อยากจะฟัง” (สมใจ - สัมภาษณ์ วันที่ 8 สิงหาคม 2548)

“บางผลัดแล้วผลัดอีก ตอนแรกบอกปีใหม่จะได้ พอถึงปีใหม่บอกสงกรานต์จะได้ รอไม่รู้จะ รออย่างไรแล้ว .....บางที่ไม่อยากทำเลยนะ(น้ำ - สัมภาษณ์ วันที่ 10 สิงหาคม 2548)

บางกรณีเห็นว่าการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งสัญชาติไทยนั้น ยุ่งยาก และต้องใช้เวลาในแต่ละขั้นตอน จึงหันไปพึ่งช่องทางที่เป็นทางออก แต่เป็นวิธีที่สามารถช่วยผ่อน คลายได้ช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น เช่น

“เคยเห็นว่ายุ่งยากและรอนานไม่รู้เมื่อไหร่จะได้สักที ....ทำบัตร(ประชาชน)ปลอมก็เคยทำ มาแล้ว.... แต่พอเห็นข่าวในทีวีว่ามีคนโดนจับ .....ก็เลยทิ้งบัตรนั้นไป ” (คิด - สัมภาษณ์ วันที่ 9 กรกฎาคม 2548)

ค. ปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นสาเหตุของความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทย นอกจากการเปลี่ยนแปลง นโยบายของรัฐในการกำหนดให้สถานะบุคคลหรือให้สัญชาติไทย กับชนกลุ่มน้อย ที่มีอยู่บ่อยครั้ง และความเข้าใจผิดหรือความไม่รู้ของชนกลุ่มน้อยที่เป็น สถานการณ์ความไม่แน่นอนแล้วความไม่แน่นอนแล้ว ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นสาเหตุของความไม่แน่นอน ดังนี้

ปัญหาครอบครัว

ปัญหาครอบครัวไม่ว่าจะเป็นครอบครัวใดก็สามารถเกิดความขัดแย้งได้ทั้งสิ้น ปัญหา ครอบครัวของชนกลุ่มน้อยก็เหมือนกับครอบครัวโดยทั่วไป คือการจากมามีความคิดเห็นไม่ตรงกัน และถ้าหากความขัดแย้งนั้นเกิดขึ้นจากการขอมีสัญชาติไทย ตัวอย่างเช่น

กรณีของพร- พ่อของพรมีสัญชาติไทยชอบดื่มสุรา และชอบทะเลาะกับแม่ของพร

“พ่อชอบไปดื่มเหล้ากับเพื่อน ๆ บางทีในวงเหล้าก็พูดถึงเรื่องสัญชาติกัน บางทีมีอะไรที่เขาว่ามาให้พ่อน้อยใจ ก็จะมาลงให้ที่แม่ บางครั้งทำให้แม่เครียด และทะเลาะกัน .....บางทีแม่ต้องหนีไปอยู่บ้านตายาย” (พร – สัมภาษณ์วันที่ 6 สิงหาคม 2548)

ปัญหาด้านการเงิน

การขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อยนั้น บางครั้งต้องมีค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ ปัญหาทางการเงินจึงเป็นอีกปัญหาหนึ่งของชนกลุ่มน้อยที่จะต้องเผชิญ

กรณีของสาม

“เรารับจ้างรายวันหาเช้ากินค่ำ บางอย่างที่เขาต้องมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ เราก็ต้องไปกู้ยืมเขามาก่อน” (สาม- สัมภาษณ์เมื่อ 21 กรกฎาคม 2548)

กรณีของคำนวล

“ดิฉันอยู่กับป่า สุขภาพของป่าก็ไม่ค่อยจะแข็งแรง รายได้ตอนนี้ก็มาจากดิฉันคนเดียว” (คำนวล – สัมภาษณ์วันที่ 9 กรกฎาคม 2548)

2.1.4 ผลกระทบของความไม่แน่นอนผลที่เกิดกับชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทย

จากสภาวะและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับชนกลุ่มน้อย ส่งผลกระทบอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของชนกลุ่มน้อยอีกทั้งถูกจำกัดโอกาสในด้านต่าง ๆ ของชนกลุ่มน้อยอีกด้วย ในระยะที่ชนกลุ่มน้อยจะต้องเผชิญกับสถานการณ์หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นผลกระทบจากความไม่มีสัญชาติไทย ได้แก่ ผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของชนกลุ่มน้อย : การถูกจำกัดโอกาสในด้านต่าง ๆ ของชนกลุ่มน้อย

การที่ชนกลุ่มน้อยมีสถานะเป็นคนไร้สัญชาติ ซึ่งในความไม่มีสัญชาติไทยทำให้ถูกจำกัดโอกาสและสิทธิต่าง ๆ ที่ควรได้รับเหมือนคนไทยทั่วไป แม้ในแต่ละบุคคลจะมีโอกาสหรือสิทธิที่แตกต่างกัน แต่โดยส่วนใหญ่แล้วสิ่งที่ปรากฏชัดเจนที่สุด คือ การถูกจำกัดขอบเขตให้อยู่ในเขตพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเท่านั้น เช่น ในการเดินทางหรือการทำงาน จะสามารถทำได้ในอำเภอเท่านั้น

และหากต้องการออกนอกเขตพื้นที่จะต้องมีการขออนุญาตจากทางอำเภอก่อน และการขออนุญาตจะต้องมีการระบุเวลาการเข้าออกด้วย กล่าวคือ หากไม่กลับตามเวลาที่กำหนดหากถูกจับจะต้องถูกปรับและอาจจะไม่สามารถขออกนอกพื้นที่ได้อีก นอกจากนี้ชนกลุ่มน้อยจะถูกจำกัดขอบเขตให้อยู่ในเขตพื้นที่ของในอำเภอเท่านั้น ในโอกาสหรือสิทธิต่าง ๆ ที่ควรจะได้รับเหมือนคนไทยทั่วไป กล่าวคือ

1. ผลกระทบต่อการแจ้งเกิด กล่าวคือ ถ้าเป็นคนที่มิใช่สัญชาติไทย ตั้งแต่แรกเกิดจะต้องมีการแจ้งเกิดและได้รับสิทธิในการแจ้งเกิด เพื่อจะสามารถรับสิทธิต่าง ๆ ของการเป็นพลเมืองไทย อย่างสมบูรณ์ แต่ถ้าเป็นชนกลุ่มน้อยแล้วอาจจะไม่ได้รับการแจ้งเกิด ในการได้รับการแจ้งเกิดนั้นมืออยู่ด้วยกัน 2 กรณี คือ

กรณี คลอดที่โรงพยาบาล

ในกรณีของ คมสัน ถูกปฏิเสธการแจ้งเกิดของบุตร จากโรงพยาบาล

“พยาบาลเค้านอกผมว่า ถ้าพ่อแม่ ไม่มีบัตรประชาชนไทย จะรับแจ้งเกิดไม่ได้ ลูกผมก็เลยไม่ได้มีเอกสารการเกิดครับ” (คมสัน - สัมภาษณ์วันที่ 7 กรกฎาคม 2548)

“ลูกเราก็เกิดที่โรงพยาบาล...ไม่มีนะไปแจ้งเกิด เพราะตอนที่ไปแฟนผมไปคลอด ไม่เห็นเขาให้เอกสาร อะไรเรามาเลย” (รอด - สัมภาษณ์ วันที่ 17 กรกฎาคม 2548)

กรณีที่ คลอดที่บ้านหรือสถานที่อื่น ๆ ที่ไม่ใช่โรงพยาบาล

“เราก็ไม่รู้ว่าจะต้องไปแจ้งเกิดให้กับลูก เราทำคลอดกันเองที่บ้าน อีกอย่างเราก็ไม่รู้ว่าจะไปหาใครได้ ถ้าไปถามก็กลัวเขาจับ” (สมใจ - สัมภาษณ์ วันที่ 8 สิงหาคม 2548)

“แม่บอกว่า หมอที่อนามัยเป็นคนทำคลอดให้ แต่ก็ไม่มีนะคะไปเกิด คงเป็นเพราะพ่อแม่หนูเค้าไม่มีสัญชาติไทยนะคะ” (นิ - สัมภาษณ์ วันที่ 28 กรกฎาคม 2548)

2. ผลกระทบต่อการศึกษา หากเป็นคนที่มีความสามารถเมื่อถึงเวลาที่ต้องเข้ารับการศึกษาก็สามารถเข้าเรียนได้ตามเกณฑ์ และมีสิทธิศึกษาได้ตามต้องการไม่ว่าจะเป็นในประเทศหรือต่างประเทศก็ตาม การศึกษาถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะช่วยให้ได้รับโอกาสอื่น ๆ ตามมา เช่น การทำงานที่ดีขึ้น เงินเดือนสูงขึ้น แต่ชนกลุ่มน้อยไม่สามารถที่จะทำการศึกษาในชั้นที่สูงขึ้นได้ เช่น

แดง - ถึงแม้ว่าจะไม่ได้รับได้รับวุฒิการศึกษาถ้าเรียนจบแล้ว แต่ก็ดิ้นรนเพื่อจะเรียนเพราะคิดว่าการเรียนสามารถช่วยให้หางานได้ง่ายขึ้น

“ตอนที่เข้าเรียนที่พาณิชยศาสตร์ ตอนยื่นเอกสารมอบตัวเข้าเรียน ไม่แน่ใจว่าเขาเป็นอาจารย์หรือใคร แต่เป็นเจ้าหน้าที่ที่รับเอกสารตอนนั้น เค้านอกเลยนะว่า ถ้าเรียนนะเรียนได้ แต่ถ้าจบแล้วจะไม่ได้รับวุฒินะ ตอนนั้นก็ไม่ว่าจะทำไป สอบก็สอบติดแล้ว ก็เลยตัดสินใจเรียนไปก่อน จบแล้วค่อยว่ากัน”
(แดง - สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2548)

ในการศึกษาของชนกลุ่มน้อยนั้น ตามแนวนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดให้เด็กทุกคนที่มีอยู่ในประเทศไทยให้มีโอกาสเข้าเรียนในสถานศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการให้สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักสูตร วัน เดือน ปี เกิด ในการรับนักเรียน นักศึกษา เข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2535 ดังนั้น ชนกลุ่มน้อยจึงสามารถเข้ารับการศึกษได้เหมือนคนไทยทั่วไป โดยให้ผ่อนผันหลักสูตรในการรับเข้าเรียนและการออกหนังสือรับรองความรู้เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น จากผลการวิจัยพบว่า ถึงแม้จะได้รับการศึกษาได้เหมือนคนไทยทั่วไปก็ตาม แต่ด้วยความที่ชนกลุ่มน้อยเห็นถึงความยุ่งยากในขั้นตอนของเอกสารวิธีการที่ต้องดำเนินการหรือติดต่อกับทางอำเภอ และจากประสบการณ์ที่ผ่านมาที่พบว่าถึงแม้เรียนไปก็ไม่สามารถทำงานตามที่จบมาได้ จึงไม่มีกำลังใจที่จะเรียนต่อ

รุ่งนภา เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เท่านั้น เพราะหมดกำลังใจที่จะเรียนต่อ

“ตอนใกล้จบ ป.6 เพื่อน ๆ ที่ไม่มีสัญชาติกันทั้งนั้น ก็คุยกันนะเรื่องเรียนต่อ แต่ไม่ค่อยมีใครอยากจะทำเรียนต่อ เพราะรู้ว่าเรียนไปก็ไม่ได้วุฒิ เรียนไปเสียเวลาเปล่า ..... มีรุ่นพี่บางคนในหมู่บ้านที่ไปเรียนต่อ กว่าจะได้วุฒิเห็นเขาต้องวิ่งเรื่องเยอะเหมือนกัน” (รุ่งนภา - สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2548)

3. ผลกระทบต่อการทำงาน หลังจากจบการศึกษาแล้วหากเป็นคนมีสัญชาติไทย ก็มีสิทธิที่จะประกอบอาชีพได้ตามที่ศึกษา หรือได้อย่างอิสระ แต่สิทธิในการทำงานของชนกลุ่มน้อย นอกจากงานรับจ้างทั่วไปแล้ว คนรุ่นใหม่ที่เป็นชนกลุ่มน้อยที่ได้รับการศึกษาอยากสมัครเข้าทำงาน ตามวุฒิที่ตนได้เรียนมา แต่ในการทำงานจริงไม่เพียงแต่จะทำงานให้ได้ดีและมีประสิทธิภาพเท่านั้น ใน การสมัครทำงานจะต้องมีหลักฐานประกอบการสมัครงาน ซึ่งโดยทั่วไปจะต้องมีบัตรประชาชนแล้วจะต้องมีสำเนาทะเบียนบ้าน เป็นอย่างน้อย ซึ่งหลักฐานเหล่านี้ชนกลุ่มน้อยเป็นบุคคลที่ไม่มีสัญชาติไทย จะถูกปฏิเสธการรับเข้าทำงาน เช่น

แมว - หลังจากที่ยังจบการศึกษา ได้ติดต่อสมัครงานที่บริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง แต่ถูกปฏิเสธ

“ก่อนไปสมัครก็รู้อยู่แล้วเขาต้องไม่รับแน่ ๆ แต่ก็ลองไปดูเผื่อเจ้านายใจดี เห็นใจเราบ้าง ตอนนั้นก็ไปกับเพื่อน 3 คน .....ตอนยื่นเอกสารเราก็ยื่นไปนะ ยื่นเป็นบัตรนักเรียน แล้วก็วุฒิ ม.6แล้วเขาก็เรียกสัมภาษณ์ เมื่อประกาศผลปรากฏว่าเรากับเพื่อนได้ตอนนั้นดีใจมากเลยที่จะได้ทำงานเพราะบริษัทค่อนข้างดี แต่เมื่อเขาให้นำเอกสารไปรายงานตัวเพื่อเข้าทำงาน เราไม่มีตามที่เขากำหนด สุดท้ายเราก็ไม่ได้ทำงาน” (แมว - สัมภาษณ์วันที่ 28 กรกฎาคม 2548)

น้ำ - ทำงานรับจ้างทั่วไปมาตลอด ไม่กล้าสมัครงานที่ไหนอีก เพราะเคยไปสมัครแล้วถูกปฏิเสธ

“ตอนจบ ม. 3 มีร้านขายของที่ระลึกรับพนักงานขายหน้าร้าน ก็ลองไปสมัครดู บริษัทเค้าค่อนข้างใหญ่เพราะมีหลายสาขา เขาบอกว่าบางที่ต้องไปต่างพื้นที่ถ้าบางสาขาขาดคน ถ้าเราไปไม่ได้ก็เหมือนช่วยงานเขาได้ไม่เต็มที่” (น้ำ - สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2548)

นอกจากเหตุผลที่ไม่สามารถให้ทำงานได้เท่านั้น บางบริษัทที่ให้โอกาสชนกลุ่มน้อยเข้าทำงานโดยทำการขออนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่เนื่องจากความยุ่งยากในการดำเนินการขออนุญาตเพื่อชนกลุ่มน้อยได้ทำงาน ใน 1 ปี หรือ 6 เดือน นายจ้างต้องรายงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังกล่าวซึ่งความยุ่งยากในการดำเนินการนี้ บางบริษัทตัดปัญหาโดยการเลิกจ้าง เช่น

กรณีของกาน - ทำงานกับบริษัทผ้าทำมาได้หลายปีแล้ว แต่ต้องถูกออกจากงานเพราะนายจ้างไม่ต้องการยุ่งยากในการขออนุญาตให้ชนกลุ่มน้อยทำงาน

“ประมาณปี 2545 เราต้องถูกออกจากงานเพราะว่า มีเจ้าหน้าที่มาตรวจ นายจ้างเขาไม่มีเวลาไปขอใบอนุญาตทำงานให้เรา .....เขาก็คงกลัวแหละว่าจะถูกปรับเพราะมีพวกเราเข้าไปทำงานเขาก็เลยตัดปัญหาไม่จ้างเราอีก” (กาน - สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2548)

4. ผลกระทบต่อการคุ้มครองแรงงาน ในการทำงานของคนที่มีสัญชาติไทย ในการทำงานต่าง ๆ นอกจากจะมีการคุ้มครองแรงงาน เช่น การทำประกันสังคม, การประกันค่าแรงขั้นต่ำ สิ่งเหล่านี้หากเป็นชนกลุ่มน้อย เข้าทำงานในบริษัทหรือโรงงานต่าง ๆ หากเจ็บป่วยจากการทำงานก็ไม่ได้ความคุ้มครองค่ารักษา หรือหากถูกกดค่าแรงก็ไม่สามารถที่จะทำการร้องเรียนได้ เพราะไม่มีสัญชาติไทย เช่น

กรณีของสาม เคยถูกนายจ้างโกงค่าแรง ทั้งๆ ที่ทำงานเหมือนคนอื่น ๆ และก่อนหน้านั้นก็เคยได้รับค่าแรงเท่ากับคนอื่น ๆ แต่ก็ไม่ได้กล้าที่จะร้องเรียนใด ๆ

“เคยทำงานอยู่ที่โรงอิฐ ....เคยได้ค่าแรงเท่าคนอื่น ๆ มาตลอด มีเดือนหนึ่งโดนโกงค่าแรง ...เราก็ไม่ได้ทำผิดอะไรนะ....ตัดสินใจออกจากงานทำไม่ได้ เราไม่มีบัตร(ประชาชน) .....เราไม่ใช่คนไทยไปฟ้องเอากับใครก็ได้” (สาม - สัมภาษณ์ วันที่ 21 กรกฎาคม 2548)

5. ผลกระทบต่อการครอบครองถือกรรมสิทธิ์ต่าง ๆ ในสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ คนมีสัญชาติไทยมี สิทธิในการครอบครองถือกรรมสิทธิ์ต่าง ๆ มีสิทธิที่ในการซื้อหรือถือครองทรัพย์สินได้ทั้งสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ แต่ชนกลุ่มน้อยไม่สามารถถือกรรมสิทธิ์ใด ๆ ได้ ทั้งสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ที่ต้องมีการลงทะเบียน เช่น ยานพาหนะ, ที่ดิน เช่น

กรณีของเดีวมีที่ทำไร่ประมาณเกือบ 20 ไร่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมกับที่ดินผืนนี้เกือบ 10 ปี กว่า เดียวถือครองโดยใช้ชื่อของเพื่อน

“ผมมีเงินอยู่ก้อนหนึ่งเพื่อลงทุน... ชอบที่ดินผืนหนึ่งจึงซื้อไว้เพื่อทำไร่ ...จะซื้อในชื่อผมก็ได้ ...ใช้ชื่อของเพื่อนสนิทซื้อ แต่ไม่รู้เหมือนกันว่าเขาจะโกงเราเมื่อไร...ถ้าเขาโกงไปผมก็ต้องแย่งเหมือนกัน ....(เดีว - สัมภาษณ์ วันที่ 25 กรกฎาคม 2548)

กรณีของเดือน

“ดิฉันต้องการซื้อรถ(ยนต์) เงินเราก็มีนะแต่ก็ลำบากมาก ..... เราจะซื้อไว้เป็นชื่อเราก็ไม่ได้ ....ใช้ชื่อลูกสาวเพื่อนชื่อ....กว่าเขาจะยอมทำเรื่อง(ซื้อรถยนต์) ให้...ตื้อนานเหมือนกัน เราก็ลำบากใจเขาเองก็คงเหมือนกัน ...ถ้าเรามีบัตรไทยก็คงไม่ต้องไปรบกวนใคร ” (เดือน - สัมภาษณ์ วันที่ 5 สิงหาคม 2548)

6. ผลกระทบต่อการเดินทาง ในการเดินทางของคนที่มีสัญชาติไทยนอกจากความอิสระในการเดินทางแล้ว ยังมีอิสระในการเดินทางไปได้ในทุกพื้นที่ แต่ในการเดินทางไม่ว่าจะด้วยจุดประสงค์ก็ตามของชนกลุ่มน้อยนั้น โดยส่วนใหญ่แล้วหากไม่จำเป็น ชนกลุ่มน้อยจะไม่ค่อยออกเดินทางออกนอกเขตพื้นที่ เพราะจากประสบการณ์จะทราบว่า จะต้องถูกจับเสียค่าปรับและส่งกลับพื้นที่โดยมีผู้ใหญ่บ้านหรือหัวหน้าหมู่บ้านรับรอง เพราะโดยส่วนใหญ่แล้วการที่จะพิสูจน์ว่าชนกลุ่มน้อยนั้น เป็นที่มีถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยจริง ผู้ใหญ่บ้านหรือว่าหัวหน้าหมู่บ้านที่ชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่ จะทราบข้อมูลหรือรายละเอียดของลูกบ้านของตน เช่น

รอด - เคยออกจากพื้นที่เพื่อทำงานรับจ้างต่างอำเภอ แต่ถูกตำรวจจับเพราะไม่มีบัตรประชาชน

“ช่วงเช้าก็จะมีรถมารับไปเพื่อรับจ้างเกี่ยวข้าว มีทั้งคนเราและคนอื่นที่เป็นคนไทย เข้าไปก็ปกติไม่มีอะไร แต่พอขากลับมีแต่คนไทยเท่านั้นที่ได้กลับ พวกเราเกือบ 10 กว่าคนต้องลงรถหมด .....เขาก็กัตัวเราไว้ที่สถานีตำรวจหนึ่งวัน เข้าอีกวันเขาก็ให้ผู้ใหญ่บ้านมารับรองถึงจะกลับบ้านได้” (รอด-สัมภาษณ์วันที่ 17 กรกฎาคม 2548)

คมสัน – ภรรยาจะคลอดบุตร ต้องเดินทางออกนอกพื้นที่เพื่อไปโรงพยาบาล

“ประมาณช่วงตีสาม ภรรยาผมเจ็บท้อง เราต้องเหมารถคนข้างบ้านไป ระหว่างขาไปก่อนถึงด่านตรวจช่วงนั้นเราก็ผ่านไปได้ ....ผมเฝ้าใช้ภรรยาประมาณ 2 วัน อยากจะกลับบ้านโดยที่มีน้องสาวแพนมาเฝ้าใช้ภรรยาแทน ....ระหว่างเดินทางกลับผมต้องเสียค่าปรับ เพราะผมไม่มีบัตรประชาชน ผมเล่าเหตุการณ์ให้ตำรวจเขาฟังว่าเจตนาเราไม่ได้ต้องการหนีออกพื้นที่ ตำรวจเขาเห็นใจก็เลยโทรไปติดต่อพ่อหลวงบ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน) เพื่อสอบถามข้อมูลของผม แล้วผมจึงได้กลับบ้าน” (คมสัน – สัมภาษณ์วันที่ 7 กรกฎาคม 2548)

ในการจำกัดพื้นที่การเดินทาง นอกจากจะมีผลกระทบโดยตรงแล้ว ยังมีหลายอย่างที่น่ามาซึ่งโอกาส หากสามารถเดินทางออกนอกพื้นที่ได้

กรณีของ ตาล – ทำงานอยู่ร้านถ่ายรูป สะสมประสบการณ์จนสามารถเป็นช่างถ่ายรูปได้ วันหนึ่งนายจ้างต้องการขยายสาขา อยากส่งให้ไปอบรมเพื่อในการเปิดสาขาใหม่ตาลจะได้เป็นผู้ดูแลและจัดการร้านแทน

“ถ้าแก่คนก่อนที่เคยทำงานด้วยตอนที่อยู่ร้านถ่ายรูป เขาอยากให้ผมไปอบรม เพื่อจะได้มีความรู้มากขึ้นไม่ใช่แค่ประสบการณ์อย่างเดียว แต่การเดินทางออกนอกจังหวัดของผมมันค่อนข้างยุ่งยาก และการติดต่อสมัครเพื่ออบรมก็ทำไม่ได้ ผมเสียตายนมาก ถ้าตอนนั้นผมทำได้ความเป็นอยู่ของผมน่าจะดีกว่านี้” (ตาล – สัมภาษณ์วันที่ 1 กันยายน 2548)

สิทธิและโอกาสดังกล่าว ล้วนเป็นสิทธิพื้นฐานที่คนไทยทุกคนจะได้รับ แต่ในทางตรงข้ามโอกาสและสิทธิต่าง ๆ ดังกล่าวชนกลุ่มน้อยไม่สามารถเข้าถึงสิทธิหรือโอกาสพื้นฐานนั้นได้ แม้จะโอกาสนั้นจะมาถึงแล้วก็ตาม

กล่าวโดยสรุป ผลกระทบที่มีต่อชนกลุ่มน้อยโดยตรงที่เกิดจากสภาวะความไม่มีสัญชาติของชนกลุ่มน้อย ชนกลุ่มน้อยทราบได้จาก ผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของชนกลุ่มน้อย : การถูกจำกัดโอกาสในด้านต่าง ๆ ของชนกลุ่มน้อย คือ

1. การถูกจำกัดสิทธิในการการแจ้งเกิด กล่าวคือ ตั้งแต่แรกเกิด ควรจะต้องมีการแจ้งเกิด และได้รับสิทธิในการแจ้งเกิด เพื่อจะสามารถรับสิทธิต่าง ๆ ของการเป็นพลเมืองไทย
2. การถูกจำกัดสิทธิในการศึกษา เมื่อถึงเวลาที่ควรต้องเข้ารับการศึกษา ก็สามารถเข้าเรียนได้ตามเกณฑ์
3. การถูกจำกัดสิทธิในการทำงาน หลังจากจบการศึกษาแล้วก็ควรมีสิทธิที่จะประกอบอาชีพได้ตามที่ศึกษา หรือได้อย่างอิสระ
4. การถูกจำกัดสิทธิในสิทธิในการครอบครองถือกรรมสิทธิ์ต่าง ๆ มีสิทธิที่ในการซื้อหรือถือครองทรัพย์สินได้ทั้งสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์

5. การถูกจำกัดสิทธิในการคุ้มครองแรงงาน   ในการทำงานควรได้รับความคุ้มครอง
แรงงาน
6. การถูกจำกัดสิทธิในการเดินทาง ควรที่จะมีการเดินทางไปได้ในทุกพื้นที่

2.1.5 การจัดการกับความไม่แน่นอน

สาเหตุของสถานการณ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นดังกล่าวที่เกิดขึ้น เป็นสถานการณ์และผลกระทบที่ทำให้ชนกลุ่มน้อยเกิดความไม่แน่นอนกับชีวิต ซึ่งพอจะทำให้เห็นภาพโดยรวมของความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นกับชนกลุ่มน้อย ในความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นกับชนกลุ่มน้อยดังกล่าว ชนกลุ่มน้อยในฐานะที่เป็นบุคคลที่ต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นนั้น การจัดการกับความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นนั้น มีด้วยกันหลายวิธีทั้ง การหันหน้าเข้าสู่สถานการณ์นั้น หรือการหลบหนีจากสถานะที่เผชิญอยู่ และการจัดการความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นนั้น ดังรายละเอียดดังนี้

ก. การหันหน้าเข้าสู่สถานการณ์นั้น

ชนกลุ่มน้อยมีหลายเหตุการณ์หรือหลายสถานการณ์ที่ชนกลุ่มน้อยต้องเผชิญ เมื่อทราบว่าตนมีสถานะเป็นคนไร้สัญชาติไทย สถานการณ์ที่ต้องเผชิญจากสถานะดังกล่าว ก็คือการถูกเลือกปฏิบัติที่แตกต่างไปจากคนที่สัญชาติไทยทั่วไป จากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 35 คน ได้หันหน้าเข้าสู่สถานการณ์นี้ ในระยะแรกที่ทราบว่าวิธีที่จะสามารถขจัดสถานะของการไร้สัญชาติไทยได้ ตัวอย่างเช่น

กรณีของและสามทราบมาโดยตลอดว่าตนเป็นคนไม่มีสัญชาติไทย และทราบถึงสถานะดังกล่าว

“.....ดิฉันจำความได้ก็รู้ว่าอยู่ที่นี้มาตลอด ไม่เคยย้ายไปไหนเลย... แต่พ่อ-แม่ก็บอกอย่างนี้เหมือนกัน เราก็ไม่มีสัญชาติไทยเหมือนคนอื่น ๆ ” (คำ - สัมภาษณ์ วันที่ 10 สิงหาคม 2548)

“เราก็รู้อยู่ตั้งแต่เราเกิด พ่อ-แม่ ไม่มีสัญชาติไทย ตัวเราก็ต้องไม่มีสัญชาติไทย เหมือนกัน...เหมือนพ่อกับแม่....เราไม่มีสัญชาติไทย ....” (สาม - สัมภาษณ์ วันที่ 21 กรกฎาคม 2548)

เนื่องจากสาเหตุของความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อย ในการขอมีสัญชาติไทยนั้นมีสาเหตุที่เกี่ยวกับความไม่รู้ของตัวชนกลุ่มน้อยเอง และสาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐที่มีอยู่บ่อยครั้งจากข้อค้นพบข้างต้น ทำให้ชนกลุ่มน้อยบางส่วน เกิดการเบื่อกว่าหรือ หลีกหนีที่จะเผชิญกับสถานะที่เป็นอยู่ หรือหาทางออกเพื่อหลบหนีสถานะที่เผชิญอยู่ ตัวอย่างเช่น

ข. การหลบหนีจากสถานะที่เผชิญอยู่

กรณีของคิด หนีจากสถานะการไร้สัญชาติไทย โดยการทำบัตรประชาชนปลอม ถึงแม้ทราบดีว่าเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายแต่ก็ยอมทำ เพราะเห็นว่าเป็นทางออกเพื่อพ้นจากสถานะดังกล่าวได้ระยะเวลาหนึ่ง

“เคยเห็นว่ายุ่งยากและรอนานไม่รู้เมื่อไรจะได้(สัญชาติไทย)สักที....ทำบัตร(ประชาชน)ปลอมก็เคยทำมาแล้ว.....”(คิด-สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2548)

ค. การจัดการความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นนั้น

มีหลายเหตุการณ์หรือหลายสถานการณ์ที่ชนกลุ่มน้อยต้องเผชิญ ในการขอมีสัญชาติไทย จากการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 35 คน จะทราบถึงสถานะที่ตนเป็นอยู่ กล่าวคือสถานะไร้สัญชาติไทย และทราบถึงผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จากประสบการณ์ตรงจากตนเองและครอบครัว หรือจากประสบการณ์จากคนรอบข้าง เช่นจากการบอกเล่าจากเพื่อนบ้าน เป็นต้น เมื่อทราบว่าตนมีหนทางที่จะสามารถจัดการสถานะของการไร้สัญชาติไทยได้ นั่นก็คือการขอมีสัญชาติไทย ชนกลุ่มน้อยดังกล่าวก็จะพยายามหาข้อมูลหรือติดตามสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการได้มาซึ่งสัญชาติไทย การจัดการกับความไม่แน่นอนในงานวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ก็คือ“การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร”

ในการศึกษาผู้วิจัยต้องการทราบตามโจทย์การวิจัยข้อที่ 1 คือต้องทราบศึกษาและทราบเกี่ยวกับกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของชนกลุ่มน้อยในขอมีสัญชาติไทย ในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงรายนั้น ในการนำเสนอเป็นลำดับขั้นดังนี้

กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของชนกลุ่มน้อย

จากสาเหตุความไม่แน่นอนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับชนกลุ่มน้อย ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น การที่ชนกลุ่มเป็นคนที่ไม่มีสัญชาติไทย เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ชนกลุ่มน้อยนั้นเกิดความไม่แน่นอนเกิดขึ้น สาเหตุดังกล่าว ชนกลุ่มน้อยมีปฏิกิริยาต่อความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นที่ต่างกัน และในกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารก็มีความแตกต่างกันออกไปด้วย ผู้วิจัยแบ่งการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเป็น 3 ระยะโดยแบ่งตามระยะของความไม่แน่นอน ดังนี้

ช่วงที่ 1. ระยะก่อนเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย

ช่วงที่ 2. ระยะเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย

ช่วงที่ 3. ระยะที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว

ในแต่ละระยะชนกลุ่มน้อยจะมีวิธีการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร เพื่อที่จะจัดการกับความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น มีทั้งความเหมือนกันและแตกต่างกันไป ในการนำเสนอผู้วิจัยโดยนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการกับความไม่แน่นอน กับกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างกันในแต่ละระยะ และในช่วงท้ายเป็นประเด็นย่อยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ การรวมกลุ่ม การหลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสาร โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ระยะก่อนเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย

การที่ชนกลุ่มน้อยต้องเผชิญกับสภาวะของการไร้สัญชาติ กล่าวคือ การที่ไม่มีสัญชาติไทยนั้นได้ส่งผลกระทบต่อชนกลุ่มน้อยทั้งในการดำรงชีวิตและถูกจำกัดโอกาสที่ชนกลุ่มน้อยควรจะได้รับดังรายละเอียดที่ได้กล่าวไว้แล้วในส่วนของสาเหตุของความไม่แน่นอน ในระยะแรกนี้เป็นระยะก่อนที่ชนกลุ่มน้อยจะเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย สถานการณ์อารมณ์ความรู้สึกในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่จะทราบว่าตนมีสิทธิขอมีสัญชาติไทยหรือไม่ เนื่องจากการถูกปฏิบัติที่แตกต่างไปจากคนไทยทั่วไป ทำให้เกิดความสงสัย และสับสนต่อสภาวะดังกล่าว อย่างไรก็ตามจากการเผชิญกับสภาวะดังกล่าว ทำให้ชนกลุ่มน้อยเริ่มกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอมีสัญชาติไทยขึ้น

ในกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารนั้น ระยะเวลาเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย การหาข้อมูลโดยทั่วไปจะหาข้อมูลข่าวสารจาก ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนที่รับสัญชาติไทยแล้ว ในแต่ละแหล่งข้อมูลจะให้ข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างกัน ดังนี้

แหล่งข้อมูลข่าวสาร

แหล่งข้อมูลข่าวสารในระยะแรกเป็นระยะก่อนเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยที่มีอยู่คือ

1.1 ผู้ใหญ่บ้าน

ผู้ใหญ่บ้าน เป็นบุคคลที่ชนกลุ่มน้อยให้ความสนใจมากที่สุด และเป็นบุคคลแรก ๆ ที่ทุกคนนึกถึงในการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย เนื่องจากถูกคาดหวังว่าเป็นผู้มีความรู้ และมีประสบการณ์ในด้านนี้ อีกทั้งเป็นผู้มีความใกล้ชิดกับหน่วยงานราชการ เช่น

“ถามผู้ใหญ่บ้านนี้แหละ เค้แก่ง....มีข่าวความคืบหน้าอะไรที่เกี่ยวกับการขอบัตรไทย จากอำเภอเค้กัมาบอกตลอด” (เล็ก - สัมภาษณ์ วันที่ 11 สิงหาคม 2548)

“ถ้าพูดเรื่องสัญชาติ (ไทย) .... เราก็นึกถึงผู้ใหญ่บ้านนี้แหละ...เขามีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องขอสัญชาติไทย ..(รัตนา - สัมภาษณ์ วันที่ 7 สิงหาคม 2548)

แต่ด้วยสถานะของบุคคลที่มีลักษณะที่แตกต่างกันไป เช่น ชาติพันธุ์, ระยะเวลาที่เข้ามายังประเทศไทย รวมถึงเอกสารหรือหนังสือสำคัญต่าง ๆ ที่แต่ละบุคคลมีอยู่ อีกทั้งกระบวนการและเงื่อนไขต่าง ๆ ในการขอมีสัญชาติไทย ตามกฎหมาย หรือ ประกาศคณะรัฐมนตรี ทำให้สำหรับบางบุคคลหรือบางกลุ่มชาติพันธุ์ไม่สามารถระบุ และวินิจฉัยได้ว่าตนเองเป็นบุคคลที่สามารถขอมีสัญชาติไทยได้หรือไม่ ยิ่งทำให้เกิดความไม่แน่นอน เช่น

กรณีของ ญา ถือบัตรผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า ผู้ใหญ่บ้านว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังไม่สามารถขอมีสัญชาติไทยได้ แต่ก็ไม่ได้บอกว่าจะมีสิทธิขอมีสัญชาติไทยหรือไม่

“ผู้ใหญ่บ้านเขาก็เคยบอกนะว่า ที่ผ่านมายังไม่เคยเห็นใครได้สัญชาติไทยมาก่อน ถ้าถือบัตรสีชมพู (บัตรผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า) ...ผู้ใหญ่บ้านก็ไม่แน่ใจ แนะนำให้ไปสอบถามกับทางอำเภออีกที ” (ญา – สัมภาษณ์วันที่ 7 กรกฎาคม 2548)

กรณีของ อ้าย เป็นชาติพันธุ์ไทยลื้อ ซึ่งโดยส่วนใหญ่เพื่อนบ้านหรือคนในหมู่บ้านที่ถือบัตรไทยลื้อจะได้รับสัญชาติไทยทั้งหมดแล้ว แต่อ้ายกับครอบครัวยังไม่ได้

“ที่สอบถามกับผู้ใหญ่บ้าน เพราะว่าจะแน่ใจว่าเรามีสิทธิขอมีสัญชาติไทย เพราะเพื่อนบ้านนี้เป็นไทยลื้อเขามีสัญชาติไทยแล้ว .....ผู้ใหญ่บ้านก็ไม่แน่ใจเหมือนกันว่ายื่นขอมีสัญชาติไทยได้อีกหรือไม่ แนะนำให้สอบถามกับทางอำเภอเพื่อติดตามข้อมูลนี้” (อ้าย - สัมภาษณ์วันที่ 27 สิงหาคม 2548)

การที่ชนกลุ่มน้อยได้รับคำตอบว่าตนยังไม่มีสิทธิที่จะขอมีสัญชาติไทยได้ จากผู้ใหญ่บ้านเพียงท่านเดียว และไม่ทราบแน่ชัดว่าไม่มีสิทธิขอมีสัญชาติไทย จึงทำให้ชนกลุ่มน้อยเกิดความไม่แน่นอนของการแสวงหาคำตอบ จึงกระทำต่อโดยการสอบถามจากผู้ใหญ่บ้านท่านอื่น ๆ ที่อยู่ในหมู่บ้านใกล้เคียง

กรณีของ รุ่งนภา ที่มีกรสอบถามกับผู้ใหญ่บ้านท่านอื่น ๆ ที่อยู่ในหมู่บ้านใกล้เคียง

“ผู้ใหญ่บ้านที่รับผิดชอบในหมู่บ้านเรา เขาเป็นคนที่สัญชาติไทยแล้วบางครั้งเขาก็ไม่ค่อยให้คำตอบกับเราได้ว่าเราจะขอสัญชาติได้หรือเปล่า ....ก็ไปถามผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านข้าง ๆ ที่เขาเป็นชาติพันธุ์เดียวกับเรา ...เขาน่าจะเข้าใจมากกว่า” (รุ่งนภา - สัมภาษณ์ วันที่ 18 กรกฎาคม 2548)

การได้รับข้อมูลจากผู้ใหญ่บ้านไม่ว่าจะเป็นท่านเดียวหรือหลาย ๆ ท่าน แต่ข้อมูลหรือคำตอบที่ได้รับนั้นยังไม่สามารถตอบได้แน่ชัดว่าจะสามารถขอมีสัญชาติไทยได้หรือไม่ คำตอบโดยส่วนใหญ่หากผู้ใหญ่บ้านไม่สามารถตอบได้แน่ชัดก็จะแนะนำให้ไปสอบถามกับทางอำเภอโดยตรง จากผลการวิจัย ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างไม่ติดต่อสอบถามตามคำแนะนำ เช่น

กรณีของอ้าย ผู้ใหญ่บ้านแนะนำให้สอบถามกับผู้ใหญ่บ้านอีกครั้ง แต่อ้ายไม่ไปติดต่อเนื่องจากความไม่กล้า

“ผมอ่านหนังสือไม่ออก และไม่กล้าไปหอรอกอำเภอ .....ไม่รู้ไปถามใครด้วย” (อ้าย - สัมภาษณ์ วันที่ 27 สิงหาคม 2548)

“ไม่กล้าไปหอรอกอำเภอ ไปสอบถามมาก .....ไปรบกวนเจ้าหน้าที่เขาบ่อย ๆ เดียวเค้าจะหาว่าเราเรื่องมาก ...” (คำปิ่น - สัมภาษณ์ วันที่ 19 สิงหาคม 2548)

จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 35 คน มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 23 คน ที่มีการแสวงหาข่าวสารโดยการเฝ้าหาข่าวสาร (Active strategy) โดยการสอบถามจากผู้ใหญ่บ้านที่เป็นแหล่งข้อมูลแรกที่ชนกลุ่มน้อยนึกถึง แต่เนื่องจากความไม่แน่ใจในคำตอบ จากการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของชนกลุ่มน้อยความไม่กล้าสอบถามตามคำแนะนำของผู้ใหญ่บ้าน ในระยะนี้ชนกลุ่มน้อยก็จะยกเลิกแสวงหาข้อมูลข่าวสารโดยไม่มีการหาข้อมูลข่าวสารต่อ จะรอข่าวสารจากผู้ใหญ่บ้าน หรือรอให้ผู้ใหญ่เป็นตัวแทนไปถาม เป็นการแสวงหาข่าวสารโดยการรอรับข่าวสาร (Passive strategy) ตัวอย่างเช่น

กรณีของ ญา ชาวส่วนใหญ่ที่ได้รับ ส่วนใหญ่จะมาจากผู้ใหญ่บ้าน

“รอแต่ผู้ใหญ่บ้านเขาเรียกประชุม .....บางทีก็เป็นข่าวฝากจากอำเภอ...ข่าวที่บอกก็จะ เป็นข่าวที่นัดให้ไปทำโน้นทำนี่หรือเอาเอกสารที่มีอยู่ไปแสดง กรอกข้อมูล อ่านหรือเขียน ภาษาไทย” (ญา – สัมภาษณ์วันที่ 7 กรกฎาคม 2548)

“ชาวส่วนใหญ่จะมาจากผู้ใหญ่บ้านเพราะเขาจะติดต่อกับอำเภอบ่อยๆ นะข่าวที่ได้ส่วน ใหญ่เป็นเรื่องที่ต้องได้จ่ายเงินทั้งนั้น .....บางทีถ้าเป็นข่าวด่วน ๆ เขาก็จะลือกันปากต่อปากเราก็ จะรู้เอง” (นารี – สัมภาษณ์วันที่ 6 กรกฎาคม 2548)

กรณีของเดือน ไม่กล้าสอบถามกับทางอำเภอแต่ก็ฝากผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ประสานงานหรือ ตามเรื่องให้แทน

“ต้องรอผู้ใหญ่บ้านแล้วแหละ เพราะเราไม่กล้าที่จะไปถามเองที่อำเภอ ....ฝากเรื่องไว้กับ ผู้ใหญ่บ้าน” (เดือน – สัมภาษณ์ วันที่ 5 สิงหาคม 2548)

แม้ผู้ใหญ่บ้านถือว่าเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ และเป็นบุคคลแรกที่เป็นที่พึ่งของชนกลุ่ม น้อยเมื่อเกิดความไม่แน่นอนแล้ว ผู้ใหญ่บ้านก็ไม่ใช่ว่าคนสุดท้ายที่ผู้จะยืนยันความไม่แน่นอนนั้น เพียงบุคคลเดียว นอกจากนี้ยังมีการแสวงหาคำตอบจากบุคคลอื่น ๆ อีก เช่น เพื่อน ญาติ ดังนี้

1.2 เพื่อนที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว

ผู้มีประสบการณ์ตรงคือ เพื่อนที่เป็นชนกลุ่มน้อยและได้รับสัญชาติไทยแล้วเป็นแหล่งข้อมูลอีกแหล่งหนึ่งที่ชนกลุ่มน้อยใช้ในการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ส่วนใหญ่เพื่อนรุ่นเดียวกันและเป็นเพื่อนอาจจะเป็นเพื่อนรุ่นพี่ที่ชนกลุ่มน้อยเห็นว่าพอจะให้ข้อมูลได้ เนื้อหาข้อมูลข่าวสารส่วนใหญ่ก็จะเป็นเรื่องวิธีการเตรียมตัวก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย

นิ ปรึกษากับเพื่อนที่เป็นคนในชนเผ่าเดียวกัน เพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการเตรียมตัวที่จะขอมีสัญชาติไทย แล้วนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับตัวเอง

“ถามเพื่อนคะ เขาเป็นคนเผ่าเดียวกันกับเรา .....เขาได้สัญชาติแล้ว พอเจอเขาก็เลยถามเขาว่าของเขเตรียมเอกสาร หรือเตรียมตัวอย่างไรบ้าง .....เคยเสียค่าใช้จ่ายอะไรบ้างหรือเปล่า” (นิ – สัมภาษณ์วันที่ 28 กรกฎาคม 2548)

ปิ่น สอบถามกับเพื่อนที่เป็นเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคม เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับการเตรียมตัวเพื่อขอมีสัญชาติไทยเช่นกัน

“ตอนเรียนรู้จักเพื่อนอยู่คนหนึ่ง ตอนนี้เป็นเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคม ก็เล่าเรื่องและปัญหาของเราให้ฟัง เพื่อนก็บอกให้ลองหาเอกสารดูว่าเรามีเอกสารอะไรบ้าง” (ปิ่น – สัมภาษณ์วันที่ 7 กรกฎาคม 2548)

1.3 ญาติ

ในการปรึกษากับญาติก็มีลักษณะคล้ายคลึงกับการปรึกษากับเพื่อน คือ เพื่อหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเตรียมตัวหรือการสอบถามวิธีการว่าทำอย่างไร มีบางรายที่ญาติมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันมาก ก็จะทำให้ชนกลุ่มน้อยได้ข้อมูลในเชิงเปรียบเทียบว่าตนควรได้รับสิทธิในการขอมีสัญชาติไทยหรือไม่

อ้าย ปรึกษากับญาติที่เป็นชาติพันธุ์ไทยลื้อเหมือนกันที่อยู่ในจังหวัดลำพูน เพราะญาติมีสัญชาติไทยแล้ว

“เรามีญาติที่เป็นไทยลื้อเหมือนกัน แต่เขาได้สัญชาติไทยแล้ว...ได้มาหลายปีแล้ว ด้วย ครอบครัวของเขาก็เหมือนกันกับเรา ก็เลยโทรไปถามเขาว่าเขาติดต่อขอมีสัญชาติไทยอย่างไร” (อ้าย – สัมภาษณ์ วันที่ 27 สิงหาคม 2548)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ แหล่งข้อมูลข่าวสารในระยะแรกเป็นระยะก่อนเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยที่มีอยู่คือ

1. แหล่งข้อมูลหลักสำคัญคือ ผู้ใหญ่บ้าน เพราะชนกลุ่มน้อยเห็นว่าเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับทางอำเภอมากที่สุด และมีหน้าที่โดยตรง
2. แหล่งข้อมูลรองได้แก่ ญาติ ที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว เพราะเห็นว่ามีประสบการณ์ในเรื่องนี้มาก่อน แต่ข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลในเชิงเปรียบเทียบได้ดีกว่าเพื่อนที่ได้รับสัญชาติไทยมาก่อนแล้ว เพราะมีลักษณะใกล้เคียงหรือเหมือนกัน
3. เพื่อนที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว เป็นแหล่งข้อมูลที่ชนกลุ่มน้อยเห็นว่ามีประสบการณ์ในเรื่องนี้มาก่อนเช่นเดียวกับญาติ

ในระยะแรก เป็นระยะก่อนเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย แหล่งข้อมูลที่ชนกลุ่มน้อยเลือกเป็นแหล่งข้อมูลหลักคือผู้ใหญ่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นการแสวงหาข่าวสารด้วยการเฝ้าหาข้อมูลข่าวสารหรือการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร ส่วนการแหล่งข้อมูลที่ได้รับจากญาติหรือเพื่อนที่ได้รับสัญชาติไทยแล้วเป็นส่วนช่วยเสริมข้อมูลในบางส่วนเท่านั้น ซึ่งเป็นข้อมูลในเชิงเปรียบเทียบ เช่น การสอบถามคุณลักษณะหรือสถานะบุคคลที่คล้ายคลึงกัน เท่านั้น

เนื้อหาของข้อมูลข่าวสาร

เนื้อหาข่าวสารในระยะแรกเป็นระยะก่อนเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยที่มีอยู่คือ

ในด้านเนื้อหาข้อมูลข่าวสารใน ระยะแรกเป็นระยะก่อนเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย นั้นเป็นเรื่องของการที่ชนกลุ่มน้อยจะมีสิทธิขอมีสัญชาติไทยหรือไม่ และ การเตรียมตัวเพื่อพร้อม

เข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยเท่านั้น   ในเนื้อหาข่าวสารที่ผู้วิจัยได้แบ่งตามแหล่งข้อมูล
ข่าวสารดังนี้

1. ผู้ใหญ่บ้าน

เนื้อหาข้อมูลที่ได้รับจากผู้ใหญ่บ้าน ที่เป็นแหล่งข้อมูลหลักหรือแหล่งข้อมูลแรกที่ชนกลุ่ม
น้อยนี้ถึงในเรื่องการขอมีสัญชาติไทยนั้น มีเนื้อหาข้อมูลข่าวสาร ดังนี้

ประเภทของเนื้อหาข้อมูลข่าวสาร

(1) เนื้อหาเกี่ยวกับมีสิทธิหรือไม่ในการขอมีสัญชาติไทย

ในกรณีของ อ้าย เป็นชาติพันธุ์ไทยลื้อ ซึ่งโดยส่วนใหญ่เพื่อนบ้านหรือคนในหมู่บ้านที่ถือ
บัตรไทยลื้อจะได้รับสัญชาติไทยกันหมดแล้ว แต่อ้ายกับครอบครัวยังไม่ได้ จึงสอบถามข้อมูลกับ
ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็น แหล่งข้อมูลหลักหรือแหล่งข้อมูลแรกที่ชนกลุ่มน้อยนี้ถึงในเรื่องการขอมี
สัญชาติไทย

“...เพราะว่าจะแน่ใจว่าเรามีสิทธิขอมีสัญชาติไทย เพราะเพื่อนบ้านที่เป็นไทยลื้อเรามี
สัญชาติไทยแล้ว .....ผู้ใหญ่บ้านก็ไม่แน่ใจเหมือนกันว่ายื่นขอมีสัญชาติไทยได้อีกหรือไม่ แนะนำ
ให้สอบถามกับทางอำเภอเพื่อติดตามข้อมูลนี้” (อ้าย – สัมภาษณ์วันที่ 27 สิงหาคม 2548)

กรณีของ ญา ได้สอบถามข้อมูลการขอมีสัญชาติไทยกับผู้ใหญ่บ้านเช่นกัน เนื้อหาข้อมูล
ข่าวสารที่ต้องการคือ

“.....เราก็อยากทราบว่าเราจะมีสิทธิขอมีสัญชาติไทยกับคนอื่นเค้าหรือเปล่า .....ผู้ใหญ่บ้านเขาก็
เคยบอกนะว่า ที่ผ่านมายังไม่เคยเห็นใครได้สัญชาติไทยมาก่อน ถ้าถือบัตรสีชมพู (บัตรผู้พลัดถิ่น
สัญชาติพม่า) ” (ญา – สัมภาษณ์วันที่ 7 กรกฎาคม 2548)

“เราก็อยากทราบว่าเราจะมีสิทธิขอสัญชาติไทยได้หรือเปล่า เคยถามแล้วบางทีผู้ใหญ่บ้านก็ยังไม่
แน่ใจให้ไปถามต่อกับอำเภอ .....เราไม่กล้าไปหอรอกกลัวเขาไม่ให้.....รอผู้ใหญ่บ้านถามให้” (เดือน
– สัมภาษณ์ วันที่ 5 สิงหาคม 2548)

(2) เนื้อหาเกี่ยวกับการเตรียมตัวอย่างไร

ชนกลุ่มน้อยต้องการทราบว่าในแต่ละกระบวนการในการขอมีสัญชาติไทยนั้น ต้องมีเตรียมตัวขอมีสัญชาติไทยอย่างไรบ้าง

กรณีของญา ที่ไม่ได้มีการสอบถามกับผู้ใหญ่บ้านแต่ทราบเนื้อหาจากการเรียกประชุมของผู้ใหญ่บ้าน

“รอดแต่ผู้ใหญ่บ้านเขาเรียกประชุม .....บางทีก็เป็นชาวฝักจากอำเภอ...ชาวที่บอกก็จะ เป็นชาวที่นัดให้ไปทำโน้นทำนี้หรือเอาเอกสารที่มีอยู่ไปแสดง กรอกข้อมูล อ่านหรือเขียน ภาษาไทย” (ญา – สัมภาษณ์วันที่ 7 กรกฎาคม 2548)

จากการสัมภาษณ์ ในระยะแรกนี้ข้อมูลข้อมูลที่ชนกลุ่มน้อยต้องการทราบมากที่สุด เพื่อเตรียมพร้อมเข้ากระบวนการขอมีสัญชาติไทย (การพิสูจน์สถานะบุคคล) เท่านั้น และข้อมูลเหล่านี้ ที่ต้องการทราบก็มาจากแหล่งข้อมูลหลักคือผู้ใหญ่บ้าน เป็นบุคคลที่ชนกลุ่มน้อยให้ความไว้วางใจมากที่สุดในเรื่องนี้

2. ญาติและเพื่อนบ้าน

ส่วนข้อมูลจากญาติและเพื่อนที่ได้รับสัญชาตินั้นเป็นข้อมูลที่จะทราบว่าต้องมีการเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยและค่าใช้จ่ายที่ต้องมีเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทย เช่น

(1) เนื้อหาเกี่ยวกับการเตรียมตัวอย่างไร

กรณีของ นิ

“ถามเพื่อนคะ เขาเป็นคนเผ่าเดียวกันกับเรา .....เขาได้สัญชาติแล้ว พอเจอเขาก็เลยถาม เขาว่าของเขาเตรียมเอกสาร หรือเตรียมตัวอย่างไรบ้าง ” (นิ – สัมภาษณ์วันที่ 28 กรกฎาคม 2548)

กรณีของ อ้าย

“เรามีญาติที่เป็นไทยลื้อเหมือนกัน แต่เขาได้สัญชาติไทยแล้ว...ได้มาหลายปีแล้วด้วย ครอบครัวของเขาก็เหมือนกันกับเรา ก็เลยโทรไปถามเขาว่าเขาติดต่อขอมีสัญชาติไทยอย่างไร” (อ้าย – สัมภาษณ์ วันที่ 27 สิงหาคม 2548)

(2) เนื้อหาเกี่ยวกับการค้าใช้จ่าย

ในด้านของค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นระหว่างการขอมีสัญชาติไทยนั้น เป็นข้อมูลหนึ่งที่ชนกลุ่มน้อยต้องการทราบ เพื่อจะได้เตรียมความพร้อมไม่เพียงแต่ความพร้อมด้านเอกสารเท่านั้น เช่น

“ .....เขาได้สัญชาติแล้ว พอเจอเขาก็เลยถามเขาว่าของเขาเตรียมเอกสาร หรือเตรียมตัวอย่างไรบ้าง .....เคยเสียค่าใช้จ่ายอะไรบ้างหรือเปล่า” (นิ - สัมภาษณ์วันที่ 28 กรกฎาคม 2548)

ในด้านเนื้อหาข้อมูลข่าวสารในระยะแรกเป็นระยะก่อนเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยนั้นเป็นเรื่อง การมีสิทธิขอมีสัญชาติไทยหรือไม่ และการเตรียมตัวเพื่อพร้อมเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย เพื่อเตรียมพร้อมเข้ากระบวนการขอมีสัญชาติไทย (การพิสูจน์สถานะบุคคล) ซึ่งเนื้อหาข้อมูลที่ได้รับมาจากแหล่งข้อมูลหลักคือผู้ใหญ่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นการแสวงหาข้อมูลในลักษณะของการไต่หาข่าวสารหรือการรวบรวมข่าวสารก็ตาม

ส่วนเนื้อหาข้อมูลจากญาติและเพื่อนที่ได้รับสัญชาติไทยมาก่อนนั้น เป็นเนื้อหาข้อมูลที่ทราบว่าจะต้องเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยอย่างไรและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการขอมีสัญชาติไทย ไม่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องการมีสิทธิขอมีสัญชาติไทยหรือไม่ จึงเป็นจุดที่ต่างกันในด้านเนื้อหาข่าวสารของแหล่งข้อมูลระหว่างแหล่งข้อมูลที่เป็น ผู้ใหญ่บ้าน กับ เพื่อนและญาติที่ได้รับสัญชาติไทยมาก่อน

นอกจากนี้แล้วในด้านเนื้อหาข้อมูลที่ได้รับของผู้ใหญ่บ้านมาจากอำเภอโดยตรงซึ่งเป็นข้อมูลที่มีความใหม่เป็นปัจจุบันและน่าเชื่อถือกว่า การสอบถามจากญาติหรือเพื่อนนั้นเนื้อหาที่ได้จะช่วยเสริมความเข้าใจในการเตรียมตัวเพื่อพร้อมเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยเท่านั้น เช่น

ในกรณีของอ้าย

“เรามีญาติที่เป็นไทยลื้อเหมือนกัน แต่เขาได้สัญชาติไทยแล้ว...ได้มาหลายปีแล้วด้วย .... เราเอาข้อมูลที่ได้จากญาติมาเปรียบเทียบเพื่อเราจะได้เตรียมตัว ... ฟังข้อมูลจากผู้ใหญ่บ้านมากกว่าเพราะผู้ใหญ่บ้านเขาติดต่อกับอำเภอโดยตรง ” (อ้าย - สัมภาษณ์ วันที่ 27 สิงหาคม 2548)

กรณีของนารี

“ชาวสวนใหญ่จะมาจากผู้ใหญ่มากเพราะเขาจะติดต่อกับอำเภอบ่อยๆ ” (นารี – สัมภาษณ์วันที่ 6 กรกฎาคม 2548)

ช่องทางของข้อมูลข่าวสาร.

ช่องทางของข้อมูลข่าวสารในระยะแรกเป็นระยะก่อนเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยที่มีอยู่คือ

ช่องทางของข้อมูลข่าวสาร ในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทย ในระยะแรก คือระยะก่อนเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย ได้จากการสื่อสารในรูปแบบการสื่อสารแบบ ต่าง ๆ ดังนี้

1. ช่องทางการสื่อสารในรูปแบบการสื่อสารกลุ่มใหญ่ (Large Group Communication) คือ การประชุมหมู่บ้านเป็นการให้ ข้อมูลจากผู้ใหญ่มาก ถึงชนกลุ่มน้อย เช่น กรณีของ ญา

“รอแต่ผู้ใหญ่มากเขาเรียกประชุม .....บางทีก็เป็นชาวฝักจากอำเภอ...ชาวที่บอกก็จะเป็นชาวที่นัดให้ไปทำโน่นทำนี่หรือเอาเอกสารที่มีอยู่ไปแสดง กรอกข้อมูล อ่านหรือเขียนภาษาไทย” (ญา – สัมภาษณ์วันที่ 7 กรกฎาคม 2548)

กรณีของมล

“ข้อมูลส่วนใหญ่ถ้าผู้ใหญ่มากเขาไปประชุม ถ้าเรื่องอะไรที่สำคัญ ๆ เกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทย เขาก็จะเรียกประชุม” (มล- สัมภาษณ์วันที่ 6 กรกฎาคม 2548)

2. ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) เป็นการพูดคุยหรือสอบถามระหว่างบุคคล ไม่ว่าจะเป็นชนกลุ่มน้อยกับผู้ใหญ่มาก, ชนกลุ่มน้อยกับญาติหรือเพื่อนที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว ตัวอย่างเช่น

“ที่สอบถามกับผู้ใหญ่บ้าน เพราะว่าเราจะแน่ใจว่าเรามีสิทธิขอมีสัญชาติไทย เพราะเพื่อนบ้านที่เป็นไทยลือเขาว่ามีสัญชาติไทยแล้ว .....ผู้ใหญ่บ้านก็ไม่แน่ใจเหมือนกันว่ายื่นขอมีสัญชาติไทยได้อีกหรือไม่ แนะนำให้สอบถามกับทางอำเภอเพื่อติดตามข้อมูลนี้” (อ้าย – สัมภาษณ์วันที่ 27 สิงหาคม 2548)

3. การพูดปากต่อปาก ในข้อมูลข่าวสารที่ทราบต่อ ๆ กันมาไม่ว่าจะมาจาก ผู้ใหญ่บ้าน, ญาติหรือเพื่อนที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว ตัวอย่างเช่น

“ข่าวส่วนใหญ่จะมาจากผู้ใหญ่บ้านเพราะเขาจะติดต่อกับอำเภอบ่อยๆ นะข่าวที่ได้ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ต้องได้จ่ายเงินทั้งนั้น .....บางที่ถ้าเป็นข่าวด่วน ๆ เขาก็จะลือกันปากต่อปากเราก็จะรู้เอง” (นารี – สัมภาษณ์วันที่ 6 กรกฎาคม 2548)

“เรื่องขอมีสัญชาติไทย .....ข่าวนี้เรารู้อยู่แล้วบางที่ไม่ต้องไปประชุมด้วยซ้ำ.....รู้ก่อนที่จะไปประชุมอีก” (สม - สัมภาษณ์ วันที่ 8 กรกฎาคม 2548)

ในระยะแรกของการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย ไม่มีการเอ่ยถึงช่องทางข้อมูลข่าวสารอื่น ที่มาจากสื่ออื่น ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ หรือสื่อมวลชน

จะเห็นได้ว่า ในระยะก่อนเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย แหล่งข้อมูลที่ชนกลุ่มน้อยเลือกเป็นแหล่งข้อมูลหลักคือผู้ใหญ่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นการแสวงหาข่าวสารด้วยการเฝ้าหาข้อมูลข่าวสารหรือการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร ส่วนแหล่งข้อมูลที่ได้รับจากญาติหรือเพื่อนที่ได้รับสัญชาติไทยแล้วเป็นส่วนช่วยเสริมข้อมูลในบางส่วนเท่านั้น ซึ่งเป็นข้อมูลในเชิงเปรียบเทียบ เช่น การสอบถามคุณลักษณะหรือสถานะบุคคลที่คล้ายคลึงกัน ด้านเนื้อหาข่าวสารที่ชนกลุ่มน้อยต้องการคือ การที่ชนกลุ่มน้อยจะมีสิทธิในการขอมีสัญชาติไทยหรือไม่ และ การเตรียมตัวเพื่อพร้อมเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย เพื่อเตรียมพร้อมเข้ากระบวนการขอมีสัญชาติไทย (การพิสูจน์สถานะบุคคล) ด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข่าวสาร ชนกลุ่มน้อยที่กลุ่มตัวอย่างให้ความเชื่อถือข่าวสารที่มาจากผู้ใหญ่บ้านมากที่สุด เพราะเห็นว่าเป็นข้อมูลที่ถูกต้องและได้รับจากหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ส่วนช่องทางที่ชนกลุ่มน้อยที่มีการใช้มากที่สุดคือการประชุมหมู่บ้าน

2. ระยะเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย

ในช่วงนี้เป็นช่วงที่เข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย ช่วงนี้เป็นช่วงที่วิกฤตที่สุดก็ว่าได้ เนื่องจากเป็นขั้นตอนของการพิสูจน์บุคคลว่า หลักฐานที่มีอยู่เพียงพอหรือไม่สำหรับการยื่นขอมี

สัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย ในความไม่รู้ ไม่มีความเข้าใจมาก่อน ถึงแม้จะได้รับข้อมูลข่าวสารมาบ้างแต่ก็ไม่มีข้อมูลที่แน่ชัดสำหรับการจัดการกับความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นนี้ เนื่องจากในระยะแรกๆก่อนเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยนั้น ข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการได้ว่าสามารถขอมีสัญชาติไทยได้หรือไม่ และการเตรียมตัวเพื่อพร้อมในการเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย ยังไม่มีการลงลึกถึงรายละเอียดต่าง เกี่ยวกับวิธีการและเอกสาร ระยะนี้จึงเป็นรอยต่อของการปรับตัว และเป็นระยะของความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นคือ หากหลักฐานไม่ครบอาจถูกตีคืนไม่รับการพิจารณาให้ยื่นพิสูจน์หลักฐานเพื่อขอมีสัญชาติไทยได้ ในช่วงนี้กระบวนการของการแสวงหาข้อมูลจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปจากระยะแรก ทั้งแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นตัวบุคคล เนื้อหาของข้อมูลข่าวสารที่ต้องการและช่องทางของข้อมูลข่าวสาร

จากข้อมูลข่าวสารที่ได้มาจากแหล่งเดียวกันกับระยะแรก คือ จากผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนที่ ได้รับสัญชาติไทยแล้ว ที่เพิ่มเข้ามาคือเจ้าหน้าที่อำเภอ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการขอมีสัญชาติไทยไม่ว่าจะเป็นระดับอำเภอหรือจังหวัด เนื่องจากส่วนใหญ่ถึงแม้จะทราบว่าควรเตรียมตัวอย่างไรเท่านั้น เรื่องความรู้เกี่ยวกับการขอมีสัญชาติที่แท้จริงยังเป็นสิ่งที่ต้องการในระยะนี้ เพราะนอกจากความรู้ในการเตรียมตัวและเอกสารแล้ว ข้อมูลข่าวสารที่เป็นกระบวนการขอมีสัญชาติไทยจะเป็นประโยชน์เพื่อการติดตามผลการพิจารณาและอนุมัติให้สัญชาติไทยแก่ชนกลุ่มน้อย ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่จะได้จากเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอหรือจังหวัด

แหล่งข้อมูลข่าวสาร

แหล่งข้อมูลข่าวสารในระยะเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยที่มีอยู่คือ

2.1 ผู้ใหญ่บ้าน

เมื่อชนกลุ่มน้อยให้ความไว้วางใจในตัวผู้ใหญ่บ้านแล้ว และความไว้วางใจในการประสานงานเรื่องการขอมีสัญชาติไทยนี้แล้ว ผู้ใหญ่บ้านก็เป็นบุคคลแรกอีกเช่นกันที่สามารถตอบข้อสงสัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ เพราะไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนใดผู้ใหญ่บ้านจะต้องเป็นผู้ประสานงานให้ เช่น การตรวจสอบหลักฐาน การสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้น การบ่มลายมือ เป็นต้น

สามถามผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกระบวนการขอมีสัญชาติไทย เนื่องจากไม่สามารถหาข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ ได้

“ช่วงแรกก็รู้แค่บอกให้เตรียมตัว แต่ตอนนี้เขาให้ยื่นหลักฐานได้ .....กังวลนะกลัวเอกสารไม่ครบก็พยายามถามจากผู้ใหญ่บ้านนะแหละ เพราะไม่รู้จะไปถามใครได้” (สาม – สัมภาษณ์วันที่ 21 กรกฎาคม 2548)

“กาบ” อยากรู้เช่นกันว่านอกจากเตรียมหลักฐานแล้วจะต้องทำอย่างไรต่อบ้างเมื่อพร้อมที่จะเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย

“เอกสารที่ต้องใช้มีอะไรบ้าง ต้องมีสำเนาด้วยหรือไม่ มีอะไรอีกที่ต้องเพิ่มเติม ....มีอะไรไม่รู้ก็ไปถามผู้ใหญ่บ้านเผื่อว่าถ้าเอกสารที่เราไม่มีจะได้เตรียมหาทางว่าจะทำอย่างไร หลังจากยื่นไปแล้วจะรอนานแค่ไหน.....ถามทุกอย่างที่อยากรู้แต่ต้องหาเวลาไปคุยนะ” (กาบ – 18 กรกฎาคม 2548)

2.2 เพื่อนที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว

เพื่อนที่มีประสบการณ์ที่เคยตกในสภาวะไร้สัญชาติเดียวกันกับชนกลุ่มน้อย ก็ยังเป็นบุคคลที่ช่วยให้ความกระจ่างเกี่ยวกับข้อมูลในการเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย โดยข้อมูลข่าวสารที่ต้องการคือการเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย

นิ และปิ่น ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย ก็คือช่วยดูเอกสารเบื้องต้นให้

“เพื่อนก็มาช่วยดูหลักฐานก่อนว่าเราขาดเหลืออะไรบ้าง” (นิ – สัมภาษณ์วันที่ 28 กรกฎาคม 2548)

นอกจากข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย ในด้านเอกสารประกอบคำร้องแล้ว ในส่วนเอกสารที่ไม่สามารถหามาได้เช่น สูติบัตร หลักฐานการศึกษา หนังสือรับรองการทำคุณประโยชน์ให้กับสังคม/ประเทศ ว่าสิ่งใดที่จะต้องมี และสิ่งใดที่สามารถหามาได้จากที่ใด วิธีใด เพื่อให้ครบตามที่ระบุไว้ เช่น

“ตอนนั้นบ้านไฟไหม้โชคดีที่เอกสารของอยู่ที่บ้านพ่อ-แม่ ตอนนั้นของเราขาดรับรองการเกิด เพื่อนก็แนะนำวิธีให้ไปหาบุคคลที่เป็นข้าราชการมารับรอง” (ปิ่น – สัมภาษณ์วันที่ 7 กรกฎาคม 2548)

ในขณะนี้หลังจากที่เข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยแล้ว กล่าวโดยสรุปคือ

1. เมื่อชนกลุ่มน้อยมีคุณสมบัติครบถ้วนตามมติคณะรัฐมนตรีกำหนดให้ยื่นคำร้องต่อหน้างานเจ้าหน้าที่ ณ สำนักทะเบียนอำเภอ สำนักทะเบียนท้องถิ่นแต่ละกรณี หรือที่ว่าการอำเภอในแต่ละกรณี
2. หลังจากนั้น สำนักทะเบียนอำเภอ สำนักทะเบียนท้องถิ่น หรือที่ว่าการอำเภอได้รับเรื่องแล้ว
3. ก็จะส่งเรื่องให้คณะกรรมการพิจารณาให้สัญชาติไทยและสถานะคนเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายแก่ชนกลุ่มน้อยระดับจังหวัดพิจารณา
4. และส่งให้คณะกรรมการพิจารณาให้สัญชาติไทยและให้สถานะคนเข้าเมืองโดยชอบด้วยกฎหมายแก่ชนกลุ่มน้อยระดับกระทรวงมหาดไทยพิจารณานำเรียนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณาสั่งการในกรณีต่อไป

ขั้นตอนต่าง ๆ เหล่านี้ใช้เวลาดำเนินการอย่างน้อย 5 ปี

2.3 เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการขอมีสัญชาติไทย

หลังจากเข้าสู่กระบวนการนี้ระยะเวลาที่รอการพิจารณาในแต่ละขั้นตอนการแสวงหาข้อมูลของชนกลุ่มน้อยจะไม่ใช้ข่าวสารเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทยแล้วแต่จะเปลี่ยนเป็นการติดตามผลการพิจารณาพิสูจน์หลักฐาน ตัวอย่างเช่น

“เราส่งข้อมูลหลักฐานไปครบหมดแล้ว อำเภอบอกว่าส่งไปจังหวัดแล้วแต่ไม่รู้ถึงไหนแล้ว ปีนกับเพื่อน ๆ อีก 10 กว่าคนเดินทางไปสอบถามถึงศาลากลางจังหวัด... ข้อมูลที่ได้ก็บอกให้รอเท่านั้น”(ปิ่น – สัมภาษณ์วันที่ 7 กรกฎาคม 2548)

จากกระบวนการเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย ดังกล่าว จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 35 คน มีทั้งหมด 22 คนได้มีการแสวงหาข้อมูลข่าวสารและติดตามผลในการยื่นขอมีสัญชาติไทยกับเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัด อีก 13 คนไม่ได้มีการแสวงหาข้อมูลข่าวสารหรือติดตามต่อกับทางอำเภอหรือจังหวัด มีบางท่านแจ้งว่าให้เพื่อนที่ขอมีสัญชาติไทยเหมือนกันและครั้งเดียวกับ

ไปตามให้ และในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารและการติดตามผลที่ทำถึงระดับจังหวัดเท่านั้น เนื่องจากทราบจากประสบการณ์ของผู้ที่เคยผ่านกระบวนการขอสัตยาธิปไตย เช่น

กรณีศาล ได้สอบถามข้อมูลกับทางอำเภอเท่านั้น เพราะเคยได้พูดคุยกันตอนที่ไต่เรื่องขอมีสัตยาธิปไตย

“นอกจากถามกับผู้ใหญ่บ้านแล้ว ก็มีถามกับอำเภอบ้าง แต่ถ้าระดับสูงกว่านี้แล้วคงไม่กล้า...กลัวเขาจะไม่ให้เพราะเห็นว่าเราไปเร่งการทำงานของเขา....กลัวว่าเขาจะไม่ทำเรื่องต่อให้”

(ศาล – สัมภาษณ์ 1 กันยายน 2548)

กรณีของแสงหล้า เคยได้ยื่นประสบการณ์ของชนกลุ่มน้อยที่เคยเข้าสู่กระบวนการขอมีสัตยาธิปไตยแล้วต้องใช้เวลารอเป็นเวลานานทำให้ชนกลุ่มน้อยไม่กล้าที่จะแสวงหาข้อมูลต่อเพราะเกรงว่าจะขัดต่อการทำงานหรือจะทำให้การทำงานของเจ้าหน้าที่ล่าช้าเพราะต้องถูกตำหนิ

“เคยมีคนในหมู่บ้านใกล้เคียง เขาเคยเข้าไปร้องเรียนที่รัฐสภา ....ยื่นเรื่องมาตั้งนานแล้วไม่เห็นมีอะไรคืบหน้าเลย .....เห็นว่าอำเภอถูกระดับที่ใหญ่กว่าต่อว่ามา อำเภอก็บอกผู้ใหญ่บ้านมาอีกที ผู้ใหญ่บ้านก็มาบอกว่าที่ช้าหรือที่ยังไม่ได้เพราะถูกหลานที่อยู่กรุงเทพฯ ไปร้องเรียน” (แสงหล้า – สัมภาษณ์ วันที่ 31 กรกฎาคม 2548)

กล่าวโดยสรุปประเด็นนี้เป็นระยะที่เข้าสู่กระบวนการขอมีสัตยาธิปไตย ซึ่งเป็นช่วงแห่งวิกฤตเนื่องจากชนกลุ่มน้อยจะต้องตกอยู่ในสภาวะของอารมณ์ความรู้สึกที่เครียด กังวลใจควบคู่กับกับความสงสัยและความกลัว ว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะได้ผลตามคาดหวังหรือไม่

ในระยะนี้เป้าหมายของการแสวงหาข้อมูลข่าวสารก็คือ การทำความเข้าใจในกระบวนการขอมีสัตยาธิปไตยและเอกสารที่ต้องนำไปแสดงเพื่อพิสูจน์บุคคล เพื่อได้มาซึ่งสัตยาธิปไตย

กล่าวโดยสรุป ในระยะเข้าสู่กระบวนการขอมีสัตยาธิปไตยของ ผู้ใหญ่บ้านยังสามารถให้ข้อมูลได้ เพราะยังคงเป็นแหล่งข้อมูลหลักที่ชนกลุ่มน้อยให้ความไว้วางใจ แต่บทบาทของเพื่อน ก็มีมากขึ้นเพราะอย่างน้อยก็ช่วยให้การเตรียมตัวในการดำเนินการเร็วขึ้นในกรณีที่มีปัญหาด้านเตรียมเอกสารและที่เพิ่มเข้ามาคือที่เพิ่มเข้ามาคือเจ้าหน้าที่อำเภอ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องใน

กระบวนการขอมีสัญชาติไทยไม่ว่าจะเป็นระดับอำเภอหรือจังหวัด เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการติดตามผลในการยื่นคำร้อง ที่ได้ยื่นเรื่องไป

แบบแผนการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร

หลังจากกระยะที่สองเป็นระยะที่ได้เข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย การแสวงหาข้อมูลมีเพียง 2 แหล่ง ข้อมูลเท่านั้นคือผู้ใหญ่บ้าน และเพื่อนที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว ที่ชนกลุ่มน้อยแสวงหาข้อมูล ส่งผลให้แบบแผนการหาข้อมูลข่าวสารเป็นลักษณะของการหาครั้งเดียวแล้วเลิก และในการหลังจากที่ได้มีการเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย ระหว่างรอติดตามผลนั้น การที่จะสอบถามเพื่อติดตามผลนั้น มีลักษณะของการหาครั้งเดียวแล้วเลิกเหมือนกัน แต่คำตอบที่ได้นั้น อาจไม่ใช่คำตอบที่ชนกลุ่มน้อยต้องการ เพราะไม่ถ้าไม่ได้รับคำตอบแล้วไม่สามารถแสวงหาข้อมูลแบบกลับไปกลับมา หรือย้ายแหล่งข้อมูลข่าวสารได้อีก เนื่องจากความกลัวของชนกลุ่มน้อยที่จะไปขัดกับการทำงานของเจ้าหน้าที่

เนื้อหาข้อมูลข่าวสาร

เนื้อหาข้อมูลข่าวสารในระยะเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยที่มีอยู่คือ

ด้านเนื้อหาข้อมูลข่าวสาร ในระยะที่สอง เป็นระยะของการเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยนั้น เป็นเรื่องการที่ชนกลุ่มน้อยทราบแล้วว่ามิสิทธิขอมีสัญชาติไทย และ การเตรียมตัวเพื่อพร้อมเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยแล้ว เนื่องจากในระยะของการเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อยนั้น ในด้านข้อมูลข่าวสารผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารตามข้อมูลที่ต้องมีการแสวงหาในระยะนี้ออกเป็น แบ่งออกเป็น 2 หัวข้อย่อย ๆ คือ

- (1) ข้อมูลข่าวสารที่ เกี่ยวกับการเตรียมตัวและเอกสารต่าง ๆ เพื่อเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย ในข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งข้อมูลหลักคือผู้ใหญ่บ้าน ในระยะนี้เป็นข้อมูล

ที่ลงลึกถึงรายละเอียดว่าจะต้องใช้เอกสารใดบ้าง และต้องดำเนินการอย่างไรบ้าง เช่น การกรอกเอกสารคำร้อง การถ่ายรูป การปั๊มลายนิ้วมือ เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

กรณีของกาบ

“เอกสารที่ต้องใช้มีอะไรบ้าง ต้องมีสำเนาด้วยหรือไม่ มีอะไรอีกที่ต้องเพิ่มเติม ....มีอะไรไม่รู้ก็ไปถามผู้ใหญ่บ้านเผื่อว่าถ้าเอกสารที่เราไม่มีจะได้เตรียมหาทางว่าจะทำอย่างไร หลังจากยื่นไปแล้วจะรอนานแค่ไหน....ถามทุกอย่างที่อยากรู้แต่ต้องหาเวลาไปคุยนะ.....ข้อมูลเกี่ยวกับเอกสารผู้ใหญ่บ้านตอบได้นะ.....แต่ถ้าถามว่ารอนานแค่ไหนผู้ใหญ่ก็ให้คำตอบไม่ได้” (กบ - 18 กรกฎาคม 2548)

กรณีของสาม

“.....เขาให้ยื่นหลักฐานได้ .....กังวลนะกลัวเอกสารไม่ครบก็พยายามถามจากผู้ใหญ่บ้านนะแหละ เพราะไม่รู้จะไปถามใครได้...” (สาม - สัมภาษณ์วันที่ 21 กรกฎาคม 2548)

นอกจากข้อมูลที่ได้โดยตรงจากผู้ใหญ่บ้านแล้ว ข้อมูลที่ได้จากญาติและเพื่อนที่ได้รับสัญชาตินั้นข้อมูลที่จะเป็นข้อมูลที่ ช่วยเสริมในการเตรียมพร้อมเท่านั้นและยังคงเป็นข้อมูลในเชิงเปรียบเทียบ ในที่นี้อาจกล่าวได้ว่านำข้อมูลที่ได้จากญาติหรือเพื่อนที่ได้รับสัญชาติไทยแล้วมาเป็นต้นแบบหรือแบบอย่างเพื่อประกอบกับข้อมูลที่ได้จากผู้ใหญ่บ้าน ตัวอย่างเช่น

กรณีของนิ

“หลังจากที่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับเอกสารจากผู้ใหญ่บ้านแล้ว เพื่อนก็มาช่วยดูหลักฐานก่อนอีกทีว่าเราขาดเหลืออะไรบ้าง.....มันคงเหมือนกันตอนที่เพื่อนเขาเคยขอไปและได้สัญชาติไทยแล้ว” (นิ - สัมภาษณ์วันที่ 28 กรกฎาคม 2548)

- (2) ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการติดตามผลการพิจารณาในแต่ละขั้นตอน หลังจากที่มีการยื่นเอกสารและคำร้องเพื่อเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย

กรณีของปิ่น หลังจากได้มีการยื่นเอกสารและคำร้องเพื่อเข้าสู่กระบวนการขอมี
มีสัญชาติไทยแล้ว ต้องการทราบเกี่ยวกับผลการพิจารณาว่าถึงขั้นไหนแล้ว
และต้องรอนานอีกเท่าใด

“เราส่งข้อมูลหลักฐานไปครบหมดแล้ว อำเภอบอกว่าส่งไปจังหวัด
แล้วแต่ไม่รู้ถึงไหนแล้ว ปิ่นกับเพื่อน ๆ อีก 10 กว่าคนเดินทางไปสอบถามถึง
ศาลากลางจังหวัด... ข้อมูลที่ได้ก็บอกให้รอเท่านั้น”(ปิ่น - สัมภาษณ์วันที่7
กรกฎาคม 2548)

ช่องทางของข้อมูลข่าวสาร

ช่องทางข้อมูลข่าวสารในระยะเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยที่มีอยู่คือ

ช่องทางของข้อมูลข่าวสาร ในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของชนกลุ่มน้อยในการขอมี
สัญชาติไทย ในระยะที่สอง คือระยะของการเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย
ได้จากการสื่อสารในรูปแบบการสื่อสารแบบ ต่าง ๆ ดังนี้

1. ช่องทางการสื่อสารในรูปแบบการสื่อสารกลุ่มใหญ่ (Large Group Communication)
คือ การประชุมหมู่บ้าน ตัวอย่างเช่น

กรณีของคำปิ่นรับทราบข้อมูลในการเตรียมเอกสารจากการประชุมหมู่บ้าน

“ผู้ใหญ่บ้านนัดประชุมที่วัด เขาก็บอกให้เตรียมเอกสารทุกอย่างที่เรามีอยู่...แล้วก็แจ้งวันที่
จะต้องไปเดินเรื่อง(ยื่นคำร้อง)” (คำปิ่น-สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2548)

กรณีของพร

“เขานัดประชุมเราก็ไป เขาบอกให้เอาหลักที่เรามีอยู่ให้เตรียมพร้อมแล้วเขาจะนัดวันอีกที่
.....เอาให้ผู้ใหญ่บ้านดูก่อน ๆ ที่จะไปยื่นจริง ๆ” (พร - สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2548)

2. ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) เป็นการพูดคุยหรือสอบถามระหว่างบุคคล แบ่งเป็น

ก. ชนกลุ่มน้อยกับผู้ใหญ่บ้าน ตัวอย่างเช่น

กรณีของสาม

“.....กังวลนะกลัวเอกสารไม่ครบก็พยายามถามจากผู้ใหญ่บ้านนะแหละ เพราะไม่รู้จะไปถามใครได้” (สาม – สัมภาษณ์วันที่ 21 กรกฎาคม 2548)

กรณีของสมใจ

“เอกสารที่ต้องใช้มีอะไรบ้าง มีอะไรอีกที่ต้องเพิ่มเติม ....อยากรู้อะไรก็ไปถามผู้ใหญ่บ้านเผื่อว่าถ้าเอกสารที่เราไม่มีจะได้เตรียมหาทางว่าจะทำอย่างไร หลังจากยื่นไปแล้วจะรอนานหรือเปล่า.....” (กาบ – 18 กรกฎาคม 2548)

ข. ชนกลุ่มน้อยกับเพื่อนที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว ตัวอย่างเช่น

“ถามเพื่อนบ้างว่าหลักฐาน(เอกสาร) ที่เรามีเหมือนกับเพื่อนที่เคยมีอยู่หรือเปล่า” (ตาล - สัมภาษณ์ วันที่ 1 กันยายน 2548)

ค. การสอบถามและติดตามผลการยื่นขอมีสัญชาติไทยกับเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอหรือจังหวัดของชนกลุ่มน้อย

กรณีของปิ่น

“เราส่งข้อมูลหลักฐานไปครบหมดแล้ว อำเภอบอกว่าส่งไปจังหวัดแล้วแต่ไม่รู้ถึงไหนแล้ว ปิ่นกับเพื่อน ๆ อีก 10 กว่าคนเดินทางไปสอบถามถึงศาลากลางจังหวัด... ข้อมูลที่ได้ก็บอกให้รอเท่านั้น”(ปิ่น – สัมภาษณ์วันที่ 7 กรกฎาคม 2548)

ในระยะเวลาที่สองของการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย ไม่มีการเอ่ยถึงช่องทางข้อมูลข่าวสารอื่น ที่มาจากสื่ออื่น ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ หรือสื่อมวลชน เช่นกัน

3. ระยะเวลาที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว

หลังจากที่ได้ผ่านกระบวนการเสร็จสิ้นแล้ว จะเห็นได้ว่าการได้รับข้อมูลข่าวสารที่มากขึ้น ทำให้อารมณ์ความรู้สึกเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ระยะเวลานี้เป็นระยะเวลาของการลดความแน่นอนที่มีอยู่ให้หมดไป

หลังจากที่รอดได้รับทราบหลังจากที่มีการเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยแล้ว ได้รับพิจารณาให้มีสัญชาติไทยแล้ว

“ทุกอย่างเหมือนฝันเลย ..... สิ่งที่เราทำมาตลอดชีวิต เป็นจริงได้แล้ว .... ตอนนั้นรู้สึกว่ถ้าตัวเองตายก็คงไม่เสียดายชีวิตแล้วเพราะรุ่นลูกรุ่นหลานไม่ต้องมาลำบากเหมือนผมอีกแล้ว” (รอด – สัมภาษณ์วันที่ 17 กรกฎาคม 2548)

“หลังจากที่ผู้ใหญ่บ้านบอกว่ามีข่าวจากอำเภอว่ามีรายชื่อครอบครัวที่ได้รับพิจารณาสัญชาติไทยแล้ว ผมและครอบครัวดีใจมากเพราะเราไม่ต้องทนลำบากอีกต่อไปแล้ว ...ทุกอย่างเราก็จะได้รับเหมือนคนอื่น ที่ดีใจกว่านั้นลูกจะได้เรียนอย่างที่ผมตั้งใจไว้...อยากให้เขาเรียนสูง ๆ” (มด – สัมภาษณ์วันที่ 6 กรกฎาคม 2548)

กรณีของคำ ถือเป็นผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า คำเคยได้ดำเนินการขอมีสัญชาติไทยทุกอย่างตามขั้นตอน แต่เคยยื่นเอกสารใหม่ กรอกเอกสารใหม่ เริ่มกระบวนการขอมีสัญชาติใหม่ทั้งหมด

“ก่อนหน้านี้เจ้าหน้าที่เคยให้เหตุผลว่าเอกสารหายบ้าง, เปลี่ยนเจ้าหน้าที่ชุดใหม่บ้าง.... ดิฉันรอมาเกือบ 20 ปี ทำแล้วทุกวิถีทาง รอลแล้วรออีกก็ยังไม่ได้ .....รู้สึกดีใจมากค่ะที่ได้เป็นคนไทยกับเขาจริง ๆ สักที” (คำ – สัมภาษณ์วันที่ 10 สิงหาคม 2548)

ในขณะนี้ความไม่แน่นอนเกี่ยวกับความไม่เข้าใจ ความไม่รู้ในวิธีการ กระบวนการการขอมีสัญชาติไทยได้รับการตอบสนองแล้ว ในระยะเวลาที่ได้รับสัญชาติแล้วเนื้อหาข้อมูลข่าวสารที่ต้องการก็เปลี่ยนแปลงไปก็คือ การเตรียมความพร้อมเพื่อจะรับสัญชาติไทย และช่วงเตรียมความพร้อมก่อนถ่ายบัตรประชาชน ในการได้รับสัญชาติไทยแล้ว หากชนกลุ่มน้อยที่มีอายุ 15 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป จะต้องถือบัตรประจำตัวประชาชนไทย ส่วนผู้ที่ยังไม่ถึงก็สามารถใช้สิทธิของสัญชาติไทยได้

โดยไม่ต้องใช้บัตรประจำตัวประชาชนไทยเหมือนทั่วไป ในระยะนี้ผู้สืบบทบาทก็คือ ผู้ใหญ่บ้านและเพื่อนที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว ได้แก่

แหล่งข้อมูลข่าวสาร

แหล่งข้อมูลข่าวสารในระยะได้รับสัญชาติไทยที่มีอยู่คือ

3.1 ผู้ใหญ่บ้าน

ตามบทบาทของผู้ใหญ่บ้านหลังจากเป็นผู้ให้ข้อมูลข่าวสารและหน้าที่ผู้ประสานงานสิ้นสุด บทบาทการให้ข้อมูลข่าวสารระยะต่อมาก็คงลดลงด้วย และช่วงนี้บทบาทช่วยเหลือต่อจากผู้ใหญ่บ้านคือ เจ้าหน้าที่ที่ว่าการอำเภอที่จะเป็นผู้รับช่วงในการเป็นผู้ให้ข้อมูลต่อไป

“หลังจากที่ผู้ใหญ่บ้านบอกว่ามีข่าวจากอำเภอว่ามีรายชื่อครอบครัวที่ได้รับพิจารณาสัญชาติไทยแล้ว ผม ...เขาก็แนะนำขั้นตอนทุกอย่างให้ครบ จากนั้นผมก็ไม่ค่อยสนใจหรือติดตามเรื่องกระบวนการนี้อีก” (มล – สัมภาษณ์วันที่ 6 กรกฎาคม 2548)

กรณีของรอด ประสบความสำเร็จจากการเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย และได้รับสัญชาติไทยในที่สุด การแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทยสิ้นสุดลงหลังจากได้รับสัญชาติไทยแล้ว

“หลังจากที่ผู้ใหญ่บ้านบอกว่าเราได้สัญชาติไทย และได้ถ่ายบัตรแล้ว .....ไม่ค่อยสนใจและติดตามเรื่องนี้อีก ” (รอด – สัมภาษณ์วันที่ 17 กรกฎาคม 2548)

แต่ในทางกลับกันหากบุคคลที่เป็นญาติกันคนหนึ่งได้แต่อีกคนหนึ่งไม่ได้ ผู้ใหญ่บ้านก็จะกลับมามีบทบาทในการเป็นแหล่งให้ข้อมูลข่าวสารนี้อีกครั้ง

“หลังจากที่ได้ถ่ายบัตรฯ แล้วป็นยังต้องหาข้อมูลอยู่ค่ะ...ติดต่อผู้ใหญ่บ้านเหมือนเคย ... เพราะน้ำสาวยังไม่ได้สัญชาติเลย ทั้ง ๆ ที่ส่งหลักฐานและมีคุณสมบัติเหมือนกันทุกอย่าง”(ปิ่น – สัมภาษณ์ วันที่ 7 กรกฎาคม 2548)

3.2 เพื่อนที่ได้รับสัญชาติไทยมาก่อน

เพื่อนที่มีประสบการณ์ที่ตกในสภาวะไร้สัญชาติเดียวกันกับชนกลุ่มน้อย ก็ยังเป็นบุคคลที่ช่วยให้ความกระจ่างเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับใช้สิทธิในสัญชาติไทยและวิธีการที่ต้องทำหลังจากนี้ คือการถ่ายบัตรประชาชน ตัวอย่างเช่น

“นิโทรหาเพื่อนเลยคะ .....ขอบคุณเค้าที่ให้ความช่วยเหลือมาตลอด ....ถามเพื่อนว่าจะทำอะไรต่อไปและถ้าต้องถ่ายบัตรต้องเตรียมอะไรไปบ้างและต้องทำอะไรต่ออีกหรือเปล่า” (นิ – สัมภาษณ์วันที่ 28 กรกฎาคม 2548)

ช่องทางของการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร

ช่องทางข้อมูลข่าวสารในระยะที่ได้รับสัญชาติไทยที่มีอยู่คือ

ช่องทางต่าง ๆ มีบทบาทไม่มากเหมือนช่วงก่อนเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย เนื่องจากในช่วงนี้ ได้เห็นผลการกระทำที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ซึ่งช่องทางที่มีอยู่เป็นเสมือนข้อมูลที่สามารถอ้างอิงได้เท่านั้น

กล่าวโดยสรุป การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร และการปรับใช้ ช่วยจัดการกับความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารนั้น จุดเริ่มต้นคือตนเองต้องมีความต้องการที่จะแสวงหาข้อมูลข่าวสารก่อน เพื่อนำข้อมูลข่าวสารนั้นมาจัดการกับความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นในทุกระยะของความไม่แน่นอน

แบบแผนของการแสวงหาข้อมูลข่าวสารและการปรับใช้

1.

การพึ่งพิงตนเอง

สำหรับชนกลุ่มน้อยนั้น ในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้น อาจกล่าวได้ว่า จุดเริ่มต้นของการแสวงหาข่าวสารข้อมูลก็คือตัวชนกลุ่มน้อยเอง ในบางครั้งอุปสรรคในการแสวงหาข้อมูลของชนกลุ่มน้อยคือความกลัวและความไม่กล้า เนื่องจากเกรงว่าหากไปติดต่อเพื่อขอข้อมูลโดยไม่ได้สอบถามผู้นำหมู่บ้านก่อน อาจจะถูกว่าหรือตำหนิได้ และบางครั้งอาจจะถูกปฏิเสธในการดำเนินการยื่นคำร้องก็ได้ ทำให้การแสวงหาข่าวสารเป็นการตั้งรับข่าวสาร เสียส่วนใหญ่ แต่ไม่ว่าจะเป็นการแสวงหาข่าวสารโดยวิธีการใด เมื่อได้ข้อมูลข่าวสารที่ต้องการแล้ว ไม่ว่าจะได้จากแหล่งใดช่องทางใด ข้อมูลข่าวสารที่ได้นั้นเชื่อว่าใช้ได้โดยตรง การปรับใช้ก็ขึ้นอยู่กับสถานะของแต่ละคนเช่นกัน เพราะในบางครั้งแหล่งข้อมูลหรือข้อมูลข่าวสารที่ได้ อาจยังไม่เพียงพอต่อความต้องการก็เป็นได้ ดังนี้

มลถือว่ามีข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับ เป็นเพียงแนวทางในการดำเนินการเท่านั้น ต้องนำมาปรับใช้ให้เหมาะกับตนเอง

“ได้ข้อมูลมาจากคนอื่น ๆ เหมือนกัน ....บางทีข้อมูลที่เรามาได้มาถึงแม้เราจะเป็นคนเผ่าเดียวกันกับเขาแต่ถ้าเอกสารหลักฐานเรามีไม่เหมือนกับคนอื่นเขาก็ได้ .....เราอาจจะยังขอมีสัญชาติไม่ได้” (มล - สัมภาษณ์ วันที่ 6 กรกฎาคม 2548)

นิตเห็นว่าเมื่อได้ข้อมูลต่าง ๆ มาต้องดูว่าตัวเองมีคุณสมบัติตรงกับข้อมูลที่ได้มาหรือไม่

“ทุกอย่างที่ถามจากคนที่เขารู้ กับคนที่เขามีประสบการณ์มาก่อนก็จริง แต่เราต้องลองทำตามวิธีเหมือนเขาดู เพราะว่าอาจไม่ได้เหมาะสำหรับทุกคน” (นิต - สัมภาษณ์ วันที่ 21 กรกฎาคม 2548)

กรณีของแสงหล้า ส่วนใหญ่ถ้าได้ข้อมูลมาจะนำมาเปรียบเทียบกับตัวเองและยื่นคำร้องทุกครั้งเมื่อมีโอกาส

“ข้อมูล(เกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทย)ที่ได้จากการถามผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนที่ได้บัตร(ประชาชน)แล้ว ดิฉันก็เอาวิธีที่เขาเคยทำแล้วได้มา....แล้วถ้ามีโอกาสยื่นคำร้องเพื่อขอมีสัญชาติไทย...” (แสงหล้า - สัมภาษณ์ วันที่ 31 กรกฎาคม 2548)

จากบทสัมภาษณ์ที่ยกตัวอย่างมานี้ จะเห็นได้ว่าข้อมูลข่าวสารนั้นมีความสำคัญก็จริง แต่ การที่จะทราบว่าได้ผลหรือไม่กับสิ่งที่ได้ลงทุนลงแรงไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรนำมาปฏิบัติและที่สำคัญ ต้องให้ตรงตามคุณลักษณะและความต้องการของแต่ละบุคคล ซึ่งโดยพื้นฐานแล้วก็คือต้องรู้ สถานะบุคคลของตนในทุก ๆ ด้าน เพื่อหาสิ่งที่เหมาะสมที่สุด เพราะแม้บางคนจะมีข้อมูลมากแต่ ถ้าไม่สามารถดัดแปลงให้เหมาะสมกับตนแล้วก็ไม่มีประโยชน์อะไร ในขณะที่บางคนแม้จะมี ข้อมูลน้อยกว่าแต่สามารถจับจุดให้ตรงกับตนเองได้ ชนกลุ่มน้อยคนนั้นก็อาจจะสามารถเข้าสู่ กระบวนการขอมีสัญชาติตามต้องการได้ นั่นคือการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาด้วยตัวของชน กลุ่มน้อยเอง เพราะไม่มีใครสามารถเข้าใจและทราบข้อเท็จจริงของชนกลุ่มน้อยได้ดีเท่าตัวของชน กลุ่มน้อยเอง

2. การรวมกลุ่มกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร

การรวมกลุ่มของชนกลุ่มน้อย เป็นกลุ่มขึ้นมาเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารอีกแหล่งหนึ่งที่ ชนกลุ่มน้อยพยายามก่อตั้งกันขึ้น ซึ่งระยะที่เริ่มมีการรวมตัวคือระยะเริ่มต้นคือระยะก่อนเข้าสู่ กระบวนการขอมีสัญชาติไทย ในการรวมกลุ่มของชนกลุ่มน้อยจะมีลักษณะค่อนข้างง่ายกว่าการ รวมกลุ่มอื่น ๆ เพราะชนกลุ่มน้อยส่วนใหญ่ที่มีชาติพันธุ์เดียวกันจะรวมตัวกันอาศัยอยู่ในพื้นที่หรือ หมู่บ้านเดียวกัน

มลเห็นว่ากลุ่มของชนกลุ่มน้อยสามารถช่วยมลได้ในหลาย ๆ ด้าน

“เรามีกลุ่มของเราเอง เป็นคนที่มีอะไรหลาย ๆ อย่างคล้าย ๆ (ทั้งคุณสมบัติสถานะบุคคล หรือชาติพันธุ์) ...มีอะไรหรือรู้อะไรมา ก็จะมาบอกกล่าวกัน บางทีก็ทำให้เรามีความหวังขึ้นมา” (มล - สัมภาษณ์ วันที่ 6 กรกฎาคม 2548)

นี่เห็นว่าการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารภายในกลุ่มมีความสำคัญมาก ในการเป็นผู้ให้ ข้อมูลและเป็นผู้รับข้อมูล กล่าวคือต่างได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย

“เราก็เอาข้อมูลที่ได้จากเพื่อนหรือญาติที่เค้าได้สัญชาติแล้วมาเล่าให้กันฟัง .....บางทีเขาจะ ะไรมาก็จะมาเสริมข้อมูลที่เราไม่รู้ .....ข้อมูลที่เรารู้กันส่วนใหญ่ถึงแม้จะเป็นการบอกเล่าแต่เรา ก็ฟังไว้เพราะมันคงเป็นประโยชน์ในอนาคตที่เราจะได้บัตร (ประชาชนไทย) กับคนอื่นเขาบ้าง” (นิ - สัมภาษณ์ วันที่ 28 กรกฎาคม 2548)

ประโยชน์ของการรวมกลุ่มนั้น นอกจากการได้ข้อมูลโดยทั่ว ๆ ไปจากกลุ่มชนกลุ่มน้อยแล้ว แดงเห็นว่ากรรวมกลุ่มทำให้เกิดอำนาจในการต่อรองต่าง ๆ ได้ด้วย

แดง ได้รับแต่งตั้งจากกลุ่มชนกลุ่มน้อยในชาติพันธุ์ละโว้ในหมู่บ้านให้เป็นผู้ประสานงาน และส่วนใหญ่ถ้ามีการประชุมเรื่องการขอมีสัญชาติไทย แดงก็ได้รับเชิญให้เข้าร่วมเสมอ

“ผมเป็นผู้ประสานงาน ...ที่รับผิดชอบก็ช่วยทางหมู่บ้านถ้าเขา(ทางราชการ) ต้องการข้อมูลของคนในหมู่บ้านที่เป็นชนกลุ่มน้อยที่ยังไม่มีสัญชาติ เขาก็จะบอกผ่านผม...ประชุมทุกครั้ง ผมก็ได้ไปนะ...”(แดง - สัมภาษณ์ วันที่ 10 กรกฎาคม 2548)

จะเห็นได้ว่า “การรวมกลุ่ม” มีความสำคัญในหลาย ๆ ด้าน ที่สำคัญสามารถช่วยลดความไม่แน่นอนโดยการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารในด้านต่าง ๆ รวมถึงการสร้างอำนาจต่อรองเพื่อการเปลี่ยนแปลงในระดับโครงสร้างระบบใหญ่ หรือในระดับนโยบาย เช่น เรื่องสิทธิต่าง ๆ ที่รัฐควรจะต้องมีให้แก่ชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทย

3.

การหลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสาร

ในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารนั้น มีทั้งข้อมูลเชิงบวกและเชิงลบต่อสถานการณ์ความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น คือ ทั้งที่เป็นประโยชน์ต่อการที่จะเข้าไปสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย ทำให้ความไม่แน่นอนที่มีอยู่คงที่หรือลดลงและข้อมูลที่หลีกเลี่ยง เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวทำให้ความไม่แน่นอนที่มีอยู่นั้นเพิ่มขึ้น ตัวอย่างของข้อมูลที่อยากหลีกเลี่ยงและไม่อยากรับฟังได้แก่

สนใจหลีกเลี่ยงข้อมูลเกี่ยวกับการที่ชนกลุ่มน้อยบางคนหรือบางกลุ่มไม่สามารถขอมีสัญชาติไทยได้

“...ก็เคยได้ยินที่เขาบอกว่าไม่ใช่ทุกคนที่จะขอสัญชาติไทยได้ บางคนก็บอกว่าอาจจะถูกส่งกลับไปอยู่ชายแดน ไม่อยากฟังเลย เพราะทำให้เราไม่อยากจะสู้แล้ว หดหูใจด้วย” (สนใจ - สัมภาษณ์ วันที่ 8 สิงหาคม 2548)

พรไม่ยอมให้ใครมาพูดเรื่องที่ตนจะไม่สามารถขอมีสัญชาติไทยได้

“เขาบอกว่าคนที่เขียนภาษาไทยไม่ได้ จะไม่ได้สัญชาติไทย เราไม่ได้เรียนหนังสือ.....เราก็ไม่อยากจะเชื่อว่าเราขอสัญชาติไทยไม่ได้” (พร - สัมภาษณ์ วันที่ 6 สิงหาคม 2548)

กรณีของเอกก็เช่นกันไม่ต้องการฟังเรื่องการที่ตนไม่สามารถขอมีสัญชาติไทยได้

“คนที่ไม่มีสัญชาติ ไม่มีใครอยากรู้หรือกว่าตัวเองจะยื่นขอมีสัญชาติไทยไม่ได้....ถ้าได้ยินเค้าคุยกันบางทีก็ไม่อยากฟังนะ มันทำให้เราไม่มีกำลังใจ ผู้ร้อคำตอบจากราชการดีกว่า” (เอก - สัมภาษณ์ วันที่ 1 สิงหาคม 2548)

จากบทสัมภาษณ์ข้อมูลข่าวสารที่ชนกลุ่มน้อยไม่ยอมฟังส่วนใหญ่คือข้อมูลเชิงลบต่อการเข้าถึงการขอมีสัญชาติไทยรวมทั้งข้อมูลที่กระทบกระเทือนจิตใจและบั่นทอนกำลังใจของคนที่เป็นชนกลุ่มน้อยที่ยังไม่มีสัญชาติไทยหรืออยู่ในภาวะไร้สัญชาติ

ในบางกรณีในการหลีกเลี่ยงข่าวสารไม่ใช่เพียงการไม่ต้องการฟังข้อมูลที่เป็นการบอกเล่าเพื่อบั่นทอนกำลังใจเท่านั้น ถึงแม้ข้อมูลที่ได้รับหรือได้จากการสอบถามก็ทำให้ชนกลุ่มน้อยหลีกเลี่ยงข่าวสารเช่น

กรณีของแดง สมิใจ และเดี๋ย เคยได้รับข้อมูลในการขอมีสัญชาติมาแล้วหลายครั้งและยื่นเอกสารหรือคำร้องเพื่อขอมีสัญชาติไทยมาหลายครั้งแล้ว แต่ก็ยังไม่ได้รับพิจารณาให้สัญชาติไทยและในแต่ละครั้งก็ไม่ได้รับคำตอบว่าเพราะอะไรถึงไม่ได้

“ฟังจนเบื่อ รอจนไม่อยากจะรอแล้ว .. จริง ๆ นะก่อนหน้านี้เหมือนกระตือรือร้นนะเรื่องขอมีสัญชาติ(ไทย) แต่ทำไปหลายครั้งแล้วตอนนี้ถ้ามีใครมาพูดบางครั้งไม่อยากจะฟังเลยละ (แดง - สัมภาษณ์ วันที่ 10 กรกฎาคม 2548)

“รอจนเบื่อแล้ว ถ้าใครพูดถึงเรื่องบัตร (บัตรประชาชน) ก็ไม่อยากจะฟัง” (สมใจ - สัมภาษณ์ วันที่ 8 สิงหาคม 2548)

“เห็นบอกว่าจะได้ๆ (สัญชาติไทย) ....ยื่นมาไม่รู้กี่ครั้งเสียเงินไปไม่รู้เท่าไรแล้ว แต่ก็ยังไม่ได้สักที..ไม่อยากจะเชื่อใครแล้วเรื่องขอสัญชาติ” (เดี๋ย - สัมภาษณ์ วันที่ 25 กรกฎาคม 2548)

แต่มีบางคนก็สามารถยอมรับข้อมูลข่าวสารได้ทุกสถานการณ์แล้ว โดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าในเมื่อความจริงเราเป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศอยู่แล้ว ไม่ว่าจะ เป็นข้อมูลในเชิงบวกหรือลบเกี่ยวกับเรื่องการขอมีสัญชาติไทยก็สามารถรับฟังได้ทุกอย่าง และจะได้ใช้ข้อมูลเหล่านั้นมาปรับใช้ต่อไปได้แก่

กรณี รอดและอ้าย เห็นว่าข้อมูลทุกอย่างฟังได้หมด ไม่ว่าจะต้องฟังซ้ำ ๆ และฟังซ้ำ ๆ ก็ตาม เพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีเพราะจะได้ นำข้อมูลมาปรับใช้ในการขอมีสัญชาติไทยต่อไป

“เราไม่เคยเบื่อเลย..ถ้ามีคนมาพูดให้เราฟังเรื่องสัญชาติ หรือขอสัญชาติเราจะชอบไปฟัง...คนที่เขาไม่ฟังเขาอาจจะเบื่อก็ได้ (รอด - สัมภาษณ์ วันที่ 17 กรกฎาคม 2548)

“ไม่เป็นไรเราจะทำมาแล้วก็ครั้ง ....เราก็ต้องยอมรับถ้ารุ่นเราไม่ได้ รุ่นลูก รุ่นหลานเราต้องได้...ดีสิเราจะรู้ข้อมูลอะไรที่แปลกใหม่ ยิ่งหลายครั้งเราก็จะรู้ว่ามันต่างกันเหมือนกันหรือเปล่า (อ้าย - สัมภาษณ์วันที่ 27 สิงหาคม 2548)

โดยสภาพความเป็นจริงแล้ว ชนกลุ่มน้อยคงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะได้รับแต่ข้อมูลที่เป็นข้อมูลเฉพาะเชิงบวกอย่างเดียว การหลีกเลี่ยงข้อมูลจึงเป็นการเลือกรับข้อมูลอีกทางหนึ่ง ทั้งนี้เป็นการเลือกที่จะไม่รับข้อมูลนั่นเอง การหลีกเลี่ยงข้อมูลเป็นสิ่งที่ชนกลุ่มน้อยต้องตัดสินใจเพราะขึ้นอยู่กับสภาวะจิตใจและประสบการณ์ของแต่ละคน รวมทั้งสถานการณ์ในช่วงนั้น ๆ ด้วย เพราะข้อมูลที่หลีกเลี่ยงนั้นส่งผลต่อความไม่แน่นอนอย่างมาก คือ ยิ่งทำให้ความไม่แน่นอนนั้นเพิ่มขึ้นนั่นเอง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ในการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย

ในความรู้ที่เกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทย ในช่วงแรก ๆ นั้น ความไม่รู้ ความไม่เข้าใจในกระบวนการขอมีสัญชาติไทย หรือแม้ว่าจะพอเข้าใจอยู่บ้าง แต่เนื่องจากความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยเอง ที่มีสาเหตุหลักมาจาก สภาวะของการไม่มีสัญชาติไทย ซึ่งส่งผลกระทบต่ออารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นถือว่าเป็นปัจจัยที่เกิดจากภายในตัวชนกลุ่มน้อยคือผู้แสวงหาข้อมูลข่าวสาร ดังนี้

ก. ปัจจัยทั่วไปที่เอื้ออำนวยต่อการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร

ปัจจัยด้านการศึกษา

โดยทั่วไปแล้วบุตรของชนกลุ่มน้อยส่วนใหญ่ จะเป็นคนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาแล้ว เป็นผู้ที่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ดีกว่า ไม่ว่าจะเป็นการฟัง พูด ฟัง อ่าน เขียน และส่วนใหญ่หากเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเอกสาร ไม่ว่าจะเป็นการอ่าน หรือการเขียน โดยทั่วไปแล้วจะให้บุตรเป็นผู้ดำเนินการโดยที่ชนกลุ่มน้อยที่เป็นผู้ปกครองจะเป็นผู้ให้ข้อมูล หากบุตรของชนกลุ่มน้อยให้ความสนใจในการติดตาม จะช่วยให้ความการดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ง่ายขึ้น ได้แก่

แสงหล้ามีลูกสาว 3 คน ลูกคนโตสาวคนโตเรียนอยู่มัธยมศึกษาตอนปลาย เข้าใจถึงสภาวะความไร้สัญชาติมากกว่าคนอื่น ๆ

“ลูกสาวคนโตคะ เขาจะได้เรียนสูงกว่าใครในบ้าน .....มีข่าวอะไรที่เกี่ยวกับเรื่องสัญชาติที่เขาได้ยินมาเขาก็จะมาเล่าให้ดิฉันกับพ่อเค้า” (แสงหล้า – สัมภาษณ์เมื่อ 31 กรกฎาคม 2548)

ลูกชายของบุญ จบบปริญญาตรี ก่อนที่จะได้รับสัญชาติเขาเข้าใจติดตามข่าวสารและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐที่มาทำเรื่องสัญชาติให้เสมอ

“ผู้ใหญ่บ้านก็มาหาว่าอยากได้เด็กไปช่วยกรอกข้อมูลสัมภาษณ์ หรือหน่วยงานที่อำเภอ ลูกชายจะอาสาเสมอ .....เขาเล่าให้ฟังนะถ้าเขาไปเจอเพื่อนที่ไม่มีสัญชาติเหมือนกันที่มหาวิทยาลัย ที่อื่นเขาเป็นยังไง เรื่องไปถึงไหนกันแล้ว” (บุญ สัมภาษณ์ 15 กรกฎาคม 2548)

รอด ถึงแม้จะอ่านหนังสือไม่ได้ แต่ลูกสาวก็ช่วยแบ่งเบาภาระไปได้มาก

“เราก็กแ่แล้วหนังสือก็ไม่ได้เรียน เขาว่าอะไรก็ว่าตามกัน ....ครอบครัวเรายังดีนะที่ลูกสาวได้เรียน พออ่านออกเขียนได้ .....ถ้าไปประชุมมาถ้ามีเอกสารหรือมีจดหมายก็จะให้ลูกสาวจัดการ” (รอด สัมภาษณ์ 17 กรกฎาคม 2548)

จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ปัจจัยพื้นฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพศ อายุ อาชีพ ของชนกลุ่มน้อย ไม่ได้เป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอมิสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย

ข. ปัจจัยทั่วไปที่เป็นอุปสรรคต่อการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร

ปัจจัยด้านจิตวิทยา

(1) ความอายและความกลัว

ความอายและความกลัวเป็นความรู้สึกแรก ๆ ที่เกิดขึ้นเมื่อต้องอยู่ร่วมกันกับสังคมภายนอก เช่น โรงเรียน ที่ทำงาน หากรู้ว่าไม่มีสัญชาติไทย

ญา - ขณะที่ยังเรียนไม่กล้าที่จะบอกกับเพื่อนว่าไม่มีสัญชาติไทย เพราะอาย กลัวเพื่อนล้อ

“.....ต้องปิดบังเพราะอาย ตอนเรียนพาณิชไม่ได้บอกใคร .....ครูประจำชั้นยังไม่รู้เลยว่าเราไม่มีบัตร พอรู้ก็ทีก็ใกล้จบแล้ว เพราะตอนสมัครไม่ได้แนบสำเนาทะเบียนบ้าน” (ญา - สัมภาษณ์วันที่ 7 กรกฎาคม 2548)

ในขณะที่รุ่นนากับนางก็ไม่กล้าบอกใครเช่นกันถึงแม้ในที่ทำงาน

“คนที่เขาไม่เข้าใจเราก็กลัวว่าเขาจะดูถูก เพื่อนร่วมงานบางคนยังไม่รู้เลยว่าเราไม่มีสัญชาติ” (รุ่นนากา - สัมภาษณ์วันที่ 18 กรกฎาคม 2548)

“รู้สึกอายนะ ไม่กล้าบอกใคร ไม่ใช่อายอย่างเดียวบางทีกลัวด้วย กลัวหลายอย่าง จะไปไหนก็ไม่กล้าไป เดินทางไปไหนมาไหนก็ลำบาก กลัวตำรวจจะจับ บางทีจับก็ต้องเสียค่าปรับอีก

เสียทั้งเงิน เสียทั้งเวลา ไม่มีอิสระเหมือนคนอื่นๆเขา ลำบากมาก...” (นาง – สัมภาษณ์วันที่ 9 สิงหาคม 2548)

(2) ความเครียด

ความเครียดจะเกิดขึ้นหากมีความกดดันจากความอายุและความกลับ ความเครียดที่เกิดขึ้นเกิดจากการกดดันจากคำพูดจากคนรอบข้างที่เหมือนเป็นการดูหมิ่น เหยียดหยาม บางคนคิดมากจนอยากอยู่เฉย ๆ ไม่ต้องการดิ้นรนอะไร อยากลาออกจากงาน ไม่อยากไปทำงาน ไม่อยากไปโรงเรียน เป็นต้น

“ไม่รู้ว่ามีอะไรจะได้สัญชาติไทย ตอนแรกคิดว่าเมื่อยื่นเรื่องไปแล้วจะได้สัญชาติเลย แต่นี่รอมา 10 ปีกว่าแล้วก็ยังไม่ได้ ....เครียดมาก...เพราะเราทำมาหลายวิธีแล้ว” (ประเสริฐ – สัมภาษณ์วันที่ 15 กรกฎาคม 2548)

“นิ เครียดมากตอนเพื่อนรู้ บางคนก็ให้กำลังใจ แต่บางคนก็ล้อว่าเราเป็นคนไร้สัญชาติ ตอนนั้นไม่อยากที่จะไปเรียนแล้วหมดกำลังใจ” (นิ – สัมภาษณ์วันที่ 28 กรกฎาคม 2548)

“ช่วงแรกเราเครียดมาก พอเขาบอกให้ทำอะไรเราก็ทำหมด...ก็อยากได้สัญชาติไทยหนี... แต่ตอนนี้รอมานานมากแล้วเกือบ 20 ปี” (คำ – สัมภาษณ์วันที่ 10 สิงหาคม 2548)

(3) ความเสียใจ

ความเสียใจเป็นปฏิกิริยาที่ต่อเนื่องจากความเครียดที่เกิดขึ้น หลายคนแสดงออกด้วยการร้องไห้

“ตอนเรียนรู้อแล้วว่าจะไม่ได้วุฒิชัย แล้วยังโดนเพื่อนล้ออีก....บางทีก็แอบเสียใจร้องไห้” (นิ – สัมภาษณ์วันที่ 28 กรกฎาคม 2548)

“เสียใจที่ตัวเองเกิดมาในเมืองไทยแท้ๆ แต่กลับได้อะไรต่างจากคนไทยคนอื่นที่เป็นคนไทย บางทีก็อายถ้าต้องไปไหนมาไหน เขาจะไปไหน ไปเที่ยวไหนกันไกลๆ ก็ไม่ได้ไปกับเขา อายก็อาย กลัวก็กลัว” (ताल - สัมภาษณ์วันที่ 1 กันยายน 2548)

(4) ความสับสนและความวิตกกังวล

นอกจากความอาย ความเสียใจแล้วอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้น คือ เกิดความวิตกกังวล และความสับสนและการคาดหวังว่าสักวันจะต้องได้สัญชาติไทย แต่เมื่อเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยแล้ว ความคาดหวังที่จะได้สัญชาติไทยอาจจะไม่ได้ตามที่คาดหวัง ทำให้เกิดความวิตกกังวล และความสับสนและความกลัวว่าจะไม่ได้รับสัญชาติไทย

บุญ กังวลเรื่องอนาคตของลูกที่กำลังจะจบปริญญาตรี

“กังวลเหมือนกัน เพราะเรารอมานานแล้วอยากให้ได้ก่อนลูกจบปริญญาตรี ....ห่วงอนาคตของลูก” (บุญ - สัมภาษณ์วันที่ 11 กรกฎาคม 2548)

2. ปัจจัยด้านการสื่อสาร

(1) การสื่อสารระหว่างบุคคล : การสื่อสารระหว่างผู้ใหญ่บ้านกับชนกลุ่มน้อย

การสื่อสารระหว่างผู้ใหญ่บ้านกับชนกลุ่มน้อย มักเกิดปัญหาในการสื่อสารขึ้นบ่อยครั้ง เนื่องจากเป็นการสื่อสารกับคนจำนวนมาก เนื่องจากในการแจ้งเรื่องแต่ละครั้งผู้ใหญ่บ้านจะเรียกประชุมและแจ้งข้อมูลให้ทราบพร้อมกันในที่ประชุม ด้วยบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำในการประชุม และข้อมูลข่าวสารที่ได้จะเป็นข้อมูลที่เป็นการรับคำสั่งมาจากทางอำเภออีกครั้งหนึ่ง บางครั้งอาจไม่ตรงตามความต้องการหรือความคาดหวังของชนกลุ่มน้อย ทำให้เกิดช่องว่างทางการสื่อสาร ผู้ใหญ่บ้านอาจจะไม่สามารถจะทำความเข้าใจกับชนกลุ่มน้อยได้อย่างชัดเจน

มล เห็นว่าบางอย่างที่ต้องการทราบเกี่ยวกับเอกสารที่ไม่สมบูรณ์ ผู้ใหญ่บ้านก็ยังให้คำตอบไม่ได้

“บางที่เราอยากรู้ข้อมูลอื่น ๆ บางอย่างผู้ใหญ่บ้านก็ไม่รู้ให้เราไปถามกับอำเภอเอง หรือไม่ก็รอให้ผู้ใหญ่ไปอำเภอจะถามมาให้” (มล - สัมภาษณ์วันที่ 6 กรกฎาคม 2548)

ญา ไม่ค่อยมั่นใจว่าข้อมูลที่ได้รับจะทำให้ได้สัญชาติไทยตามที่หวังหรือไม่ทำให้เกิดความขัดแย้งในตนเอง

“เราก็ไม่มั่นใจว่าเป็นข้อมูลที่จะทำให้เราได้สัญชาติหรือเปล่า เพราะที่ผ่านมาเขาบอกอะไรมาเราก็ทำหมดเพราะกลัวไม่ได้บัตร อีกอย่างก็ไม่กล้าถามถ้าอยากรู้อะไรเพิ่ม เดียวเขาจะว่าเป็นพวกมีปัญหา คนอื่น ๆ เขายังไม่มีปัญหาเลย” (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2548)

บางคนหลังจากที่ได้เข้าสู่กระบวนการขอสัญชาติไทยหากมีคำถามอื่นๆก็จะติดต่อกับทางอำเภอบางคนมีประสบการณ์ต่อวิชาและอวิชาษาของเจ้าหน้าที่ที่แสดงกิริยาต่อชนกลุ่มน้อยในทางที่ไม่ดีนัก

“ท่าทีของเจ้าหน้าที่ทำให้เราหมดหวัง .....คำพูดบางครั้งทำให้เรามีความรู้สึกเหมือนกับว่าเราเรื่องมากไม่ยอมทำตามขั้นตอนเหมือนคนอื่น” (บุญ – สัมภาษณ์วันที่ 11 กรกฎาคม 2548)

“คำพูดของเจ้าหน้าที่ทำให้เราไม่กล้าถามต่อ .....เมื่อได้ยินน้ำเสียงการตอบคำถามของเจ้าหน้าที่ไม่มีใครกล้าถามอีก” (เดือน – สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2548)

นอกจากนี้บางคนก็ยอมรับในขีดจำกัด บทบาท การทำงานของเจ้าหน้าที่หรือผู้ใหญ่บ้านเช่นกัน

“เรื่องการขอสัญชาติบางที่เจ้าหน้าที่เองก็ทำอะไรได้ไม่มาก .....ผู้ใหญ่บ้านและเจ้าหน้าที่เหมือนคนช่วยประสานงานเท่านั้น” (บุญ – สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2548)

3. ปัจจัยด้านระยะทาง

ในระยะทางและสถานที่ที่เจ้าหน้าที่นัดหมายในกระบวนการขอมีสัญชาติไทย บางครั้งในแต่ละสถานที่ไม่ใช่สถานที่ที่อยู่ในหมู่บ้านใกล้เคียง การเดินทางต้องใช้ยานพาหนะ ซึ่งหากครอบครัวใดที่ไม่มียานพาหนะ ระยะทางก็เป็นอุปสรรคหนึ่งในการแสวงหาข้อมูลเช่นกัน

“เราไม่มีรถไปไหนก็ลำบาก ถ้าไม่ใช้การประชุมในหมู่บ้าน .....ถ้าไม่ไปกับเพื่อนบ้าน เราต้องเสียค่าใช้จ่ายจ้างรถประจำทางไป” (รัตนา – สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2548)

4. ปัจจัยด้านเวลา

ในการขอมีสัญชาติไทยนั้นแต่ละกระบวนการต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร และข่าวสารที่ได้รับมาในช่วงเวลาที่ต่างกันเป็นอุปสรรคต่อการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของชนกลุ่มน้อยได้เหมือนกันตัวอย่างเช่น

“ก่อนหน้านี้เจ้าหน้าที่เคยให้เหตุผลว่าเอกสารหายบ้าง, เปลี่ยนเจ้าหน้าที่ชุดใหม่บ้าง.... ดิฉันรอมาเกือบ 20 ปี ทำแล้วทุกวิถีทาง รอแล้วรออีกก็ยังไม่ได้ .....รู้สึกดีใจมากค่ะที่ได้เป็นคนไทยกับเขาจริง ๆ สักที” (คำ – สัมภาษณ์วันที่ 10 สิงหาคม 2548)

นอกจากปัจจัยด้านเวลาของแต่ละกระบวนการของการขอมีสัญชาติไทยแล้ว ปัจจัยเรื่องเวลาในการติดต่อและการดำเนินการก็เป็นปัญหาให้กับชนกลุ่มน้อยเช่นกัน

“เวลาถ้าเขาให้ติดต่อกับทางอำเภอเราก็ต้องไป บางทีเราก็ไม่มีเวลา เพราะเราต้องทำงาน” (แดง – สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2548)

“ผมขาดงานจนบางครั้งต้องถูกตัดเงิน เพราะต้องเสียเวลาไปตามที่เขานัด บางทีก็ครึ่งวัน บางทีก็เต็มวัน แต่ไม่ได้อะไรเลย” (สาม – สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2548)

5. ปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของชนกลุ่มน้อย

ปิ่น เห็นว่าการกระจายข้อมูลข่าวสารยังไม่เพียงพอ บางครั้งมีการกระจุกตัวอยู่เฉพาะพื้นที่เท่านั้น ทำให้โอกาสการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารไม่เท่ากัน

“ข้อมูลส่วนใหญ่จะอยู่ที่อำเภอเจ้าหน้าที่เท่านั้นที่รู้เรื่อง แต่ก็ไม่มีใครกล้าถามเพราะกลัวว่าจะถูกหาว่าเรื่องมาก” (ปิ่น – สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2548)

ในขณะที่รุ่งนภาเห็นว่าในบางครั้งการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากอำเภออาจไม่ครบถ้วน

“ถ้าผู้ใหญ่บ้านไม่ได้ขึ้นไปประชุมที่อำเภอก็จะส่งตัวแทนไป บางครั้งคนที่ไปแทนก็ไม่สามารถถ่ายทอดให้คนกลุ่มใหญ่ฟังได้” (นิศ – สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2548)

นอกจากนี้บางหมู่บ้านจะประกอบด้วยชนกลุ่มน้อยหลายกลุ่ม ในความแตกต่างที่เกิดขึ้นคือ ภาษาที่ใช้ บางครั้งอาจเกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน

กรณี คมสันพบปัญหาการแปลข้อมูลจากภาษาไทยเป็นภาษาชนเผ่า

“ข้อมูลที่ได้ที่เราไปอ่านไม่เหมือนที่เขาแจ้งทำให้เราเข้าใจผิด.....ต้องเสียเวลาเพราะเตรียมเอกสารไปไม่ครบ” (คมสัน – สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2548)

โดยสรุปปัญหาในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารจะเห็นได้ว่ามีหลายปัญหา คือเรื่องการสื่อสารระหว่างบุคคล เรื่องระยะทาง เรื่องเวลา และปัญหาอื่น ๆ ซึ่งปัญหาต่างๆ มีที่มาของสาเหตุและบุคคลที่เกี่ยวข้องอยู่หลายฝ่าย ในแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ควรมีการพิจารณาวิธีการในการแก้ไขปัญหา โดยภาพรวมของผลการวิจัยผู้วิจัยได้ลำดับกระบวนการข้อมูลข่าวสารไว้ดังนี้ คือ

1. เริ่มต้นที่ความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยที่เกิดขึ้น ซึ่งมีรายละเอียดสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1.1 ความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยต่อการขอมีสัญชาติไทย

- 1.1.1 สถานการณ์ความไม่แน่นอน ของชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทย คือการที่ชนกลุ่มน้อยเป็นคนไม่มีสัญชาติไทย ขาดสิทธิในการดำรงชีวิตต่าง ๆ รวมถึงการแสดงออกและปฏิกิริยาของบุคคลในครอบครัว ได้แก่ บิดา-มารดา คู่ชีวิต บุตร ส่วนบุคคลนอกครอบครัวคือเพื่อน แบ่งเป็นเพื่อนร่วมงาน เพื่อนในสถานศึกษา และครอบครัวของคู่ชีวิตในอนาคต

1.1.2 สาเหตุของสถานการณ์ความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทย คือ การเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐ ในการกำหนดให้สถานะบุคคลหรือให้สัญชาติไทย กับชนกลุ่มน้อย ที่มีอยู่บ่อยครั้ง และความเข้าใจผิดหรือความไม่รู้ของชนกลุ่มน้อยเอง รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ คือ ปัญหาครอบครัวและปัญหาทางการเงิน

1.1.3 ผลกระทบของความไม่แน่นอนผลที่เกิดกับชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทยคือ การถูกจำกัดสิทธิการแจ้งเกิด การถูกจำกัดสิทธิในการศึกษา การถูกจำกัดสิทธิในการทำงาน การถูกจำกัดสิทธิในการถือครองกรรมสิทธิ์ต่างๆ การถูกจำกัดสิทธิด้านแรงงาน และการถูกจำกัดสิทธิด้านการเดินทาง

2. ในลำดับต่อมาเป็นเรื่องของอารมณ์และความรู้สึกที่เกิดขึ้น เมื่อเกิดความไม่แน่นอนและการจัดการกับความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น โดยเน้นกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละระยะของความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น ทั้งวัตถุประสงค์ ช่องทางของข้อมูลข่าวสาร แหล่งข้อมูลข่าวสาร รวมถึงเนื้อหาของข้อมูลข่าวสาร ในที่นี้แบ่งตามระยะความไม่แน่นอนได้เป็น 3 ระยะ คือ กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร

2.1 ระยะก่อนเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย

2.2 ระยะเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย

2.3 ระยะที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว

3. ลำดับต่อมาเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสารซึ่งเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร คือ ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร เช่น การศึกษาของบุตรชนกลุ่มน้อย ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร คือ ความอารมณ์ความรู้สึกเป็นปัจจัยภายในของชนกลุ่มน้อยที่เป็นผู้แสวงหาข่าวสาร ได้แก่ ความอายและความกลัว, ความเครียด, ความเศร้าใจ, ความสับสนและความวิตกกังวลรวมถึงปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างบุคคล ปัจจัยเรื่องระยะการเดินทาง ปัจจัยเรื่องเวลา และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผลสรุปของการวิจัย การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ผู้วิจัยได้นำเสนอในบทต่อไป

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย ในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย” นี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและทราบถึงกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการขอสัญชาติไทย ของชนกลุ่มน้อยที่มีสัญชาติไทย ในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย และ ศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทย ของชนกลุ่มน้อยรวม ถึงการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกชนกลุ่มน้อยที่อยู่ในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงรายที่ได้รับสัญชาติไทยแล้วจำนวน 35 คน มีช่วงอายุระหว่าง 21-55 ปี แบ่งเป็น ชาย 15 คน หญิง 10 คน การศึกษาสูงสุดคือระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า ชนกลุ่มน้อยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป และโดยส่วนใหญ่จะเกิดที่ประเทศไทย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เวลาทั้งสิ้น 2 เดือน ตั้งแต่เดือน 6 กรกฎาคม – 1 กันยายน 2548 โดยผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธี Snowball technique และเลือกจากความสมัครใจของผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ จะต้องเป็นชนกลุ่มน้อยในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงรายที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นคำถามปลายเปิด ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการสร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มตัวอย่างก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ไว้ระดับหนึ่งก่อนแล้วจึงนัดสัมภาษณ์ ในกรณีวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะขึ้นอยู่กับความสะดวกของผู้ให้สัมภาษณ์ และระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะขออนุญาตบันทึกเทปเสียงไว้ด้วย ระยะเวลาในการสัมภาษณ์แต่ละรายใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมงครึ่ง ถึง 2 ชั่วโมง และหลังจากที่มีการถอดเทปคำสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยสุ่มให้ผู้สัมภาษณ์อ่านคำให้สัมภาษณ์ด้วย แต่เนื่องจากบางรายเป็นชนกลุ่มน้อยที่ไม่ถนัดภาษาไทยผู้วิจัยจะใช้วิธีการอ่านให้ฟัง ผลวิจัยสามารถสรุปได้เป็นลำดับดังนี้

1. เริ่มต้นที่ความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยที่เกิดขึ้น ซึ่งมีรายละเอียดสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1.1 ความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยต่อการขอมีสัญชาติไทย

1.1.1 สถานการณ์ความไม่แน่นอน ของชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทย คือการที่ชนกลุ่มน้อยเป็นคนไม่มีสัญชาติไทย ขาดสิทธิในการดำรงชีวิตต่าง ๆ

1.1.2 ปัจจัยที่ช่วยเพิ่มหรือลด สถานการณ์ความไม่แน่นอน คือ การแสดงออก และปฏิกิริยาของบุคคลในครอบครัว ได้แก่ บิดา-มารดา คู่ชีวิต บุตร ส่วนบุคคลนอกครอบครัวคือ เพื่อน แบ่งเป็นเพื่อนร่วมงาน เพื่อนในสถานศึกษา และครอบครัวของคู่ชีวิตในอนาคต

1.1.3 สาเหตุของสถานการณ์ความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทย คือ การเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐ ในการกำหนดให้สถานะบุคคลหรือให้สัญชาติไทย กับชนกลุ่มน้อย ที่มีอยู่บ่อยครั้ง และความเข้าใจผิดหรือความไม่รู้ของชนกลุ่มน้อยเอง รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ คือ ปัญหาครอบครัวและปัญหาด้านการเงิน

1.1.1 ผลกระทบของความไม่แน่นอนผลที่เกิดกับชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทยคือ การถูกจำกัดสิทธิการแจ้งเกิด การถูกจำกัดสิทธิในการศึกษา การถูกจำกัดสิทธิในการทำงาน การถูกจำกัดสิทธิในการถือครองกรรมสิทธิ์ต่างๆ การถูกจำกัดสิทธิด้านแรงงาน และการถูกจำกัดสิทธิด้านการเดินทาง

1.1.2 การจัดการกับความไม่แน่นอน คือ การหันหน้าเข้าสู่สถานะของความไม่แน่นอนในการขอมีสัญชาติไทย รวมถึงการหลบหนีปัญหาหรือสถานะที่เผชิญอยู่และการจัดการกับความไม่แน่นอน

2. ในลำดับต่อมาเป็นเรื่องของอารมณ์และความรู้สึกที่เกิดขึ้น เมื่อเกิดความไม่แน่นอน และการจัดการกับความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น โดยเน้นกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่

แตกต่างกันออกไปในแต่ละระยะของความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น ทั้งวัตถุประสงค์ ช่องทางของข้อมูล ข่าวสาร แหล่งข้อมูลข่าวสาร รวมถึงเนื้อหาของข้อมูลข่าวสาร ในที่นี้แบ่งตามระยะความไม่แน่นอนได้เป็น 3 ระยะ คือ กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร

2.1 ระยะก่อนเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย

2.2 ระยะเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย

2.3 ระยะที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว

3. ลำดับต่อมาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสารซึ่งเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร คือ ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร เช่น การศึกษาของบุตรชนกลุ่มน้อย ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร คือ ความอารมณ์ความรู้สึกเป็นปัจจัยภายในของชนกลุ่มน้อยที่เป็นผู้แสวงหาข่าวสาร ได้แก่ ความอายและความกลัว, ความเครียด, ความเศร้าใจ, ความสับสนและความวิตกกังวล รวมถึงปัจจัยด้านการสื่อสารระหว่างบุคคล ปัจจัยเรื่อง เรื่องระยะการเดินทาง เรื่องเวลา และปัจจัยอื่น ๆ

ดังมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. เริ่มต้นที่ความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยที่เกิดขึ้น ซึ่งมีรายละเอียดสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1.1 ความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยต่อการขอมีสัญชาติไทย

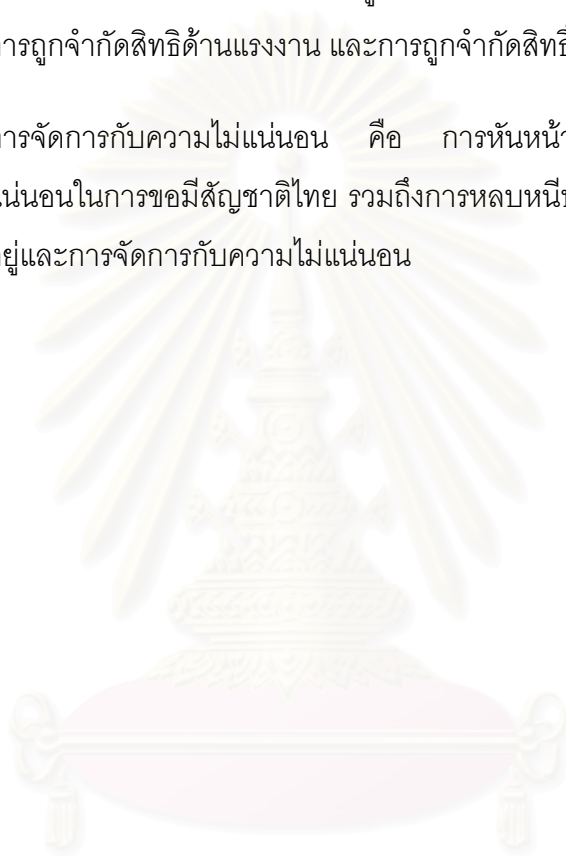
ก. สถานการณ์ความไม่แน่นอน ของชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทย คือการที่ชนกลุ่มน้อยเป็นคนไม่มีสัญชาติไทย ขาดสิทธิในการดำรงชีวิตต่าง ๆ

ข. ปัจจัยที่ช่วยเพิ่มหรือลด สถานการณ์ความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทย คือ การแสดงออกและปฏิกิริยา การยอมรับ หรือไม่ยอมรับ รวมถึงความเข้าใจหรือไม่เข้าใจของบุคคลในครอบครัว ได้แก่ บิดา-มารดา คู่ชีวิต บุตร ส่วนบุคคลนอกครอบครัวคือ เพื่อน แบ่งเป็นเพื่อนร่วมงาน เพื่อนในสถานศึกษา และครอบครัวของคู่ชีวิตในอนาคต

ค. สาเหตุของสถานการณ์ความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทย คือ การเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐ ในการกำหนดให้สถานะบุคคล

หรือให้สัญชาติไทย กับชนกลุ่มน้อย ที่มีอยู่บ่อยครั้ง และ ความเข้าใจผิดหรือ ความไม่รู้ของชนกลุ่มน้อยเอง รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ คือ ปัญหาครอบครัวและ ปัญหาด้านการเงิน

- ง. ผลกระทบของความไม่แน่นอนผลที่เกิดกับชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทยคือ การถูกจำกัดสิทธิการแจ้งเกิด การถูกจำกัดสิทธิในการศึกษา การถูกจำกัดสิทธิในการทำงาน การถูกจำกัดสิทธิในการถือครองกรรมสิทธิ์ต่างๆ การถูกจำกัดสิทธิด้านแรงงาน และการถูกจำกัดสิทธิด้านการเดินทาง
- จ. การจัดการกับความไม่แน่นอน คือ การหันหน้าเข้าสู่สภาวะของความไม่แน่นอนในการขอมีสัญชาติไทย รวมถึงการหลบหนีปัญหาหรือสภาวะที่เผชิญอยู่และการจัดการกับความไม่แน่นอน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 8 สาเหตุ รายละเอียดสถานการณ์ความไม่แน่นอนรวมถึงผลกระทบของความไม่แน่นอน
ของชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทย

สาเหตุ	รายละเอียดสถานการณ์ความไม่แน่นอน	ผลกระทบของความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นกับชนกลุ่มน้อย
การเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐในการกำหนดให้สถานะบุคคลหรือให้สัญชาติไทยกับชนกลุ่มน้อย ที่มีอยู่บ่อยครั้ง	<p>กลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อยไม่มีสัญชาติไทย ยังคงตกอยู่ในภาวะไร้สัญชาติ</p> <p>ปัจจัยที่ช่วยเพิ่มหรือลด สถานการณ์ความไม่แน่นอน คือ การแสดงออกและปฏิกิริยาของบุคคล (ความเข้าใจหรือไม่เข้าใจของบุคคลต่อไปนี้)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. บุคคลในครอบครัว ได้แก่ <ol style="list-style-type: none"> 1.1 บิดา – มารดาของชนกลุ่มน้อย 1.2 คู่ชีวิตของชนกลุ่มน้อย 1.3 บุตรของชนกลุ่มน้อย 2. การแสดงออกของคนในสังคม ได้แก่ <ol style="list-style-type: none"> 2.1 เพื่อน 2.2 เพื่อนร่วมงาน 2.3 เพื่อนในสถานศึกษา 2.4 ครอบครัวของคู่ชีวิตในอนาคต 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การถูกจำกัดสิทธิในการการแจ้งเกิด 2. การถูกจำกัดสิทธิในการศึกษา 3. การถูกจำกัดสิทธิในการทำงาน 4. การถูกจำกัดสิทธิในสิทธิในการครอบครองถือกรรมสิทธิ์ต่าง ๆ 5. การถูกจำกัดสิทธิในการคุ้มครองแรงงาน 6. การถูกจำกัดสิทธิในการเดินทาง
ความเข้าใจผิดหรือความไม่รู้ของชนกลุ่มน้อยเอง	<ol style="list-style-type: none"> 1.เกิดความกลัวไม่กล้าที่จะแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทย 2.เกิดความเบื่อบ่อยที่จะแสวงหาข้อมูลข่าวสารการขอมีสัญชาติไทย 	
ปัจจัยอื่น ๆ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปัญหาครอบครัว 2. ปัญหาทางการเงิน 	

2. กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของชนกลุ่มน้อยในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัด เชียงราย

เมื่อเกิดสถานการณ์ความไม่แน่นอน อันมีสาเหตุและผลกระทบต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ชนกลุ่มน้อยจะทำการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเป็นหลักในการจัดการกับความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้แบ่งระยะความไม่แน่นอนจากประเด็นสาเหตุจากความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

2.1 ระยะก่อนเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย

2.2 ระยะเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย

2.3 ระยะที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว

ซึ่งในแต่ละระยะของความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น มีวิธีการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อจัดการกับความไม่แน่นอนแตกต่างกันไปดังแสดงไว้ในตารางที่ 9

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 9 สาเหตุ ระยะเวลาไม่แน่นอน และวิธีการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อจัดการความไม่แน่นอน

สาเหตุ	ระยะเวลาไม่แน่นอน	วิธีการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อจัดการความไม่แน่นอน
การเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐในการกำหนดให้สถานะบุคคลหรือให้สัญชาติไทยกับชนกลุ่มน้อยที่มีอยู่บ่อยครั้ง	ระยะก่อนเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย	<ul style="list-style-type: none"> - การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร โดยการเฝ้าหาข่าวสาร (Active strategy) - การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร โดยการรอรับข่าวสาร (Passive strategy) - วิธีอื่น ๆ เช่น การแสวงหาข้อมูลข่าวสารโดยการฟังฟังตนเอง และการหลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสาร
	ระยะเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย	<ul style="list-style-type: none"> - การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร โดยการเฝ้าหาข่าวสาร (Active strategy) - การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร โดยการรอรับข่าวสาร (Passive strategy) - วิธีอื่น ๆ เช่น การแสวงหาข้อมูลข่าวสารโดยการฟังฟังตนเอง และการหลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสาร
	ระยะที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว	<ul style="list-style-type: none"> - การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร โดยการเฝ้าหาข่าวสาร (Active strategy) - การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร โดยการรอรับข่าวสาร (Passive strategy) - วิธีอื่น ๆ เช่น การแสวงหาข้อมูลข่าวสารโดยการฟังฟังตนเอง และการหลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสาร
ความเข้าใจผิดหรือความไม่รู้ของชนกลุ่มน้อยเอง	เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาใดก็ได้	<ul style="list-style-type: none"> - แก้ไขตามปัญหาที่เกิดขึ้น - วิธีอื่น ๆ เช่น การแสวงหาข้อมูลข่าวสารโดยการฟังฟังตนเอง และการหลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสาร
ปัจจัยอื่น ๆ	เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาใดก็ได้	<ul style="list-style-type: none"> - แก้ไขตามปัญหาที่เกิดขึ้น - วิธีอื่น ๆ เช่น การแสวงหาข้อมูลข่าวสารโดยการฟังฟังตนเอง และการหลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสาร

จากตารางจะเห็นได้ว่า เมื่อสาเหตุของความไม่แน่นอนเกิดจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐในการกำหนดให้สถานะบุคคลหรือให้สัญชาติไทย กับชนกลุ่มน้อย ที่มีอยู่บ่อยครั้ง เกิดขึ้นได้ในระยะความไม่แน่นอนจะมี 3 ระยะ แต่สาเหตุความไม่แน่นอนจากสาเหตุอื่น ๆ นั้นสามารถเกิดในเวลาใดก็ได้ ซึ่งในแต่ละระยะนั้นจะมีการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการจัดการความไม่แน่นอนที่แตกต่างกันไป โดยรายละเอียดจะนำเสนอต่อไป ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลโดยภาพรวม ดังนี้

(1) สาเหตุจากความเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐในการกำหนดให้สถานะบุคคลหรือให้สัญชาติไทยกับชนกลุ่มน้อยที่มีอยู่บ่อยครั้ง

- 1.1 ระยะเวลาเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย การแสวงหาข้อมูลข่าวสารในช่วงต้นนี้มุ่งเน้นการจัดการกับความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น จากการที่ชนกลุ่มน้อยต้องการที่จะเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย สถานการณ์อารมณ์ความรู้สึกในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่จะทราบว่าตนมีสิทธิขอมีสัญชาติไทยหรือไม่ เนื่องจากการถูกปฏิบัติที่แตกต่างไปจากคนไทยทั่วไป ทำให้เกิดความสงสัย และสับสนต่อสภาวะดังกล่าว อย่างไรก็ตาม จากการเผชิญกับสภาวะดังกล่าว ทำให้ชนกลุ่มน้อยเริ่มกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอมีสัญชาติไทยขึ้น วัตถุประสงค์หลักของชนกลุ่มน้อยคือ ต้องการทราบถึงสถานะบุคคลของตนเองว่ามีสิทธิการเข้าสู่การขอมีสัญชาติไทยหรือไม่ ด้วยการค้นหาด้วยตนเองก่อนโดยใช้การแสวงหาข้อมูลข่าวสารในลักษณะ การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร โดยการไต่หาข่าวสาร (Active strategy) และ การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร โดยการรอรับข่าวสาร (Passive strategy) รวมทั้งอาจใช้วิธีอื่น ๆ ร่วมด้วย
- 1.2 ระยะเวลาเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย ระยะเวลาที่ชนกลุ่มน้อยยังคงใช้การแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการจัดการความไม่แน่นอนเช่นเดิม แต่เนื้อหาที่แสวงหาข้อมูลข่าวสารนั้นต่างออกไป ในการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ยังคงใช้การแสวงหาข้อมูลข่าวสารในลักษณะ การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร โดยการไต่หาข่าวสาร (Active strategy) และ การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร โดยการรอรับข่าวสาร (Passive strategy) รวมทั้งอาจใช้วิธีอื่น ๆ ร่วมด้วย
- 1.3 ระยะเวลาที่รับสัญชาติไทยแล้ว ในระยะนี้หลังจากที่ได้ผ่านกระบวนการเสร็จสิ้นแล้ว จะเห็นได้ว่าการได้รับข้อมูลข่าวสารที่มากขึ้นทำให้อารมณ์ความรู้สึกเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ระยะนี้เป็นระยะของการลดความ

แน่นอนที่มีอยู่ให้หมดไป ในระยะนี้ความไม่แน่นอนเกี่ยวกับความไม่เข้าใจ ความไม่รู้ในวิธีการ กระบวนการการขอมีสัญชาติไทยได้รับการตอบสนอง แล้ว ในระยะที่ได้รับสัญชาติแล้วเนื้อหาข้อมูลข่าวสารที่ต้องการก็เปลี่ยนแปลงไปก็คือ การเตรียมความพร้อมเพื่อจะรับสัญชาติไทย

- (2) สาเหตุจากความเข้าใจผิดหรือความไม่รู้ของชนกลุ่มน้อยเอง ทำให้เกิดความไม่แน่นอนขึ้นในระยะเวลาใดก็ได้เริ่มตั้งแต่ชนกลุ่มน้อย รู้ว่ามีสิทธิ์หรือไม่ว่าจะเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย การจัดการกับความไม่แน่นอนนั้นใช้การอธิบายทำความเข้าใจกับบุคคลต่าง ๆ เป็นระยะ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง
- (3) สาเหตุจากปัจจัยอื่น ๆ ปัญหาต่าง ๆ ก็สามารถเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาใดก็ได้เช่นกันและส่วนใหญ่ก็จะเพิ่มความไม่แน่นอนให้กับชนกลุ่มน้อย การจัดการใช้วิธีการแก้ไขตามสถานการณ์ของปัญหานั้น ๆ หรือใช้วิธีอื่น ๆ ร่วมด้วย

เพื่อการตอบปัญหาการวิจัย เกี่ยวกับกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของชนกลุ่มน้อย ผู้วิจัยได้สรุปรายละเอียดอารมณ์ความรู้สึกและกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารตามสาเหตุหลักคือจากความที่ชนกลุ่มน้อยตกอยู่ในสภาวะไร้สัญชาติหรือไม่มีสัญชาติไทย ซึ่งแบ่งเป็นระยะความไม่แน่นอนเป็น 3 ระยะ ไว้ในตารางดังต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 10 ระยะความไม่แน่นอน อารมณ์ความรู้สึก และกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร

ระยะความไม่แน่นอน	อารมณ์ความรู้สึก	กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร				
		วัตถุประสงค์	วิธีการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อจัดการความไม่แน่นอน	แหล่งข้อมูลข่าวสาร	เนื้อหาข้อมูลข่าวสาร	ช่องทางข้อมูลข่าวสาร
ระยะก่อนเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย	สงสัย กลัว สับสน วิตก ไม่แน่ใจว่าตนจะสามารถเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยได้หรือไม่	เพื่อต้องการทราบว่าตนมีสิทธิในการเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยหรือไม่หรือมีสิทธิขอมีสัญชาติไทยหรือไม่	- การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร โดยการเฝ้าหาข่าวสาร (Active strategy) - การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร โดยการรอรับข่าวสาร (Passive strategy) - วิธีอื่น ๆ เช่น การแสวงหาข้อมูลข่าวสารโดยการพึ่งพิงตนเอง และการหลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสาร	ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนที่รับสัญชาติไทยแล้ว ญาติ	การมีสิทธิขอสัญชาติไทยหรือไม่และการเตรียมตัวเพื่อพร้อมเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย(การพิสูจน์สถานะบุคคล)	สื่อบุคคล ได้แก่ การประชุม การพูดการสอบถาม พุดคุย และการพูดปากต่อปาก
ระยะเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย	สงสัย วิตก เครียด กังวลและกลัว ปรับตัวเพื่อยอมรับ	เพื่อความเข้าใจกับกระบวนการขอมีสัญชาติไทย และวิธีการดำเนินการต่าง ๆ ในแต่ละขั้นตอน	- การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร โดยการเฝ้าหาข่าวสาร (Active strategy) - การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร โดยการรอรับข่าวสาร (Passive strategy) - วิธีอื่น ๆ เช่น การแสวงหาข้อมูลข่าวสารโดยการพึ่งพิงตนเอง และการหลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสาร	ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนที่รับสัญชาติไทยแล้ว ญาติ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการขอมีสัญชาติไทย เช่น เจ้าหน้าที่อำเภอ เจ้าหน้าที่จังหวัด	ข้อมูลเกี่ยวกับการติดต่อ ดำเนินการเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทย และหลังจากเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยแล้ว รวมการติดตามผลการยื่นคำร้องขอมีสัญชาติไทยแล้ว	สื่อบุคคล ได้แก่ การประชุม การพูดการสอบถาม พุดคุย และการพูดปากต่อปาก
ระยะที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว	คลายความวิตก ความกลัวและความกังวลและความเสียใจต่าง ๆ	เพื่อปรับตัวและเตรียมความพร้อมก่อนได้รับสัญชาติไทย	- การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร โดยการเฝ้าหาข่าวสาร (Active strategy) - การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร โดยการรอรับข่าวสาร (Passive strategy) - วิธีอื่น ๆ เช่น การแสวงหาข้อมูลข่าวสารโดยการพึ่งพิงตนเอง และการหลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสาร	ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนที่รับสัญชาติไทยแล้ว	เกี่ยวกับการติดต่อเพื่อขอรับสัญชาติไทยและการปฏิบัติหลังได้รับสัญชาติไทยแล้ว	สื่อบุคคล ได้แก่ การสอบถาม พุดคุย

จากตารางเมื่อเกิดความไม่แน่นอนขึ้น จะมีเรื่องของอารมณ์ความรู้สึกเกิดขึ้นด้วย ในแต่ละระยะของความไม่แน่นอน อารมณ์ความรู้สึกก็แตกต่างกันออกไป และมีผลกระทบต่อกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

ในระยะแรกเป็นช่วงของความสงสัย สับสน ไม่แน่ใจในว่าตนมีสิทธิเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยหรือไม่ หรือที่จะขอมีสัญชาติไทยได้หรือไม่ ในระยะแรกทราบจากการที่ชนกลุ่มน้อยถูกปฏิบัติที่แตกต่างไปจากคนไทยทั่วไป ทำให้เกิดความสงสัย และสับสนต่อสภาวะดังกล่าว อย่างไรก็ตาม จากการเผชิญกับสภาวะดังกล่าว ทำให้ชนกลุ่มน้อยเริ่มกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอมีสัญชาติไทยขึ้น วัตถุประสงค์หลักของชนกลุ่มน้อยคือ ต้องการทราบถึงสถานะบุคคลของตนเองว่ามีสิทธิการการเข้าสู่การขอมีสัญชาติไทยหรือไม่ โดยแหล่งข่าวสารที่สำคัญคือผู้ใหญ่บ้านถือเป็นบุคคลที่ชนกลุ่มน้อยให้ความไว้วางใจมากที่สุด และเป็นบุคคลที่ถูกต้องหวังว่าเป็นผู้มีความรู้ และประสบการณ์ในด้านนี้ อีกทั้งเป็นผู้มีความใกล้ชิดกับหน่วยงานราชการ ข้อมูลที่ได้จากผู้ใหญ่บ้านจะเป็นการหาคำตอบว่าสถานะบุคคลของชนกลุ่มน้อยที่แท้จริงว่าตนจะสามารถมีสิทธิเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยได้หรือไม่ เนื่องจากด้วยความหลากหลายของชาติพันธุ์ของชนกลุ่มน้อยและอีกทั้งไม่มีข้อมูล ข้อกำหนด หรือกฎหมายที่สามารถบ่งชี้ในคุณลักษณะหรือคุณสมบัติที่แท้จริงของชนกลุ่มน้อยที่จะขอมีสัญชาติไทยได้ ซึ่งต้องใช้การตรวจสอบจากหลายหน่วยงานและหลายขั้นตอน ซึ่งเหล่านี้ ยิ่งทำให้ความสับสน ความสงสัยที่เกิดขึ้นและความไม่แน่ใจของชนกลุ่มน้อยที่มีอยู่เพิ่มขึ้น การจัดการความไม่แน่นอนกระทำได้อีกโดยการแสวงหาข้อมูลข่าวสารจากแหล่งอื่น ๆ ทั้งจากเพื่อนที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว หรือญาติที่สามารถช่วยในเรื่องของข้อมูลที่สามารถนำมาเปรียบเทียบได้

ต่อมาเมื่อได้รับการยืนยันว่าสามารถเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยได้ ในช่วงนี้เป็นช่วงที่เข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย ช่วงนี้เป็นช่วงที่วิกฤตที่สุดก็ว่าได้เพราะชนกลุ่มน้อยจะต้องตกอยู่ สภาวะของอารมณ์ความรู้สึกที่ เครียด กังวลใจควบคู่กับกับความสงสัยและความกลัว ว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะได้ผลตามความหมายหรือไม่ และเนื่องจากเป็นขั้นตอนของการพิสูจน์บุคคลว่าหลักฐานที่มีอยู่เพียงพอหรือไม่สำหรับการยื่นขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย ในความไม่รู้ ไม่มี ความเข้าใจมาก่อน ถึงแม้จะได้รับข้อมูลข่าวสารมาบ้างแต่ก็ไม่มีมีข้อมูลที่แน่ชัดสำหรับการจัดการกับความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นนี้ เนื่องจากในระยะแรกระยะก่อนเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย นั้น ข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการได้ว่าสามารถขอมีสัญชาติไทยได้หรือไม่ และการเตรียมตัวเพื่อพร้อมในการเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย ยังไม่มีการลงลึกถึงรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับวิธีการและเอกสาร ระยะนี้จึงเป็นรอยต่อของการปรับตัว และเป็นระยะของความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นคือ หากหลักฐานไม่ครบอาจถูกตีคืนไม่รับการพิจารณาให้ยื่นพิสูจน์หลักฐานเพื่อ

ขอมีสัญชาติไทยได้ ในช่วงนี้กระบวนการของการแสวงหาข้อมูลจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปจาก
 ระยะแรก ทั้งแหล่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นตัวบุคคล เนื้อหาของข้อมูลข่าวสารที่ต้องการและช่องทาง
 ของข้อมูลข่าวสาร

จากข้อมูลข่าวสารที่ได้มาจากแหล่งเดียวกันกับระยะแรก คือ จากผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนที่
 ได้รับสัญชาติไทยแล้ว ที่เพิ่มเข้ามาคือเจ้าหน้าที่อำเภอ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการ
 ขอมีสัญชาติไทยไม่ว่าจะเป็นระดับอำเภอหรือจังหวัด เนื่องจากส่วนใหญ่ถึงแม้จะทราบว่าควร
 เตรียมตัวอย่างไรเท่านั้น เรื่องความรู้เกี่ยวกับการขอมีสัญชาติที่แท้จริงยังเป็นเรื่องที่ต้องการในระยะ
 นี้ เพราะนอกจากความรู้ในการเตรียมตัวและเอกสารแล้ว ข้อมูลข่าวสารที่เป็นกระบวนการขอมี
 สัญชาติไทยจะเป็นประโยชน์เพื่อการติดตามผลการพิจารณาและอนุมัติให้สัญชาติไทยแก่ชนกลุ่ม
 น้อย

จากการที่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกระบวนการขอมีสัญชาติเพิ่มมากขึ้น ทำให้ชนกลุ่มน้อยมีความรู้ และ
 ความเข้าใจเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทยเพิ่มมากขึ้น หลังจากที่ได้ผ่านกระบวนการเสร็จสิ้นแล้ว
 จะเห็นได้ว่าการได้รับข้อมูลข่าวสารที่มากขึ้น ทำให้อารมณ์ความรู้สึกเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น
 ระยะนี้เป็นระยะของการลดความแน่นอนที่มีอยู่ให้หมดไป วัตถุประสงค์ในการแสวงหาข้อมูล
 ในช่วงนี้โดยรวม ๆ จึงเป็นเรื่องของข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการเตรียมพร้อมเพื่อรับสัญชาติไทย

3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย

ในความรู้ที่เกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทย ในช่วงแรก ๆ นั้น ความไม่รู้ ความไม่เข้าใจใน
 กระบวนการขอมีสัญชาติไทย หรือแม้ว่าจะพอเข้าใจอยู่บ้าง แต่เนื่องจากความไม่แน่นอนของชน
 กลุ่มน้อยเอง ที่มีสาเหตุหลักมาจาก สภาวะของการไม่มีสัญชาติไทย ซึ่งส่งผลกระทบต่ออารมณ์
 ความรู้สึกที่เกิดขึ้นถือว่าเป็นปัจจัยที่เกิดจากภายในตัวชนกลุ่มน้อยคือผู้แสวงหาข้อมูลข่าวสาร
 ดังนี้

ก. ปัจจัยที่เลือกอันวยต่อการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร

ปัจจัยด้านการศึกษา

โดยทั่วไปแล้วบุตรของชนกลุ่มน้อยส่วนใหญ่ จะเป็นคนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาแล้ว เป็น
 ผู้ที่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ดีกว่า ไม่ว่าจะเป็นทักษะด้านการพูด ฟัง อ่าน เขียน และส่วนใหญ่
 หากเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเอกสาร ไม่ว่าจะเป็นการอ่าน หรือการเขียน โดยทั่วไปแล้วจะให้บุตร

เป็นผู้ดำเนินการโดยที่ชนกลุ่มน้อยที่เป็นผู้ปกครองจะเป็นผู้ให้ข้อมูล หากบุตรของชนกลุ่มน้อยให้ความสนใจในการติดตาม จะช่วยให้ความการดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ง่ายขึ้น

ข. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร

ด้านจิตวิทยา

(1) ความอายและความกลัว

ความอายและความกลัวเป็นความรู้สึกแรก ๆ ที่เกิดขึ้นเมื่อต้องอยู่ร่วมกันกับสังคมภายนอก

(2) ความเครียด

ความเครียดจะเกิดขึ้นหากมีความกดดันจากความอายและความกลัว ความเครียดที่เกิดขึ้นเกิดจากการกดดันจากคำพูดจากคนรอบข้างที่เหมือนเป็นการดูหมิ่นเหยียดหยาม บางคนคิดมากจนอยากอยู่เฉย ๆ ไม่ต้องการดิ้นรนอะไร อยากลาออกจากงาน ไม่อยากไปทำงาน ไม่อยากไปโรงเรียน

(3) ความเสียใจ

ความเสียใจเป็นปฏิกิริยาที่ต่อเนื่องจากความเครียดที่เกิดขึ้น หลายคนแสดงออกด้วยการร้องไห้

(4) ความสับสนและความวิตกกังวล

นอกจากความอาย ความเสียใจแล้วอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้น คือ เกิดความวิตกกังวลและความสับสนและการคาดหวังว่าสักวันจะต้องได้สัญชาติไทย แต่เมื่อเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยแล้ว ความคาดหวังที่จะได้สัญชาติไทยอาจจะไม่ได้ตามที่คาดหวัง ทำให้เกิดความวิตกกังวล และความสับสนและความกลัวว่าจะไม่ได้รับสัญชาติไทย

โดยภาพรวมจะเห็นได้ว่าปัจจัยดังกล่าวเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของชนกลุ่มน้อย ด้วยสภาวะของการไร้สัญชาติ ทำให้ตัวของชนกลุ่มน้อยเองเห็นว่า

เป็นปมด้อย ซึ่งหากการแสวงหาข้อมูลข่าวสารช่วยให้ได้รับสัญชาติไทยในที่สุด ก็จะสามารถลดปัจจัยดังกล่าวข้างต้นออกจากชนกลุ่มน้อย

ปัญหาในเรื่องการสื่อสารระหว่างบุคคล

การสื่อสารระหว่างผู้ใหญ่บ้านกับชนกลุ่มน้อย

การสื่อสารระหว่างผู้ใหญ่บ้านกับชนกลุ่มน้อยมัก เกิดปัญหาในการสื่อสารขึ้นบ่อยครั้ง เนื่องจากเป็นการสื่อสารกับคนจำนวนมาก เนื่องจากในการแจ้งเรื่องแต่ละครั้งผู้ใหญ่บ้านจะเรียกประชุมและแจ้งข้อมูลให้ทราบพร้อมกันในที่ประชุม ด้วยบทบาทของผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำในการประชุม และข้อมูลข่าวสารที่ได้จะเป็นข้อมูลที่เป็นการรับคำสั่งมาจากทางอำเภออีกครั้งหนึ่ง บางครั้งอาจไม่ตรงตามความต้องการหรือความคาดหวังของชนกลุ่มน้อย ทำให้เกิดช่องว่างทางการสื่อสาร ผู้ใหญ่บ้านอาจจะไม่สามารถจะทำความเข้าใจกับชนกลุ่มน้อยได้อย่างชัดเจน

ปัจจัยด้านระยะทาง

ในระยะทางและสถานที่ที่เจ้าหน้าที่นัดหมายในกระบวนการขอมีสัญชาติไทย บางครั้งในแต่ละสถานที่ไม่ใช่สถานที่ที่อยู่ในหมู่บ้านใกล้เคียง การเดินทางต้องใช้ยานพาหนะ ซึ่งหากครอบครัวใดที่ไม่มียานพาหนะ ระยะทางก็เป็นอุปสรรคหนึ่งในการแสวงหาข้อมูล

ปัจจัยเรื่องเวลา

ในการขอมีสัญชาติไทยนั้นแต่ละกระบวนการต้องใช้ระยะเวลานานพอสมควร และข่าวสารที่ได้รับมาในช่วงเวลาที่ต่างกันเป็นอุปสรรคต่อการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของชนกลุ่มน้อยได้เหมือนกัน

ง. ปัจจัยอื่น ๆ เช่นปัจจัยด้านข้อมูล ปัจจัยด้านข้อจำกัดด้านภาษา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อภิปรายผลการวิจัย

จากปัญหาการวิจัยที่ต้องการศึกษาถึง กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการขอสัญชาติไทย ของชนกลุ่มน้อยที่มีสัญชาติไทย ในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย และศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทย ของชนกลุ่มน้อย รวมถึงการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทยนั้น ผู้วิจัยได้ลำดับผลการวิจัยเป็นลำดับ โดยเริ่มตั้งแต่สาเหตุสถานการณ์ความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อย สถานการณ์ความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยและผลกระทบต่อสถานการณ์ความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อย และการจัดการความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อย โดยเน้นการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสารรวมถึงปัญหาในการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ในส่วนของการอภิปรายนี้ผู้วิจัยจะอภิปรายเป็นลำดับเช่นกัน ดังนี้

1. ความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยต่อการขอมีสัญชาติไทย
2. กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร
3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร

ความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยต่อการขอมีสัญชาติไทย

ผลการวิจัยพบว่า สถานการณ์ความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทย นั้นมีอยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่เริ่มทราบว่าตนถูกปฏิบัติแตกต่างไปจากคนส่วนใหญ่ของประเทศ (คนสัญชาติไทย) ไม่ว่าจะทราบด้วยวิธีใดก็ตาม สถานะนี้ทำให้ชนกลุ่มน้อยเกิดอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ที่แตกต่างกันเป็นช่วง ๆ โดยในช่วงแรกเกิดความ สับสน สงสัย ไม่แน่ใจในความไร้สัญชาติของตนว่าตนจะสามารถเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยได้หรือไม่ ต่อมา หากทราบแล้วว่าตนมีคุณสมบัติสามารถเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สถานะบุคคลเพื่อขอมีสัญชาติไทยได้เกิดความเครียด ความวิตก กังวลและความกลัว แต่เมื่อปรับตัวได้และยอมรับในกระบวนการที่มีการยื่นคำร้องพิสูจน์สถานะบุคคลเพื่อขอมีสัญชาติไทย ก็จะช่วยคลายความวิตกกังวลและความเครียด นอกจากนี้ ยังมีสถานการณ์อื่น ๆ ที่มีผลกระทบทำให้เกิดการเพิ่ม การลด หรือการคงที่ของความไม่แน่นอนเป็นระยะ ๆ ได้แก่ ปฏิกริยาของบุคคลรอบข้างและปัจจัยแทรกอื่น ๆ

หากจะให้ความหมายความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น สามารถให้ความหมายได้เป็น 2 ระดับ ได้แก่ระดับบุคคล และระดับครอบครัว ดังนี้

การให้ความหมายความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นในระดับบุคคล เป็นการให้ความหมายจากอารมณ์ความรู้สึกของผู้ปกครอง ซึ่งความแตกต่าง ของอารมณ์ความรู้สึกในแต่ละช่วงแสดงถึงการให้ความหมายความไม่แน่นอนที่แตกต่างกันนั่นเอง ซึ่งสามารถอธิบายได้ตามการให้ความหมายความไม่แน่นอนของออสตินและคณะ (Austin and et al., 1998) ที่ได้ให้ความหมายความไม่แน่นอนเกี่ยวกับสุขภาพในแง่มุมมองของจิตวิทยาบุคคลไว้ว่า มีการให้ความหมายความไม่แน่นอนอยู่ 3 แบบ ได้แก่

1. การให้ความหมายความไม่แน่นอนจากการวิเคราะห์การตัดสินใจทางคลินิก เป็นความไม่แน่นอนที่เกี่ยวกับการตัดสินใจทางคลินิก เช่น ความไม่แน่นอนที่เกิดจากความผิดพลาดของข้อมูลทางคลินิก หรือเกิดจากความไม่ชัดเจนของข้อมูลทางคลินิก และการแปลผลที่หลากหลาย ความไม่แน่นอนที่เกี่ยวกับผลการรักษา โดยสรุปคือเป็นการให้ความหมายความไม่แน่นอนต่อความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลข่าวสารกับการวินิจฉัยและการวิเคราะห์ทางคลินิก
2. การให้ความหมายไม่แน่นอนในแง่ของความเครียด และการจัดการความเครียดที่เกิดขึ้น ซึ่งโดยทั่วไปคนเราต้องการที่จะทราบว่าอะไรกำลังจะเกิดขึ้นและสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นมีความหมายต่อชีวิตที่ปกติสุขของเขาหรือไม่ ในขณะที่เดียวกันเขาก็ต้องการทราบถึงสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นเฉพาะในแง่มุมมองเชิงบวกเท่านั้น นั่นคือคนเราแสวงหาความรู้ และประเมินความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างตัวเองกับสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี การให้ความหมายในแง่นี้จึงเป็นเรื่องของการให้ความหมาย 2 ระดับคือ ในระดับแรกเป็นการให้ความหมายต่อสิ่งที่ทำให้เกิดความเครียด ระดับต่อมา ก็ให้ความหมายต่อแหล่งข้อมูลข่าวสาร และความสามารถในการจัดการต่อสิ่งที่ทำให้เกิดความเครียดนั้น นั่นคือ เป็นการให้ความหมาย ความไม่แน่นอนที่เกิดจากความสับสนทางจิตของบุคคลเกี่ยวกับการให้ความหมายต่อข้อมูลข่าวสารบางอย่างที่ได้รับนั่นเอง
3. การให้ความหมาย ความไม่แน่นอนในแง่ความเจ็บป่วย คล้ายกับการให้ความหมายในแง่ของความเครียดและการจัดการความเครียด แต่เน้นที่ความเจ็บป่วย เป็นเรื่องของกรณีที่ไม่สามารถตัดสินใจความหมายของความสัมพันธ์ ระหว่างความเจ็บป่วยกับสถานะที่เป็นอยู่ หรือ คือการขาดความสามารถในการรับรู้เกี่ยวกับความเจ็บป่วย โดย

ความหมายของข้อมูลข่าวสารที่ได้นั้นมีคลุมเครือ หรือความไม่ชัดเจนในเรื่อง
ระยะของความเจ็บป่วย ความซับซ้อนของการรักษาและการดูแล การขาดข้อมูล
เกี่ยวกับการวินิจฉัยและความรุนแรงของโรค รวมทั้งการที่ไม่สามารถพยากรณ์โรคได้

จากการให้ความหมายของความไม่แน่นอนทั้ง 3 ประการดังกล่าว สามารถอธิบายให้
ความหมายความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทยที่มีสาเหตุมาจากความเป็น
คนไร้สัญชาติหรือไม่มีสัญชาติไทยตามระยะของความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น ดังนี้

ในช่วงแรกเป็นช่วงเวลาที่ชนกลุ่มน้อยพบว่าถูกปฏิบัติที่แตกต่างไปจากคนไทยทั่วไป เป็น
ช่วงของสภาวะที่ชนกลุ่มน้อยรับทราบที่กำลังเผชิญกับบางอย่างที่เกิดขึ้นและประเินถึง
ผลกระทบต่อชีวิตอันเป็นปกติสุข จากการที่ต้องเผชิญกับสภาวะของความไร้สัญชาติหรือการไม่มี
สัญชาติไทย ชนกลุ่มน้อยเมื่อทราบว่าตนมีสิทธิที่จะขอมีสัญชาติไทย ซึ่งเป็นหนทางที่จะพ้นจาก
สภาวะที่ต้องเผชิญจึงเริ่มแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อยืนยันความปกติของตน ในขณะเดียวกัน ชน
กลุ่มน้อยก็จะประเินผลกระทบที่เกิดขึ้นจากข้อมูลที่ได้รับว่า หากชนกลุ่มน้อยไม่มีสัญชาติไทย
และไม่สามารถขอมีสัญชาติไทยได้จะกระทบต่อชีวิตที่เป็นปกติสุขหรือไม่ มีการให้ความหมาย 2
ระดับ คือ ให้ความหมายต่อความที่ต้องอยู่ในสภาวะของการไร้สัญชาติหรือการไม่มีสัญชาติไทย
และให้ความหมายต่อแหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ ไม่ว่าจะเป็ข้อมูลจากใคร รวมทั้งยังให้
ความหมายต่อความสามารถในการจัดการกับสภาวะดังกล่าวที่ชนกลุ่มน้อยต้องเผชิญได้ ดังนั้น
ในระยะนี้ การให้ความหมายของชนกลุ่มน้อยจึงเป็นการให้ความหมายในแง่ของความเครียด และ
การจัดการกับความเครียดที่เกิดขึ้น

หลังจากที่ทราบแล้วว่าต้องเผชิญกับสภาวะที่ไร้สัญชาติหรือไม่มีสัญชาติไทยนั้นแล้ว ชน
กลุ่มน้อยก็เริ่มมีการแสวงหาหนทางเพื่อจัดการกับสภาวะที่ต้องเผชิญนี้ คือการขอมีสัญชาติไทย
แต่ในช่วงนี้ชนกลุ่มน้อยยังมีความรู้ไม่เพียงพอ ยังมีความสงสัยต่อข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ เกิดความ
ไม่แน่นอนต่อข้อมูลนั้น ทั้งในเรื่องความชัดเจนของการเข้าถึงการมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย
เนื่องจากขั้นตอนของการพิจารณาหรือพิสูจน์สถานะบุคคลเพื่อขอมีสัญชาติไทยนั้นยังมีความ
หลากหลาย และซับซ้อน และความไม่แน่นอนเกี่ยวกับกระบวนการขอมีสัญชาติไทยอันเนื่องจาก
ข้อกฎหมาย หรือข้อกำหนดต่าง ๆ จึงเป็นการให้ความหมายความไม่แน่นอนในการวิเคราะห์การ
ตัดสินใจทางคลินิก นอกจากนี้เมื่อได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเริ่มเข้าสู่กระบวนการขอมี
สัญชาติไทยและนำมาเปรียบเทียบข้อมูลของตนเอง แต่ก็ยังไม่แน่ใจว่าตนมีสิทธิที่จะเข้าสู่
กระบวนการขอมีสัญชาติหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ชนกลุ่มน้อยก็จะนำข้อมูลการเปรียบเทียบ
ดังกล่าวมาประเินและตัดสินใจว่าจะกระทบต่อชีวิตที่เป็นปกติสุขหรือไม่ อย่างไร ทำให้เกิดความ

สับสนทางจิตคือ เกิดความเครียดขึ้น จึงเป็นการให้ความหมายหนึ่งด้วย ดังนั้นในระยะนี้การให้ความหมายตามสภาวะที่เกิดขึ้นจึงเป็นการให้ความหมาย 2 แบบดังที่อธิบายมา

อย่างไรก็ตาม การให้ความหมายความไม่แน่นอนระดับบุคคลที่มีสาเหตุจากปฏิกิริยาของบุคคลรอบข้างและสาเหตุจากปัจจัยแทรกอื่นๆ นั้น ไม่เกี่ยวกับการให้ความหมายความไม่แน่นอนแต่เป็นเรื่องของการประเมินสถานการณ์หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและที่เข้ามาเป็นระยะ ๆ ในชีวิตนั้นว่ากระทบต่อความปกติสุขของชีวิตหรือไม่ จึงเป็นการให้ความหมาย ความไม่แน่นอนในแง่ของความเครียดและการจัดการความเครียดที่เกิดขึ้นอยู่

ส่วนการให้ความหมายในระดับครอบครัวนั้น จากสถานการณ์ความไม่แน่นอนที่กล่าวมาแล้วนั้น หากใช้ทฤษฎีระบบในการวิเคราะห์ ความไม่แน่นอนระดับบุคคลนั้นย่อมกระทบต่อความไม่แน่นอนระดับครอบครัวด้วย อุทุมพร ตรังคสมบัติ (2541) ได้อธิบายความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นกับครอบครัวว่า ครอบครัวนั้นเป็นระบบ ระบบหนึ่ง มีระบบย่อยอยู่หลายระบบ หนึ่งในระบบย่อยนั้นคือระบบของพ่อ แม่ กับบุตร ที่เป็นเรื่องความสัมพันธ์และการมีบทบาทต่อกัน เมื่อระบบไม่ว่าจะเป็นระดับใดเกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งในระดับใหญ่ในที่นี้คือระบบครอบครัวหรือระดับย่อยคือระบบพ่อ แม่ กับบุตร ก็ย่อมส่งผลกระทบต่อซึ่งกันและกัน ในกรณีของชนกลุ่มน้อยนี้เมื่อพ่อ แม่ เป็นคนไร้สัญชาติหรือไม่มีสัญชาติไทย โดยความสัมพันธ์ที่มีอยู่ เกิดผลกระทบกับบุตร เกิดผลกระทบจากสภาวะที่เกิดขึ้น นั่นคือระบบย่อยเกิดการเปลี่ยนแปลง ย่อมส่งผลกระทบต่อระบบครอบครัวทั้งระบบ และนำมาซึ่งความสับสน ทำให้เกิดความไม่สมดุล เกิดความไม่แน่นอนของระบบครอบครัวขึ้น

เมื่อเกิดความไม่แน่นอนและมีการให้ความหมาย ความไม่แน่นอนทั้งในระดับบุคคลและระดับครอบครัวแล้ว ความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นยังส่งผลกระทบต่อชนกลุ่มน้อย กล่าวคือชนกลุ่มน้อยมีปฏิกิริยาต่อความไม่แน่นอน ที่แสดงออกด้านอารมณ์ความรู้สึก ได้แก่ การเกิดความเครียด ความวิตกกังวล ความเสียใจ และความกลัว โดยแสดงออกมาด้วยการร้องไห้ การหลีกเลี่ยงข้อมูล สอดคล้องกับงานวิจัยของ เดล และคณะ (Dale and et al, 2000) ได้ทำศึกษาเกี่ยวกับการใช้การสื่อสารในการจัดการความไม่แน่นอน โดยใช้ผู้ป่วยเอดส์เป็นกรณีศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ผู้ป่วยจะใช้ทั้งการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร และหลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสารในการจัดการกับความไม่แน่นอนที่ต่างเผชิญ

กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของชนกลุ่มน้อย

จากผลการวิจัยพบว่า ความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยนั้นมาจากหลายสาเหตุ และชนกลุ่มน้อยเองมีการจัดการจัดการกับความไม่แน่นอนเหล่านั้นอยู่หลายวิธี แต่จากวัตถุประสงค์การวิจัยที่ต้องการหาคำตอบเรื่องกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อยในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย การอภิปรายผลในส่วนนี้จะเน้นเฉพาะการจัดการกับความไม่แน่นอนที่มีสาเหตุจากความความเข้าใจผิด หรือความไม่รู้ของชนกลุ่มน้อยเอง และการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐในการกำหนดให้สถานะบุคคลหรือให้สัญชาติไทย กับชนกลุ่มน้อย ที่มีอยู่บ่อยครั้ง โดยใช้การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร

ความไม่แน่นอนของชนกลุ่มน้อยที่เกิดขึ้น สามารถแบ่งระยะของความไม่แน่นอนได้เป็น 3 ระยะได้แก่ ระยะก่อนเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย ระยะเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย และระยะที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในแต่ละระยะนั้นมีความแตกต่างกัน ทั้งวัตถุประสงค์ แหล่งข้อมูลข่าวสาร เนื้อหาข้อมูลข่าวสาร และช่องทางข้อมูลข่าวสาร ดังในตารางที่ 10

จากทฤษฎีการลดความไม่แน่นอนและทฤษฎีการจัดการความไม่แน่นอน การแสวงหาข้อมูลข่าวสารมีอยู่ 3 วิธี คือ การรอรับข้อมูลข่าวสาร การเฝ้าหาข้อมูลข่าวสาร และการมีปฏิสัมพันธ์เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสาร อย่างไรก็ตาม ในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อยนั้น ชนกลุ่มน้อยไม่ได้แสวงหาข้อมูลข่าวสารด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง แต่ใช้หลาย ๆ วิธีรวมกัน เช่น กรณีการรวมกลุ่มของชนกลุ่มน้อยนั้นเป็นการเฝ้าหาข้อมูลข่าวสารที่พาตัวเองเข้าสู่สิ่งแวดล้อมที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสาร เป็นทั้งการรอรับข้อมูลข่าวสารที่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากสิ่งที่มีอยู่ คือประสบการณ์ของชนกลุ่มน้อยคนอื่น ๆ และยังเป็นทั้งการปฏิสัมพันธ์เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารด้วย เพราะเมื่อได้ข้อมูลข่าวสารจากชนกลุ่มน้อยคนอื่น ๆ แล้วลองนำมาเปรียบเทียบกับปรับใช้กับตนเอง เป็นต้น

หากจะอธิบายแยกการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทยตามทฤษฎีการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร 3 วิธีนั้นสามารถแยกอธิบายได้ดังนี้

การรวบรวมข้อมูลข่าวสาร เป็นการสังเกตประสบการณ์ของบุคคลอื่น หรือรับข้อมูลข่าวสารจากสิ่งที่มีอยู่แล้ว เช่น การชนกลุ่มน้อย จดจำ การเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทยกับชนกลุ่มน้อยคนอื่น ๆ ที่ได้สัญชาติไทยแล้วก่อนหน้านี้ เป็นต้น

การเฝ้าหาข้อมูลข่าวสาร เป็นการแสวงหาข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ หรืออาจจะนำตัวเองเข้าไปสู่สิ่งแวดล้อมที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารเพื่อให้ได้ความรู้ใหม่ ๆ เช่น การสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ หรือบุคคลอื่น ๆ เป็นต้น

การมีปฏิสัมพันธ์เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสาร เป็นการได้ข้อมูลข่าวสารจากประสบการณ์โดยตรงของบุคคลและการทดลองด้วยตัวเอง เช่น การที่ชนกลุ่มน้อยได้รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ มาไม่ว่าจะจากช่องทางใด ชนกลุ่มน้อยนำข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ได้มาเปรียบเทียบและเพื่อปรับใช้กับตัวเอง

นอกจากชนกลุ่มน้อยจะมีการแสวงหาข้อมูลข่าวสารแล้ว ในบางครั้งก็มีการหลีกเลี่ยงข่าวสารด้วยข้อมูลข่าวสารที่หลีกเลี่ยงนั้น มักจะเป็นข้อมูลข่าวสารที่ทำให้เกิดความสับสน หรือการบั่นทอนจิตใจหรือกำลังใจ ทำให้เกิดความเครียด ซึ่งเป็นกลไกหนึ่งในการป้องกันตนเองแบบหนึ่งเพื่อไม่ให้ความไม่แน่นอนที่มีอยู่แล้วนั้นเพิ่มขึ้น ตัวอย่างเช่น ไม่ต้องการฟังการพิจารณาหรือการบอกกล่าวถึงความเป็นชนกลุ่มน้อย และการที่ชนกลุ่มน้อยอาจจะไม่สามารถถึงการขอมีสัญชาติไทยได้ คล้ายกับที่ เดลและคณะ (Dale and et al., 2000) ได้ศึกษาการใช้การสื่อสารในการจัดการกับความไม่แน่นอน โดยใช้ผู้ป่วยเอดส์เป็นกรณีศึกษา พบว่าผู้ป่วยจะใช้ทั้งการแสวงหาข้อมูลข่าวสารและการหลีกเลี่ยงข่าวสารในการจัดการความไม่แน่นอนที่ต้องเผชิญ ในกรณีการหลีกเลี่ยงข้อมูลข่าวสารนั้น ผู้ป่วยเอดส์ไม่ยอมรับฟังว่าตัวเองกำลังจะตาย เป็นต้น

ในส่วนของกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ของชนกลุ่มน้อยซึ่งเป็นเรื่องของแหล่งข้อมูลข่าวสาร เนื้อหาข้อมูลข่าวสาร และช่องทางข้อมูลข่าวสาร กล่าวโดยสรุป แหล่งข้อมูลข่าวสารที่สำคัญคือ ผู้ใหญ่บ้านในทุก ๆ ชั่วของ ความไม่แน่นอน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทอย่างมากในการให้ข้อมูลข่าวสาร ส่วนแหล่งข่าวสารอื่น ๆ ได้แก่ เพื่อนที่ได้รับสัญชาติไทยแล้ว และญาติและบุคคลอื่น ๆ แต่ยังมีบทบาทไม่มากนัก ส่วนเนื้อหาข่าวสารก็เปลี่ยนแปลงไปตามระยะของความไม่แน่นอน แต่โดยรวมแล้วเป็นเรื่องของการใช้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการตัดสินใจในช่วงนั้น ๆ เช่น การหาวิธีการเพื่อเข้าสู่กระบวนการขอมีสัญชาติไทย เป็นต้น รวมทั้งข้อมูลข่าวสารอื่น ๆ ที่น่าจะเกี่ยวข้องในแต่ละช่วงของกระบวนการขอมีสัญชาติไทย ซึ่งจากกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อยทั้งหมดนั้น ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ได้รับ ชนกลุ่มน้อยจะนำมาปรับใช้โดยยังมีข้อมูลข่าวสารที่ตรงกับความต้องการในแต่ละช่วงมาเท่าใด กลุ่มน้อย

ก็ยังสามารถเข้าใจและสามารถดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ได้ดีไปด้วย ส่วนช่องทางนั้นเป็นช่องทางที่เป็นการสื่อสารกลุ่มใหญ่ เช่นการประชุมหมู่บ้าน เป็นช่องทางที่ชนกลุ่มน้อยให้ความสำคัญมากที่สุด การสื่อสารระหว่างบุคคล และการพูดปากต่อปาก ที่ชนกลุ่มน้อยให้ความสำคัญค่อนข้างมาก จากการสัมภาษณ์ไม่มีการให้ความสำคัญกับช่องทางอื่นมากนัก

ผลการศึกษาวิจัยที่คล้ายคลึงกับผลการศึกษาคั้งนี้ในด้านแหล่งข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ งานวิจัยของ ประไพศรี สุทธิโพธิ์ ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อมาทำงานในเมืองของแรงงานต่างถิ่น ในจังหวัดชลบุรี พบว่าแรงงานต่างถิ่นแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำงานในเมืองจากการสื่อสารระหว่างบุคคลมากที่สุด เนื่องจากมีความน่าเชื่อถือและมีโอกาสเข้าถึงมากที่สุด โดยสื่อมวลชนมีบทบาทในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ต้องการน้อยมาก เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ฉลองรัฐ ยิ่งไพบูลย์ (2537) พบว่าแหล่งข่าวสารของอาจารย์ชาวต่างประเทศ ในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อการปรับตัวของอาจารย์ชาวต่างประเทศของสถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์ คือ สื่อบุคคล เป็นแหล่งข้อมูลหลัก และในกาศึกษาเพิ่มเติมก็แสวงหาจากแหล่งข้อมูลที่เป็นสื่อบุคคลก่อนเสมอ

ส่วนในด้านเนื้อหาข้อมูลข่าวสาร มีผลการศึกษาวิจัยที่คล้ายคลึงกับผลการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ งานวิจัยของสุทธิลักษณ์ สมิตะสิริ และคณะ (2535) ได้รายงานไว้ว่า ผู้ป่วยมีความต้องการข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะนำไปสู่การปฏิบัติมากขึ้น และน่าจะได้รับข้อมูลดังกล่าวจากแพทย์ผู้รักษา ข้อมูลข่าวสารนั้นควรมีเนื้อหาชัดเจนขึ้น และงานของปิยนารถ จันทราโชติวิทย์ (2543) ที่พบว่า ข้อมูลข่าวสารช่วยในการตัดสินใจการรับการรักษา เพราะข้อมูลข่าวสารทำให้รู้สึกว่ามีความรู้เพิ่มขึ้นและทำให้เข้าใจกับทางเลือกในการรักษาต่าง ๆ ทำให้สามารถเลือกการรักษาได้ดีขึ้น นอกจากข้อมูลข่าวสารจากบุคลากรทางการแพทย์แล้วยังมีแหล่งอื่น ๆ เช่น เพื่อนหรือญาติ เป็นต้น

ในด้านของช่องทางการแสวงหาข้อมูลข่าวสารนั้น แม้ว่าการวิจัยของประไพศรี สุทธิโพธิ์ (2539) จะพบว่า แรงงานต่างถิ่นแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำงานในเมืองจากการสื่อสารระหว่างบุคคล มากที่สุด เนื่องจากมีความน่าเชื่อถือและมีโอกาสเข้าถึงมากที่สุด แต่ในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทยนั้น มีบางส่วนเท่านั้นที่ใช้ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล อาจเป็นเพราะการสื่อสารระหว่างบุคคลนั้นอาจจะทำให้ชนกลุ่มน้อยถูกมองว่าเป็นคนเรื่องมากหรือเป็นการก้าวก่ายการทำงานของเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องในการขอมีสัญชาติไทย ซึ่งโดยมากในการวิจัยครั้งนี้ชนกลุ่มน้อย ใช้การแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอมีสัญชาติไทย

สัญชาติไทยจากการประชุมมากกว่า อาจเนื่องด้วยประโยชน์ของการรวมกลุ่มของชนกลุ่มน้อย ดังจะกล่าวในลำดับต่อไป ที่ทำให้ชนกลุ่มน้อยเลือกช่องทางดังกล่าวในการแสวงหาข่าวสารในการขอมีสัญชาติไทยนั่นเอง

ในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารนั้น ชนกลุ่มน้อยจะพึ่งพิงตัวเอง รวมทั้งมีการรวมกลุ่มกันแบบไม่เป็นทางการ ทำให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันในกลุ่มของชนกลุ่มน้อยด้วยตนเอง ซึ่งข้อมูลข่าวสารที่ได้จากในกลุ่มข้อมูลข่าวสารค่อนข้างชัดเจน เนื่องจากสามารถมองเป็นรูปธรรมในเชิงปฏิบัติมากกว่าจากทฤษฎีที่เป็นนามธรรม ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ ปิยนารถ จันทราโชติวิทย์ (2543) ที่พบว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในด้านต่าง ๆ และพบว่าข้อมูลข่าวสารเชิงบวกจากบุคคลอื่น ๆ สามารถช่วยลดความไม่แน่นอนของผู้ปกครองที่ดูแลเด็กออทิสติกได้

ส่วนการรวมกลุ่มของชนกลุ่มน้อยก็คือ การเสริมสร้างกิจกรรมชุมชนให้เข้มแข็ง (Strengthen community action) ซึ่งคำว่าชุมชนในที่นี้คือกลุ่มของชนกลุ่มน้อยที่รวมตัวกันโดยมีความต้องการร่วมกัน การเป็นชุมชนนั้นเกิดจากการที่ชนกลุ่มน้อยทุกคนที่อยู่ในกลุ่มมีปัญหา ร่วมกันคือปัญหาการตกอยู่ในสภาวะไร้สัญชาติ หรือไม่มีสัญชาติไทย และต้องการแสวงหาหนทาง เพื่อแก้ปัญหาเหล่านั้นเพื่อช่วยเหลือตนเองในกลุ่ม เช่น การจัดตั้งผู้นำของกลุ่มและคณะกรรมการของกลุ่ม มีการใช้การสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ตัดสินใจวางแผน และดำเนินการร่วมกัน ทำให้บุคคลที่อยู่ในกลุ่มเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วม เป็นเจ้าของที่จะกำหนดอนาคตของกลุ่มร่วมกัน และกลุ่มยังสามารถสร้างอำนาจการต่อรองในสังคมได้ เช่น การที่ผู้แทนกลุ่มได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน สอดคล้อง ผลการศึกษาของ ปิยนารถ จันทราโชติวิทย์ (2543) พบว่า กลุ่มสามารถสร้างอำนาจการต่อรองในสังคมได้ เช่นกัน

นอกจากนั้นแล้วแนวคิดเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยและแนวคิดเกี่ยวกับสัญชาติ ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเป็นเรื่องของสิทธิเกี่ยวกับการที่ชนกลุ่มน้อยจะทราบถึงสถานะบุคคลของตน เพื่อการเข้าถึงกระบวนการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย ส่วนการพึ่งพิงตนเอง และการรวมกลุ่มก็เป็นเรื่องของบทบาทหน้าที่ที่ต้องกระทำของบุคคลหรือองค์กรชุมชนนั่นเอง

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยยังมีข้อสังเกตเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของชนกลุ่มน้อยกับการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ผู้วิจัยสังเกตว่าชนกลุ่มน้อยชนกลุ่มน้อยที่ไม่ได้รับการศึกษามีมากกว่าชนกลุ่มน้อยที่ได้รับการศึกษา แม้ว่าการศึกษาของ วรรณพร เนตรอำนาจ (2529) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการสื่อสาร เพื่อแสวงหาข่าวสารเกี่ยวกับงานในต่างประเทศ พบว่า อายุและการศึกษามีผลต่อการแสวงหาข้อมูลข่าวสารอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยนี้ไม่ได้มีการวัดข้อมูลต่าง ๆ ในเชิงปริมาณจึงไม่สามารถหาความสัมพันธ์และแสดงค่าออกมาเป็นข้อมูลที่เป็นข้อมูลทางสถิติได้ จึงได้ตั้งเป็นข้อสังเกตไว้เท่านั้น

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่สำคัญและที่น่าจะแก้ไขได้คือ เรื่องปัจจัยด้านการสื่อสาร โดยเฉพาะการสื่อสารระหว่างบุคคล และความลำบากในการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากการกระจายของข้อมูลข่าวสารและข้อมูลที่มีอยู่ยังไม่ดีพอ ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันและขาดแหล่งข้อมูลในการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ในการสื่อสารระหว่างบุคคล โดยเฉพาะระหว่างชนกลุ่มน้อยกับผู้ใหญ่บ้านนั้น ตามทฤษฎีการลดความไม่แน่นอนที่กล่าวไว้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้นเต็มไปด้วยความไม่แน่นอน คนเราจะใช้การสื่อสารทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษาเป็นเครื่องมือในการลดความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น โดยต่างฝ่ายต่างก็ต้องตระหนักรู้ในตนเองและประเมินสถานการณ์ที่กำลังเผชิญระหว่างความสัมพันธ์นั้น โดยมีปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อลดความไม่แน่นอน ได้แก่

1. การสื่อสารโดยใช้วัจนภาษา (Verbal communication)
2. การใช้อวัจนภาษาที่อบอุ่น (Nonverbal warmth)
3. การเปิดเผยตนเอง (Self-disclosure)
4. การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร (Information – seeking)
5. การแลกเปลี่ยนประโยชน์ซึ่งกันและกัน (Reciprocity)
6. ความเกี่ยวพันกัน (Linking)
7. ความคล้ายคลึงกัน (Similarity)

อย่างไรก็ดี แม้งานของสุทธิลักษณ์ สมิตะสิริ และคณะ (2535) ได้กล่าวถึงการสื่อสารสำหรับผู้ป่วยไว้ว่า แพทย์คือผู้ให้ข้อมูลหลักด้านสุขภาพ แต่ในกรณีความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มน้อยกับผู้ใหญ่บ้านนั้น จากผลการวิจัยปัญหาที่เกิดขึ้นมีสาเหตุหลายประการ เช่น การใช้วัจนภาษาของผู้ใหญ่บ้านที่คลุมเครือ ไม่ชัดเจน อีกทั้งบางอวัจนภาษาที่ไม่เหมาะสมของผู้ใหญ่บ้าน หรือการไม่มีความคล้ายคลึงกันระหว่างชนกลุ่มน้อยกับผู้ใหญ่บ้านในเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย เป็นต้น

ในการทำความเข้าใจซึ่งกันและกันควรเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะสามารถช่วยแก้ไขปัญหานี้ได้ ผู้ใหญ่บ้านเองคงต้องใส่ใจอารมณ์ความรู้สึกของชนกลุ่มน้อยให้มากขึ้น ในขณะที่เดียวกันชนกลุ่มน้อยก็ควรต้องลดความคาดหวังในตัวผู้ใหญ่บ้านลงบ้าง เพราะการที่จะสามารถเข้าถึงข้อมูลหรือกระบวนการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย ไม่ได้ขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ได้จากผู้ใหญ่บ้านเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น ยังคงต้องมีการร่วมมือกันของทั้งสองฝ่าย ซึ่งงานของแคทาแลนและเบอร์เนอร์ (Catalan and Brener, 1994) ก็ยืนยันได้ถึงความคิดของกลุ่มวิชาชีพและกลุ่มผู้ป่วยที่ติดเชื้อ HIV ต้องการให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วยร่วมกัน ทำให้เกิดการตัดสินใจในการรักษาร่วมกัน กล่าวคือเกิดการสื่อสารกันด้วยความเข้าใจกันนั่นเอง

กรณีของความลำบากในการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากความไม่แพร่หลายและการกระจายของข้อมูลข่าวสารที่ยังไม่ดีพอ ทำให้เกิดการขาดข้อมูลและความไม่เท่าเทียมกันในการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร สอดคล้องกับ โคห์เลอร์ (Kohler, 1999) พบว่าครอบครัวที่มีเด็กป่วยในเมืองที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการได้นั้น ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการบำบัดรักษา และขาดข้อมูลข่าวสาร ที่จำเป็นต่อสารที่จำเป็นต่อการตัดสินใจในการดูแลเด็ก

แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันได้มีความพยายามในการสื่อสารกับสังคมเกี่ยวกับเรื่องการขอมีสัญชาติไทย การเข้าถึงกระบวนการขอมีสัญชาติไทย ข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดสถานะบุคคลอยู่หลายทาง ได้แก่ รายงานการวิจัยทางวิชาการภาษาไทย เช่น รายงานวิจัยหมายเลข 1 “สถานภาพของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” โดย พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร หรือ รายงานการวิจัย โดย กฤษตยา อาชวณิชกุลและคณะ เรื่อง คนต่างด้าวในประเทศไทยคือใครบ้าง? มีจำนวนเท่าไร? ระบบฐานข้อมูลแบบไหนคือคำตอบ (2547) หรือเป็นบทความเรื่อง “การเมืองเรื่องสัญชาติ : ทางออกในเขาวงกต” โดย ศุภชัย เจริญวงศ์ (2543) หรือเอกสารแผนพัฒนากรรมการปกครองร่วมกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และสหภาพนายความ แผนพับชื่อ “ทำอย่างไรจึงจะมีสถานะบุคคลและใช้สิทธิต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง และยังมีข้อมูลที่น่าเสนอบน

อินเทอร์เน็ต ที่เป็นภาษาไทย เช่น www.tobethai.org หรือ www.statelessperson.com หรือ www.archanwell.org เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีรายการทางโทรทัศน์ เช่นการทำสกรู๊ปเชิงสารคดี พิเศษ ออกอากาศช่อง ไอทีวี ช่วง สเปนเซียล รีพอร์ท อีกทั้งยังมีการรายงานเป็นสถานการณ์ข่าว บ้างทางโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ เช่น ช่อง 3 , 5 , 7 , 9 และไอทีวี ซึ่งอย่างน้อยข้อมูลข่าวสารที่ได้ เผยแพร่เหล่านี้จะทำให้สังคมได้รับรู้รับทราบเกี่ยวกับการเรื่องการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย มากขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ส่วน คือ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร
2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผลการวิจัยที่พบในกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร จากแหล่งข้อมูลข่าวสาร เนื้อหาข้อมูลข่าวสาร และช่องทางข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่ในปัจจุบันและยังเป็นปัญหาอยู่ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของชนกลุ่มน้อยในอนาคต ผู้วิจัยได้ขอเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ดังนี้

ด้านแหล่งข้อมูลข่าวสาร

ในกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารนั้น มีผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายได้แก่

1. หน่วยงานภาครัฐ เช่นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง กระทรวงมหาดไทย หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษา
2. หน่วยงานนอกภาครัฐหรือองค์กรอิสระต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย
3. ชนกลุ่มน้อย

ซึ่งแต่ละฝ่ายต่างมีหน้าที่หลักคือการให้ข้อมูลข่าวสารและการถ่ายทอดความรู้ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านการให้ข้อมูลข่าวสาร

- 1.1 หน่วยงานภาครัฐควรเป็นหน่วยงาน ที่มีหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จัดระบบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ เพื่อกระจายข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย รวมทั้งแลกเปลี่ยนและสนับสนุน การแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างหน่วยงานและองค์กรนอกภาครัฐต่าง ๆ
- 1.2 หน่วยงานนอกภาครัฐ หรือองค์กรอิสระที่เกี่ยวข้องกับการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย ควรจะมีหน้าที่เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างหน่วยงานและองค์กรเครือข่ายต่าง ๆ
- 1.3 ชนกลุ่มน้อย ควรจะช่วยเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารระหว่างกันได้ด้วย

2. ในการถ่ายทอดข้อมูลด้านความรู้

- 2.1 หน่วยงานภาครัฐสามารถใช้ทั้งการจัดการศึกษาในระบบ เช่น ในการผลิต บุคลากรด้านรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ ควรมีการเพิ่มเติมเนื้อหาความรู้ เกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย หรือการจัดการศึกษานอกระบบ เช่น มีการจัดทำหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายหรือความรู้ เกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย เพื่อพัฒนาบุคลากรด้าน รัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ รวมทั้งชนกลุ่มน้อยเองเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการต่าง ๆ ในการขอมีสัญชาติไทยหรือการ กำหนดสถานะบุคคลให้มากขึ้น หรือจะเป็นการจัดการศึกษาตาม อรรถยาศัย เช่น การจัดทำคู่มือเกี่ยวกับการตรวจสอบสถานะบุคคล ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย และกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย
- 2.2 องค์กรนอกภาครัฐ ควรมีการใช้ทั้งการศึกษานอกระบบ โดยการ จัดหลักสูตรอบรมต่าง ๆ เพื่อเสริมการดำเนินงานของรัฐ และใช้การศึกษา ตามอรรถยาศัย เช่น การจัดทำสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ผู้สนใจเข้าไปเลือกศึกษา ด้วยตัวเองตามโอกาสต่าง ๆ

- 2.3 ชนกลุ่มน้อย สามารถใช้การศึกษาตามอัธยาศัยโดยการพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่มชนกลุ่มน้อยเอง หรือผู้เชี่ยวชาญนักวิชาการต่าง ๆ ในเวทีสาธารณะต่าง ๆ ตามโอกาส โดยไม่ต้องปิดบังสถานะของตัวเองเพื่อการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง อีกทั้งชนกลุ่มน้อยเองยังสามารถค้นคว้า แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารจากช่องทางข้อมูลข่าวสาร เช่น บทความวิชาการต่าง ๆ หรือ ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เช่น อินเทอร์เน็ต ด้วยตนเอง ทำให้ขยายขอบเขตของความรู้ความเข้าใจให้กว้างขวางขึ้นได้

ด้านเนื้อหาข้อมูลข่าวสาร

ในการกำหนดเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารนั้น ควรให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและช่องทางของข้อมูลข่าวสาร เช่น กลุ่มเป้าหมายคือชนกลุ่มน้อยที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ต้องการเข้าสู่กระบวนการขอมีสถานะบุคคลหรือขอมีสัญชาติไทย ความรู้ในช่วงนี้ที่ชนกลุ่มน้อยต้องการคือ ต้องการมีความรู้เกี่ยวกับการตรวจสอบสถานะบุคคลตามข้อกำหนด ประกาศคณะรัฐมนตรี หรือกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ช่องทางที่จะถ่ายทอดความรู้คือการจัดหลักสูตรอบรมเพื่อให้ความเข้าใจกับชนกลุ่มน้อย เนื้อหาที่เหมาะสมก็ควรเป็นเรื่องของข้อกำหนดต่าง ๆ รวมถึงข้อกำหนดและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เป็นต้น

ด้านช่องทางของข้อมูลข่าวสาร

ช่องทางในการให้ข้อมูลข่าวสารและการถ่ายทอดความรู้ นั้น ทุกฝ่ายก็มีช่องทางให้เลือกหลาย ๆ ช่องทางด้วยกันโดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเฉพาะกิจ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ แต่จะเลือกใช้ช่องทางใดนั้น ควรคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณ ศักยภาพในการจัดทำและเผยแพร่ และปัจจัยอื่นๆ ประกอบด้วย

ข้อเสนอแนะทางเชิงนโยบายและการปฏิบัติ

1. เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าความไม่เข้าใจหรือไม่รู้ของชนกลุ่มน้อย ทำให้ยังคงพบปัญหาจากความไม่มีสัญชาติไทยเพราะความไม่รู้ถึงสถานะที่แท้จริงของตน ควรมีการรวมกลุ่มระหว่างชนกลุ่มน้อยด้วยกันเอง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นหรือจัดแหล่งข้อมูลที่มาจากชนกลุ่มน้อยเองเพื่อสามารถมีข้อมูลพร้อม หากทางราชการต้องการเพราะชนกลุ่มน้อยที่เคยผ่านกระบวนการขอมีประสบการณ์มาก่อน สามารถเล่าหรือบอกข้อมูลเบื้องต้นได้
2. จากผลการวิจัยพบว่าชนกลุ่มน้อยยังมีความไม่กล้า หรือมีความกลัวที่จะดำเนินการ หรือติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในเรื่องการขอมีสัญชาติไทย ดังนั้น ชนกลุ่มน้อยผู้เป็นเจ้าของปัญหาเองควรมีความกล้าที่จะแสดงตน มีความกล้าที่จะพูด และแสดงหลักฐานต่าง ๆ เพื่อพิสูจน์สถานะบุคคลของตนในกระบวนการขอมีสัญชาติไทย
3. รัฐบาลควรมีความจริงจัง กับการทำงาน ทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติ เนื่องจากข้อมูลผลการวิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการขจัดความไร้สัญชาติหรือการให้สัญชาติไทยกับชนกลุ่มน้อย ให้มีผลในทางปฏิบัติในแต่ละนโยบาย กระบวนการทำงาน เพื่อให้สัญชาติไทยหรือสถานะคนต่างด้าวที่ชอบด้วยกฎหมายมักจะมีลักษณะยุ่งยากและซับซ้อน จึงทำให้กระบวนการล่าช้า และบางนโยบายไม่มีการปฏิบัติเลย ทำให้หลายสถานการณ์ที่พบการทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังนั้น รัฐบาลหากต้องการให้นโยบายและการปฏิบัติมีผลควบคู่อย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีความเข้มงวดในการบังคับใช้กับนโยบายนั้น ๆ
4. รัฐควรมีการส่งเสริมในการให้ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทย เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการขอมีสัญชาติไทย หรือการเข้าถึงการมีสัญชาติไทย ยังพบอยู่น้อยและยังไม่แพร่หลาย
5. ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ยังมีคนอีกจำนวนไม่น้อยที่ยังมีความเข้าใจผิดหรืออคติ ซึ่งความไม่เข้าใจนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อด้านลบต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของชนกลุ่มน้อย (ที่ไม่มีสัญชาติไทย) อย่างมาก ในทุกภาคส่วนควรมีการปรับทัศนคติในสังคมเกี่ยวกับปัญหาของชนกลุ่มน้อยที่ไม่มีสัญชาติไทยหรือไร้สัญชาติไทย คือ ระดับภาคนโยบายและการเมือง ควรให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหา รวมถึงความเข้าใจถึงสาเหตุและคำนึงถึงประโยชน์ของประเทศในอนาคต ระดับภาคราชการควรเข้าใจในการทำงานเพื่อการขจัดปัญหาของชนกลุ่มน้อยที่ไม่มีสัญชาติไทยหรือคนไร้สัญชาติ ส่วนสุดท้ายคือเจ้าของปัญหาคือชน

กลุ่มน้อยที่ไม่มีสัญชาติไทย ควรแก้ไขปัญหของตนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ควรเข้าใจในกระบวนการขอมีสัญชาติไทย และเข้าใจในการแก้ไขปัญหานี้เนื่องจากเป็นปัญหาที่มีซับซ้อนของกระบวนการ และต้องใช้เวลา

6. จากผลการวิจัยพบว่าชนกลุ่มน้อยแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอมีสัญชาติไทยกับผู้ใหญ่บ้านมากที่สุด เนื่องจากความเข้าถึงง่ายและเป็นบุคคลที่ชนกลุ่มน้อยใกล้ชิด ถึงแม้จะเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่ชนกลุ่มน้อยให้ความเชื่อถือมากที่สุด แต่ในการให้ข้อมูลบางอย่างที่ชนกลุ่มน้อยไม่สามารถได้คำตอบจากผู้ใหญ่บ้านได้ ควรมีการจัดอบรมหรือให้ความรู้เกี่ยวกับการขจัดความไม่มีสัญชาติไทย และควรเพิ่มช่องทางในการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทยให้มากขึ้น เช่นการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลหมู่บ้านและมีบุคคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายที่สามารถเป็นผู้ประสานงานและให้ข้อมูลที่จำเป็นต่อการขอมีสัญชาติไทยกับชนกลุ่มน้อยได้

ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดอยู่หลายประการ สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอดังนี้

1. เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ศึกษาถึงกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อยเท่านั้น และพบว่ากลุ่มของแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับชนกลุ่มน้อย เป็นแหล่งข้อมูลที่ชนกลุ่มน้อยให้ความสำคัญและกล้าเข้าไปแสวงหาคำตอบ ผู้วิจัยไม่ได้ศึกษาลงลึกไปถึงความเป็นมาของเครือข่าย หรือการรวมกลุ่มต่าง ๆ จึงน่าสนใจที่จะศึกษาต่อถึงความเป็นมาของเครือข่ายและการรวมกลุ่มต่อไป
2. ในการกำหนดสถานะบุคคลหรือการให้สัญชาติไทยแก่ชนกลุ่มน้อยในแต่ละกลุ่มนั้น มีนโยบายหรือการเปลี่ยนแปลงกฎหมายอยู่บ่อยครั้ง ในงานวิจัยควรมีการศึกษาการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของนโยบายของรัฐที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น คนไร้สัญชาติที่เพิ่งเข้ามาในประเทศไทย แต่ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศไทย เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การศึกษาเชิงเปรียบเทียบและหาข้อสรุปในจากหลาย ๆ กรณีร่วมกัน
3. จากทฤษฎีที่ผู้วิจัยใช้เป็นหลักในการวิจัยครั้งนี้ เป็นทฤษฎีที่ศึกษาถึงความไม่แน่นอนของผู้รับสาร แต่ไม่ได้วิเคราะห์ถึงตัวสารที่ถูกส่งมาจากผู้ส่งสารว่ามีอิทธิพลต่อผู้รับสาร

อย่างไรบ้าง จึงน่าจะมีการวิจัยที่ใช้ทฤษฎีอื่นที่สามารถวิเคราะห์เนื้อหาของตัวสาร เพื่อให้ทราบถึงอิทธิพลของตัวสารต่อผู้รับสาร และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการออกแบบสารต่อไปได้

4. ข้อมูลที่ได้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นข้อมูลที่ได้จากเฉพาะกลุ่มชนกลุ่มน้อยที่ได้รับสัญชาติไทยแล้วเท่านั้น จึงเป็นข้อมูลเพียงฝ่ายเดียวเฉพาะด้านของผู้รับสาร ขาดข้อมูลที่เป็นมุมมองของฝ่ายผู้ส่งสารหรือผู้ให้ข้อมูล ซึ่งได้แก่ผู้ใหญ่วัยบ้าน เจ้าหน้าที่อำเภอหรือจังหวัด หรือบุคคลอื่น ๆ น่าจะมีการวิจัยต่อด้านข้อมูลของฝ่ายผู้ส่งสาร เช่น เจตนคติในการให้ข้อมูลข่าวสารหรือประเด็นอื่นๆ เพิ่มเติมด้วย
5. การออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำให้ได้ข้อมูลในเชิงพรรณนาเท่านั้น ไม่มีข้อมูลเชิงเปรียบเทียบทางสถิติ ทำให้ไม่สามารถบอกถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ได้ จึงน่าจะมีการทำการวิจัยในเชิงเปรียบเทียบประกอบด้วย ซึ่งจะมีประโยชน์ต่อการวางแผนในการจัดทำข้อมูลข่าวสารเพื่อเผยแพร่ต่อไป
6. ด้วยความจำกัดด้านเวลาและงบประมาณ ผู้วิจัยไม่สามารถเก็บข้อมูลนอกเขตที่ทำการศึกษาคือ (อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย) และข้อมูลที่ได้ก็เป็นข้อมูลเฉพาะที่สัมภาษณ์ชนกลุ่มน้อยที่ได้รับสัญชาติไทยแล้วในพื้นที่ดังกล่าวเท่านั้น ดังนั้น จึงน่าจะมีการขยายผลโดยการวิจัยในพื้นที่อื่น ๆ หรือกลุ่มอื่นๆ บ้าง ซึ่งอาจจะได้คำตอบของกระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างกันออกไปได้

ข้อจำกัดในงานวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของงานวิจัยต้องการทราบถึงกระบวนการแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ ของชนกลุ่มน้อยในการขอมีสัญชาติไทย ในจากข้อเท็จจริงในเนื้อหาของแต่ละกระบวนการในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในกระบวนการขอมีสัญชาติไทย มีเรื่องเกี่ยวกับเรื่องการเรียกเก็บค่าใช้จ่ายหรือการเรียกร้องสินบนของเจ้าหน้าที่ของรัฐจากชนกลุ่มน้อย ตัวอย่างเช่น ข้อความจากหนังสือพิมพ์ คมชัดลึก ฉบับวันที่ 29 มีนาคม 2548 "...ชนกลุ่มน้อยต้องเผชิญกับอุปสรรคในกระบวนการกินหัวคิว โดยกลุ่มอิทธิพลท้องถิ่นร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อหลอกลวงเงินค่าดำเนินการขอมีสัญชาติไทย พฤติกรรมการเรียกร้องสินบนของเจ้าหน้าที่รัฐ..." เนื่องจากเป็นข้อมูลที่ละเอียดอ่อน และอาจไม่ได้เกิดขึ้นกับทุกพื้นที่ อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ไม่สะดวกที่จะให้ข้อมูลนี้ ผู้วิจัยจึงไม่ได้กล่าวถึงข้อค้นพบดังกล่าวโดยละเอียด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กฤติยา อาชวนิจกุลและคณะ , คนต่างด้าวในประเทศไทยคือใครบ้าง? มีจำนวนเท่าไร? ระบบฐานข้อมูลแบบไหนคือคำตอบ?. พิมพ์ครั้งที่ 1. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2547.

ขจัตถัย บุรุษพัฒน์. ชนกลุ่มน้อยไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, 2518.

ฉลองรัฐ ยี่งโพลย์. การแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อการปรับตัว ของอาจารย์ชาวต่างประเทศ ของสถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจ ศศินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิทยาศาสตร์พัฒนาการ, คณะนิเทศศาสตร์ —จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2538.

ธีระพงศ์ อินทนาม. ปัญหาการดำเนินนโยบายรวมพวชนกลุ่มน้อยในจังหวัดเชียงราย. เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2543.

ประไพศรี สุทธิโพธิ์. การศึกษาการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อมาทำงานในเมือง ของแรงงานต่างถิ่นในจังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิทยาศาสตร์พัฒนาการ, คณะนิเทศศาสตร์ —จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2539.

ปราโมทย์ ประสาทกุล. ทฤษฎีน่าสนใจทางประชากรศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์ 2522.

ปิยะนารถ จันทราโชติวิทย์. กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการดูแลเด็กออทิสติก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิทยาศาสตร์พัฒนาการ, คณะนิเทศศาสตร์ —จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2544.

พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. สถานภาพของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : พิมพ์ครั้งที่ 2, 2541

พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. คำอธิบายกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล. เล่มที่ 1, การจัดสรรเอกชนระหว่างประเทศ, สำนักพิมพ์วิญญูชน. กทม., 2538.

พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. รวมบทบัญญัติแห่งกฎหมายไทยว่าด้วยสัญชาติไทยของบุคคลธรรมดาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน. สำนักพิมพ์วิญญูชน, กทม., 2538, หน้า 9-17.

พิมพ์ใจ สุรินทรเสรี. กระบวนการหาข่าวสารของอาสาสมัคร โครงการเกษตรและพัฒนาชนบท หน่วยสันติภาพสหรัฐอเมริกา ประจำประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. คณะวารสารศาสตร์-มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2534.

ลิขิต ธีรเวคิน.ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย กรุงเทพฯ : แพรวพิทยา 2521.

วรรณพร เนตรอำนาจ, ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการสื่อสารเพื่อแสวงหาข่าวสารเกี่ยวกับงานในต่างประเทศ : ศึกษาเฉพาะคนงานที่เดินทางไปทำงานในกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ, คณะนิติศาสตร์—จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2529.

วิทยา วัชรเกียรติศักดิ์. ปัญหาเงินส่ออพยพภายใต้การควบคุมของกระทรวงมหาดไทย. 2538.

สำนักบริหารการทะเบียนส่วนการทะเบียนราษฎร ฝ่ายทะเบียนประวัติชนกลุ่มน้อย, เอกสารประกอบคำชี้แจงตาม โครงการประชุมชี้แจงซักซ้อมแนวทางปฏิบัติการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านให้แก่ชาวไทยภูเขาให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของสำนักงานเขตใน 20 จังหวัด, 2537 .

หยุด แสงอุทัย. คำอธิบายกฎหมายระหว่างประเทศ แผนกคดีบุคคลว่าด้วยการจัดกัน แห่งกฎหมาย กฎหมายข้ามชาติ. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

อัญชนิ วิชชาภัย บุนนาค, การแสวงหาข่าวสาร ทศนคดีและพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพฯ, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์พัฒนาการ, คณะนิติศาสตร์—จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2540.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพิ่มข้อมูลและโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ศุภชัย เจริญวงศ์. โครงการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายคนชายขอบ. แหล่งที่มา :

<http://www.thaitopic.com/swebboard/00054.html> [7 มีนาคม 2548]

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย. ข้อมูลทั่วไปของอำเภอแม่ฟ้าหลวง. แหล่งที่มา :

<http://intranet.m-culture.go.th/chiangrai/amphur-maefaloung.htm>[24 ธันวาคม 2547]

คม ชัด ลึก. แฉขรก.วันอังคารที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2548 หัวขั้วรีดจนหมดตัว นร.ไร้สัญชาติผวาอดเรียน. แหล่งที่มา : <http://www.komchadluek.net/news/2005/03-29/p1-16868357.html>[4 เมษายน 2548]

หน้าตัวอย่าง'ไร้สัญชาติ' ปัญหาใหญ่กว่าที่คิด !. แหล่งที่มา : http://www.tobethai.org/autopage/show_page.php. [10 มกราคม 2548]

ภาษาอังกฤษ

Griffin. E.A. A first look at communication theory. (New York : The McGraw-Hill Companies.1997.

Peterson William. Population. 2 ed. London : Mc Millan. 1969.

R.A. Scberm. Coraparative : Eguaie Relation : A Framework for Theory and Research. (Chicoco : University of Chicago press.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพิ่มข้อมูลและโปรแกรมคอมพิวเตอร์

Dale E. and et ai. Social support and the management of uncertainty for people living with HIV or AIDS. Available from : <https://www.erlbaum.com/shop/tek9.asp?pg=products&specific=1041-0236> University of Illinois. 2004.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การจำแนกชนกลุ่มน้อย ตามทะเบียนของทางราชการไทย

ฝ่ายทะเบียนชนกลุ่มน้อย ส่วนการทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่เรื่องนี้ เห็นว่าชนกลุ่มน้อยในความหมายของส่วนราชการไทยในปัจจุบัน มีที่มาจาก 7 พื้นที่ต้นทางดังต่อไปนี้

1. ชนกลุ่มน้อยที่เดินทางมาจากประเทศพม่า

ก. ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า

ฝ่ายทะเบียนประวัติชนกลุ่มน้อยของกระทรวงมหาดไทยใช้คำว่า “ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า” สำหรับบุคคลจากประเทศพม่าหลายเชื้อชาติ เช่น มอญ กระเหรี่ยง ไทยใหญ่ ละว้า พม่า ฯลฯ ที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยก่อนวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2519 บุคคลดังกล่าวเดินทางเข้ามาในประเทศไทยเพราะเหตุการณ์ภายในประเทศพม่า 3 เหตุการณ์ กล่าวคือ ครั้งแรกก็คือ การเดินทางเข้ามาเพื่อหลบหนีภัยการสู้รบเนื่องมาจากจากการที่นายพลเนวินทำการปฏิวัติเพื่อล้มนายกรัฐมนตรีอูนุและเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นสังคมนิยมในปี พ.ศ. 2515 ครั้งที่สองก็คือ การเดินทางเข้ามาเพื่อหลบหนีภัยการสู้รบระหว่างรัฐบาลพม่าและชนกลุ่มน้อย และครั้งที่สามก็คือ การเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยอันเนื่องมาจากสภาวะทางเศรษฐกิจในพม่าที่ฝืดเคือง

ในปัจจุบัน โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 18 แห่ง พ.ร.บ. การทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2535 และข้อ 134 (3) และข้อ 152 (2) แห่งระเบียบกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 บุคคลที่เกิดในประเทศไทย โดยมีทั้งบิดาและมารดาเป็นผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าก็จะได้รับการยอมรับจากกรมการปกครองในสถานะของ “ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า” เช่นเดียวกับกับบิดาและมารดา (หนังสือสำนักทะเบียนกลาง ที่ มท. 0310.1/ว.8 ลงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2538 เรื่องการลงรายการสัญชาติของบุตรชนกลุ่มน้อย) โดยลงรายการเกี่ยวกับสัญชาติของบุคคลดังกล่าวว่าเป็นคนสัญชาติพม่า และใส่วงเล็บคำว่า “(ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า)”

ในขณะนี้ บุคคลดังกล่าวจะเดินทางออกนอกเขตจังหวัดที่อยู่อาศัยได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากปลัดกระทรวงมหาดไทย

ข. ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสายไทย

เอกสารเผยแพร่ใน พ.ศ. 2539 ของฝ่ายการทะเบียนชนกลุ่มน้อยได้แบ่งแยกผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสายพม่า ออกจากผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสายไทย บุคคลกลุ่มหลังนี้เป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในดินแดนที่ไทยเสียอังกฤษไปในสมัยที่อังกฤษเข้าปกครองพม่า ชนกลุ่มนี้จึงเคยมีสัญชาติไทย แต่เสียสัญชาติไทยนี้ไปโดยผลของการเสียอาณาเขตดังกล่าวไป เมื่อพม่าได้เอกราชจากอังกฤษแล้ว ดินแดนเหล่านี้จึงตกเป็นของพม่า ชนกลุ่มน้อยนี้จึงมีสัญชาติพม่าในปัจจุบัน เมื่อพม่ามีปัญหาเกี่ยวกับการเมืองและทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเมื่อพม่ามีปัญหาการปราบปรามชนกลุ่มน้อย ชนกลุ่มน้อยนี้จึงอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศ นอกจากนี้ เอกสารราชการดังกล่าวยังระบุ

ว่า มีคนไทยแท้ที่เข้าไปทำมาหากินในพม่าเมื่อประมาณ 40-50 ปีมาแล้ว ประปนอยู่ในกลุ่มนี้ด้วย อาจพบผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสายไทยในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ระนอง และตาก เอกสารเผยแพร่ ใน พ.ศ. 2539 ของฝ่ายการทะเบียนชนกลุ่มน้อยระบุว่า บุคคลดังกล่าวมีจำนวน ประมาณ 7,849 คน

ไม่ปรากฏว่า กรมการปกครองได้เข้าทำทะเบียนบุคคลให้แก่ชนกลุ่มนี้และไม่ปรากฏมีการกล่าวถึงชนกลุ่มนี้ในภาคผนวกเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยแนบท้ายหนังสือสำนักทะเบียนกลาง ที่ มท.0310.1/ว.8 ลงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2538 เรื่องการลงรายการสัญชาติของบุตรชนกลุ่มน้อย จึงเป็นที่สงสัยว่า รัฐยอมรับบุคคลกลุ่มนี้และบุตรที่เกิดจากบุคคลกลุ่มนี้ในสถานะใด

ค. ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า (มีถิ่นที่อยู่ถาวรแล้ว)

ทางปฏิบัติ ในช่วงแรกของกระทรวงมหาดไทยใช้คำว่า “ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า” เท่านั้น สำหรับผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่าเข้ามาหลังวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2519 และตั้งหลักแหล่งถาวรอยู่ในประเทศไทยใน 9 จังหวัด (ฝ่ายทะเบียนกลุ่มน้อย : 2539) ต่อมาในเอกสารเผยแพร่ใน พ.ศ. 2539 ของฝ่ายการทะเบียนชนกลุ่มน้อยเรียกชนกลุ่มนี้ว่า “ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่าประเภทที่มีที่อยู่ถาวร” ในการทำทะเบียนประวัติและบัตรครั้งแรกในปี พ.ศ. 2539 กรมการปกครองพบว่า ชนกลุ่มนี้มีจำนวนทั้งสิ้นถึง 13,000 คน แต่ในปัจจุบัน กรมการปกครองเรียกชนกลุ่มนี้ว่า “ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า (มีถิ่นที่อยู่ถาวรแล้ว)”

ในปัจจุบัน โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 18 แห่ง พ.ร.บ. การทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2535 และข้อ 134 (3) และข้อ 154 (2) แห่งระเบียบกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2535 บุคคลที่เกิดในประเทศไทยโดยมีทั้งบิดาและมารดาเป็นผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า ก็จะได้รับการยอมรับจากกรมการปกครองในสถานะของ “ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า” เช่นเดียวกันกับบิดาและมารดา” ในส่วนการลงรายการเกี่ยวกับสัญชาติของบุคคลดังกล่าวว่ากรมการปกครองจะลงรายการสัญชาติบุตรที่เกิดมาตามความเป็นจริง ทั้งนี้ โดยกรมการปกครองให้เหตุผลว่า “ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่ามีหลายสัญชาติ เช่น มอญ ไทยใหญ่” แต่ก็จะไม่สังเกตเห็นต่อทำว่า “(ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า)”

ในขณะนี้ ทางราชการยังไม่อนุญาตให้บุคคลดังกล่าวออกนอกเขตจังหวัดที่อยู่อาศัย

ง. ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า (ใช้แรงงาน)

ทางปฏิบัติในช่วงแรกของกระทรวงมหาดไทยใช้คำว่า “ผู้ใช้แรงงานจากพม่า” สำหรับบุคคลสัญชาติพม่าที่หลบหนีเข้ามาใช้แรงงานในประเทศไทยตามจังหวัดชายแดนที่ติดกับพม่า เช่น ระนอง เชียงราย ตาก แม่ฮ่องสอน และกาญจนบุรี ส่วนมากพวกนี้จะเข้ามาอาศัยอยู่กับนายจ้าง ต่อมาในเอกสารเผยแพร่ใน พ.ศ. 2539 ของฝ่ายการทะเบียนชนกลุ่มน้อยเรียกกลุ่มนี้ว่า “ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่าประเภทใช้แรงงาน” หรือ “ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า (กลุ่มอาศัยอยู่

กับนายจ้าง” (หนังสือสำนักงานทะเบียนกลาง ที่ มท. 0310.1/ว.8 ลงวันที่ 31 มีนาคม 2538 เรื่อง การลงรายการสัญชาติของบุตรชนกลุ่มน้อย”

ในการทำทะเบียนประวัติและบัตรครั้งแรกในปลายปี พ.ศ. 2536-2537 กรมการปกครองพบว่า ชนกลุ่มนี้มีจำนวนทั้งสิ้นถึง 101,845 คน (ฝ่ายทะเบียนประวัติชนกลุ่มน้อย : 2539) แต่ในปัจจุบันกรมการปกครองเรียกชนกลุ่มนี้ว่า “ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า (ใช้แรงงาน)”

จ. ผู้หลบหนีจากการสู้รบในพม่า

เนื่องจากในช่วงปี พ.ศ. 2527 - 2534 พม่าปราบปรามชนกลุ่มน้อยครั้งใหม่ โดยเฉพาะกระเหรี่ยง ได้หลบหนีการปราบปรามมาอยู่ในเขตควบคุม อำเภอสองยางแม่ระมาด แม่สอด พบพระ จังหวัดตาก มีประมาณ 47,000 คน (ฝ่ายทะเบียนประวัติชนกลุ่มน้อย: 2539) แต่ต่อมาในเอกสารเผยแพร่ใน พ.ศ. 2539 ของฝ่ายการทะเบียนชนกลุ่มน้อย ไม่มีการกล่าวถึงชนกลุ่มนี้อีก ซึ่งอาจจะเป็นเพราะนโยบายของประเทศไทยต่อชนกลุ่มนี้ ก็คือ การอนุญาตให้ผู้หลบหนีภัยจากการสู้รบมาพักพิงในประเทศไทยเป็นการชั่วคราว (Temporary Refugee) เพื่อรอการเดินทางกลับเมื่อสถานการณ์กลับสู่สภาพปกติและมีความปลอดภัย โดยประเทศไทยจะส่งกลับอย่างปลอดภัยทางทหารและทางการต่างประเทศ จึงเรียกบุคคลกลุ่มนี้ว่า “ผู้พลัดถิ่น” (Displaced persons) แม้โดยความเป็นจริง บุคคลเหล่านี้จะหนีภัยต่อชีวิตเข้ามาในประเทศไทย แต่ทางการไทยก็ไม่อนุญาตให้ UNHCR เข้าไปมีบทบาทในการคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลเหล่านี้ (สนั่น ขจรกล้า (พลท): 2539) แต่ในความเป็นจริงท้ายที่สุดที่ปฏิเสธไม่ได้ในปัจจุบัน กลุ่มชนดังกล่าวก็ยังอาศัยอยู่ในประเทศไทยต่อไป ไม่ว่าจะได้รับการบันทึกจากทางราชการในฐานะของ “ชนกลุ่มน้อย” หรือไม่ก็ตาม

ไม่ปรากฏว่า กรมการปกครองได้เข้าทำทะเบียนบุคคลให้แก่ชนกลุ่มนี้ และไม่ปรากฏมีการกล่าวถึงชนกลุ่มนี้ในภาคผนวกเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยแนบท้ายหนังสือสำนักทะเบียนกลาง ที่ มท.0310.1 ว.8 ลงวันที่ 31 มีนาคม 2538 เรื่องการลงรายการสัญชาติของบุตรชนกลุ่มน้อย จึงกล่าวได้ว่า ไม่มีนโยบายที่ชัดเจนของกระทรวงมหาดไทยในส่วนที่เกี่ยวกับการทำทะเบียนชนกลุ่มนี้ ตลอดจนบุตรที่เกิดในประเทศไทยของชนกลุ่มนี้ จึงเป็นที่สงสัยเช่นกันว่า ฝ่ายบริหารของรัฐยอมรับสถานะในทางบุคคลของชนกลุ่มนี้และบุตรที่เกิดจากชนกลุ่มนี้ในสถานะใด

จ. นักศึกษาพม่าที่หลบหนีการปราบปรามของรัฐบาลพม่า

ในปี พ.ศ. 2533 - 2534 มีนักศึกษาพม่าที่หลบหนีการปราบปรามของรัฐบาลพม่ามารายงานตัวกับกระทรวงมหาดไทย 1,355 คน (ฝ่ายทะเบียนประวัติชนกลุ่มน้อย : 2537) แต่ในเอกสารเผยแพร่ใน พ.ศ. 2539 ของฝ่ายการทะเบียนชนกลุ่มน้อย ไม่มีการกล่าวถึงชนกลุ่มนี้ และไม่ปรากฏมีการกล่าวถึงชนกลุ่มนี้ ในภาคผนวกเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย แนบท้าย

หนังสือสำนักทะเบียนกลาง ที่ มท. 0310.1/ว.8 ลงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2538 เรื่องการลงรายการสัญชาติของบุตรชนกลุ่มน้อย เช่นกัน

ช. เนปาลอพยพ

ทางปฏิบัติของกระทรวงมหาดไทยใช้คำว่า “เนปาลอพยพ” สำหรับคนเนปาลที่อาศัยอยู่ในพม่าตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งขณะนั้น เนปาลและพม่าเป็นอาณานิคมของอังกฤษ จึงมีพวกเนปาลมาอาศัยอยู่ในพม่า ต่อมา พม่าได้เอกราช จึงขับไล่เนปาลออกนอกประเทศ ชาวเนปาลส่วนหนึ่งจึงอพยพเข้ามาในประเทศไทย บุคคลดังกล่าวอาศัยอยู่ที่อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี แห่งเดียว ทางราชการได้จัดทำทะเบียนประวัติและบัตรให้ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2530 เนปาลอพยพมีจำนวนประมาณ 1,500 คน

ในปัจจุบัน โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 18 แห่ง พ.ร.บ. การทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2535 และข้อ 134 (3) และข้อ 152 (2) แห่งระเบียบกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2535 บุคคลที่เกิดในประเทศไทยโดยมีทั้งบิดาและมารดาเป็นเนปาลอพยพก็จะได้รับการยอมรับจากกรมการปกครองในสถานะของ “เนปาลอพยพ” เช่นเดียวกันกับบิดาและมารดา (หนังสือสำนักทะเบียนกลาง ที่ มท.0310.1/ว.8 ลงวันที่ 31 มีนาคม 2548 เรื่องการลงรายการสัญชาติไทยของบุตรชนกลุ่มน้อย) ในส่วนการลงรายการเกี่ยวกับสัญชาติของบุคคลดังกล่าวว่า กรมการปกครองจะลงรายการสัญชาติบุตรที่เกิดว่า “เนปาล (เนปาลอพยพ)”

ในปัจจุบัน ชนกลุ่มนี้อาจขออนุญาตออกมานอกเขตได้คราวละ 1 ปี

2. ชนกลุ่มน้อยที่มาจากประเทศจีน

ก. อดีตทหารจีนคณะชาติ

ทางปฏิบัติของกระทรวงมหาดไทยมักจะเรียกชนกลุ่มนี้ย่อ ๆ ว่า “อดีต ทจช” โดยให้หมายถึง “อดีตทหารกองพล 93” และครอบครัวของจีนได้วันซึ่งหลบหนีจีนคอมมิวนิสต์เข้ามาในพม่าและพม่าขับไล่เลยเข้าอยู่อยู่ในประเทศไทยในเขตจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ตั้งแต่ปี 2497 ประเทศไทยมีนโยบายที่ค่อนข้างผันแปรอย่างมากเกี่ยวกับอดีตทหารจีนคณะชาติ กล่าวคือ เมื่อวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2497 เนื่องมาจากการที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมดำเนินการเกี่ยวกับการอพยพกองทัพจีนคณะชาติในพม่าตามมติสหประชาชาติ คณะรัฐมนตรีได้ลงมติให้กระทรวงมหาดไทยสั่งกรมตำรวจให้รักษาชายแดนด้านนี้โดยกวดขัน หากมีทหารจีนล่องล้าเข้ามา ก็ให้ดำเนินการจับกุมและปลดอาวุธทันที แล้วควบคุมตัวไว้เพื่อดำเนินการต่อไป ทั้งนี้เพื่อเป็นการช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้านในอันที่จะรักษาสันติของโลก และเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2497 คณะรัฐมนตรีก็ได้ลงมติในเรื่องนี้อีกว่า สมควรที่จะกวดขันการติดต่อกับทหารจีนในดินแดนพม่าให้เข้มงวดยิ่งขึ้นโดยมิให้ผู้ใดที่อยู่ในเขตแดนไทยติดต่อกับทหารจีนในดินแดนพม่าโดยเด็ดขาด ทั้งนี้

เพื่อให้บรรลุผลในการเกิดสันติสุขในดินแดนพม่า ซึ่งเป็นเพื่อนบ้านใกล้เคียงของไทย ตามนโยบายของรัฐบาลและตามมติของสหประชาชาติ วันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2487 จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นจึงได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ข้าราชการและประชาชนงดการติดต่อและการให้ความช่วยเหลือใด ๆ แก่กองทัพต่างด้าวที่อยู่ในพม่าโดยเคร่งครัด ทั้งนี้เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามข้อ 6 แห่งมติของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติสมัยสามัญครั้งที่ 9 ในวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2497 ให้ “เร่งรัดให้รัฐทั้งปวงดำเนินการที่จำเป็นในอันที่จะป้องกันการส่งความช่วยเหลือใด ๆ ที่จะทำให้ทหารต่างด้าวเหล่านั้นสามารถอยู่ในดินแดนของสหภาพพม่า หรือกระทำการอันเป็นปฏิปักษ์ต่อประเทศนั้นอีกต่อไป” (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 79 ลงวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2497)

แต่ในที่สุด ก็ปรากฏว่า ใน พ.ศ. 2497 มีทหารจีนคณะชาติเข้ามาในประเทศไทยตามข้อมูลของกระทรวงมหาดไทยจำนวน 13,143 คน

ในปัจจุบัน โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 18 แห่ง พ.ร.บ. การทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2535 และข้อ 134 (3) และข้อ 152 (2) แห่งระเบียบกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2535 บุคคลที่เกิดในประเทศไทยโดยมีทั้งบิดาและมารดาเป็น “อดีตทหารจีนคณะชาติ” เช่นเดียวกันกับบิดาและมารดา ในส่วนกลางลงรายการเกี่ยวกับสัญชาติของบุคคลดังกล่าวว่า กรมการปกครองจะลงรายการสัญชาติบุตรที่เกิดว่า “จีน(อดีต ทจช.)”

ในปัจจุบัน ฝ่ายบริหารของรัฐยังจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของชนกลุ่มนี้ แต่ชนกลุ่มนี้อาจขออนุญาตออกมานอกเขตจังหวัดที่อาศัยอยู่ได้โดยการขออนุญาตจากจังหวัด

ข. จีนฮ่ออพยพ

ทางปฏิบัติของกระทรวงมหาดไทยให้คำว่า “จีนฮ่ออพยพ” ให้หมายถึงคนจีนที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยพร้อมครอบครัว ตั้งแต่ พ.ศ. 2497 – 2504 โดยอ้างว่าเป็นญาติของอดีตทหารจีนคณะชาติ แต่ชนกลุ่มดังกล่าวเป็นพลเรือน มิใช่ทหาร บุคคลดังกล่าว มาอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน

ในปัจจุบัน โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 18 แห่ง พ.ร.บ. การทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2535 และข้อ 134 (3) และข้อ 154 (2) แห่งระเบียบกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2535 บุคคลที่เกิดในประเทศไทยโดยมีทั้งบิดาและมารดาเป็นจีนฮ่ออพยพก็จะได้รับการยอมรับจากกรมการปกครองในสถานะของ “จีนฮ่ออพยพ” เช่นเดียวกันกับบิดาและมารดา (หนังสือสำนักทะเบียนกลาง ที่ มท.0310.1/ว.8 ลงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2538 เรื่องการลงสัญชาติของบุตรชนกลุ่มน้อย) ในส่วนกลางลงรายการเกี่ยวกับสัญชาติของบุคคลดังกล่าวว่า กรมการปกครองจะลงรายการสัญชาติบุตรที่เกิดว่า “จีน” (จีนฮ่ออพยพ)

ในปัจจุบัน ฝ่ายบริหารของรัฐยังจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของชนกลุ่มนี้ แต่ชนกลุ่มนี้อาจขออนุญาตออกมานอกเขตจังหวัดที่อาศัยอยู่ได้โดยการขออนุญาตจากจังหวัด

ค. จีนฮ่ออิสระ

ทางปฏิบัติของกระทรวงมหาดไทยใช้คำว่า “จีนฮ่ออิสระ” สำหรับกลุ่มคนจีนที่หลบหนีเข้าเมืองมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2505 จนถึงปี พ.ศ. 2532 โดยอ้างว่าเป็นญาติของอดีตทหารจีนคณะชาติ จีนฮ่ออิสระ บุคคลดังกล่าวมาอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน

โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 18 แห่ง พ.ร.บ. การทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2535 และข้อ 134 (3) และข้อ 152 (2) แห่งระเบียบกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2535 บุคคลที่เกิดในประเทศไทยโดยมีทั้งบิดาและมารดาเป็นจีนฮ่ออิสระก็จะได้รับการยอมรับจากกรมการปกครองในสถานะของ “จีนฮ่ออิสระ” เช่นเดียวกับกับบิดาและมารดา ในส่วนการลงรายการเกี่ยวกับสัญชาติของบุคคลดังกล่าวว่า กรมการปกครองจะลงรายการสัญชาติบุตรที่เกิดว่า “จีน (จีนฮ่ออพยพ)”

ในปัจจุบัน ฝ่ายบริหารของรัฐยังจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของชนกลุ่มนี้ แต่ชนกลุ่มนี้อาจขออนุญาตออกมานอกเขตจังหวัดที่อาศัยอยู่ได้โดยการขออนุญาตจากจังหวัด

ง. ไทยลื้อ

ทางปฏิบัติของกระทรวงมหาดไทยใช้คำว่า “ไทยลื้อ” สำหรับคนเชื้อสายไทยในแคว้นสิบสองจุไทย/สิบสองปันนา มณฑลยูนนาน ประเทศจีน ซึ่งเดินทางอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย พะเยา

โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 18 แห่ง พ.ร.บ. การทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2535 และข้อ 134 (3) และข้อ 152 (2) แห่งระเบียบกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2535 บุคคลที่เกิดในประเทศไทยโดยมีทั้งบิดาและมารดาเป็นไทยลื้อก็จะได้รับการยอมรับจากกรมการปกครองในสถานะของ “ไทยลื้อ” เช่นเดียวกับกับบิดาและมารดา (หนังสือสำนักทะเบียนกลาง ที่ มท.0310.1/ว.8 ลงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2538 เรื่อง การลงรายการสัญชาติของบุตรชนกลุ่มน้อย) ในส่วนการลงรายการเกี่ยวกับสัญชาติของบุคคลดังกล่าวว่า กรมการปกครองจะลงรายการสัญชาติบุตรที่เกิดว่า “ไทยลื้อ”

ในปัจจุบัน ฝ่ายบริหารของรัฐยังจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของชนกลุ่มนี้ แต่ชนกลุ่มนี้อาจขออนุญาตออกมานอกเขตจังหวัดที่อาศัยอยู่ได้โดยการขออนุญาตจากจังหวัด

3. ชนกลุ่มน้อยที่มาจากประเทศลาว

ทางปฏิบัติของกระทรวงมหาดไทยใช้คำว่า “ลาวอพยพ” สำหรับกลุ่มคนลาวจากประเทศลาวอพยพเข้ามาอาศัยอยู่กับญาติพี่น้องตามแนวชายแดนไทยแล้วไม่ยอมเดินทางกลับ บางคนมาสมรสกับคนไทยเกิดลูกเกิดหลาน บุคคลดังกล่าวอาศัยอยู่ในจังหวัดหนองคาย อุบลราชธานี

เลย อุดรดิตต์ นครพนม มุกดาหาร พะเยา เชียงราย และน่าน และในปี พ.ศ. 2517 ประเทศลาว เปลี่ยนแปลงการปกครอง ทำให้คนลาวอพยพเข้ามาอยู่อาศัยมากขึ้น

โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 18 แห่ง พ.ร.บ. การทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2535 และข้อ 134 (3) และข้อ 152 (2) แห่งระเบียบกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2535 บุคคลที่เกิดในประเทศไทยโดยมีทั้งบิดาและมารดาเป็นลาวอพยพก็จะได้รับการยอมรับจากกรมการปกครองในสถานะของ “ลาวอพยพ” เช่นเดียวกับกับบิดาและมารดา (หนังสือสำนักทะเบียนกลาง ที่ มท. 0310.1/ว.8 ลงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2538 เรื่อง การลงรายการสัญชาติของบุตรชนกลุ่มน้อย) ในส่วนการลงรายการเกี่ยวกับสัญชาติของบุคคลดังกล่าวว่า กรมการปกครองจะลงรายการสัญชาติบุตรที่เกิดว่า “ลาว (ลาวอพยพ)”

ฝ่ายบริหารของรัฐยังจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของชนกลุ่มนี้ กล่าวคือ อนุญาตให้ออกมานอกเขตจังหวัดที่อาศัยอยู่เลย

4. ชนกลุ่มน้อยที่มาจากประเทศเวียดนาม

ทางปฏิบัติของกระทรวงมหาดไทย เรียกชนกลุ่มน้อยที่เดินทางมาจากประเทศเวียดนามว่า “ญวนอพยพ” บุคคลเหล่านี้เดินทางมาอาศัยอยู่ในประเทศไทยด้วยสาเหตุหลายประการ (ลิขิตธีรเวคิน : 2521)

ในระลอกแรกของการย้ายถิ่น คนสัญชาติเวียดนามกลุ่มหนึ่งเดินทางเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเพื่อหลบหนีการปราบปรามของฝรั่งเศสในปี พ.ศ. 2488-2489 บุคคลดังกล่าวหลบหนีเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยใน 13 จังหวัด คือ นครพนม มุกดาหาร หนองคาย อุบลราชธานี อุดรธานี ยโสธร สกลนคร ปราจีนบุรี สุราษฎร์ธานี พัทลุง หนองบัวลำภู สระแก้ว และอำนาจเจริญ ญวนอพยพอาศัยอยู่ในประเทศไทยมา 3 รุ่นแล้ว กล่าวคือ ญวนอพยพรุ่นบิดา มารดา (8,289 คน) ญวนอพยพชั้นบุตร (27,462 คน) และญวนอพยพชั้นหลาน (7,942 คน)

ในปัจจุบัน โดยโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 18 แห่ง พ.ร.บ. การทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2535 และข้อ 134 (3) และข้อ 152 (2) แห่งระเบียบกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2535 บุคคลที่เกิดในประเทศไทยโดยมีทั้งบิดาและมารดาเป็นญวนอพยพก็จะได้รับการยอมรับจากกรมการปกครองในสถานะของ “ญวนอพยพ” เช่นเดียวกับกับบิดาและมารดา (หนังสือสำนักทะเบียนกลาง ที่ มท.0310.1/ว.8 ลงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2538 เรื่อง การลงรายการสัญชาติของบุตรชนกลุ่มน้อย) ในส่วนการลงรายการเกี่ยวกับสัญชาติของบุคคลดังกล่าวว่า กรมการปกครองจะลงรายการสัญชาติบุตรที่เกิดว่า “เวียดนาม(ญวนอพยพ)”

ในปัจจุบัน ฝ่ายบริหารของรัฐยังจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของชนกลุ่มนี้ แต่ชนกลุ่มนี้อาจขออนุญาตออกมานอกเขตจังหวัดที่อาศัยอยู่ได้โดยการขออนุญาตจากจังหวัด

5. ชนกลุ่มน้อยที่เดินทางมาจากประเทศมาเลเซีย

ในปัจจุบัน มีชนเชื้อชาติมาเลเซียจำนวนหนึ่งได้ตกค้างอยู่ในภาคใต้ของประเทศไทยอีกด้วย ชนกลุ่มนี้เข้ามาในประเทศไทยในยุคที่ลัทธิคอมมิวนิสต์ยังก่อให้เกิดปัญหาการสู้รบในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยผลของคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 ในสมัยรัฐบาล พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ขบวนการก่อการร้ายโจรคอมมิวนิสต์มลายา (จคม.) ได้สลายกองกำลังและเข้ามารายงานตัวเป็น “ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย” (ผรท.) บุคคลในขบวนการดังกล่าวมีทั้งที่มีสัญชาติไทยและไม่มีสัญชาติไทย โดยนโยบาย หาก อดีต จคม. นั้นเป็นไทย ก็จะต้องรับไว้และยอมรับว่าเป็นไทย แต่ถ้าเป็นคนสัญชาติมาเลเซียและสัญชาติอื่น ก็จะต้องพยายามให้กลับออกไปจากประเทศไทยให้มากที่สุด

ในปี พ.ศ. 2533 พบว่า มีอดีต จคม. ที่เข้ามารายงานตัว 1,726 คน และในการมองตัวของกลุ่มพรรคคอมมิวนิสต์แห่งมาเลเซีย (กลุ่มจางจงหมิง) เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2530 ซึ่งมีจำนวน 645 คน ทางราชการไทยก็ได้ยอมรับเงื่อนไขว่า จะไม่ส่งบุคคลดังกล่าวกลับประเทศมาเลเซีย ส่วนที่เหลือจำนวน 1,081 คน ซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มพรรคคอมมิวนิสต์มลายา (กลุ่มจีนเป็ง) ที่มามองตัวในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2532 นั้น คนทางราชการไทยก็ได้ยอมรับเงื่อนไขในการมอบตัวว่า การส่งบุคคลดังกล่าวกลับประเทศมาเลเซียจะต้องเป็นไปโดยความสมัครใจ

ภายหลังการดำเนินการทั้งหมด ปราบกฏมี อดีต จคม. เหลืออยู่ในประเทศไทยทั้งสิ้น 1,715 คน เป็นคนไทย 678 คน เป็นคนมาเลเซียและสัญชาติอื่น ๆ 911 คน และเป็นเด็กเกิดใหม่ 126 คน บุคคลจึงตกเป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย บุคคลดังกล่าวอาศัยอยู่ในจังหวัดยะลา นราธิวาส และสงขลา

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า อดีต จคม. ย่อมเป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย เพราะบุคคลดังกล่าวมีเชื้อชาติมลายา และยังนับถือศาสนาอิสลาม ขอให้สังเกตต่อไปว่า เราอาจจำแนกความเป็นชนกลุ่มน้อยของ “อดีต จคม.” ในประเทศไทยออกได้เป็น 2 จำพวก เช่นกัน กล่าวคือ (1.) อดีต จคม. ซึ่งมีสัญชาติไทย และ (2.) อดีต จคม. ซึ่งไม่มีสัญชาติไทย

กรมการปกครองได้เข้าทำทะเบียนบุคคลให้แก่ชนกลุ่มนี้แล้ว ฝ่ายทะเบียนประวัติชนกลุ่มน้อยของกระทรวงมหาดไทยก็ใช้คำว่า “อดีตโจรคอมมิวนิสต์มลายา” (อดีต จคม.) สำหรับบุคคลกลุ่มนี้เช่นกัน

ต่อมา คณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2541 มีมติเห็นชอบตามข้อเสนอของกระทรวงมหาดไทยในเรื่องการให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยดังนี้

1. มอบหมายให้ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ และจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการดำเนินการ โดยให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย มี

อำนาจออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการและคณะทำงาน เพื่อดำเนินงานตามโครงการ ได้ตามความเหมาะสม

2. ให้ทุกกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือ สนับสนุนการดำเนินงาน
3. ให้สำนักงานประมาณพิจารณาจัดสรรงบประมาณ ตามโครงการฯ ปี 2542 ให้กระทรวงมหาดไทย”

นอกจากนั้น กระทรวงมหาดไทยแจ้งว่า ได้มอบหมายให้ศูนย์อำนวยการบริหารชายแดนภาคใต้จัดทำโครงการให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ปี 2541 และ 2542 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยุติสถานการณ์การก่อการร้าย สร้างบรรยากาศแห่งความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมทั้งสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเน้นการให้ความช่วยเหลือผู้หลงผิดที่กลับในเข้ามาเป็นตัวเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้อนุมัติให้ดำเนินการในวงเงินงบประมาณ 14,506,800 บาท โดยโครงการปี 2541 ได้รับการใช้จ่ายงบประมาณจากกรมการปกครอง เป็นเงิน 5,499,800 บาท และปี 2542 ได้ตั้งจ่ายไว้ในงบปกติของกระทรวงมหาดไทย เป็นเงิน 9,007,300 บาท

ทั้งนี้ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้รายงานว่าได้มอบหมายให้จังหวัดที่มีผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย มีภูมิลำเนา หรือประกอบอาชีพในพื้นที่ ดำเนินการสำรวจข้อมูลสถานภาพของผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ที่มีการรับมอบตัวตั้งแต่ปี 2522 จนถึงปัจจุบัน เพื่อรับทราบข้อมูลความต้องการที่จะให้ทางราชการให้ความช่วยเหลือ ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือและสนับสนุนจากส่วนราชการทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ประกอบกับเรื่องนี้เป็นเรื่องที่มีได้มีหน่วยงานใดได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบเป็นการเฉพาะกระทรวงมหาดไทยจึงได้มอบหมายให้ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ ตามนัยคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 56/2539 ลงวันที่ 23 เมษายน 2539 ข้อ 7 (6) ที่กำหนดให้ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี หรือคณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในปัจจุบันโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 18 แห่ง พ.ร.บ. การทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2535 และข้อ 134 (3) และข้อ 152 (2) แห่งระเบียบกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2535 บุคคลที่เกิดในประเทศไทยโดยมีทั้งบิดาและมารดาเป็นอดีตโจรจีนคอมมิวนิสต์มลายาก็จะได้รับการยอมรับจากกรมการปกครองในสถานะ เช่นเดียวกับกับบิดาและมารดา (หนังสือสำนักทะเบียนกลาง ที่ มท.0310.1/ว.8 ลงวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2538 เรื่อง การลงรายการสัญชาติของบุตรชน

กลุ่มน้อย)ใน ส่วนการลงรายการเกี่ยวกับสัญชาติของบุคคลดังกล่าวว่า กรมการปกครองจะลงรายการสัญชาติบุตร ตามความเป็นจริง อาทิ จีน หรือ มาเลเซีย หรือสิงคโปร์ หรืออินโดนีเซีย แล้ววงเล็บต่อท้ายว่า “อดีต จคม.)”

จะเป็นว่า แม้ว่าเนื้อหาของนโยบายเท่าที่เปิดเผยจะยังไม่ชัดเจนนัก นโยบายดังกล่าวของฝ่ายบริหารย่อมนำมาซึ่งการผ่อนผันให้ชนกลุ่มนี้อาศัยอยู่ในประเทศไทย อย่างน้อยในลักษณะชั่วคราว ในปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตาม ฝ่ายบริหารของรัฐยังจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวของชนกลุ่มนี้ โดยกำหนดให้ต้องอนุญาตจากจังหวัดเมื่อต้องการออกมานอกเขตจังหวัดที่อาศัยอยู่

6. ชนกลุ่มน้อยที่มาจากประเทศเขมร

ก. ผู้อพยพเชื้อสายไทยจากจังหวัดเกาะกง กัมพูชา

ชนกลุ่มนี้มีเชื้อชาติไทยด้วยเหตุผล 2 ประการ ในประการแรก ชนกลุ่มนี้ มีเชื้อชาติไทย เพราะอาศัยอยู่ในเกาะกงตั้งแต่ครั้งดินแดนนี้เป็นของประเทศไทย ในยุคนั้นชนกลุ่มนี้จึงมีสัญชาติไทย แต่เมื่อเกาะกงตกเป็นของฝรั่งเศส ชนกลุ่มนี้จึงเสียสัญชาติไทยโดยผลของการเสียดินแดนดังกล่าว และเมื่อประเทศกัมพูชาได้รับเอกราชจากประเทศฝรั่งเศส เกาะกงจึงตกเป็นของกัมพูชา และบุคคลในเกาะกงจึงมีสัญชาติเขมร ในประการที่สอง ชนกลุ่มนี้มีเชื้อชาติไทยเพราะเพิ่งเข้าไปทำมาหากินที่เกาะกงหลังจากการเสียดินแดนนี้ไป ในปี พ.ศ. 2517 เมื่อกัมพูชาเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบสาธารณรัฐ คนไทยที่อยู่ในเกาะกงจึงอพยพเข้ามาอยู่ที่จังหวัดตราด

รัฐบาลเห็นว่า บุคคลดังกล่าวเคยเป็นคนสัญชาติไทยมาก่อน จึงมีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 อนุมัติให้บุคคลเหล่านี้แปลงสัญชาติเป็นไทยได้ แต่ยังเหลือไม่ได้รับการแปลงสัญชาติอีก 5,470 คน เนื่องจากยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า ในส่วนที่เกี่ยวกับบุตรที่เกิดในประเทศไทยของผู้อพยพเชื้อสายไทยจากเกาะกง และในขณะที่บุตรเกิด บิดาและมารดา ยังไม่ได้รับการแปลงสัญชาติ บุคคลดังกล่าวก็จะได้รับการยอมรับจากกรมการปกครองในสถานะเช่นเดียวกันกับบิดาและมารดา ในส่วนการลงรายการเกี่ยวกับสัญชาติของบุคคลดังกล่าวว่า กรมการปกครองจะลงรายการสัญชาติบุตรที่เกิดว่า “กัมพูชา (เกาะกง)”

ในกรณีของบุคคลที่เกิดในประเทศไทย โดยมีทั้งบิดาและมารดาเป็นผู้อพยพเชื้อสายไทยจากเกาะกง และในขณะที่บุตรเกิด บิดาและมารดา ยังไม่ได้รับการแปลงสัญชาติ แต่ต่อมา บิดาและมารดาได้รับสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ บุคคลดังกล่าวก็จะได้รับการยอมรับจากกรมการปกครองในสถานะของบุคคลไร้สัญชาติ ในการบันทึกของสำนักงานทะเบียนราษฎรเมื่อมีการแจ้งเกิด ก็จะมีระบุในช่องสัญชาติว่า “ไร้สัญชาติ(เกาะกง)”

ในกรณีของบุคคลที่เกิดในประเทศไทย โดยมีทั้งบิดาและมารดาเป็นผู้อพยพเชื้อสายไทยจากเกาะกง และในขณะที่บุตรเกิด บิดาและมารดาได้รับสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ บุคคล

ดังกล่าวก็จะได้รับการยอมรับจากกรมการปกครองในสถานะของคนสัญชาติไทยโดยการเกิด เมื่อมีการแจ้งเกิด สำนักงานทะเบียนราษฎรก็จะระบุในช่องสัญชาติว่า “ไทย”

บุคคลที่ถือบัตรประจำตัวผู้พวยพเชื้อสายไทยจากเกาะกง กัมพูชา ไม่อาจออกนอกพื้นที่ควบคุมโดยไม่ได้รับอนุญาตจากนายอำเภอท้องที่หรือผู้ว่าราชการจังหวัด

ข. ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากกัมพูชา

ชนกลุ่มนี้เป็นคนสัญชาติและเชื้อชาติกัมพูชาโดยแท้ แต่ได้อพยพมากับคนสัญชาติกัมพูชาแต่เชื้อชาติไทยในเกาะกง ฝ่ายการทะเบียนชนกลุ่มน้อยจึงเรียกชนกลุ่มนี้ว่า “ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากกัมพูชา” ซึ่งทางราชการสำรวจเพื่อจัดทำทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัว พบว่ามีจำนวน 6,265 คน

7. ชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูง

โดยทั่วไป ทางราชการไทยเรียกชนกลุ่มน้อยที่อาศัยบนพื้นที่สูงว่า “ชาวเขา” หรือ “ชาวไทยภูเขา” แต่ทางปฏิบัติของกระทรวงมหาดไทยใช้คำว่า “บุคคลบนพื้นที่สูง” สำหรับ “ชาวเขาซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณป่าเขาซึ่งเป็นที่สูงในเขตพื้นที่จังหวัดทางด้านเหนือลงไปทางด้านทิศตะวันตกของประเทศ จำนวน 20 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง พะเยา ตาก สุโขทัย น่าน กำแพงเพชร แพร่ พิษณุโลก เพชรบูรณ์ เลย อุทัยธานี กาญจนบุรี สุพรรณบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ชาวเขามีเผ่าสำคัญ 11 เผ่า ดังต่อไปนี้ กล่าวคือ กระเหรี่ยง ม้งหรือมั่ว มูเซอ เย้า อีเก้อ หรืออะซา ถิ่น ลีซอ ลัวะ ขมุ ตองซุ (กระเหรี่ยงปะโอ) และผีตองเหลือง แต่อย่างไรก็ตามในแง่นโยบายของรัฐบาลไทย บุคคลที่อยู่ในเผ่าพันธุ์ดังกล่าวที่มีได้อยู่ในประเทศไทยมาแต่ดั้งเดิม ก็ไม่มีสถานะเป็น “ชาวเขา” ในสายตาของทางราชการไทย อาทิ โดยมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2518 บุคคลที่มีเผ่าพันธุ์ดังกล่าวที่มาจากลาวหลังวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2518 หรือจากพม่าหลังวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2519 ย่อมจะมีสถานะเป็น “ผู้อพยพเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย” เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า การเข้ามาในประเทศไทยเพื่อที่ลี้ภัยทางการเมือง (วนช พุกษะศรี: 2531)

ในขณะที่ยอดสำรวจจำนวนชาวเขาตามหนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทยที่ มท. 0313/ว.84 ลงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2511 มีเพียง 200,888 คนเท่านั้น (ไพโรจน์ บุญผูก : 2521) แต่เอกสารซึ่งเผยแพร่ใน พ.ศ. 2541 ของฝ่ายชาวเขาและชนกลุ่มน้อย ระบุว่าประชากรที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูงมีจำนวนกว่า 939,800 คน และในจำนวนนี้มีชาวเขาที่ได้รับสัญชาติไทยแล้วมากกว่า 203,570 คน (ณ วันที่ 3 สิงหาคม 2541)

ภาคผนวก ข.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อมูลทั่วไปของอำเภอแม่ฟ้าหลวง

1. สภาพทั่วไปของอำเภอแม่ฟ้าหลวง

1.1 ประวัติและความเป็นมา

อำเภอแม่ฟ้าหลวง ได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอแม่ฟ้าหลวง เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2535 ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 13 มีนาคม 2535 โดยแยกการปกครองออกจากอำเภอแม่จัน และได้รับพระราชทานชื่อ “กิ่งอำเภอแม่ฟ้าหลวง” จากสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ศรีสังวาลย์ ต่อมาได้รับการยกฐานะเป็น “อำเภอแม่ฟ้าหลวง” เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2539

1.2 ที่ตั้ง อาณาเขต สภาพทางกายภาพและภูมิประเทศ

1.2.1 ลักษณะที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอแม่ฟ้าหลวงตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดเชียงราย ห่างจากตัวเมืองจังหวัดเชียงราย 51 กิโลเมตร มีพื้นที่ 614,404 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 400,625 ไร่ แยกเป็นพื้นราบระหว่างภูเขา 6,055 ไร่ ร้อยละ 1.51 ภูเขา 394,688 ไร่ ร้อยละ 98.46 พื้นน้ำ 135 ไร่ ร้อยละ 0.03 มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับประเทศสหภาพเมียนมาร์ (พม่า)
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอแม่สาย อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับประเทศสหภาพเมียนมาร์ (พม่า)

1.2.2 ลักษณะทางกายภาพ

อำเภอแม่ฟ้าหลวงมีลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นภูเขาสูง มีเทือกเขาสลับซับซ้อน พื้นที่ลาดเอียงจากทิศตะวันตกไปทางทิศตะวันออก ระดับความสูงจากน้ำทะเลปานกลาง ประมาณ 1,300 – 1,500 เมตร และเป็นแหล่งกำเนิดของแม่น้ำหลายสาย เช่นแม่น้ำจัน แม่น้ำคำ แม่น้ำแม่สลอง เป็นต้น มีการเพาะปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด ข้าวไร่ และบางส่วนยังมีการปลูกพันธุ์ไม้เมืองหนาว เช่น ท้อ บ๊วย ฯลฯ

1.2.3 ลักษณะภูมิอากาศ

- ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ เดือนกุมภาพันธ์ ถึง เดือนพฤษภาคม อุณหภูมิเฉลี่ย 27 C มีลักษณะร้อนชื้น
- ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่ เดือนมิถุนายน ถึง เดือนกันยายน อุณหภูมิเฉลี่ย 22 C มีลักษณะฝนตกมีลมกรรโชกแรง
- ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่ เดือนตุลาคม ถึง เดือนมกราคม อุณหภูมิเฉลี่ย 10 C มีลักษณะหนาวจัด

1.3 เขตการปกครองและบริหาร

แบ่งเขตการปกครองตามพระราชบัญญัติ ลักษณะท้องที่ พ.ศ.2457 เป็น 4 ตำบล 68 หมู่บ้าน
จำนวน 4 ตำบล ดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฟ้าหลวง	2. องค์การบริหารส่วนตำบลเทอดไทย
3. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สลองนอก	4. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สลองใน

ตำบลแม่ฟ้าหลวง จำนวน 16 หมู่บ้าน

หมู่ที่ 1 บ้านห้วยน้ำซุ่น (อพป.)	หมู่ที่ 9 บ้านลิเซ
หมู่ที่ 2 บ้านห้วยไร่สามัคคี (อพป.) (กำนัน)	หมู่ที่ 10 บ้านป่าซาง(จะล่อ)(อพป.)
หมู่ที่ 3 บ้านป่าคา	หมู่ที่ 11 บ้านสามัคคีเก่า (อพป.)
หมู่ที่ 4 บ้านสี่หลัง	หมู่ที่ 12 บ้านป่าซางนาเงิน
หมู่ที่ 5 บ้านอาหลู่(ซาเหย่งพัฒนา)(อพป.)	หมู่ที่ 13 บ้านสามัคคีใหม่
หมู่ที่ 6 บ้านมุเซอปากกล้วย	หมู่ที่ 14 บ้านสวนป่า
หมู่ที่ 7 บ้านอีก่อปากกล้วย(อพป.)	หมู่ที่ 15 บ้านปางพระราชทาน (สี่พันไร่)
หมู่ที่ 8 บ้านแกปี(มุเซอลาบา)(อพป.)	หมู่ที่ 16 บ้านปายางมุเซอ

ตำบลแม่สลองนอก จำนวน 13 หมู่บ้าน

หมู่ที่ 1 บ้านสันติคีรี (อพป.) (ปชด.) (กำนัน)	หมู่ที่ 8 บ้านป่าคาสามัคคี
หมู่ที่ 2 บ้านอาแหล่	หมู่ที่ 9 บ้านพนาสวรรค์
หมู่ที่ 3 บ้านเข้าเล่าสืบ	หมู่ที่ 10 บ้านแม่จันหลวง
หมู่ที่ 4 บ้านธาตุ	หมู่ที่ 11 บ้านเจียงจาด
หมู่ที่ 5 บ้านป่าคาสุขใจ	หมู่ที่ 12 บ้านใหม่สันติ
หมู่ที่ 6 บ้านกลางใหม่	หมู่ที่ 13 บ้านตงจาด
หมู่ที่ 7 บ้านอาแบ	

ตำบลแม่ฮ่องสอน จำนวน 23 หมู่บ้าน

หมู่ที่ 1 บ้านห้วยหยวกหินแตก (อพป.)	หมู่ที่ 13 บ้านต้นม่วง
หมู่ที่ 2 บ้านห้วยผึ้ง (อพป.)	หมู่ที่ 14 บ้านเล่าลิว
หมู่ที่ 3 บ้านอาแห่ม	หมู่ที่ 15 บ้านอาแหะ
หมู่ที่ 4 บ้านโป่งไฮหัวแม่คำ (ปชต)	หมู่ที่ 16 บ้านจะคำน้อย
หมู่ที่ 5 บ้านห้วยมู (กำนัน)	หมู่ที่ 17 บ้านห้วยโย
หมู่ที่ 6 บ้านผาเตือ	หมู่ที่ 18 บ้านห้วยหมาก
หมู่ที่ 7 บ้านอีก่อแสนใจ	หมู่ที่ 19 บ้านแม่แสลบ
หมู่ที่ 8 บ้านห้วยล้าน	หมู่ที่ 20 บ้านนาโต
หมู่ที่ 9 บ้านห้วยหยวกป่าไซ	หมู่ที่ 21 บ้านโป่งไฮ
หมู่ที่ 10 บ้านห้วยหก	หมู่ที่ 22 บ้านแสนใจพัฒนา
หมู่ที่ 11 บ้านพะใหญ่ - มะหินกอง	หมู่ที่ 23 บ้านสันมะเค็ด
หมู่ที่ 12 บ้านพะน้อย - เล่าจาง - อาโต	

ตำบลเทอดไทย จำนวน 16 หมู่บ้าน

หมู่ที่ 1 บ้านเทอดไทย (อพป.) (ปชต) (กำนัน)	หมู่ที่ 9 บ้านมิ่งแก้วหลัง
หมู่ที่ 2 บ้านแสนเมืองโก	หมู่ที่ 10 บ้านห้วยอิน
หมู่ที่ 3 บ้านอาถู (ปชต)	หมู่ที่ 11 บ้านพญาไพรลิตู
หมู่ที่ 4 บ้านปุ่นะ	หมู่ที่ 12 บ้านมิ่งแปดหลัง
หมู่ที่ 5 บ้านพญาไพรเล่ามา (ปชต)	หมู่ที่ 13 บ้านเทอดไทย 1
หมู่ที่ 6 บ้านพญาไพรเล่าจอ	หมู่ที่ 14 บ้านห้วยหม้อ
หมู่ที่ 7 บ้านแม่หม้อ	หมู่ที่ 15 บ้านผาจี
หมู่ที่ 8 บ้านปางมะหัน	หมู่ที่ 16 บ้านจะตี

1.4 ประชากรและการตั้งถิ่นฐาน

มีประชากรทั้งสิ้น 72,887 คน แยกเป็นชาย 37,986 คน แยกเป็นหญิง 34,901 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2544)

ลำดับ ที่	กลุ่มประชากร	จำนวน (คน)
1	ประชากรที่มีสัญชาติไทย	30,708
2	ประชากรที่ได้รับสถานะต่างด้าวฯ	545
3	ชาวเขาดั้งเดิมที่มีคุณสมบัติของลงรายการสัญชาติไทย	14,121
4	ชาวเขาที่มีสิทธิขอสถานะต่างด้าวฯ	3,414
5	บุคคลพื้นที่สูงที่ไม่ใช่ชาวเขา ที่มีสิทธิขอสถานะต่างด้าวฯ	2,921
6	บุคคลพื้นที่สูงผู้มีสิทธิขอสัญชาติไทย ตามมาตรา 7 ทวิ แห่ง พ.ร.บ. สัญชาติ	5,855
7	ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า	2,491
8	ชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ	2,082
	- จีนฮ่ออิสระ	2,611
	- จีน ทจช.	1,375
9	- จีนฮ่ออพยพ	6,391
	ผู้ไม่มีสิทธิขอสถานะใด	
	รวม	72,887

1.4.1 การตั้งถิ่นฐานและการประกอบอาชีพ

สภาพพื้นที่ภูเขาที่มีเทือกเขาสลับซับซ้อน มีที่ราบบางส่วนระหว่างเขา และที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีการประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม มีการทำนาตามพื้นที่ระหว่างภูเขา กับที่ราบบริเวณลุ่ม

แม่น้ำ ส่วนพื้นที่บริเวณภูเขาจะมีการปลูกพืชไร่, ข้าวโพด, ชา ฯลฯ นอกจากนั้น ยังมีการปลูกเป็นสวนผลไม้ เช่น ลิ้นจี่, ลำไย, ท้อ, บ๊วย เป็นต้น

2. เศรษฐกิจ

ด้านเศรษฐกิจยังต้องพึ่งพาเกษตรกรรม การทำนา การทำไร่ เช่น ข้าวโพด ข้าวไร่ มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ คือชา ซึ่งเป็นพืชที่มีราคาดี มีพ่อค้าเข้ามารับซื้อถึงไร่ของเกษตรกร แต่พื้นที่ปลูกก็ยังมีไม่มากนัก เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวเขา มีถิ่นที่อยู่บนที่สูง การเพาะปลูกพืชก็จะมีแต่ประเภทพืชไร่เสียเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งราคาไม่แน่นอนนอกกลุ่มพ่อค้ากำหนดราคาซื้อขึ้นเอง

ปัญหาของอำเภอแม่ฟ้าหลวง คือสภาพพื้นที่ที่ไม่อำนวยต่อการทำการเกษตร การเพาะปลูกพืช ส่วนใหญ่จะเป็นพืชไร่ เช่น ข้าวโพด ข้าวไร่ ฯลฯ ซึ่งราคาของพืชเหล่านี้ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับราคาตลาด และในฤดูแล้งจะมีปัญหาการขาดแคลนน้ำทำการเกษตร ทำให้ผลผลิตเสียหาย

<u>ประเภทพื้นที่</u>	<u>จำนวนไร่</u>
1. พื้นที่ป่า	33,160
2. พื้นที่อยู่อาศัย	4,555
3. พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด	64,910
3.1 พื้นที่นา	1,500
3.2 พื้นที่ไร่	61,138
3.3 พื้นที่ปลูกไม้ผล-ไม้ยืนต้น	2,072
3.4 พื้นที่ปลูกผัก	200
รวมพื้นที่ทั้งหมดของอำเภอแม่ฟ้าหลวง	400,625

การปศุสัตว์ สัตว์เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงภายในครัวเรือน สัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ สุกร โค กระบือ ไก่ ม้า ลา พื่อ เป็นต้น

การอุตสาหกรรม มีอุตสาหกรรมที่สำคัญ คือ การผลิตใบชา แบ่งเป็นโรงงานขนาดเล็ก 2 แห่ง

การพาณิชย์

- มีสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงขนาดใหญ่ 2 แห่ง

- มีธนาคาร จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ธนาคารทหารไทย สาขาแม่ฮ่องสอน
- มีสหกรณ์ จำนวน 1 แห่ง ได้แก่สหกรณ์การเกษตรแม่ฮ่องสอน จำกัด
- มีโรงแรม จำนวน 6 แห่ง

การศึกษา

- สถานศึกษา
  - สปช. 21 แห่ง
  - สศ. 1 แห่ง
- ห้องเรียน
  - สปช. 300 แห่ง
  - สศ. 14 แห่ง
- ครู
  - สปช. 247 คน
  - สศ. 20 คน
- นักเรียน
  - สปช. 9,411 คน
  - สศ. 452 คน
- การศึกษานอกโรงเรียน
  - กลุ่มสนใจ 6 คน
  - วิชาชีพระยะสั้น 15 คน
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 8 แห่ง

การศาสนา

ประชาชนในอำเภอแม่ฟ้าหลวง ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขา ซึ่งมีศาสนาและวัฒนธรรมดั้งเดิมของเผ่าต่าง ๆ เช่น มูเซอ ลีซอ ม้ง เย้า ฯลฯ ต่อมาได้หันมานับถือศาสนาอื่น ๆ เช่น ศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ฯลฯ กันอย่างแพร่หลาย

สถาบันหรือองค์กรทางศาสนาที่สำคัญ คือ

- วัด ที่พักสงฆ์ จำนวน 16 แห่ง

- มัสยิด จำนวน 2 แห่ง
- ศาลเจ้า จำนวน 2 แห่ง
- โบสถ์คริสต์ จำนวน 37 แห่ง

สาธารณสุข

(1) มีการให้บริการด้านสาธารณสุขโดยมีสถานบริการ ดังนี้

- โรงพยาบาล ขนาด 10 เตียง จำนวน 1 แห่ง
- สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ จำนวน 1 แห่ง
- สถานีอนามัยประจำตำบล/หมู่บ้าน จำนวน 13 แห่ง
- สถานบริการสาธารณสุขชุมชน จำนวน 5 แห่ง
- หน่วยควบคุมโรคที่นำโดยแมลง จำนวน 1 แห่ง
- สถานพยาบาลของเอกชน จำนวน 3 แห่ง
- ร้านขายยาแผนปัจจุบัน จำนวน - แห่ง

อัตราการมีและใช้ส้วม ร้อยละ 77.90

การท่องเที่ยว

สถานที่สำคัญ

1. **พระธาตุคุดอยตุง** อยู่ห่างจากดอยแม่สลองประมาณ 70 กิโลเมตร ถ้ำลงจากดอยแม่สลองถึงแม่จันแล้วขวาวที่สามแยกกองอำเภอยางป่าสัก 3 กิโลเมตร สภาพทางสูงชัน ในฤดูฝนควรใช้เส้นทางสายใหม่ 1149 ที่อ้อมขึ้นไปจุดชมวิวคุดอยช้างมูบ ระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร พระธาตุคุดอยตุงเป็นที่บรรจุพระรากขวัญเบื้องซ้ายของพระพุทธเจ้า

2. **พระตำหนักดอยตุง** ตั้งอยู่ที่บ้านดู่ก้อปากด้าย หมู่ที่ 7 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง

3. พระบรมธาตุเจดีย์ศรีนครินทราวุฒิสถูป ตั้งอยู่ที่ดอยแม่สลอง ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง

สถานที่ท่องเที่ยว

1. พระธาตุดอยตุง อยู่ห่างจากดอยแม่สลองประมาณ 70 กิโลเมตร ถ้าวางจากดอยแม่สลองถึงแม่จันแล้วขวาวที่สามแยกกองอำเภอกองไปอีก 3 กิโลเมตร สภาพทางสูงชัน ในฤดูฝนควรใช้เส้นทางสายใหม่ 1149 ที่อ้อมขึ้นไปจุดชมวิวดอยช้างมูบ ระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร พระธาตุดอยตุงเป็นที่บรรจุพระรากขวัญเบื้องซ้ายของพระพุทธเจ้า

2. พระตำหนักดอยตุง ตั้งอยู่ที่บ้านอีกอ้อปากด้วย หมู่ที่ 7 ตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง

3. พระบรมธาตุเจดีย์ศรีนครินทราวุฒิสถูป ตั้งอยู่ที่ดอยแม่สลอง ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง

4. จุดชมวิวดอยช้างมูบ ดอยผาฮี้ ดอยผาหมี อยู่ห่างจากพระธาตุดอยตุง 4 กิโลเมตร ในเส้นทาง 1149 สายเก่าเป็นจุดที่สูงที่สุดของดอยตุง ชมทะเลหมอก พระอาทิตย์ตก นับเป็นถนนที่มีทัศนียภาพสวยงามมากไปจนถึงจุดที่อำเภอแม่สาย ตามเส้นทางจะผ่านหมู่บ้านชาวเขาเผ่ามูเซอและอาข่า สภาพเส้นทางลาดยางตลอด แต่สูงชันมากจึงควรใช้พาหนะขับเคลื่อน 4 ล้อ

5. สวนแม่ฟ้าหลวง อยู่ห่างจากดอยแม่สลองประมาณ 70 กิโลเมตร ถ้าวางจากดอยแม่สลองถึงแม่จันแล้วขวาวเข้าทางหลวง 110 (แม่จัน- แม่สาย) ไปอีกประมาณ 15 กิโลเมตร และแล้วขวาวเข้าทางหลวง 1149 ไปประมาณ 14 กิโลเมตร จัดเป็นสวนดอกไม้ประดับเมืองหนาว ให้นักท่องเที่ยวชมแปลงดอกไม้มานานาพันธุ์ได้ตลอดทั้งปี เก็บค่าผ่านประตูคนละ 100 บาท

6. ดอยแม่สลอง เป็นชุมชนชาวจีนอพยพจากกองพล 93 ในราวปลายเดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ดอกซากุระจะบานสะพรั่งดูสวยงามมากและเป็นอีกจุดหนึ่งที่จะได้สัมผัสอากาศหนาวเย็น ชมทะเลหมอก และจินตนาการจากภูเขานาน การเดินทางจากเชียงราย ใช้เส้นทาง เชียงราย – แม่จัน 29 กิโลเมตร แล้วแล้วขวาวเข้าทางหลวงหมายเลข 1089 (แม่จัน – แม่สาย) อีก 38 กิโลเมตร รวมระยะทางประมาณ 67 กิโลเมตร บนเส้นทางจะผ่านน้ำพุร้อนห้วยหินฝนและใน

เส้นทางลงดอยแม่สลองใช้ทางหลวงหมายเลข 1234 จะผ่านหมู่บ้านผาเดื่อ บ้านสามแยกอีโก้ จากจุดนี้สามารถไป บ้านเทอดไทย และสิ้นสุดทางที่ดอยหัวแม่คำรวมระยะทางประมาณ 45 กิโลเมตร

7. บ้านเทอดไทย เป็นจุดศูนย์กลางของบนดอย สามารถไปได้หลายทาง เช่น จากเทอดไทยสู่พระธาตุดอยตุง ระยะทาง 50 กม. เทอดไทยสู่ดอยแม่สลอง ระยะทาง 26 กม. เทอดไทย-หัวแม่คำ (ทุ่งดอกบัวตอง) ระยะทาง 35 กม.

8. วัดพระธาตุกาคำ เป็นสถานที่ที่ชาวบ้านให้ความศรัทธาและนับถือ เป็นที่พึ่งทางใจของชาวบ้าน มีประวัติและความเป็นมาที่น่าประทับใจ ลักษณะการปลูกสร้างเป็นศิลปะแบบดั้งเดิมของชาวไทยใหญ่ พิธีกรรมต่าง ๆ ยังคงอนุรักษ์ไว้แบบเดิม ๆ

9. อ่างเก็บน้ำ ความสำคัญของสถานที่ เป็นทรัพย์สินสมบัติส่วนรวมของหมู่บ้าน เป็นที่พักผ่อนของชาวบ้านเป็นแหล่งอาหารของหมู่บ้านและยังคงติดกับสวนเกษตร จุดชมวิวดูทิวทัศน์ความสวยงามของหมู่บ้าน

10. บ้านพักขุนสา ขุนท้าวที่มีกำลังติดอาวุธนับหมื่นในนามของ “กองทัพกู้ชาติ” หรือที่ชาวโลกรู้จักกันในนาม “ราชาเฮโรอีน” เข้ามาอยู่บ้านเทอดไทยเมื่อปี พ.ศ.2519

11. ตลาดเช้าชาวเขา เป็นสถานที่ที่ชาวบ้านใช้เป็นตลาดซื้ออาหารและชาวเขาหลายเผ่านำผลผลิตมาขายแต่ลักษณะเดินตรงที่ไม่มีการสร้างเพื่อใช้เป็นตลาด ผู้ขายจะนำสินค้ามาวางตามถนน ในตลาดเช้า และคนจะมาเฉพาะช่วงเช้าเท่านั้น เริ่มมีคนมาตั้งแต่เวลา 05.00 น. ถึง 08.00 น.

12. น้ำตกดอยแสง ห่างจากบ้านเทอดไทย 2 กม. เป็นธารน้ำที่เย็นชุ่มฉ่ำ ใครเคยไปแล้วต้องประทับใจ

13. หมู่บ้านชาวเขา อำเภอแม่ฟ้าหลวง ได้ชื่อว่าเป็นอำเภอที่มีชาวเขาหลากหลาย เผ่าพันธุ์อาศัยอยู่บนเส้นทางเดียวกันแต่ละเผ่ามีเอกลักษณ์ประจำเผ่า เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย และภาษาพูด จะได้สัมผัสกับชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เช่น บ้านผาเดื่อ (เผ่าเย้า), บ้านสามแยกอีโก้(เผ่าอีโก้), บ้านห้วยผึ้ง(เผ่าจีนฮ่อ), บ้านเทอดไทย(เผ่าไทยใหญ่), บ้านสามเต้า (เผ่าลีว๊ะ), บ้านห้วยอิน (เผ่ามูเซอ), บ้านม้งเก่าหลัง (เผ่าม้ง) และบ้านหัวแม่คำ (เผ่าลีซอ)

14. ดอยหัวแม่คำ เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง, มูเซอ, ลีซอ, อาข่า อยู่ติดชายแดนพม่า จากเส้นทางแม่สลองสายเก่า 1234 แล้วแยกขวาที่สามแยกอีโก้ (อาข่า) ไปทางบ้านเทอดไทย จนถึงบ้านหัวแม่คำ (ห่างจากตัวเมืองเชียงราย ประมาณ 100 กิโลเมตร เป็นถนนลูกรัก ประมาณ 10 กิโลเมตร) มีจุดชมวิวดูทะเลหมอก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในราวปลายเดือนพฤศจิกายน ถึงธันวาคม ดอกบัวตองจะบานสะพรั่งไปทั่วหุบเขา ชมด้วยหมู่บ้านชาวเขาทั้ง 4 เผ่า ดูสวยงาม

มาก นอกจากนั้นตลอดเส้นทางที่ผ่านบ้านทอดไทยยังเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านชาวเขาเผ่าต่าง ๆ อีกด้วย

สภาพปัญหาที่สำคัญและข้อจำกัดของอำเภอ

1. ปัญหายาเสพติด อำเภอแม่ฟ้าหลวง ประกอบด้วย ชาวเขาและชนกลุ่มน้อย หลากหลายเผ่าพันธุ์ ชาวเผ่าบางเผ่า มีวัฒนธรรมดั้งเดิมเกี่ยวข้องกับการเสพและปลูกฝิ่น เคยเป็นที่ตั้งของกองกำลังขุนส่าราชาเฮโรอีนระดับโลกจึงเป็นแหล่งผลิต จำหน่าย และระบาดของยาเสพติด แม้ปัจจุบันการปลูกฝิ่นของชาวเขาจะหมดไปและกองกำลังขุนส่าจะถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐปราบปรามผลักดันพ้นไปจากพื้นที่แล้ว แต่ปัญหาของการระบาดของยาเสพติดยังรุนแรงอยู่ ทำให้เกิดการสูญเสียทั้งทรัพยากรบุคคลและเงินที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชนด้านอื่น ๆ เนื่องจากพื้นที่ของอำเภอมีเขตติดต่อกับประเทศสหภาพพม่า ระยะทางถึง 67 กิโลเมตร แนวชายแดนเป็นป่าไม้และภูเขาสูงชัน สะดวกต่อการลักลอบขนยาเสพติดยากแก่การควบคุมและปราบปราม ซึ่งควรจัดโครงการนำร่อง “หมู่บ้านปลอดยาเสพติด” โดยมีชุมชนมีส่วนร่วมบนพื้นฐานทรัพยากรที่มีอยู่ และการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐบาล องค์กรเอกชนในพื้นที่อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลของครอบครัวและชุมชนบำบัดฟื้นฟู ตลอดจนสร้างเสริมศักยภาพให้กับชุมชน ผนึกกำลังร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยตนเอง

2. ปัญหาผลผลิตและรายได้ เกษตรกรที่ทำไร่ส่วนใหญ่ได้ผลผลิตต่ำ เพราะขาดความรู้ในด้านการเกษตร การบำรุงดิน การใช้ปุ๋ยเพิ่มผลผลิต และการคัดเลือกพันธุ์ที่ดี การปลูกพืชที่เหมาะสมกับสภาพของดิน การบำรุง/รักษาผลผลิต การลดต้นทุนการผลิต ทำให้เกษตรกรมีรายได้จากการขายผลผลิตน้อย ไม่คุ้มกับรายจ่ายเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เรื่องกลไกราคาตลาดนิยม ปลูกพืชชนิดเดียวกันที่เห็นว่ามีราคาสูงในปีที่ผ่านมา ทำให้ผลผลิตที่ได้รับล้นตลาด และมีราคาต่ำ ควรจัดฝึกอบรมเกษตรกรให้มีความรู้เรื่องการบริหารและอนุรักษ์ดิน จัดหาพันธุ์พืชที่เหมาะสมกับพื้นที่ การประกันราคาพืชผลทางการเกษตร ตลาดรองรับสินค้าทางการเกษตร และจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรเพื่อเพิ่มเงินทุนหมุนเวียนและเพิ่มศักยภาพในการต่อรอง

3. ปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน

3.1 ปัญหาการขาดเอกสารสิทธิ์ ราษฎรของอำเภอแม่ฟ้าหลวงขอเอกสารสิทธิ์ในพื้นที่อาศัยและพื้นที่ทำกินที่ในการสร้างที่อยู่อาศัยมีจำกัด พื้นที่ทำการเกษตรไม่เพียงพอเนื่องจากพื้นที่ทั้งหมดของอำเภออยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติไม่สามารถออกเอกสารสิทธิ์ได้ ควรจัด

ให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดินออกเอกสารสิทธิ์ให้กับราษฎร โดยกำหนดจำนวนพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินให้เหมาะสมและทั่วถึง

3.2 ปัญหาแหล่งน้ำใช้สอยและเชื้อเพลิง ราษฎรขาดไม้ใช้สอยเป็นเชื้อเพลิง เนื่องจากราษฎรส่วนใหญ่เป็นชาวเขาปลูกบ้านเรือนเป็นที่อยู่อาศัยโดยใช้ไม้เป็นวัสดุ รวมทั้งใช้ไม้เป็นเชื้อเพลิงในการหุงต้ม แม้จะมีการใช้ปูนเป็นวัสดุในการก่อโครงสร้างบ้านอยู่บ้าง และบางครั้งเรือนมีการใช้แก๊สเป็นเชื้อเพลิงในการหุงต้ม แต่ก็มีเพียงส่วนน้อยวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวเขาในการเข้าไปเก็บของป่ามาเป็นอาหาร และนำไม้มาใช้สอยเป็นสิ่งผิดกฎหมายเพราะพื้นที่ของอำเภออยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ควรจัดให้มีการปลูกป่าชุมชน และป่าไม้ใช้สอยประจำหมู่บ้าน เพื่อนำไม้มาใช้ทดแทนการใช้ไม้จากในป่า

3.3 ปัญหาสาธารณูปโภค อำเภอฟ้าหลวงพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ การคมนาคมระหว่างหมู่บ้าน และภายในหมู่บ้านยังมีการพัฒนาไม่ทั่วถึง ไฟฟ้ายังขาดแคลนในหลายหมู่บ้าน น้ำกิน น้ำใช้และน้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ ควรจัดสร้างถนนที่มีมาตรฐานทั่วถึงทุกหมู่บ้าน ขยายเขตไฟฟ้าให้ครอบคลุม ปรับปรุงคุณภาพน้ำให้สะอาด จัดระบบประปาภูเขาให้เพียงพอ

4. ปัญหาสาธารณสุขและอนามัย ราษฎรอำเภอแม่ฟ้าหลวง ส่วนใหญ่เป็นชาวเขามีวัฒนธรรมดั้งเดิม ที่อยู่อาศัยรวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ บ้านเรือนตั้งอยู่บนพื้นดิน ประกอบอาหารภายในบ้าน อุปกรณ์และภาชนะประกอบและใส่อาหารสกปรก ไม่มีการเก็บรักษาที่เป็นระเบียบเรียบร้อย ขาดความรู้ด้านโภชนาการ ไม่รู้จักป้องกันตนเองในกิจการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ไม่มีการวางแผนครอบครัว อัตราการใช้ส้วมรดน้ำมีน้อยทัศนคติแบบดั้งเดิมที่เจ็บป่วยรักษาเอง ใช้หมอดีประจำหมู่บ้านรักษาโรค ทำให้เกิดเด็กขาดสารอาหาร การระบาดของโรค โรคติดต่อร้ายแรง ควรจัดอบรมแก่ราษฎรให้มีความรู้ด้านสุขภาพอนามัยการป้องกัน และรักษาเบื้องต้น ให้มีความรู้ด้านการคุมกำเนิด การรับประทานอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ จัดตั้งกองทุนยาประจำหมู่บ้าน ส่งเสริมให้มีการใช้ส้วมซึมที่ถูกหลักสุขาภิบาล

5. ปัญหาความรู้และการศึกษา ศาสนาวัฒนธรรมดั้งเดิมถูกแทรกแซง ทำให้เกิดความแตกแยกไม่สงบในหมู่บ้านไม่มีผู้นำศาสนาที่ถาวร การศึกษายังไม่ครอบคลุมทั่วถึง วัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ขาดการอนุรักษ์และรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิม ควรจัดบริการด้านการศึกษาระดับมัธยมศึกษาให้ครอบคลุมทั่วถึงทุกหมู่บ้าน จัดระบบการศึกษานอกโรงเรียนเสริม ส่งเสริมการนับถือศาสนาของประชาชนอย่างเท่าเทียม จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมอนุรักษ์และรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวไทยภูเขาและชุมชนบนที่สูง

6. ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังขาดจิตสำนึก และความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขาดระบบการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ที่เป็น

มาตรฐานถูกต้อง มีการทิ้งขยะในแม่น้ำและแหล่งน้ำธรรมชาติ ควรส่งเสริมให้ชุมชนและองค์กรปกครองท้องถิ่นมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารการจัดการกำจัดขยะมูลฝอย มลภาวะ จัดการบริหารจัดการระบบการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนดั้งเดิม

7. ปัญหาแหล่งน้ำ แม้จะมีแม่น้ำสายหลัก ทั้งแม่น้ำคำ แม่น้ำจืด แม่น้ำแม่กั้ง และลำห้วยใหญ่ น้อย กับแหล่งน้ำธรรมชาติอื่น เกือบครอบคลุมทุกพื้นที่ แต่พื้นที่เพาะปลูกบางแห่งอยู่บนพื้นที่สูงขาดแคลนระบบชลประทานจึงไม่สามารถนำน้ำจากแหล่งธรรมชาติไปใช้ได้อย่างทั่วถึง รวมทั้งขาดการกักเก็บน้ำที่ดี ควรจัดสร้างอ่างเก็บน้ำและฝายในพื้นที่ที่เหมาะสม จัดระบบการชลประทานและระบบการชักน้ำขึ้นบนที่สูงโดยใช้วิธีภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือพลังงานจากธรรมชาติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์การวิจัยเรื่อง

“กระบวนการแสวงหาข้อมูลข่าวสารในการขอมีสัญชาติไทยของชนกลุ่มน้อย ในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย”

- ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ถูกสัมภาษณ์ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานะ (ข้อมูลอื่น ๆ น่าจะเกี่ยวข้อง ฯลฯ)
- ท่านพบหรือทราบว่าการไม่มีสัญชาติไทยมีผลต่อท่านเมื่อใด (สถานการณ์ความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นรวมถึง บริบทและเงื่อนไขต่อผลที่ค้นพบ)
- ท่านรับรู้ถึงความยุ่งยากหรือผลที่จะเกิดขึ้นหากไม่มีสัญชาติไทยได้อย่างไร (จากการสังเกตการกระทำใด ผู้อื่นบอก ฯลฯ) (สถานการณ์ความไม่แน่นอน บริบทและเงื่อนไข)
- ท่านเคยได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการขอมีสัญชาติไทยมาก่อนหรือไม่ ในข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากแหล่งใดบ้าง เมื่อใด ช่องทางใด เนื้อหาข้อมูลข่าวสารที่เคยได้รับเป็นอย่างไร (แหล่งข้อมูลข่าวสาร เนื้อหาของข่าวสาร ช่องทางของข้อมูลข่าวสาร)
- ท่านมีความรู้สึกหรืออย่างไร เมื่อทราบว่าตนไม่ได้รับสิทธิเท่าเทียมกับคนอื่นที่มีสัญชาติไทย (สถานการณ์ความไม่แน่นอน อารมณ์ ความรู้สึก บริบทและเงื่อนไข)
- บุคคลในครอบครัวของท่านรู้สึกหรือมีปฏิกิริยาอย่างไรต่อการที่ไม่มีสัญชาติไทย และได้รับสิทธิไม่เท่าเทียมกับคนอื่นที่มีสัญชาติไทย (สถานการณ์ความไม่แน่นอน อารมณ์ ความรู้สึก บริบทและเงื่อนไข)
- ท่านทำอะไรบ้างหรือทำอย่างไรบ้างเพื่อช่วยผ่อนคลายความรู้สึกที่เกิดขึ้น ทำไมถึงกระทำเช่นนั้น (กระบวนการและวิธีการ แสวงหาข้อมูลข่าวสาร เหตุผลในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารบริบทและเงื่อนไข)
- ท่านมีการหาข้อมูลข่าวสารเพื่อการขอสัญชาติไทยอย่างไรบ้าง (กระบวนการและวิธีการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร)

- แหล่งข้อมูลข่าวสารใดที่ท่านเลือกใช้ในแต่ละช่วงของการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนของการขอสัญชาติไทย (สถานการณ์ความไม่แน่นอนกับแหล่งข้อมูลข่าวสาร)
- ทำไมท่านจึงเลือกใช้แหล่งสารดังกล่าว (แหล่งข้อมูลข่าวสาร)
- ท่านคิดว่าแหล่งข้อมูลข่าวสารที่ท่านเลือกมีข้อมูลข่าวสารเพียงพอสำหรับการขอสัญชาติไทยของท่านหรือไม่ (แหล่งข้อมูลข่าวสาร)
- เนื้อหาข้อมูลข่าวสารที่ท่านคิดว่าสำคัญ และน่ารู้เกี่ยวกับการติดตามและการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนของการขอมีสัญชาติไทย น่าจะมีข้อมูลข่าวสารอะไรบ้าง (เนื้อหาของข้อมูลข่าวสาร)
- ช่องทางใดที่ท่านคิดว่าสามารถเข้าถึงในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ท่านต้องการได้มากที่สุด (ช่องทางของข้อมูลข่าวสาร)
- ทำไมท่านคิดว่าน่าจะเป็นช่องทางดังกล่าว (ช่องทางของข้อมูลข่าวสาร)
- ท่านมีช่องทางอื่น ๆ อีกหรือไม่ในการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร (ช่องทางของข้อมูลข่าวสาร)
- ในแต่ละช่วงเวลาที่ผ่านมามีความแตกต่างกันในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารหรือไม่ ทั้งวิธีการแหล่งข้อมูลข่าวสาร เนื้อหาของข้อมูลข่าวสาร และช่องทางของข้อมูลข่าวสาร (สถานการณ์ความไม่แน่นอนที่สัมพันธ์กับกระบวนการ และวิธีการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร)
- ท่านมีปัญหาใดบ้างในการหาข้อมูลข่าวสารที่ท่านต้องการ (ปัญหาและอุปสรรค)
- ท่านมีข้อเสนอแนะอะไรบ้างต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการเตรียมการเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสมกับชนกลุ่มน้อยในการขอสัญชาติเป็นคนไทย (ข้อเสนอแนะ)

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายสุริยา สมบูรณ์ เกิดเมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2523 ที่จังหวัดเชียงราย สำเร็จการศึกษาปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในปีการศึกษา 2543

ประสบการณ์ทำงาน บริษัท ทีเอ ออเรนจ์ จำกัด ตำแหน่ง Customer Care Representative ตั้งแต่ปี 2544 จนถึงปัจจุบัน

เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรปริญญาโทสาขาสถาปัตยกรรมมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์ พัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2547

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย